16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

PAR VADONI UN TĒVUZEMI

1938. GADS

3. BURTNĪCA

SATURS

Žurnāls «AIZSARGS» iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, «Žurnāls Aizsargs», pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

3. (177.)
BURTNĪCA
15. MARTS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

Saulīt', mana māmuliņa,
Abas vienu baltumiņu:
Paskatos saulītē,
Raugu savu māmuliņu.
Tautas dz.

N. Balgalvja uzņēmums

Aizsargu organizācijas 19. gadadienā

(Aizsargu štāba pavēle Nr. 87).

Komandieŗi, aizsardzes, aizsargi, sportisti!

Apsveicu aizsargu un aizsardžu saimi organizācijas 19. gadadienā un izsaku sirsnīgu pateicību par pašaizliedzību, ar kādu aizsargu organizācijas dalībnieki pildījuši savus pienākumus pagājušā gadā.

Šis gads gan nav nesis ārējus spilgtus notikumus, tomēr dziļāki kā jebkad tas ir parādījis ikviena aizsarga un aizsardzes kalpošanu kopējam mērķim — visas tautas dzīves celšanai. Ja aizsargu organizācijas pirmajā pastāvēšanas laikā tās dalībnieki mācījās atteikties no personiskā, mācījās disciplīnu un kārtību, lai ziedotos savai organizācijai, tad tagadējie darbības apstākļi prasījuši vēl vairāk — prasmi un morālisku spēku arī pašu organizāciju iekļaut jaunajā pagastu un pilsētu sabiedriskās dzīves kārtībā. Pēc labākās sirdsapziņas aizsargi un aizsardzes pagājušā gadā ir centušies kalpot vienības, sadarbības un taisnības praktiskai nostiprināšanai, neskatoties un neprasot, vai tas darīts caur savu vienību, vai kādu citu pagasta un pilsētas biedrību un iestādi.

Ar darbu esam iemantojuši tautas Vadoņa un tautas uzticību. Paliksim šīs uzticības cienīgi arī turpmāk! Ieejot organizācijas 20. pastāvēšanas gadā, apņemsimies ar vēl lielāku neatlaidību un aktīvitāti, ar vēl dziļāku prieku un iekšēju lepnumu pildīt šos sabiedriskos, militāros, saimnieciskos un kultūrālos pienākumus, kādus aizsargu saimei uzlicis mūsu augstākais Vadonis. Dosim labākās domas un spēkus valstij un tautai, tad pilnvērtīgu dzīvi mums visiem sniegs atjaunotā un mūžīgā Latvija!

Aizsargu priekšnieks pulkvedis P r a u l s.

Doc. Alb. Freijs

Tēva pienākumu apziņa

Cilvēks ir būtne, kuŗai Radītājs ir piešķīris zināmu jēgu. Viņš nav bezjēgas būtne, bet gan būtne, kam ir piešķirta nozīmība, kuŗā iemīt kāda Mūžības dota uzdevumība. Šī jēga un uzdevumība cilvēkam ir jāpiepilda. Tas ir viņa uzdevums. Bet kā cilvēks spēj savu jēgu reālizēt, piepildīt? Kāds filozofs reiz ir teicis, ka cilvēks nav radīts, lai viņš dzīvi baudītu, bet gan lai viņš izpildītu savus pienākumus. Tikai tur, kur izpilda pienākumus, tiek piepildīta arī jēga; citiem vārdiem runājot: pienākumu apzinīgā un nesavtīgā izpildīšana slēpjas cilvēka dzīves pilnvērtībā, ar ko viņa būtība gūst jēgas pilno piepildījumu. Kas neizpilda savus pienākumus, tas neattaisno savas esamības jēgu. Cilvēka dzīves jēgas piepildīšana izteicas pienākumu pildīšanā. Jo vairāk un labāk cilvēks izpilda savus apzinātos un viņam uzliktos pienākumus, jo viņa dzīve ir pilnvērtīgāka, jo pats viņš ir laimīgāks un apmierinātāks.

Cilvēkam ir pildāmi daudzi un dažādi pienākumi. Dažkārt ētikā mēdz izšķirt pienākumus pret Dievu, tuvāko un sevi. Mēdz runāt par individuāliem un sociāliem pienākumiem. Starp daudzajiem pienākumiem ir tā saucamie ģimenes pienākumi. Tie ir tie pienākumi, kas cilvēkam jāpilda pret ģimeni, ģimenē un caur ģimeni. Šķirojot ģimenes pienākumus, varam runāt par atsevišķiem mātes un tēva pienākumiem, tāpat arī par bērnu, brāļu un māsu atsevišķiem pienākumiem.

Šoreiz šinī apcerējumā piegriezīsimies tēva pienākumiem. Kaut arī trūkst statistiskā pamatojuma, tad tomēr no dažiem ikdienišķiem novērojumiem dzīvē varam spriest, ka visumā tēvs biežāki aizmirst savus pienākumus, kā māte savus. Traģiskie skati, kuŗus novērojam, sevišķi sestdienās, pie kroga durvīm, gadījumi, kad tēvs vieglprātīgi, savu kaislību uzvarēts, pamet sievu un bērnus, tēvu bezrūpība un varmācība, daudzas alimentu prāvas, kas tagad nākās izšķirt tiesai un liek tai nekārtīgos tēvus nometināt darba namos un citi fakti, spiež mūs apstāties tieši pie tēva pienākumu apziņas jautājuma un tieši runāt uz tēvu par viņa pienākumiem. To darīdami labi zinām, ka sacīto par tēvu tikpat labi var attiecināt arī uz māti.

Nebūs domstarpību par to, ka tēvam, tāpat kā mātei, ir jāpilda savi atsevišķie tēva pienākumi. Kādi apstākļi noteic tēva pienākumus?

Katrs pienākums slēpj sevī neatvairāmību. Apzinātais pienākums prasa no cilvēka reālizējumu, pie kam dažreiz ar lielu skaidrību pienākuma neatvairāmību pavada motivācija. Kāda ir tēva pienākumu motivācija, no kurienes, no kādiem iekšējiem un ārējiem apstākļiem izriet tie atsevišķie pienākumi, kas pildāmi cilvēkam kā tēvam? Tēva pienākumu motivācijā varam saskatīt vairākus apstākļus, kuŗos cilvēks — tēvs sajūt un apzinās savu tēva pienākumu neatvairāmību. Šie apstākļi ir bioloģiskas, psīcholoģiskas, tiesiskas, ētiskas, paidagoģiskas un reliģiskas dabas. Aplūkosim tuvāk šos apstākļus, kas noteic tēva pienākumus.

Bioloģiskais apstāklis ir tas, kuŗā cilvēks — tēvs uz sevi skatās kā uz vīrieša dzimumu un dziļi izjūt savu dabas noteikto vīrišķīgumu. Cilvēka vīrišķīgums savu bioloģisko pilnskanību un pilnvērtību iegūst tad, kad vīrietis top tēvs. Vīrišķības bioloģisko centienu gala mērķis ir pārvērsties tēvišķībā; normālo vīrieti bioloģiskā struktūra dzen kļūt par tēvu un tādā veidā piepildīt vienu dabas dotu potenci. Kad kaut kādu traucējumu, trūkumu vai anormālitātes dēļ vīrietis nespēj aktīvizēt šo potenci, nespēj kļūt tēvs, tad viņš izjūt un apzinās savu nepilnvērtību vai mazvērtību. Tādēļ bieži dzīvē vīrieši, kam ir ņemta iespēja piepildīt savu bioloģisko uzde-

Kad visa pasaule brīnumu pilna.

vumu un kas nespēj kļūt par tēviem, izrādās par nelaimīgiem, sagrauztiem un neapmierinātiem. Dabas bioloģiskais ceļš rāda virzienu no vīrieša uz tēvu. Kur vīrietis apzinās šo dabas nosprausto ceļu, tur viņš apzinās arī savu pienākumu iet pa šo ceļu un atrast bioloģisko piepildījumu savai dzīvei. Ja nu vīrietis šo ceļu ir gājis, tad viņš ir saistījies ar sievieti un tās dzemdēto bērnu. Bērns ģimenē ir bioloģiskā saite, kas sasien vīrieti ar sievieti, tēvu ar māti. Bērns ir miesa nevien no mātes, bet arī no tēva miesas. Bērnā iedzimst dotības, kas atvasināmas nevien no mātes, bet arī no tēva. Šādā bioloģiskā saistībā un bioloģiskos apstākļos dibinās daži tēva pienākumi kā pret bērnu, tā pret sievu — māti. Jau Sv. Rakstos ir sacīts, ka vīrs un sieva ir viena miesa. Dzimumdzīve nodibina ciešu vienību — vienu miesu. Kur viena miesa — viena vienība, tur ir zināma savstarpēja saistība, bet no katras saistības, arī gluži bioloģiskās, rodas pienākumi.

Psīch°loģiskais apstāklis ir tas, kas tēvā izraisa tieši viņa tēva jūtas. Bieži runājam par mātes jūtām un reti par tēva jūtām. Tēva jūtas ir tikpat nozīmīgas, kā mātes jūtas. Kādas ir tēva jūtas? Iedomāsimies to brīdi, kad viņš pirmo reizi paņem rokās jaunpiedzimušo bērnu. Saviļņojas tēva dvēseles strauti un dvēselē sāk plūst prieka, līksmes, laimīguma, svētsvinīguma spēki, kas viņu paceļ un paaugstina. Tas brīdis bieži vien tēvam ir lielas laimes izjūtas pilns, kad viņš uz bērnu var teikt — «mans bērns». Aiz šī apzīmējuma — «mans bērns» — stāv sarežģīts psīch°loģisks pārdzīvojums. Tanī tēvs pārdzīvo, ka viņa bērnā ir daļas no viņa dvēseles kustībām. Sevišķi bērnam augot, kad viņa dvēselē parādās viena otra tēva dvēseles kustībām radniecīga kustība, tēvs nojauš savu psīchisko radniecību ar savu bērnu. Tāpēc viņš var teikt — «mans bērns» (še ir jāpiebilst, ka analoģiskas ir arī mātes jūtas). Nojaušot dvēseles radniecību, bieži tēvam bērns ir prieka avots. Bērns ar savu sirdsskaidrību, ar savu dvēselītes pirmo plaukumu sagādā kā mātei, tā tēvam tik dziļu prieku, kādu citur grūti un pat neiespējami atrast. Bērns ir prieka devējs, līksmes raisītājs un vadītājs sirdsskaidrības ceļos. Šādos psīchoIoģiskos apstākļos, kuŗos bērns apbalvo tēvu (tāpat arī māti) ar tik dārgām mantām, dzimst tēvā arī pienākumu apziņa pret to, kas ir «mans bērns». Bērna mīļā sirsniņa, kas priecina, ielīksmo un skaidro, izraisa vecākos vēlēšanos tai atmaksāt. Psīchoļoģiskais apstāklis noved pie atmaksas gribas, bieži pie sevis aizliegšanas un ziedošanās bērna labā. Bet katrā sevis aizliegšanā un ziedošanā ir klāt pienākumu apzināšana.

Atcerēsimies še Blaumaņa noveli «Nāves ēnā», kur glābšanas laivā drīkst iekāpt tēvs, bet dēlam jāpaliek uz ledus gabala. Vecais Dalda sirdī jūt lielu mīlestību pret dēlu; viņam dēls ir daudz devis no savas dvēseles krātuves un tādēļ nāves ēnā viņš grib būt pateicīgs savam dēlam. Tēvs nolemj palikt dēla vietā. Tēvs paliek uz ledus gabala, kad dēls iekāpj laivā, un lielā sevis ziedotāja mierā viņš atvadās: «Ar Dievu, dēls, ar Dievu, dēls». Tēva mīlestība uz dēlu še nes dzīvības upuri. Šķiet, varam teikt, ka mīlestība še noteic vecā Daldas pienākumu palikt nāves ēnā un pašķirt jaunākajam dzīvības ceļu.

Tiesiskais apstāklis ir tas, kas tēvam atgādina tiesības. Civīllikums (mēs runājam par 1937. g. janvārī pieņemto) piešķiŗ tēvam lielas tiesības; tēva tiesības, salīdzinot ar mātes tiesībām, ir lielākas. Piemēram, 177. pantā ir noteikts «Līdz pilngadības sasniegšanai bērni atrodas vecāku varā. Laulības laikā abi vecāki izlieto šo varu kopīgi. Ja laulāto starpā izceļas domstarpība, izšķirēja balss pieder tēvam.» Tēvam ir tiesība pārstāvēt savus bērnus viņu personiskās un mantiskās attiecībās (186. p.) un pārvaldīt nepilngadīgo bērnu mantu (190. p.). Tēva tiesības pāriet uz māti tikai pēc tēva nāves vai ar bāriņtiesas lēmumu. Zīmīgs šinī ziņā ir 178. pants: »Ja māte pārliecinās, ka tēva griba vai viņa rīcība par bērniem nāk pēdējiem par ļaunu, viņa var lūgt bāriņtiesu lai uzaicina tēvu grozīt savu gribu vai

Kāzu dienā.

Bērna gaišais smaids piešķir dzīvei jaunu saturu.

rīcību. Ja bāriņtiesa to atzīst par nepieciešamu, viņa var bērnu audzināšanu uzdot vienīgi mātei.»

Kam ir piešķirtas tiesības, tam ir uzlikti arī pienākumi. Kam lielākas tiesības, tam arī lielāki pienākumi. To sapratuši ir arī likumdevēji, un tādēļ lielākus pienākumus tie prasa no tēva. Tā 179. pantā lasām: «Vecāku pienākums ir rūpēties, samērā ar viņu mantas un sabiedrisko stāvokli, par viņu varā esošu bērnu dzīvību un labklājību, sagādāt tiem uzturu, t. i. dot ēdienu, mitekli, apģērbu, tos kopt, audzināt un skolot. Bērnu apgādāšana līdz tam laikam, kad viņi var sevi paši apgādāt, gulstas pirmā kārtā uz tēvu, bet māte šajā pienākumā piedalās samērā ar savu mantas stāvokli.» Tiesiskais apstāklis izvirza tēvam arī pienākumus.

Ētiskais apstāklis ir tas, kas nosaka tēva tikumisko dzīvi un rīcību. Šo apstākli labi saprotam, ja citējam šādu Martas Grimmas teikumu par atstātajām mātēm un bērniem: «Agri vai vēlu šīm mātēm būs jāatbild uz nesalīdzināmi grūto jautājumu, kas prasa tik daudz apdomības, mīlestības un saprāta, lai nelaupītu bērnam priekšstatu par tēva labajām, cildenajām īpašībām, par to gaišo, cēlo, labo un stipro, kādu ikviens bērns iedomājas savu, kaut arī maz pazīstamo vai pavisam nepazīstamo tēvu, uz liktenīgo, izšķirošo bērna jautājumu: «Māt, kur ir mans tēvs? Kāds viņš bija?» Šis citāts apliecina, ka bērnam ir tiesības nevien uz māti, bet arī uz tēvu.

Katrs bērns grib mīlēt arī savu tēvu. Cik traģiski, kad bērnam jāsludina laikrakstā: «Tēvs, nāc atpakaļ!» Dažkārt tēvs savas vieglprātības, neapdomības vai neapzinīguma dēļ atstāj sievu un bērnus. Dažkārt, savu kaislību uzvarēts, tēvs aiziet pie citas sievietes vai sievas ar bērniem un izārda citu ģimeni. Mums ikvienam ir jāzina, ka šāda tēva, tāpat kā līdzīgā gadījumā mātes rīcība ir nemorāliska. Bērnam ir morāliska tiesība nevien uz māti, bet arī uz tēvu, lai viņš piederētu ģimenei, lai viņš būtu uzticīgs vīrs savai sievai. Šī morāliskā tiesība, kas dibinās ētiskā atziņā, ka bērns visumā var uzaugt par labu cilvēku tēva un mātes kopaudzināšanā, izvirza zināmus tēva pienākumus ģimenes vienības sargāšanai un uzturēšanai.

Katrs bērns savu tēvu iedomā un iecerē par ideālāko cilvēku. Katrs bērns savam tēvam vēlas pielikt labā, cēlā, krietnā īpašības. Cik savādi tas arī nebūtu, tomēr bērni, kamēr viņi paši nav vēl samaitāti, bieži ir tie, kas vispirms kaunās par savu vecāku noziegumiem, ļauniem darbiem, grēcīgo dzīvi. Viņi pirmie gaida, lai tēvs nenodzertu krogā visu algu, nesistu māti, nedzīvotu naidīgi un palaidnīgi. Dažkārt bērns, kas mācījies pazīt dzīves īstenību, lūdz tēvu: nedarī tā, nedari ļaunu. Šādos brīžos rodas ētisks apstāklis, kas atmodina tēvā cilvēciskumu, rāda viņa dzīves netikumus un morālisko

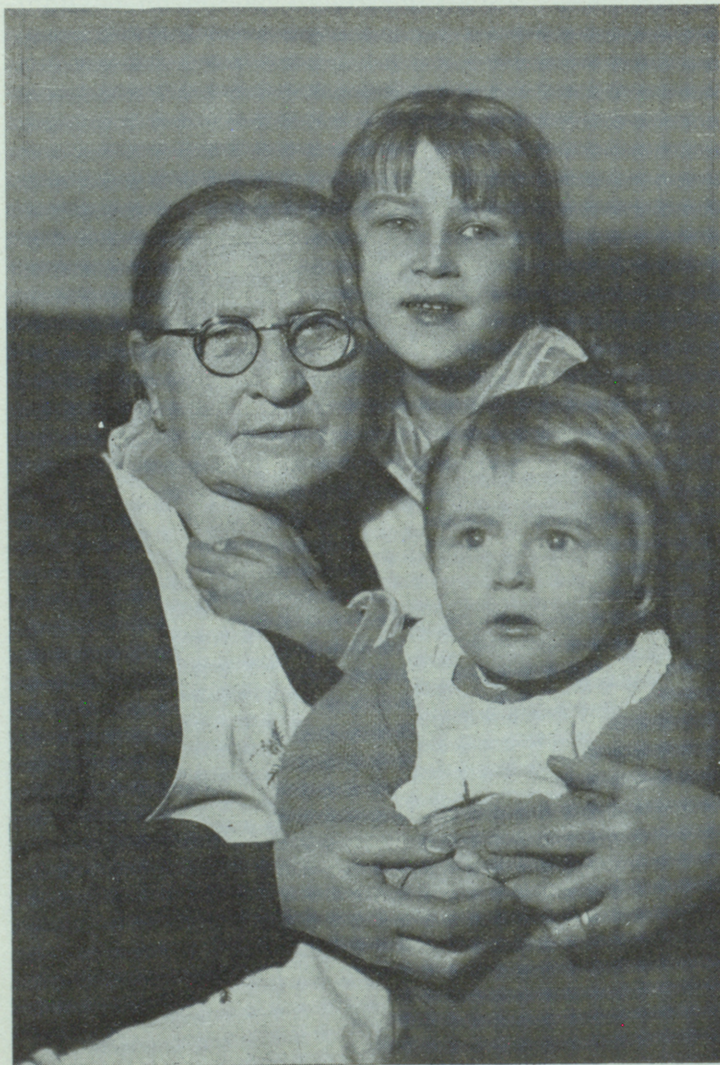
Jānītis un Austriņa gaida svētkus.

postu un pamudina censties dzīvot tikumīgi — labi, cēli un krietni. No vienas puses nesamaitātā bērna skaidrība un centība uz labu ieraksta tēva apziņā zināmus pienākumus. No otras puses ētiskā atziņa, ka labo samaitā ļaunais, tikumīgo — netikumīgais, arī tēvu nostāda zināmu pienākumu priekšā.

Tuvu ētiskam apstāklim stāv arī paidagoģiskais apstāklis. Vecāku uzdevums ir izaudzināt savus bērnus ne par palaidņiem, noziedzniekiem, netikumīgiem cilvēkiem, nederīgiem tautas locekļiem, valsts pilsoņiem, bet gan par labiem cilvēkiem, tikumīgām personībām un derīgiem vīriešiem un sievietēm savā arodā un darbā, savā ģimenē un sabiedrībā, savā tautā un valstī. Vai bērnus var izaudzināt par tādiem vienīgi ar pamācīšanu? Mēs zinām, ka labākā audzināšana ir tā, kur abi vecāki dod labu priekšzīmi savai mācībai uz labo.

Audzināšanas mērķis un metode nostāda tēvu (tāpat kā māti) zināmu pienākumu priekšā. Paidagoģiskais apstāklis neļauj tēvam rīkoties kā viņš iedomājas un kā iegribas; tas prasa noteiktu rīcību un izturēšanos.

Pēdīgi reliģiskais apstāklis ir tas, kas tēva (tāpat kā mātes) un bērna attiecības nostāda dievbijības gaismā. Ja Svētos Rakstos ir sacīts, ka bērns ir Dieva dāvana, tad vecāki ir atbildīgi šīs dāvanas saņēmēji. Mēs esam aizmirsuši kādu vecu uzskatu, kas tomēr savu nozīmi vēl tagad nav zaudējis. Pēc Dieva valdības plāna, vecāki bērniem ir Dieva vietnieki virs zemes, tāpēc pa daļai ir rakstīts arī ceturtais bauslis par tēva un mātes godināšanu. «Tev būs savu tēvu un māti godāt» — skan ceturtais bauslis, kuŗu M. Luters mazajā katķismā izskaidro šādi: «Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka savus vecākus un kungus nenicinām, nedz apkaitinām, bet tos godā turām, tiem kalpojam un paklausām, tos mīlējam un cienījam.» Tādu pietāti prasa no bērna pret tēvu (tāpat kā pret māti) kā Dieva vietnieka. Tā ir dziļa reliģiska (saprotams reizē arī ētiska) prasība, kas bērnam ir pildāma. Šī reliģiskā prasība uzliek tēvam lielu atbildību. Viņš ir atbildīgs par to, ka bērnam ir iespējams ar skaidru sirdsapziņu Dieva bijībā un mīlestībā godāt, mīlēt un cienīt tēvu (tāpat kā māti), viņam kalpot un paklausīt. Atbildība savukārt izraisa pienākumus. Atbildīgajam ir pienākumi. Sevišķi lieli pienākumi ir tam, kam atbildība ir jānes Dieva priekšā.

Vecāsmātes mīluļi.

Mēs esam aplūkojuši vairākus apstākļus, kas tēva apziņā nodibina pienākumu apziņu. Šie apstākļi ir zināmā mērā tie, kas motivē neatvairāmu rīcību, kas spiež neatvairāmi rīkoties tā un ne citādi. Šie apstākļi ir tie faktori, kas veido tēva pienākumu apziņu. Tomēr jāpiemin, ka šos apstākļus esam minējuši labākas pārskatāmības pēc, labākas saprašanas dēļ. Galā ir jāatzīst, ka šie apstākļi cieši saistās viens ar otru, ka tie ir tikai kāda vesela atsevišķas daļas, ko mūsu analitiskais skats atšķiŗ skaidrības nolūkos. Šis veselais ir pats cilvēks savā īstenā esamībā. Savā esamībā cilvēks ir dabīga, sabiedriska un dievišķīga būtne. Cilvēka īstenā esamība ir bioloģiski, psīcholoģiski, tiesiski un reliģiski noteikta. Un viņa esamība, viņa būtība ir tāda tādēļ, ka viņu tādu ir radījis Dievs.

Tādēļ galā varam teikt, ka cilvēka pienākumi ir dievišķīgas rokas rakstīti viņa īstenajā esamībā. Kas apzinās sevī cilvēku, tas apzinās arī viņam uzliktos pienākumus. Kas apzinās sevī cilvēku — tēvu, tam skaidri arī viņa tēva pienākumi. Kas apzinās sevī cilvēku — māti, tai skaidri arī viņas mātes pienākumi.

Tēvs un māte ir ģimenes locekļi; caur viņiem, pie viņiem un pāri viņiem — ir bērni. To vienību, kas ģimenē stāv pretī bērniem, apzīmē par «vecākiem». Vienībai ir vieni uzdevumi un pienākumi. Tādēļ tie paši apstākļi, kas noteic tēva pienākumus, noteic arī mātes pienākumus. Citiem vārdiem tēvam un mātei ir vienādi pienākumi, kas dažkārt atšķiŗas vienīgi ar niansējumiem, ko noteic vīrietiska un sievietiska daba. Ar to gribam teikt, ka tēvam nebūt nav mazāk pienākumu pret bērnu kā mātei un ka mātei nebūt nav lielāki un svarīgāki pienākumi kā tēvam. Atsevišķos apstākļos un bērna dzīves brīžos tie var būt katram tikai savdabīgāki, kas nemaina tomēr to būtību. Tādēļ raksturojot tēva pienākumus, reizē raksturojam pa daļai arī mātes pienākumus.

Kādi ir tēva pienākumi?

1. Vīrieša bioloģiskais pienākums ir tapt par tēvu. Viņa pienākums ir stāties laulībā un ļaut tapt ģimenei. Ar ģimenes tapšanu nodibinās vienība, kam raksturīgas ciešas bioloģiskas saites. Šo vienību nedrīkst ārdīt ne tēvs, ne māte. Tādēļ tēva pienākums ir nepamest sievu un neatstāt savu bērnu.

2. Par veselīga un normāla bērna piedzimšanu atbild nevien māte, bet arī tēvs. Tādēļ tēva pienākums ir sargāt un saudzēt savu sievu grūtniecības laikā, lai tēva vienaldzības, naidīgā noskaņojuma vai necilvēcības dēļ viņā nebūtu meklējama vaina par anormāla, defektīva vai pat kropļa bērna piedzimšanu.

Kad tēvs un māte aizgājuši darbā.

3. Tēvam jārūpējas par sava bērna eksistenci. Viņam jāapzinās, ka viņš kā tēvs nav vairs vīrietis, kas domā strādāt un algu nopelnīt vienīgi sev, ar ko viņš var rīkoties kā viņš pats vienīgi grib un iedomājas. Tēva pienākums ir strādāt un pelnīt dienišķo maizi savai ģimenei. Savs mūžs un dzīvības spēki viņam jāziedo saviem bērniem, viņu nākotnei. Tēva pienākums (un tas būtu sevišķi jāzina tiem, kas nodzeŗ visu savu nopelnīto algu, kam nerūp ģimenes eksistence un labklājība, un kam sirdsapziņa neliedz, lai sieva un bērni iet ubagot) ir dzīvot ne šai dienai, bet caur saviem bērniem nākotnei.

4. Tēva attiecības ar ģimeni nedrīkst būt formāli vēsas un izpausties vienīgi minimālās robežās. Mums jāatzīst, ka bērni izaug (t. i. bērni paši veidojas, attīstās un mātei vieglāki tos audzināt) par labiem cilvēkiem tad, kad tēvam ar sievu un bērniem ir sirsnīgas, lielas uzticības un dziļas mīlestības apgarotas attiecības. Vecāku, sevišķi tēva patiesai mīlestībai, nesavtīgai līdzdalībai un priecīgai līdzdzīvei ir svarīga loma ģimenes koplaimē un bērnu laimīgumā. Tēva pienākums ir mīlēt. Ar mīlestību viņam jāatbild uz tām bērna dotām balvām, ko saņem sirds. Tēva mīlestība, kas sevi aizliedz un sevi upurē, bērnam ir tā saule, kas viņā audzina visas dvēselē Dieva iesētās labās sēklas, un kas nomāc ikkatru ļaunu sēklu.

5. Tēva pienākums ir audzināt un skolot bērnus kopā ar māti. Par audzināšanas un skološanas pienākumu izpildīšanu atbildīgi likumam ir abi vecāki. Tāpat viņi abi atbildīgi par nepilngadīgu bērnu sagatavošanu derīgai darbībai, ievērojot bērnu miesas un gara spējas un tieksmes. Lai gan dzīves apstākļi vienmēr ir tādi, ka māte kļūst par dabīgo audzinātāju, tad tomēr tēvs nedrīkst domāt, ka audzināšanas un sagatavošanas darbs ir vienīgi mātes pienākums. Viņš nedrīkst to nodot vienīgi mātes rokās, tāpat kā šinīs jautājumos viņš vispāri nedrīkst būt vienaldzīgs. Viņš ir līdzatbildīgs par to, kāds izaug viņa bērns.

6. Tēva tiesiskais stāvoklis uzliek viņam pienākumu zināt, ka viņam ir pienākumi un ka tie ir jāizpilda, lai viņš neizpelnītos tiesas sodu un sabiedrības nicināšanu. Nevar izlietot tikai tiesības un nepildīt pienākumus. Tiesību izlietošana ir jālīdzsvaro ar pienākumu godīgu izpildīšanu.

7. Tēva pienākums neļaut aizraut sevi tām nesavaldītām kaislībām, kas izārda ģimeni, kas aicina atstāt sievu un bērnus. Atstāt sievu un bērnus tādā brīdī, kad pats nemaz necenšas un pat nemaz negrib uzvarēt balsis, kas sauc uz citu pusi, ir smags morālisks pārkāpums. Šāds pārkāpums ārda ģimeni. Bet tas, kas ārda ģimeni, ārda arī tautas pamatus. Tēva pienākums ir sargāt ģimenes morālisko vienību.

8. Tēva tikumiskai dzīvei ir jābūt skaidrai un noteiktai, lai tā nav par klupšanas akmeni bērnam. Tēvs ne vienu mirkli, ne savu bērnu klātbūtnē vai prombūtnē, ne mājā, ne darba vietā, ne vientulībā, ne sabiedrībā nedrīkst aizmirst iespējamo savu bērnu jautājumu: «ko no sava tēva varam mācīties.» Svētīgs ir tas tēvs, par kuŗu bērni var teikt, ka viņi no tēva ir mācījušies visu, kas ir labs, patiess, daiļš un svēts, ka viņi no tēva ir mācījušies darba mīlestību, dzīves prieku un sirds godīgumu. Bet vai tam tēvam, par kuŗu bērni var teikt, ka viņi no tēva ir mācījušies visu, kas ir ļauns, nepatiess, nedaiļš un grēcīgs, ka viņi no tēva ir mācījušies slinkot un žūpot, melot un zagt, būt negodīgiem un neuzticīgiem.

9. Ļaunas sabiedrības samaitā labus tikumus. Cik bieži bērnus samaitā ja ne pats tēvs, tad viņa draugi un tā sabiedrība, kurp viņš aizved savus bērnus. Tēva pienākums bērnu labā izvēlēties savus draugus un aizslēgt durvis tiem, kas mājā ienes garu, kas samaitā, kas gremdē un apslāpē katru labu dziņu.

10. Tēva pienākums dot krietnu priekšzīmi labai dzīvei, kuŗā bērni uzaug par valstiskiem nacionāliem pilsoņiem, derīgiem tautas dēliem un mei-

Cik labi saulītē un brīvā dabā!

tām, labiem draudzes locekļiem, kas pēc tēva priekšzīmes turpina pildīt savus pienākumus tikpat labi. Slikti bērni ir negods nevien mātei, bet arī tēvam, un pie tam negods ir visvairāk tēvam.

11. Audzināšana prasa lielu gudrību, taktu un neatlaidību, nepareiza un neapdomīga rīkošanās var radīt ļaunas sekas. Psīchologi un paidagogi tagad norāda, ka nepareiza rīcība var radīt bērnā mazvērtības izjūtu, kas slikti ietekmē rakstura attīstību. Daži grib audzināt vienīgi ar bardzību, daži turpretī vienīgi ar maigumu. Daži audzināšanai lieto asus vārdus, daži vēl asākas rīkstes. Daži grib audzināt uz ikkatra soļa un ikkatru brīdi, nedodot nekādu brīvību sevis veidošanai, daži turpretī dod pilnīgu brīvību, ļauj bērnam patvaļīgi augt. Daži rīkojas ar visiem bērniem vienādi, daži turpretī audzina katru bērnu individuāli, ievērojot individuālās īpašības un centienus.

Visumā varam teikt, ka audzināšanā pielaižamas dažādas metodes. Tikai tēva pienākums ir skaidri zināt audzināšanas mērķi, gudri lietot vajadzīgos līdzekļus un pareizi saprast, vai attiecīgai metodei ir labi rezultāti. Laukos dažkārt sastopam tēvus — saimniekus, kuŗi ir lieliski sugas lopu audzētāji, bet kas savu bērnu audzināšanai nepiegriež nekādu vērību. Bieži gadās, ka grāmatu plauktā atrodam grāmatas par lopu audzēšanu, bet nevienu grāmatu tur neatrodam par bērnu audzināšanu. Tāpat tas ir arī pilsētās. Tēva pienākums ir zināt, kā aug un kā jāaug viņa bērniem.

12. Dažkārt sastopamies ar tēviem un mātēm, kas savas attiecības ar bērniem uzlūko par gluži dzīvnieciskām. Tie jūtas vēl atkarīgi no sen aizmirstas mācības, ka cilvēks ir tāds pats dzīvnieks, kā visi dzīvnieki. Ir jāatgādina, ka cilvēks ir pacelts pāri dzīvniekam; viņš ir radības vaiņags. Reliģiskā plāksnē nostādot cilvēku, ir jāsaka, ka viņā atspīd Dieva vaigs. Katrs cilvēks atbild tādēļ par to, vai viņš ir cienīgs Dieva vaiga nesējs. Vecāki ir vēl vairāk atbildīgi. Kā Dieva vietniekiem viņiem jāatbild par to, vai viņu bērni pieder Dievam. Tādēļ tēva pienākums ir rūpēties un ar sirds drebēšanu gādāt, lai viņa bērni taptu Dieva bērni. Tā ir atbildīga gādība, kas izšķiŗ no cilvēcīgās puses cilvēka pazušanu vai viņa izglābšanu mūžīgai dzīvībai. Tēva pienākums pievest bērnu pie tā avota, no kuŗa verd dzīvais ūdens, no kā dzert un vairs neizslāpt, uzvest viņus uz tā ceļa, kur ir patiesība un gaisma, un kas aizved pie Dieva.

Esam minējuši galvenos tēva pienākumus, ko ar maz izņēmumiem varam uzskatīt arī par mātes pienākumiem. Runājot par tiem, kā tēva pienākumiem, esam tikai gribējuši pasvītrot, ka arī tēvam, šādi pienākumi ir jāapzinās, ka tiem tēvā jāmājo kā noteiktai tēva pienākumu apziņai. Tēva pienākumu apziņai jātop dzīvai. Dzīva tā būs, ja viņā funkcionēs noteikta izjūta, zināšana un gribēšana. Pienākumu apziņa, ja viņa ir nebojāta un pilnskanīga, vispirms aptveŗ izjūtu, kuŗā dziļi nojaušam pienākuma neatvairāmības spēku. Šinī izjūtā skan sirdsapziņas balss, kas liek nojaust: kas jādara un kas nav jādara. Šī izjūta paceļas no dzīvības dziļumiem un nes sev līdzi dievišķīgā gara labo padomu, kas aicina sekot. Šī izjūta, aiz kuŗas bieži stāv dziļš ētiks-reliģisks pārdzīvojums, liek saprast, kas dotajā apstāklī ir mūsu pienākums.

Ar izjūtu vien nepietiek. Izjūtā mūs satveŗ pienākuma neatvairāmības spēks. Tai jāpievienojas skaidrai zināšanai. Tādēļ pilnskanīgā pienākumu apziņa aptveŗ skaidru mērķi, kas skaidri noteic, kāds ir pienākums. Pienākumu apziņai pienākumi nav miglaini, bet skaidri, nav nenoteikti, bet noteikti, nav nezināmi, bet zināmi. Cilvēks ar nebojātu pienākumu apziņu izjūt pienākumu spēju, kas spiež tos izpildīt un reizē viņš zina, kādi ir viņam pildāmie pienākumi, arī tā saucamajā pienākumu kollizijā.

Nebojāta un pilnskanīga pienākumu apziņa ietveŗ vēl arī gribēšanu. To, ko izjūt un ko zina, arī grib. Izjusto un saprasto pienākumu apziņa pārvērš darbībā. Tā ietveŗ noteiktu aktīvitāti, jo prasa izjustā un saprastā pienākumu reālizēšanu, izpildīšanu.

Dzīvā pienākumu apziņa izjūt, zina un izpilda pienākumus. Šādai tēva pienākumu apziņai ir liela vērtība cilvēka dzīvē. Tai ir trīskārtēja nozīme. Pirmkārt, tēvs ar dzīvu pienākumu apziņu dara pats sevi laimīgu. To, kas izpilda savus pienākumus, ap-

ņem prieks un laimīgums. Otrkārt, tēvs ar dzīvu pienākumu apziņu nodrošina veselīgu ģimenes dzīvi. Tas, kas izpilda šos pienākumus, ir veselīgas ģimenes uzturētājs un sargātājs un ar to reizē kalps savai tautai. Treškārt, tēvs ar dzīvu pienākumu apziņu uzaudzina labus bērnus. Tas, kas izpilda savus pienākumus, ir labu bērnu tēvs un tāds kalpo nākotnei, varbūt pat mūžībai.

Paša laime, veselīga ģimene un labs bērns ir dzīvās tēva pienākumu apziņas sasniegumi.

Pulkvedis-ltn. J. Ķikulis

Sieviete un valsts aizsardzība

Ļoti plaši un vispusīgi ir iztirzāti jautājumi par sievietes pienākumiem ģimenes vairošanā un sargāšanā, par pienācīgās vietas ierādīšanu sievietei kultūrālo un saimniecisko vērtību radīšanā, bet ļoti maz — par sievietes pienākumiem un līdzdalību valsts aizsardzības darbā, it kā šis visas valsts un tautas intereses ietverošais darbs būtu pats par sevi saprotama, īpatnēja vīriešu priekšrocība, it kā vienīgi vīriešiem būtu monopoltiesības uz šo darbu.

Vēsture un aktuālās dzīves norise mums pierāda šādu uzskatu maldīgumu, jo visos laikos un vienmēr, kad valsts un tauta pārdzīvo smagus un izšķirīgus pārbaudījuma brīžus, sieviete nav palikusi pasīvas vērotājas lomā, bet kopā ar vīrieti aktīvi darbojusies savu zināšanu, spēka, attapības un veiklības robežās. Ir cits jautājums, cik produktīva un lietderīga ir bijusi šī sieviešu līdzdarbība, jo tā nav atkarīga vienīgi no sievietes labas gribas un enerģijas, bet gan no speciālām zināšanām un iepriekšējas sagatavošanās. Šis darbs ir varējis būt lietderīgs tikai tad, kad sievietes agrāk iegūtās zināšanas un māka ir sakritušas pilnīgi vai pa daļai ar attiecīgā militārā nozarē vajadzīgām speciālām zināšanām. Sievietes, kam šādu zināšanu nav bijis, bet kas nav gribējušas palikt par pasīvām vērotājām, ir ķērušās pie ieročiem un ar ieročiem rokā stājušās ienaidniekam pretī, jo viņas cerējušas, ka rīcība ar ieročiem prasa vismazāk mākas un iepriekšsagatavošanās. Spilgti piemēri ir sieviešu bataljonu formēšana Krievijā pasaules kaŗa laikā, spāņu sieviešu apbruņošana patreizējā spāņu pilsoņu kaŗā un daudzu ķīniešu studenšu bruņota cīņa plecu pie pleca ar Ķīnas kareivjiem pret japāņiem — iebrucējiem. Bet kāds ir šīs darbības gala rezultāts? Diametrāli pretējs iepriekš iecerētam un teorētiski aprēķinātam. Tā, piem. Krievijā ar sieviešu bataljonu ievirzīšanu frontē, ar viņu priekšzīmi, piemēru un kaujas panākumiem cerēja pacelt frontes cīnītāju pagrimušo pienākumu apziņu un pagurušo cīņas sparu, bet tas nepiepildījās, jo pirmkārt, šie bataljoni nebija un nevarēja būt pietiekoši sagatavoti šādu uzdevumu veikšanai un, ja arī, pateicoties vienīgi pašaizliedzīgai drosmei un fanātiskai gribai, tie guva vietējus un ierobežotus panākumus, tomēr šiem bataljoniem nācās ciest neattaisnojamus un nepieļaujamus zaudējumus. Otrkārt, uz tīri seksuālas bazes pamata, sieviešu bataljonu parādīšanās frontē radīja sajukumu morāles jēdzienos un veicināja morāles pagrimšanu, kas nekādi nebija savienojams ar pienākuma apziņas pacelšanu. Gala rezultātā, siev. bat. daudzas un ļoti daudzas dzīvības bija velti un pat noziedzīgi upurētas frontē, viena daļa no šo bataljonu sastāva, redzot savus cēlos mērķus un ideālus tik prozaiski un nejēdzīgi sairstam, vienkārši izklīda vai atgriezās mājup, bet atlikusē daļa, kas iestrēga dzīvnieciskо instinktu, netikumu un izvirtības patvaļā, vēlāk lielinieku revolūcijas laikā veidoja kadrus bēdīgi slavenām «plintniecēm» — nevainīgo iedzīvotāju bendētājām, ko ar drausmām atceras ikviens krievu revolūcijas pārdzīvotājs. Arī spāņu pilsoņu kaŗa kaŗotājas, spriežot pēc foto attēliem un nepilnīgiem aprakstiem, kādi par viņām ir pieejami, stipri atgādina krievu revolūcijas «plintnieces», no kā var secināt, ka viņas ir gan varbūt neatvietojamas civīliedzīvotāju un polītisko pretinieku bendētājas aizmugurē, bet pilnīgi nederīgas un pat kaitīgas frontē.

Ja arī šie nedaudzie piemēri rāda, ka sieviešu piedalīšanās frontē ar ieročiem rokās nav devusi pozitīvus rezultātus, ja arī nostājamies uz viedokļa, ka sievietei nav izsniedzami kaujas ieroči un viņa nav apmācāma rīcībai ar šiem ieročiem, kaut vai vienīgi sardzes dienestam frontes aizmugurē, jo sievietes konstitūcija it nepavisam neatbilst robusto un smago kaujas ieroču pielietošanai, vai tamdēļ sievietei

«Izgudrotāji».

nebūtu jāpiedalās valsts aizsardzības darbā, vai tamdēļ viņa būtu atbrīvojama no šī svarīgā valsts pienākuma pildīšanas?

Lai labāk izprastu, kā un kādā veidā sieviete varētu līdzdarboties valsts aizsardzības darbā, mēģināsim skicēt nākamā varbūtējā kaŗa galvenās pamatlīnijas. Pasaules kaŗš ievadīja un turpmākie, dažādās pasaules malās uzliesmojošie kaŗi apstiprināja, ka tagadnes un turpmākie kaŗi nav un nebūs vairs vienīgi cīņa frontē starp pretinieku profesionālām armijām, bet gan cīņa uz dzīvību un nāvi starp atsevišķām valstīm vai tautām, kur cīnītājos ierindojas visa tauta un kur par cīņas lauku izvēršas ne tikai pierobežas joslas, bet par tādu pārvēršas visa valsts teritorijā. Lai šādu pretinieku iznīcinātu vai padarītu kaujas nespējīgu, ir vispirms jāsatriec un jāsalauž pretinieka, resp. visas tautas vienības, vienprātības, brīvības un patstāvības gars un cīņas spars. Galvenie un iespaidīgākie līdzekļi šā mērķa sasniegšanai ir propaganda, masveidīgi aviācijas uzbrukumi lielākiem apdzīvotiem centriem un ķīmisko kaujas vielu pielietošana, pie kam šie līdzekļi nav domāti tik daudz dzīvā spēka iznīcināšanai, kā pānikas iedvešanai masās, lai tādējādi tās pārvērstu no organizētām un viegli vadāmām vienībām par nekārtīgu un nevadāmu pūli, ar kuŗu tad pretinieks būtu spējīgs viegli tikt galā; tālāk ar sabotāžas aktiem valsts iestādēs un uzņēmumos, kas strādā valsts aizsardzībai, mēģinās izsaukt neapmierinātību un nemierus civīliedzīvotājos. Sevišķi masveidīgie aviācijas uzbrukumi pilsētām dziļā aizmugurē, kā arī ar aviācijas palīdzību zemes iekšienē pārnestais ķīmiskais kaŗš var atstāt dziļi satricinošu morālisku iespaidu uz kaŗa apstākļiem nepieradinātiem civīliedzīvotājiem, un tikai tā tauta atradīs sevī pietiekoši daudz spēka un neizsīkstošas enerģijas pārciest šāda veida pārbaudījumus, kas jau miera laikā būs šai virzienā attiecīgi sagatavota, kas rēķināsies ar šāda veida varbūtībām un pratīs pretdarboties tām. Nākotnes kaŗā būs vienlīdz daudz apdraudēti tiklab vīrieši, kā sievietes, kamdēļ, pretdarbībā ienaidnieka rīcībai, jābūt vienlīdz labi sagatavotiem kā vīriešiem, tā sievietēm. Ieročus nest spējīgie vīrieši pildīs uzdevumus, kādi piekritīs kaŗaspēka vienībām, kuŗās viņi būs iedalīti. Kaŗaspēku vienību lielais vairums cīnīsies frontē, sargājot savas valsts robežas, bet zināms kaŗaspēka vienību skaits atradīsies arī frontes aizmugurē — zemes iekšienē, lai savlaicīgi un saknē likvidētu ienaidnieku propagandistu darbu, sabotāžas aktu mēģinājumus, lai atvairītu ienaidnieku gaisa uzbrukumus rūpniecības un citiem svarīgiem centriem, bet daudzos gadījumos civīliedzīvotājiem un tā tad arī sievietēm, būs jārīkojas patstāvīgi.

Ja nākotnes kaŗa darbība risināsies tikko skicētos pamatvirzienos, tad paceļas jautājums, kādu rīcību no sievietēm prasīs tā. Jau līdzšinējos kaŗos, kaut arī ierobežotā skaitā, sievietes sekmīgi līdzdarbojās kā ārstes, žēlsirdīgās māsas un slimo kopējas. Nākotnes kaŗā, ņemot vērā kaŗa darbības plašo rajonu resp. visu valsts teritoriju, sieviešu līdzdarbība šai virzienā ievērojami jāpaplašina, pie kam atsevišķos novados sievietei vajadzēs pilnīgi atvietot vīrieti. Rēķinoties ar ienaidnieka aviācijas uzbrukumiem zemes iekšienē, sieviete jāapmāca aktīvi darboties aizsardzībā pret gaisa uzbrukumiem, kamdēļ viņa piesaistāma gaisa novērošanas dienestam, pie kam viņai jāprot atšķirt lidmašīnu tipi, jāprot noteikt lidojumu augstumi un virzieni un līdzīgas lietas. Ķīmiskā kaŗā sievietei jāprot izvēlēties apstākļiem atbilstošus pretlīdzekļus, jāprot pielietot un iedarbināt attiecīgus aizsardzības līdzekļus, pie kam viņai jāprot pirmām kārtām rīkoties ar gāzmasku, jāprot sniegt pirmo palīdzību saindētiem, jāprot izdarīt pagaidu pārsējumus un citus līdzīgus darbus. Tālāk sievietei jābūt sagatavotai kaŗa gadījumā atvietot vīrieti lauku darbos, fabrikās, birojos, satiksmes līdzekļu vadīšanā un daudzos citos pasākumos, kur agrāk strādāja vīrieši, bet tagad viņi savas vietas atstājuši, lai dotos uz fronti. Sievietes savus jaunos pienākumus un uzdevumus varēs kaŗa laikā apzinīgi veikt tikai tad, ja tās jau miera laikā būs sagatavotas un apmācītas. Sievietes sagatavošanai un apmācībai valsts aizsardzības darbam jāiet līdztekus ar militāri - valstisko audzināšanu, pie kam taisni pēdējai piegriežama izcila vērība, jo līdz šim sieviete parasti ir audzināta stipri pacifistiskā garā, kas cilvēkā kultivē tādas garīgās un morālās īpašības, kas

Audzināšanā tēvam un mātei palīdz skola un grāmata.

diametrāli pretējas militārisma garam. Kaŗš prasa sievietes varones, sievietes ar izkoptu raksturu, nelokāmu gribu un apņemšanos, kas spējīgas pārciest un pārvarēt visas kaŗa grūtības un slogus, kad jārēķinājas ar mīļu un tuvu cilvēku zaudēšanu, savu ierobežoto un vienmēr apdraudēto eksistenci un daudzām neparedzētām likstām, pie kam viss tas risinās neiedomājami pārspīlētu baumu un tenku atzosfērā. Par paraugu militāri un valstiski audzinātai sievietei noder japāņu sieviete, viņa nežēlojas un nesūrojas par kaŗa gŗūtībām un ar to saistītām ciešanām. Viņa ir lepna par piederīgiem, kas cīnās frontē, par nastām, kas tai jānes, jo līdz ar to viņa pati piedalās tēvzemes glābšanas darbā, viņa ir lepna, ka var ziedot tautas labā dārgāko, kas viņai šai pasaulē ir — savu dēlu, ko viņa ar sāpēm dzemdējusi tēvzemei.

Lai sievieti garīgi sagatavotu kaŗam, nav jābīstas īstenībai skatīties acīs, nav jātēlo kaŗš rožainās krāsās, nav jāmīkstina gaidāmās briesmas, taisni otrādi — jāmēģina attēlot kaŗu reālā kailumā un nepievilcībā, bet uz šī fona jāatzīmē sieviete, kas spēj pārvarēt visus nežēlīgos likteņa sitienus — sieviete, kas iemiesotu nākamā kaŗa varoni.

Sievietes sagatavošana valsts aizsardzības darbā veicama vienīgi stingri organizētā veidā, jau pastāvošās vai speciāli šim nolūkam dibinātās sieviešu organizācijās.

Sagatavojot sievieti valsts aizsardzības darbām, mēs nepropagandējam kaŗu, jo latvju tauta nedomā nevienam uzbrukt un arī mūs patreiz neviens neapdraud, bet tā kā pasaule piesātināta kaŗa dīgļiem, tad mums jābūt sagatavotiem visādām varbūtībām. Sagatavošanās prasa laiku, bet eventuālais uzbrucējs mums savus nodomus iepriekš nepaziņos, tamdēļ mums šis darbs jāsāk jau tagad un nekavējoties.

Nākamie saimnieki.

J. Baltais

Par dzimstību un tās pacelšanu

Viens no svarīgākiem faktoriem valsts dzīve ir tautas dzīvais spēks. Pie vienādiem pārējiem apstākļiem lielāks starptautisks svars ir tai zemei, kuŗai vairāk iedzīvotāju. Tādēļ arī valstis pēdējos gadu desmitos nopietni nodarbinātas ar jautājumu, kā pacelt savu iedzīvotāju skaitu.

Iedzīvotāju skaits zemē var celties divējādi: a) caur ieceļotājiem un b) tā saucamā dabīgā pieauguma ceļā, t. i. ar dzimušo uzviju par mirušiem.

Imigrācija kā no nacionāli-politiskā, tā no saimnieciskā viedokļa ir pats nevēlamākais zemes dzīvā spēka papildināšanas veids. Tādēļ arī visu uzmanību iedzīvotāju skaita palielināšanas jautājumā piegriež pēdējo dabīgam pieaugumam: to cenšas pacelt veicinot, no vienas puses dzimstību un apkaŗojot, no otras puses, mirstību.

Sāksim ar nepatīkamāko — ar mirstību. Materiālais progress, ar tam sekojošo medicīnisko un higiēnas progresu, skaŗ arvienu plašākus iedzīvotāju slāņus, kur agrāk, gŗūto dzīves apstākļu dēļ, mirstība bija vislielākā. Augošie ienākumi arī mazāk turīgām aprindām dod iespēju dzīvot labākos dzīvokļos, kārtīgāki apģērbties un paēst. Darba apstākļu uzlabošanās un saīsinātais darba laiks pasargā pilsētu strādniekus no arodslimībām un pārpūlēšanās, dodot tiem iespēju daudz laika pavadīt brīvā gaisā, nodarboties ar sportu u. t. t. Arī uz laukiem darba metodes no higiēnas viedokļa, ievērojami uzlabojušās: nav, piemēram, vairs agrākās kulšanas spriguļiem putekļainā rijā. Vajadzības gadījumā trūcīgākiem iedzīvotājiem talkā nāk sociālās apdrošināšanas, nodrošināšanas un apgādības iestādes, kā arī plaši organizēta sabiedriska palīdzība. Tai pašā laikā milzu soļiem uz priekšu gājusi medicīna: savaldītas epidēmiskās slimības, kas agrāk prasīja tūkstošiem upuŗu, gūti noteikti panākumi cīņā ar dažādām bērnu slimībām, saskatāms arī progress tuberkulozes ārstēšanā. Iznākumā mazāk mirst bērnu un ilgāk dzīvo pieaugušie. Ar vārdu sakot, mirstība krīt:

	Mirstība (Mirušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem)	
	1926.-1930. g.	1931.-1935. g.
Latvija	14,8	13,9
Austrija	14,4	13,5
Beļģija	13,7	12,9
Bulgarija	17,9	15,5

Čekoslovakija . .	15,3	13,8
Dānija	11,1	10,9
Dienvidslavija . .	20,0	18,2
Francija	16,8	15,7
Holande	9,9	8,9
Grieķija	16,6	16,5
Igaunija	16,5	14,9
Īrijas brīvvalsts . .	14,4	14,0
Italija	16,0	14,0
Lielbritanija . . .	12,3	12,2
Lietuva	16,2	14,6
Norveģija	11,0	10,4
Polija	16,8	14,6
Portugale . . .	18,4	17,0
Rumānija	21,2	20,6
Somija	14,8	13,4
Spānija	17,9	16,2
Šveice	12,1	11,8
Ungarija	17,0	15,8
Vācija	11,8	11,2
Zviedrija	12,1	11,6
Z.-Amer. Sav. valstis	11,8	10,9
Japāna	19,3	17,9

Ar mirstības samazināšanos pagarinājies cilvēka mūžs: katram jaunpiedzimušam, kas laimīgi pārlaidis savas dzīves bīstamāko, pirmo gadu, tagad ir nesalīdzināmi vairāk izredzes nodzīvot līdz 60 gadiem, kā — teiksim — 50 gadus atpakaļ. Vācijā, piemēram, 1910. gada tautas skaitīšanā 80 g. vecu un vecāku iedzīvotāju bija 270.000, bet 1933. gada tautas skaitīšanā — jau 465.000.

Bet līdztekus mirstības krišanai iet vēl viena cita parādība — dzimstības samazināšanās. Dzimstības samazināšanos agrāk varēja novērot tikai turīgākās aprindās; tagad tā, tāpat kā mirstību samazināšanās, arvienu vairāk skaŗ plašākos iedzīvotāju slāņus. Sekojošā tabulīte sniedz mums pārskatu par pārmaiņām dzimstībā iepriekšējā tabulītē minētās valstīs un laika periodā:

	Dzimstība (Dzimušo skaits uz 1000 iedzīvotājiem)	
	1926.-1930.g.	1931.-1935.g.
Latvija	20,7	18,3
Austrija	17,6	14,4
Beļģija	18,6	16,8
Bulgarija	33,1	29,3
Čekoslovakija . .	23,2	19,6
Dānija	19,4	17,7
Dienvidslavija . .	34,2	32,3
Francija	18,2	16,5
Holande	23,2	21,2
Grieķija	30,2	29,5
Igaunija	17,6	16,5
Īrijas brīvvalsts . .	20,1	19,3
Italija	26,8	23,8
Lielbritanija . . .	17,2	15,5
Lietuva	28,1	25,4
Norveģija	18,0	15,2
Polija	32,2	27,6
Portugale	31,2	29,1
Rumānija	35,2	32,8
Somija	22,5	19,5
Spānija	28,5	26,9
Šveice	17,6	16,4
Ungarija	26,0	22,4
Vācija	18,4	16,6
Zviedrija	15,9	14,1
Z.-Amer. Sav. valstis	19,7	17,2
Japāna	33,5	31,6

Ir teicami, ka zemē valda tādi apstākļi, kas atļauj cilvēkam nodzīvot gaŗu mūžu, citiem vārdiem visilgāki paturēt savās rokās katra visdārgāko mantu — dzīvību. Bet nav vairs labi, ja dzimstības samazināšanās dēļ kāpj arī iedzīvotāja caurmēra vecums — iedzīvotāju kopvecuma dalījums ar to skaitu. Tas nozīmē, ka tauta paliek vecāka, bet vecākai tautai, tāpat kā vecākam cilvēkam, mazāk priekšā nākotnes.

Ka tautu novecošanās notiek, liecina nāk. lpp. ievietotā tabulīte par Vāciju. (Sk. pirmo tab. nāk. lpp.)

Analizējot tabulīti, mēs redzam, ka patiesi «jauno» cilvēku skaits — vecumā līdz 30 gadiem — uz katriem 100 iedzīvotājiem samazinājies no 60 uz 49, kamēr «vecāko» cilvēku skaits, kam pāri par 45 gadiem, pieaudzis no 20 uz 28. Tautas novecošanās process norit pie tam ļoti strauji: tikko minētās pārgrozības notikušas Vācijā 23 gadu laikā.

Man arī reiz būs šautene!

No katriem 100 cilvēkiem bija:	Jaunāki par 15 g.	15—30 g. veci	30—45 g. veci	45—65 g. veci	65 g. veci u. vecāki
1910. g. . . .	34	26	20	15	5
1933. g. . . .	24	25	23	21	7

Līdzīgu ainu redzam arī pie mums, Latvijā. 1897. gadā par 60 gadiem vecāki bija 10 no katriem 100 iedzīvotājiem, 1925. gadā — 12, 1930. gadā — 13, un 1935. gadā — 14.

Tautas novecošanās nav vienīgais ļaunums, ar kuŗu saistīta dzimstības samazināšanās: būdama straujāka par mirstības samazināšanos, tā spiež uz leju iedzīvotāju dabīgo pieaugumu, citiem vārdiem, sit tautu arī skaitliski (skat. tabulu blakus slejā).

Ar savu dabīgo pieaugumu 4,4 Latvija 1931.—1935. g. starp 25 Eiropas valstīm ieņēma 19. vietu: 18 valstīm bija lielāks dabīgais pieaugums kā Latvijai, bet 6 — mazāks. Viszemāks iedzīvotāju dabīgais pieaugums pie mums bija 1934. gadā — proti — 3,25. Pateicoties neatlaidīgai dzimstību propagandai un veselai rindai saprātīgu soļu, kādi šai lietā sperti, pēdējos gados dabīgā pieauguma indeks atkal pamazām uzlabojas: 1935. gadā tas izteicās ar 3,46, 1936. gadā — ar 3,99.

Gandrīz visās civīlizētās tautās samazinās, t. i. tiek ierobežota dzimstība. Tikai vienās no tām šī dzimstības ierobežošana norit straujāki, otrās — gausāki. No valsts viedokļa tā ir neattaisnojama rīcība, jo tikai absolūta iztikas neiespējamība dotu tiesību domāt par iedzīvotāju skaita samazināšanu.

Dr. Roesle savā laikā bija aprēķinājis, ka paliekot 19. gadu simteņa dzimstībai, Vācijai ap 3000. gadu būtu 729 biljoņu iedzīvotāju jeb 1.348 uz 1 kv. metru. Tas pats sakāms arī par citām zemēm ar augstu dzimstību.

No šādas zemes lodes pārapdzīvotības cilvēcei nav vairāk iemeslu bīties, kā no saules nodzišanas. Pagaidām iedzīvotāju pārprodukcija no zemēm ar augstu dzimstību izceļo. Tā, italieši dodas uz savām Afrikas kolonijām, kuŗas tie pašreiz stipri paplašinājuši uz Abesinijas rēķina, kā arī uz Franciju un Ameriku. Ņujorkā vien dzīvo 1 miljons italiešu, tā tad vairāk nekā vislielākā Italijas pilsētā Milānā. Japāņu uzvija apmetas Mandžurijā, Korejā, Filipinu salās un agri vai vēli plūdīs uz Austrāliju. Tikpat kā neapdzīvota vēl ir Sibirija, kur var novietoties simtiem miljonu cilvēku. Zinātne un technika var tālu aizcelt zemes apdzīvotamības robežas, apūdeņojot tuksnešus, nosusinot purvus u. t. t. Beidzot, kad būs atrisināts proteina, ogļu hidrātu un tauku vielu sintēzes jautājums un pārtikas līdzekļus varēs ražot arī mākslīgi, labu daļu lauksaimniecības aizņemtās zemes varēs atdot pilsētām. Protams, arī tad — dzimstībai nepamazinoties — galu galā var

Iedzīvotāju dabīgais pieaugums (Dzimušo uzvija par mirušiem uz 1000 iedzīvotājiem)

	1926.-1930. g.	1931.-1935. g.
Latvija	5,9	4,4
Austrija	3,2	0,9
Beļģija	4,9	3,9
Bulgarija	15,2	13,8
Čekoslovakija . .	7,9	5,8
Dānija	8,3	6,8
Dienvidslavija . .	14,2	14,1
Francija	1,4	0,8
Holande	13,3	12,3
Grieķija	13,6	13,0
Igaunija	1,1	1,6
Īrijas brīvvalsts .	5,7	5,3
Italija	10,8	9,8
Lielbritanija . . .	4,9	3,3
Lietuva	11,9	10,8
Norveģija	7,0	4,8
Polija	15,4	13,0
Portugale	12,8	12,1
Rumānija	14,0	12,2
Somija	7,7	6,1
Spānija	10,6	10,7
Šveice	5,5	4,6
Ungarija	9,0	6,6
Vācija	6,6	5,4
Zviedrija	3,8	2,5
Z.-Amer. Sav. valstis	7,9	6,3
Japāna	14,2	13,7

Ar dedzīgu Tēvzemes mīlestību sirdīs.

Mērdzenes nodaļas aizsargs Jānis Dundurs ar dzīves biedreni sava kuplā bērnu pulka vidū.

pienākt tāds stāvoklis, ka tautas pārapdzīvo zemes lodi. Bet šāds stāvoklis, ja tas vispāri iestāsies, sagaidāms tikai ļoti tālā nākotnē, no kuŗas cilvēce nedrīkst darīt atkarīgu attīstības gaitu.

Nav nekāda pamata arī apgalvot, ka Latvijas territorija lielākam iedzīvotāju skaitam par mazu un ka dzimstības celšanās radītu pārāk lielu apdzīvotību. Paceļot saimnieciskās dzīves līmeni līdz Dānijai, Latvija viegli varētu uzturēt trīsreiz tik daudz iedzīvotāju, kā pašreiz. Dzimstībai joprojam samazinoties (1905.—09. g. Latvijā uz 1000 iedzīvotājiem dzima 30,8, 1921.—25. g. — 22,1, 1926.—30. g. — 20,7, 1931.—35. g. — 18,3 un 1936. gadā 18,1). Latviju jau tuvākā nākotnē draud nomākt kaimiņu tautas, kas jau tagad iedzīvotāju skaita ziņā pārākas par Latviju un kuŗās bez tam augstāka dzimstība.

Tagad pakavēsimies mazliet pie dzimstību ierobežošanas vēstures, tās cēloņiem un līdzekļiem, ar kādiem tā mēģināta apkaŗot.

Rietumu Eiropā, sevišķi Francijā, jau labi sen novērota paraša ierobežot bērnu skaitu laulībā ar 2. No katrām 1000 ģimenēm Francijā pēdējos 50 gados $^1/_5$ nav nemaz bērnu, $^1/_4$ ir tikai 1 bērns, $^1/_4$ — 2 un tikai nepilnai $^1/_3$— vairāk par 2 bērniem. Pēdējos 20 gados divbērnu sistēma ieviesusies Anglijā, Vācijā un dažās citās valstīs, starp tām arī Latvijā, pie tam nevien pilsētās, bet arī lauku apvidos. Zemēs, kur vispārīgais kultūrālais līmenis zems, piemēram, Krievijā, Bulgarijā un Portugalē, divbērnu sistēma nav izplatījusies.

Iedzīvotāju skaita rēgulēšana pastāvējusi jau sirmā senatnē. Pirmatnējām tautām, piemēram, seniem ģermāņiem un slaviem. iedzīvotāju skaitu mazināja lielā bērnu, sevišķi zīdaiņu mirstība. Izņēmuma gadījumos (badu laikā, izceļojot) vecāki nonāvēja jaunpiedzimušos, bet lielākos bērnus pārdeva par vergiem. Dienvid-Amerikas ciltis ierobežoja iedzīvotāju skaitu, pārtraucot grūtniecību ar barbariskiem paņēmieniem. Aristotels noteica, ka audzināmi tikai miesīgi un garīgi veseli bērni. Romieši ķeizaru laikā bezbērnu laulības bija tik parastas, ka augstmaņiem, kas gribēja bērnus, bija jānodod savas sievas grūtniecības laikā īpašām uzraudzēm, kuŗas nepielaida abortu.

Kārļa Lielā likums Lex frisiorum piešķiŗ mātēm tiesību nonāvēt bērnus tūliņ pēc viņu dzimšanas. Tikai kristīgā ticība noliedza dzimstības ierobežošanu, smagi sodot bērnu nonāvēšanu. Varam droši teikt, šim dzīvības ierobežošanas aizliegumam lielā mērā jāpateicas par to, ka, neraugoties uz nemitīgiem kaŗiem, badu, mēri, bakām u. c. lipīgām slimībām, baltā rase vidus laikos nav iznīkusi.

Jauno laiku sākumā novērojam nepieredzētu iedzīvotāju skaita pieaugumu visā Eiropā, par spīti plašai izceļošanai uz Ameriku.

19. gadu simteņa sākumā angļu tautsaimnieks T. Maltuss (1766.—1834.) nāk klajā ar doktrinu par iedzīvotāju skaita ierobežošanu. Lai gan šī doktrina neguva piekrišanu, tomēr jau tā paša gadu simteņa otrā pusē Rietumu Eiropas kultūras tautu dabiskais iedzīvotāju pieaugums sāk neatlaidīgi slīdēt atpakaļ līdz iestājas divbērnu sistēmas stāvoklis, kam ir sarežģīti tikumiski un saimnieciski cēloņi. Tagadējais cilvēks ne labprāt uzņemas pienākumus, ko tam uzliek dzīve. Bērnu dēļ, sevišķi daudzbērnu ģimenēs, vecākiem jāatsakās no daudzām ērtībām un jāuzņemas ar izdevumiem, rūpēm un lielu atbildību saistītais audzināšanas darbs. Materiālie apstākļi pamudina daudzus nemantīgos vēlu doties laulībā vai ierobežot dzimstību. Tie uzskata par vieglprātību nodibināt daudzbērnu ģimeni, pirms tā nav nodrošināta. Sevišķi tas attiecināms uz tā saucamo darba inteliģenci.

Mantīgie bieži negrib atstāt bērnus ļaunākos materiālos apstākļos, nekā atradušies paši, kas notiktu sadalot mantu starp daudziem bērniem.

Par nopietnu šķērsli daudzbērnu ģimenes nodibināšanai uzskatāms arī pilsētās nenokārtotais dzīvokļu jautājums.

Visi šie apstākļi laupa vecākiem gribu pēc bērniem: tie samazina dzimstību, lietojot aizsargu līdzekļus vai izdarot abortus.

Liela nozīme dzimstību skaita samazināšanā piekrīt arī veneriskām slimībām un to sekām — vīrieša vai sievietes neauglībai.

Pret dzimstību samazināšanos un divbērnu sistēmu, kas apdraud tautas īpatnējo svaru pasaules kultūrālā un politiski saimnieciskā dzīvē, ved cīņu kā valsts, tā pati sabiedrība. Šīs cīņas paņēmieni ir šādi:

1) pareiza bērnu un jaunatnes audzināšana, mācot tiem pienākuma apziņu pret tautas nākotni;

2) radikāla sociālpolītika: mātes un bērna aizsardzība, nemantīgo nodrošināšana pret dažāda veida risku, kas apdraud ģimenes materiālos pamatus (bezdarbs, darba invaliditāte, slimības, nelaimes gadījumi u. t. t.), dzīvokļu krizes novēršana, ienākumu pacelšana, izglītības iespēju nodrošināšana bērniem u. t. t.

3) represīvi soļi pret personām, kam vecums un veselības stāvoklis atļauj nodibināt ģimenes dzīvi, bet kas no šī pienākuma izvairās. Šādi represīvi soļi ir: vecpuišu nodoklis, bezbērnu, vienbērnu un divbērnu ģimeņu nodoklis, vienīgo dēlu sūtīšana kaŗa gadījumā uz fronti pirmā kārtā (Italija), līdzmantošanas tiesību piešķiršana radiem vienbērnu un divbērnu ģimenēs u. t. t.

Kā pretstatu divbērnu sistēmai daži autori ieteic tā saucamo trīsbērnu minimālsistēmu. Grasls (1907. g.), piemēram, aprēķinājis, ka katrai precētai sievietei būtu jālaiž pasaulē vismaz 3, 4 bērni (das zeitliche Geburtsoptimum). Tomēr jāsaka, ka katra dzimstības ierobežošana, kaut arī ar 3—5 bērniem, ir jau pati par sevi kļūmīgs solis. Vienīgi pareizs jautājuma atrisinājums ir neierobežota dzimstība, cik no tās necieš mātes veselība, visās ģimenēs, kur vīrs ar sievu ir garīgi un miesīgi veseli cilvēki.

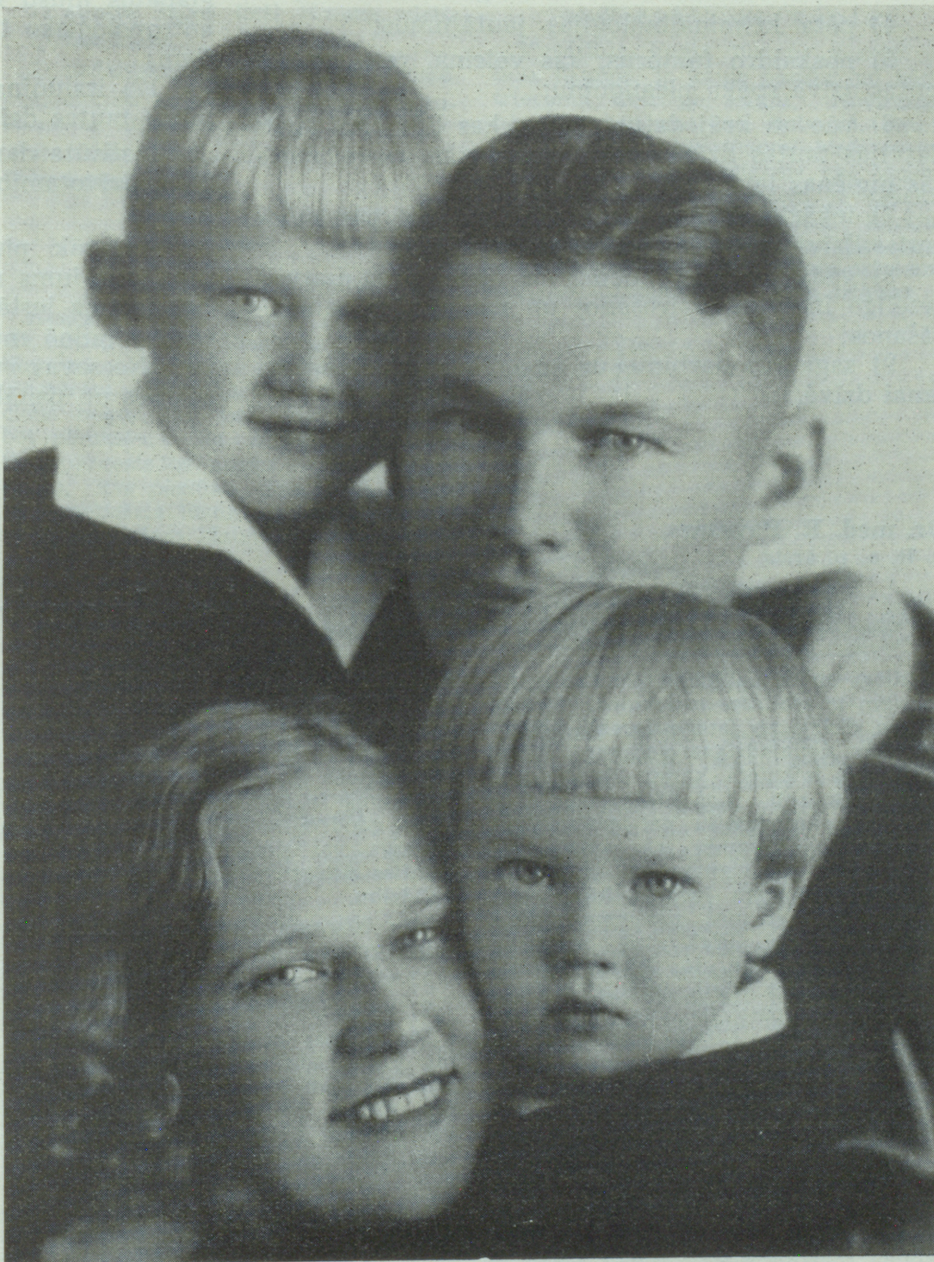
Mēs jau minējām, ka tagadējais cilvēks ne labprāt uzņemas pienākumus, kādus tam uzliek dzīve. Tas sevišķi attiecināms uz pēckaŗa laikmetu.

Kaŗa un revolūciju gadu pārdzīvojumi ļoti negātīvi ietekmējuši cilvēka psīchi, laupot tam ticību uz dzīves stabilitāti un rītdienu. Šie pārdzīvojumi mācījuši cilvēkus domāt vienīgi par šodienu, izmantot momentu, rūpēties tikai par acumirklīgām materiālām un garīgām vajadzībām. Sports, izpriecas, ekskursijas un ceļojumi, tieksme labi apģērbties un ērti dzīvot, ārkārtīga sabiedriskās dzīves attīstība, kurā atkal tiek ierauti tautas plašākie slāņi, viss tas kopā ņemot nebūt neveicina priekšzīmīgas ģimenes nodibināšanos, kuŗai jāziedo nauda, ir laiks, ir uzmanība. Un, lūk, tādēļ pēckaŗa gados dzimstība sākusi slīdēt uz leju pat tanīs valstīs, kur tā agrāk bija nostabilizējusies uz ļoti augsta līmeņa.

Kā redzējām, dzimstības samazināšanās ir lietu vēsturiskās gaitas sekas. Var pacelties jautājums, vai tādā gadījumā vispāri, arī mums Latvijā, ir vērts ar to cīnīties? Vai nebūtu prātīgāki nešķiest spēkus un padoties nenovēršamam liktenim?

Mēs ticam, ka cilvēka griba var ietekmēt arī lietu vēsturisko gaitu, ievadot to citā, vēlamākā gultnē. Tādēļ mums visiem, kā valdībai, tā sabiedrībai, jācīnās arī par dzimstības pacelšanu. Varbūt šai cīņā panākumi nebūs pilnīgi: priekškaŗa laiku dzimstību mums neizdosies atgūt. Tad vismaz noturēsim dzimstību Latvijā uz vienāda līmeņa ar citām valstīm un tādējādi saglabāsim savas līdzšinējās starptautiskās pozicijas.

Tikai cīņas paņēmieniem jābūt labi pārdomātiem, jo posta cēloņi ir ļoti sarežģīti un pie tam delikātas dabas. Nevar tādēļ cīņu uzticēt diletantiem, kas tās paņēmienus vienkārši nokopē no vienas vai

Neatvietojams ir tēva un mātes prieks.

otras kaimiņvalsts. Citādi mēs riskējam, mērķi nesasniedzot, nodarīt ļaunumu vienā vai otrā citā virzienā.

Tā uz šo lietu skatās arī mūsu vadošās aprindas. Tādēļ dzimstības jautājuma izpētīšanai pie Veselības veicināšanas biedrības no lietpratējiem radīta īpaša iestāde — Tautas dzīvā spēka pētīšanas institūts. Institūts rūpējas par apstākļiem, kas veicinātu mūsu valstī miesīgi un garīgi veselu individu skaita pieaugumu, noskaidro Latvijas apdzīvotamības problēmas un pēta Latvijas iedzīvotāju, it sevišķi latviešu, fizisko un garīgo dabu.

Minēto mērķu sasniegšanai institūts:

1) nodarbojas ar apdzīvotības jautājumiem: pētot iedzīvotāju sastāvu un to kustību kā dažādās iedzīvotāju grupās, tā arī atsevišķos Latvijas novados;

2) noskaidro pēc iespējas pilnīgi Latvijas iedzīvotāju veselības stāvokli, it sevišķi vācot datus par sociālām un iedzimtām slimībām;

3) pēta iedzimtības jautājumus, piegriežot galveno vērību iedzimtām miesas un gara slimībām;

4) pēta kriminālbioloģijas jautājumus;

5) noskaidro faktorus, kas veicina, resp. traucē tautas dzīvā spēka pieaugumu;

6) vāc un krāj datus par to, kas līdz šim darīts Latvijas tautas dzīvā spēka vairošanas un iedzimtības higiēnas labā;

7) iekārto arķīvu, kurā atrastos dati par mūsu tautas dzīvā spēka kvantitāti un kvalitāti;

8) gādā par apstākliem, kas ietekmētu Latvijā veselīgo individu vairošanos un mazvērtīgo samazināšanos;

9) sagatavo darbiniekus eugenikas prasību izvešanai dzīvē;

10) rūpējas par padomdošanas punktu ierīkošanu iedzimtības higiēnas jautājumos;

11) popularizē un propagandē iedzīvotāju skaita pieauguma un iedzimtības higiēnas nozīmi atsevišķu individu, tautas un valsts dzīvē;

12) vāc antropoloģiskus datus par Latvijas iedzīvotāju ķermeņu uzbūvi un līdz ar to noskaidro mūsu tautas raksturīgos (novadu, rases, konstitūcionālos u. c.) tipus;

13) krāj materiālus par mūsu tautas izcilus darbinieku (zinātnieku, mākslinieku, rakstnieku, dzejnieku, sabiedrisko darbinieku u. c.) fizisko dabu un izcelšanos;

14) noskaidro mūsu tautas dažādo grupu, it sevišķi jaunatnes fizisko attīstību;

15) pēta mūsu tautas garīgās īpašības, rakstura īpatnējās pazīmes un līdz ar to meklē tās dažādos psīcholoģiskos tipus;

16) noorganizē muzeju, kas rādītu mūsu tautas dzīvā spēka vēsturisko attīstības gaitu un tagadējo stāvokli (kvantitātīvā un kvalitātīvā ziņā) un kurā glabātos mūsu tautas izcilus darbinieku un dažādo antropoloģisko tipu attēli, kā arī attiecīgie dati par tiem;

17) izsludina sacensības un piespriež godalgas mūsu tautas dzīvā spēka pētīšanas jautājumos.

Institūta darbi norit trīs nodaļās: 1) eugenikas, 2) apdzīvotamības jautājumu un 3) antropoloģijas nodaļā.

Augstāk pievestā programa rāda, ka iedzīvotāju jautājums pie mums tiks pētīts ļoti vispusīgi, bet jaunās iestādes augsti kvalificētais personālais sastāvs pilnā mērā nodrošina šo pētījumu nopietnību. No savas puses novēlēsim institūtam vislabākās sekmes un panākumus šai svētīgajā darba laukā.

Dr. med. R. Pavasars,
5. R. a. p. ārsts

Pirmā palīdzība pie kaulu lūzumiem

Sniegt pirmo palīdzību pie kaulu lūzumiem ir atbildīgs uzdevums. Nemākulīga rīcība ap lauzto locekli sagādā cietušam nevajadzīgas ciešanas. Mūsu techniskā laikmetā kaulu lūzumi nav nemaz tik reti. Lai atceramies tikai smagākas automobiļu vai motocikletu katastrofas. Vienmēr mēs avīzēs varēsim lasīt, ka vienam vai vairākiem no līdzbraucējiem lauztas kājas, vai rokas. Ja nelaimes gadījums noticis pilsētā, sevišķi Rīgā, tad palīdzība viegli sasniedzama, jo nedaudzās minūtēs nelaimes vietā ieradīsies ātrās palīdzības automobilis, kas cietušo nogādās slimnīcā. Citādi apstākļi ir uz laukiem. Lai gan arī tur katrā, daudzmaz lielākā pilsētā ir sava slimnīca, kur cietušos var nogādāt, tad tomēr šeit tiekam nostādīti pavisam citu apstākļu priekšā. Savi ātrās palīdzības automobiļi lauku slimnīcām nav. Tā tad par cietušā aizvešanu uz slimnīcu jārūpējas pašiem piederīgiem, vai labākā gadījumā, šo gādību uzņemsies vietējais ārsts. Tamdēļ arī pirmās palīdzības sniegšana būs vairāk nepieciešama lauku iedzīvotājiem, nekā pilsētniekiem. Pateicoties aizsargu organizācijai, kuras locekļi, gandrīz bez izņēmuma, sevišķos kursos apmācīti pirmās palīdzības sniegšanā, šis jautājums ir labi nokārtots. Uz laukiem gandrīz katrās mājās būs kāds aizsargs, vai aizsardze, kas varēs uzņemties sniegt visiem cietušiem pirmo palīdzību.

Mēs izšķiram divas lielas kaulu lūzumu grupas:

1) slēgtie, vai vienkāršie lūzumi un

2) vaļējie, vai komplicētie lūzumi.

Pie pirmās grupas pieder tie lūzumi, kuros āda nav bojāta, kuros tā tad visi audi ir veseli, pie otrās grupas pieder tie lūzumi, kuros lielākā vai mazākā mērā bojāta arī āda, pie kam kaula gali var sniegties no brūces ārā. Komplicētie lūzumi tādēļ ir bīstami, jo nemākulīgi ar viņiem apejoties, var izcelties smaga infekcija un cietušais var iet bojā. Tādēļ visgrūtākais uzdevums ir sniegt palīdzību pie komplicēta lūzuma, jo cietušā liktenis bieži vien atkarājas no tā, kā sniegta pirmā palīdzība.

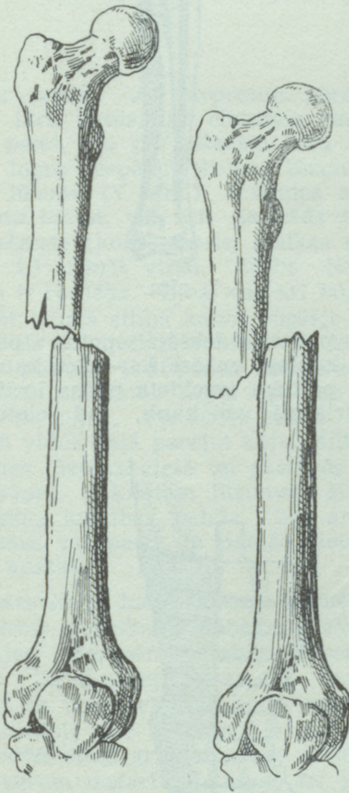
Skatoties pēc lūzumu galu, t. i. fragmentu stāvokļa, varam izšķirt atkal divas grupas:

1) iekīlētie lūzumi un

2) neiekīlētie lūzumi.

Pie pirmiem kaulu fragmenti labi iespiedušies viens otrā, pie otriem fragmenti viens no otra novirzījušies. (1. zīm.). Saprotams, ka iekīlētie lūzumi būs vieglāk apgādājami ar labu pārsējumu, nekā neiekīlētie lūzumi, Arī sāpes, izdarot kustības, pirmie nesajutīs tik stipri, kā otrie. Taisni otrādi, ar to, ka cietušie savu locekli var kustināt, mēs varam tikt maldināti. No sākuma liksies, ka kauls ir vesels un nav pārlauzts, un tikai vēlāk to atradīs. Ir arī gadījumi, kad pat uz Rentgena uzņēmuma grūti redzams, vai cietušam ir lūzums, vai arī lūzuma nav. Sevišķi tas var atgadīties pie bērniem. Tādēļ vienmēr ieteicams griezties pie ārsta, lai tas pārbauda cietušā stāvokli.

Viena no kaulu lūzuma raksturīgākām pazīmēm ir funkcijas traucējumi, lai gan viņa, kā jau redzējām, var arī maldināt. Lauztais loceklis nekustīgi atrodas pie ķermeņa. Ja liekam cietušam pievilkt kāju vai pacelt roku, tad viņš to nespēj izdarīt. Arī iekļīlētie lūzumi uzrāda zināmus kustības ierobežojumus — cietušais var izdarīt nelielas kustības, kuŗas tomēr notiek mazos apmēros un bez spēka, lai gan pats cietušais stipri piepūlas. Tā iekļīlēta lūzuma gadījumā cietušais, guļot uz sola, var gan izstiepto pārlauzto kāju pievilkt, bet pacelt to nespēj. Tā tad šīs ierobežotās kustības iespējamības arī norāda, ka mums darīšana ar nopietnāku bojājumu, nekā vienkāršu sasitumu. Neiekļīlēto lūzumu gadījumos, cietušais nespēs kāju ne pacelt, nedz arī pievilkt. Tad, saprotams, diagnōze ir vieglāk uzstādāma un ātrāk varam aptvert, ko iesākt.

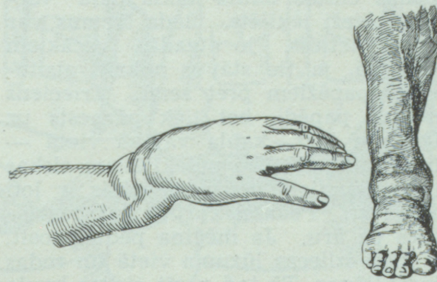
1. zīm.

Uztūkums ap lauzto vietu svaigos gadījumos būs rets. Pie veciem lūzumiem uztūkums ir parasta parādība.

Sāpes tieši lauztā vietā ir ļoti stipras. Ar pirkstu pieskaŗoties, cietušais sajūt stipras sāpes. Tālāk no lūzuma vietas, sāpes paliek arvien mazākas. Pēc sāpēm var tieši noteikt, kuŗā vietā kauls pārlūzis.

Ja kaula fragmenti nav iekļīlēti, tad lūzuma vietā var izdarīt nedabiskas kustības. Tas ir paņēmiens, kuŗu labāk nekad nemēģināt, jo cietušam sagādā ļoti stipras sāpes. Tādos gadījumos dzirdama kaula fragmentu čirkstēšana, vai krepitācija, kad fragmenti viens pret otru beržas.

Svarīgāks par šīm sāpīgām pazīmēm ir locekļa stāvoklis pret ķermeni. Kaula ass pēc lūzuma parasti nav vairs taisna, bet gan izliekta. Ar to loceklis var būt īsāks, kā tas gandrīz vienmēr redzams pie ciskas kaula lūzumiem. Saīsinājums var būt pat 10 un vairāk centimetru. Bez tam dažās vietās var būt dažādi diezgan tipiski locekļu stāvokļi (2. zīm.), bet par tiem vēlāk.

2. zīm.

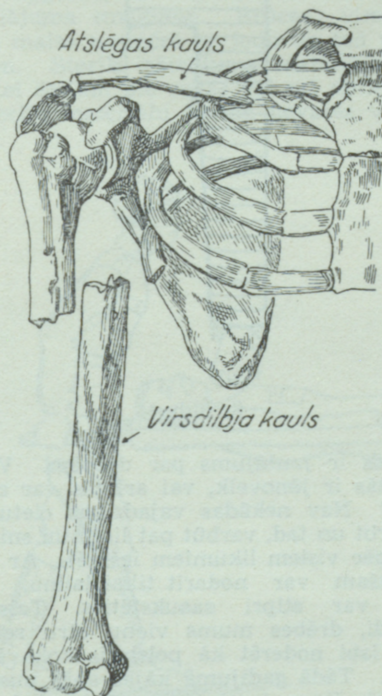
Vispārējos vilcienos saņemot teikto pie kaulu lūzumiem, varam atrast sekojošas raksturīgas pazīmes:

1) stipras sāpes tieši lūzuma vietā,
2) uztūkums,
3) nedabiskas kustības lauztā vietā,
4) cietušā nespēja izdarīt pašam kustības ar lauzto locekli,
5) izliekta kaula ass un
6) saīsinājums.

1. Roka.

a) Atslēgas kauls.

Atslēgas kauls atrodas starp plecu un krūšu kaulu. Visbiežāk viņš pārlūzt krītot uz stipri izstieptu roku — piemēram, krītot no velosipeda. Trieciens neķeŗ gan tieši atslēgas kaulu, bet plaukstu. No šejienes trieciens tiek pārnests uz augšu — uz atslēgas kaulu, kas pārlūzt. Tas ir tā saucamais netiešais lūzuma mēchanisms, kā pretstats tiešam lūzuma mēchanismam, pie kuŗa lūzums notiek tieši tanī vietā, kuŗā trieciens ķēris kaulu. Atslēgas kaula lūzumi parasti nav iekļīlēti. Lūzuma fragmentu galus var labi sataustīt, jo atslēgas kauls atrodas tieši zem ādas. Novirzīšanās abu fragmentu starpā var būt diezgan ievērojama (3. zīm.). Cietušie ar atslēgas kaula lūzumu paši saviem spēkiem var aiziet pie ārsta. Tas pats sakāms gandrīz par visiem roku lūzumiem, jo tie nemēdz būt tik smagi, ka cietušie nevar paiet un nešus jānogādā uz slimnīcu, vai pie ārsta.

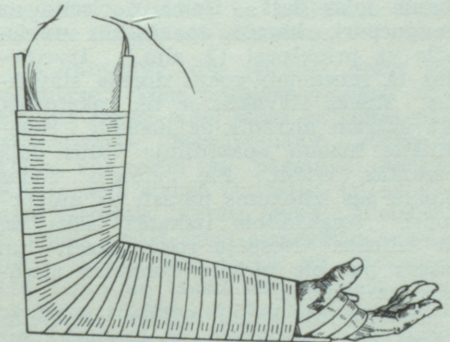

3. zīm.

Pirmā palīdzība viegli sniedzama. Ja nav cita pie rokas, tad ar vienkāršu virves gabalu vai ar lakatu, vai siksnu uz muguras sasien abus plecus, vai arī elkoņus. Ar to abi pleci tiek atvilkti atpakaļ, bet tā kā arī atslēgas kauls sākas pie pleca, tad arī viņa galus atvelk atpakaļ un lūzums var pat ideāli iekļīlēties. Sāpes tad izzudīs un cietušo bez sāpēm varam aizvest pie ārsta, kas tad lai uzņemas tālāko ārstēšanu.

b) Virsdilbja kauls.

Virsdilbja kaula lūzums parasti ir tiešs lūzums, jo kauls pārlūzt no kāda trieciena tieši pa kaulu. Novirzīšanās var būt pat ļoti liela (3. zīm.). Tikai kaula kakla lūzumi bieži ir iekļīlēti. Lielākais vairums no visiem virsdilbja kaula lūzumiem ir neiekļīlēti lūzumi. Roka nekustīgi karājas pie ķermeņa un kustības ar viņu nav izdarāmas stipro sāpju dēļ un arī tamdēļ, ka lūzuma vietā kauls izliecas.

4. zīm.

Sniedzot pirmo palīdzību, lauztais kauls jāatbalsta pret kādu cietu priekšmetu. Jālieto šinas. Kā tādas vislabāk lietot papes gabalus vai finieŗa dēlīšus. Ja nekā nav pie rokas, tad var iešinēt arī ar nelieliem koka zariem, ar spieķi, durkli, zobenu un citiem priekšmetiem. Šinu pie kailas miesas pielikt nevar, tā jāpolsterē. Kā polsteŗa materiāls vislabāk noder vate, bet tā kā vate vienmēr nebūs pie rokas, tad var lietot arī vilnainu drēbi, sūnas vai citu mīkstu materiālu. Šinas liekamas abās pusēs no lauztā kaula un tad ar saiti vai drēbi sasienamas (4. zīm.). Šina nav liekama uz rokas virsdilbja daļu vien, bet arī uz apakšdilbja, pie kam elkonī roka saliecama taisnā liecī. Šinas atbalsta lauzto kaulu, kas vairs nelocīsies, un tādēļ sāpes mazināsies. Lai roka nekaŗātos uz leju, viņu ieliek lakatā, kuŗu pakaŗ kaklā. Tādā stāvoklī cietušo varēs katrā laikā aizvest arī lielāku attālumu līdz slimnīcai vai pie ārsta.

c) Apakšdilbja kauli.

Apakšdilbja kaulu lūzumi var būt tieši lūzumi un arī netieši lūzumi. Netieši lūzumi notiek, krītot uz izstieptu roku, kā to jau redzējām pie atslēgas kaula lūzuma. Šie lūzumi tad atradīsies spieķu kaula apakšējā daļā, kāmēr tiešie lūzumi atradīsies vairāk vidus daļā. Kāmēr netiešie lūzumi gandrīz bez izņēmuma būs iekļīlēti, tiešie lūzumi ir neiekļīlēti lūzumi (5. zīm.). Ļoti raksturigs stāvoklis var

5. zīm.

būt pie iekļīlētiem lūzumiem spieķa kaula lejas daļā. Delna novirzīta uz mugurpusi, kāmēr apakšdilbis novirzīts uz priekšpusi (2. zīm.). Izveidojas tā saucamais rokas durkļa stāvoklis. Rokas stāvoklis ir tik raksturigs, ka katram aizrādīs uz lūzumu. Neiekļīlētie lūzumi apakšdilbja vidus daļā izskatās citādi. Pie viņiem rodas kaulu ass izliekums parasti uz mugurpusi. Apakšdilbis izskatās īsāks un ir izliekts. Nespēja roku pacelt un sāpes pat pie pirkstu kustībām aizrādīs uz lūzumu.

Apakšdilbja kaulu lūzums iešinējams tāpat kā virsdilbja kaula lūzums. Šinas — pape, koks, durklis u. c. — liekamas no virsdilbja vidus daļas līdz pat pirkstiem, roku elkoņa, locītavā saliecot (4. zīm.). Šinas liekamas rokas mugurpusē, jo kauli mugurpusē guļ tuvāk ādai. Pēc iešinēšanas, roku tāpat ieliek lakatā un pakar kaklā.

d) Delnas un pirkstu kauli.

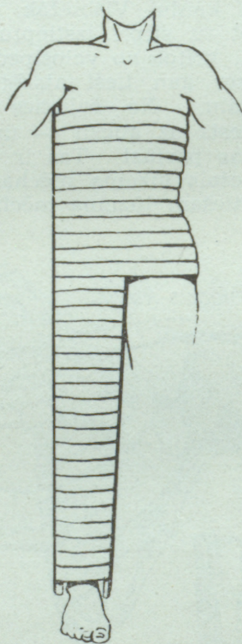
Rokas lūzumi delnas apvidū un pirkstos sevišķu palīdzību neprasa. Tādus, var teikt vieglus lūzumus, var aizsūtīt pie ārsta arī bez iešinējuma. Ja pastāv stipras sāpes, tad var uzlikt nelielu šinu un roku iekārt lakatā. Sāpes mazināsies, jo, pateicoties šim vienkāršam pārsējumam, lauztā delna būs nolikta miera stāvoklī. Miers ir tas, kas vajadzīgs katram lūzumam, neskatoties uz lūzuma vietu un lūzuma smagumu. Tādēļ nevajag aizmirst katru lauzto kaulu nolikt pilnīgā miera stāvoklī. Jo mierīgākā stāvoklī atradīsies lauztais kauls, jo mazāk sāpes būs cietušam un jo vieglāk cietušo varēs aizvest arī pa nelīdzenu meža ceļu uz slimnīcu vai pie ārsta.

2. Kāja.

e) Ciskas kauls.

Ciskas kaula lūzumi notiek krītot vai arī no trieciena tieši pa kaulu. Viņi tā tad ir tieši lūzumi. Retos gadījumos ciskas kaula lūzums vidus daļā ir iekļīlēts; parasti tie ir neiekļīlēti (1. zīm.). Lūzums ciskas kaula kakla daļā turpretim bieži iekļīlēts. Šāds lūzums var būt arī netiešs, jo atgadās vecākiem cilvēkiem, ja tie stāvus nokrīt, atsitoties ar papēžiem pret zemi. Trieciens ķeŗ gan papēdi, bet tiek pārnests uz augšu un lūzt kaula vājākā vietā — kakla daļā. Visiem neiekļīlētiem ciskas kaula lūzumiem pēdas stāvoklis ir ļoti raksturīgs. Pēda nekustīgi guļ pagriezusies uz āru. Ja mēģina pēdu pacelt, tad kāja izliecas lūzuma vietā un rodas stipras sāpes. Tā tad pazīt ciskas kaula lūzumu nav nemaz tik grūts uzdevums. Grūtāk tas nāksies pie iekļīlēta lūzuma, bet arī tad raksturīgās sāpes un nespēja uz pēdas atbalstīties norādīs uz lūzumu. Cietušais bezspēcīgi guļ zemē.

Sniegt pirmo palīdzību ir grūti, jo kājas pacelšana iešinēšanai ir ļoti sāpīga. Arī izģērbt cietušo un viņu tad rūpīgāk apskatīt ir grūti. Patiesībā tas arī nav vajadzīgs. Tikai viens kas jāievēro — cietušam vienmēr jānovelk zābaks, sevišķi ja viņam ir gaŗi zābaki. Ja no nelaimes gadījuma pagājušas jau dažas stundas, tad pēda var būt jau stipri uztūkusi un zābaku nost nevar dabūt. Tas tomēr jādara. Tādēļ atliek vienīgi zābaku visā gaŗumā pārgriest.

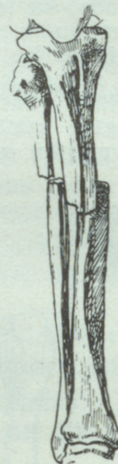

6. zīm.

Citāds ir jautājums par drēbēm. Vai arī tās ir jānovelk, vai arī tās var atstāt? Nav nekādas vajadzības cietušo izģērbt un tad, varbūt pat lietū un sniegā, pēc visiem likumiem iešinēt. Ar to cietušam var nodarīt tikai ļaunu, jo viņš var stipri saaukstēties. Taisni otrādi, drēbes mums vienu otru reizi var labi noderēt kā polsteris koka šinām. Tādā gadījumā kājas abās pusēs pieliek šinas, kuŗām ārpusē jāsniedzas no paduses līdz pēdai, bet iekšpusē no starpenes līdz pēdai (6. zīm.). Tik plašs šinējums nepieciešams, lai pārlauzto ciskas kaulu noliktu pilnīgā miera stāvoklī un to panāk, iešinējot abas lielās kāju locītavas — gūžas locītavu un ceļa locītavu. Tikai tādā stāvoklī iesietu kāju varēsim bez liekām sāpēm iecelt ratos un guļus aizvest no nelaimes vietas uz slimnīcu.

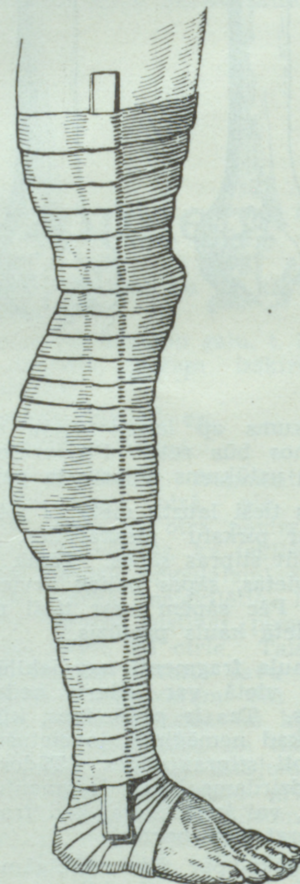
f) Stilba kauli.

Stilbs sastāv no diviem kauliem — no lielākā stilba kaula un mazākā ikra kaula. Abi kauli lejā nobeidzoties iz-

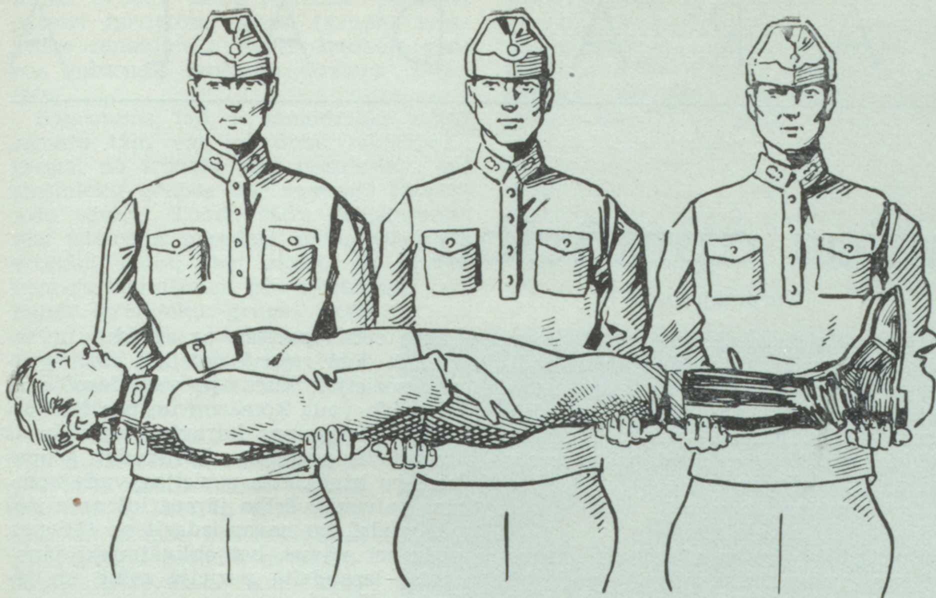

7. zīm.

veido potītes. Iekšējā potīte pieder stilba kaulam un ārējā — ikru kaulam. Starp potītēm izveidota pēdas locītava. Ja pārlauzti abi kauli, tad cietušais

8. zīm.

9. zīm.

nevar uzmīt. Ja turpretim pārlauzts tikai ikru kauls, tad cietušais var pat labi paiet, jo pie atbalsta ikru kauls lielu lomu nespēlē. Stilba lūzumi ir tieši lūzumi (7. zīm.). Lūzums notiek vai nu krītot, vai arī, ja kāds smags priekšmets (koks, mūris, malkas grēda u. t. t.) uzkrīt virsū. Stilbs lūzuma vietā ir resnāks. Bieži var arī labi saredzēt lauztā stilba kaula augšējo galu, jo kauls guļ tieši zem ādas. Ja lauztas tikai potītes, tad pēdas locītava ātri uztūkst un pastāv sāpes ap visu locītavu (2. zīm.). Pie stilba kaulu lūzumiem vidus daļā paceļot kāju, stilbs izlieksies lūzuma vietā un pastāvēs stipras sāpes. Iekļīlētam lūzumam šīs nedabiskās kustības nebūs, bet arī šos lūzumus var pazīt, ja cietušo vietu tuvāk apskata.

Katrs stilba kaula lūzums iešinējams. Vispirms novelkams zābaks. Iešinējot nevajag vienmēr censties drēbes novilkt. Ja apstākļi to atļauj, tad, zināms, to var darīt, bet katrā gadījumā to uzskatīt par likumu ir nepareizi. Ja pārāk cītīgi gribam sniegt palīdzību, tad varam nodarīt cietušam arī ļaunu, jo pie mēģinājuma novilkt drēbes, vienmēr lūzuma vietā kaulu gali kustēsies uz visām pusēm un tā tad bojās apkārtējos mīktos audus un arī asinsvadus un nervus. Tādēļ tikai labvēlīgos apstākļos un ja pats palīdzības sniedzējs labi pārzin iešinēšanas techniku to var darīt. Citādi ir labāki un arī drošāki tāpat virs drēbēm pielikt šinas, kurām jāsniedzas no ciskas vidus daļas līdz pēdai, un tad viņas piesiet (8. zīm.), lai tad slimnīcā noņemtu kā šinas, tā arī drēbes.

g) Pēdas kauli.

Lūzumi pēdas apvidū pirmās palīdzības sniegšanai ir viegli. Līdzīgi delnai, arī šinīs gadījumos īpašs šinas pārsējums nav vajadzīgs. Nevajag tikai aizmirst novilkt zābakus, jo pēc dažām stundām plezna var jau būt tik stipri uztūkusi, ka zābaku nevar vairs novilkt un viņš jāpārgriež.

3. Komplicēti lūzumi.

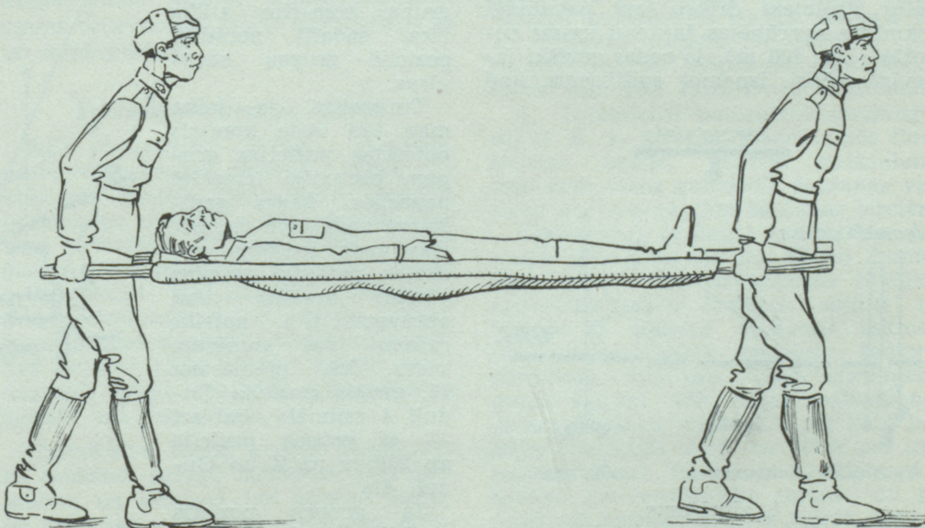
Komplicētā lūzumā vienmēr bojāti mīkstie audi un ādā redzama brūce. Kaula gali brūcē redzami vai pat no brūces sniedzas laukā. Komplicētiem lūzumiem grūtāk sniegt pirmo palīdzību, jo brūcē nedrīkst iekļūt netīrumi. Kaula gali, kuŗi no brūces sniedzas laukā, vienmēr ir netīri. Tādēļ visnepareizākais būtu, ja lūzumu gribētu tā sakot «ievilkt». Ar to cietušam varam izdarīt lāča pakalpojumu, jo netīrumus ienesam taisni brūcē iekšā, kur infekcija var netraucēti attīstīties un izsaukt smagu strutošanu vai pat asins saindēšanos, kas apdraud ne tikai pārlauzto kāju, bet arī cietušā dzīvību. Arī tad vaļēju lūzumu nedrīkst «ievilkt», ja kaula galus iepriekš notīra. Praktiski visi vaļējie lūzumi ir netīri.

Katrā ziņā lūzuma vieta atbrīvojama no apģērba, lai varētu pārredzēt visu bojājuma smagumu. Brūces virspusi un malas nosmērē ar jodu un tad pārsien. Sterils pārsējuma materiāls ir tikai ārstam pie rokas vai arī aptiekās. Sterilu materiālu tā tad nevarēs vienmēr dabūt. Tad brūce pārklājama ar tīru lina drēbi un viegli pārsienama. Pāri šim brūces pārsējumam tad nāk parastais šinu pārsējums. Pirmās palīdzības pārsējums ir domāts tikai īsam laikam, kamēr cietušo nogādā slimnīcā un tādēļ nevajag cietušā jau tā bojāto veselību vēl vairāk pasliktināt. Cietušie ar vaļēju lūzumu pēc iespējas ātrāk nogādājami slimnīcā, jo ārsts tikai pirmās pāris stundās brūci var sašūt. Tad vaļējs lūzums būs pārvērsts par slēgtu lūzumu un būs nostādīts labvēlīgākos dzīšanas apstākļos.

4. Transports.

Lielāko daļu cietušos ar kājas lūzumu var pārvest tikai guļus. Pārvešanai var lietot tikai vienkāršos darba ratus. Nelaimes gadījumi vairāk atgadīsies darba vietā un varbūt pat tālu nost no apdzīvotas vietas un tuvākām mājām, kaut kur mežā, pļavā vai citur. Nevar tik ilgi gaidīt, kamēr kāds no darba biedriem aizskries līdz mājām pēc palīdzības . Tādēļ pēc iešinēšanas cietušais ieceļams ratos, kur paklāts siens, lapas, sūnas vai cits kas. Paceļot cietušo jāievēro sekošais: 2 vai 3 cilvēki nostājas blakus cietušam no vienas puses un tad paliek rokas zem cietušā ķermeņa — pirmais zem muguras, otrais zem iegurņa un trešais zem kājām (9. zīm.). Tā ir visvieglāk cietušo pacelt, lai viņam nenodarītu liekas sāpes. Paceļot cietušam jāguļ pilnīgi mierīgi, nesaliecoties mugurā un kājās. Cietušam jāguļ kā sastingušam, tad celšana ir daudz vieglāka. Braucot pa nelīdzenu ceļu, jābrauc lēnām, lai nekratītu.

Ja ratu nav, tad jāaiznes nešus uz nestuvēm. Īstas nestuves vienmēr nebūs pie rokas, tādēļ tādas uz vietas pagatavojamas. Tam nolūkam nocērt 2 kokus vai zarus un pagatavo kārtis. Kārtis savā starpā tā sasien, lai uz viņām cietušais varētu gulēt. Vislabāk ir kārtis izbāst cauri aizpogātam mētelim. Tad cietušo uzliek uz nestuvēm (10. zīm.) un tagad var aiznest līdz tuvākām mājām, no kuŗienes ar zirgu aiztransportēt uz slimnīcu. Galvenais ir cietušo pēc iespējas ātrāk nogādāt uz slimnīcu. —

10. zīm.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Karte 1:25.000.

Minēto karti 1938. gada abonentiem «Aizsarga» redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

Iztirzājums.

Pirms pāriet uz grupu kom-ŗu darbības apskatīšanu, mums jāiepazīstas ar grupu uguns spējām un uguns uzdevumu formulēšanu (pavēļu technika). Pagaidām mūsu reglamentos nav daudz konkrētu norādījumu par to, kā grupām dodami un formulējami uguns uzdevumi. Mēģināsim šo jautājumu atrisināt K. L. R., Š. A. R. un K. A. R. garā.

Kā patšautenes, tā strēlnieku grupas kom-rim jāvada savas grupas uguns. Lai to spētu, katram grupas kom-rim ļoti labi jāzina uguns vadības noteikumi un komandas (skat. K. A. R. I d. 236.—245. un 261.—272. p. vai Kar. rokas grām.). Pats grupas kom-ris šaušanā piedalās tikai tad, ja tas netraucē viņam komandieŗa pienākumu pildīšanu.

Strēlnieku grupas uguns.

Grupas kom-rim jāvada savas grupas savrūpējā un kopējā uguns.

Savrūpējā uguns ir strēlnieku grupas normālais uguns veids kaujā. Šo uguni lieto apvidū izkaisītu atsevišķu kustīgu un parasti uz īsu laiku parādošos mērķu apkaŗošanai.

Kopējā uguns izmantojama retāk, piemēram bojātas patšautenes atvietošanai, patšautenes uguns papildināšanai, kāda ienaidnieka ieroču apklusināšanai u. t. t.

Strēlnieki, darbojoties grupas sastāvā, uguni drīkst atklāt pēc grupas kom-ŗa pavēles (komandas, signāla). Bez pavēles strēlnieki drīkst šaut patstāvīgi sekmīgas savrūpējas šauteņu uguns robežās (līdz 400 m), ja rodas sevišķi izdevīgi mērķi, izņemot gadījumus, kad grupas kom-ris aizliedzis atklāt uguni, lai pārsteigtu ienaidnieku. Šādos gadījumos strēlnieki drīkst atklāt uguni patstāvīgi tikai tad, ja nelielā attālumā (līdz 100 m) pēkšņi parādās mērķis, kas tieši apdraud pašu kareivi vai pat visu grupu.

Kas zīmējas uz uguns sekmīgumu, tad jāievēro sekojošais:

Savrūpējā šauteņu uguns mazos mērķos (atsevišķi kareivji) var būt sekmīga tikai līdz 400 m (Š. A. R. 325. p.).

Kopējā šauteņu uguns tādos pat mērķos var būt sekmīga līdz 600 m (Š. A. R. 357. p.).

Labi vadīta kopēja šauteņu uguns pret augstiem un dziļiem mērķiem (jātnieki, kājnieku vienības vaļējā un slēgtā ierindā u. t. l.) var būt iznīcinoša līdz 800 m, bet sekmīga pat līdz 1200 m (Š. A. R. 357. p.).

Minētais stingri jāievēro, jo šaušana uz lielākiem attālumiem būtu tikai lieka municijas šķiešana. Vispārīgi jāņem vērā, ka strēlnieku un arī patšauteņu grupa nav piemērota ilgstošai uguns kaujai. Tādēļ jācenšas pēc pārsteidzošas, stipras un brāzienveidīgas uguns.

Aizstāvēšanās kaujā visām grupām, kas darbojas vada sastāvā, pozicijas norāda vada kom-ris.

Poziciju grupai vada kom-ris var norādīt apvidū pilnīgi noteikti vai arī tipai aptuvēni, t. i. noteikt tikai pozicijas rajonu vai apmēram vietu.

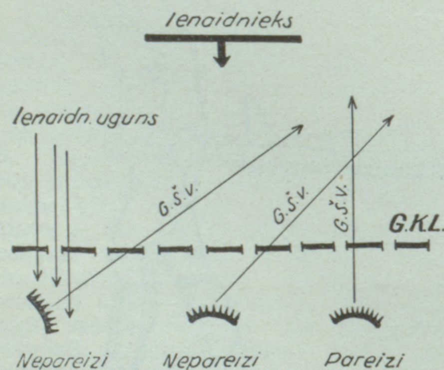
Pilnīgi noteiktu poziciju grupai apvidū vada kom-ris spēj norādīt tikai tad, ja tam bijis pietiekoši laika sīki iepazīties ar vada aizstāvēšanās iecirkni un tieši personīgi izmeklēt grupai noteiktu poziciju. Šādā gadījumā grupas kom-rim atliks tikai sadalīt norādītā pozicijā grupas kaŗavīrus.

Turpretim, ja laika maz, tad vada kom-ris noteiktas pozicijas grupām personīgi izmeklēt nepaspēs. Šādos gadījumos vada kom-ris, pēc īsas vada iecirkņa apskates, pozicijas grupām parasti norādīs tikai aptuveni, t. i. noteiks rajonu vai apmēram vietu, kā, piemēram: «3. grupas pozicija Guduļi 4 rajonā!» vai arī — «2. grupas pozicija ap 200 m uz Z no Guduļi 4!»

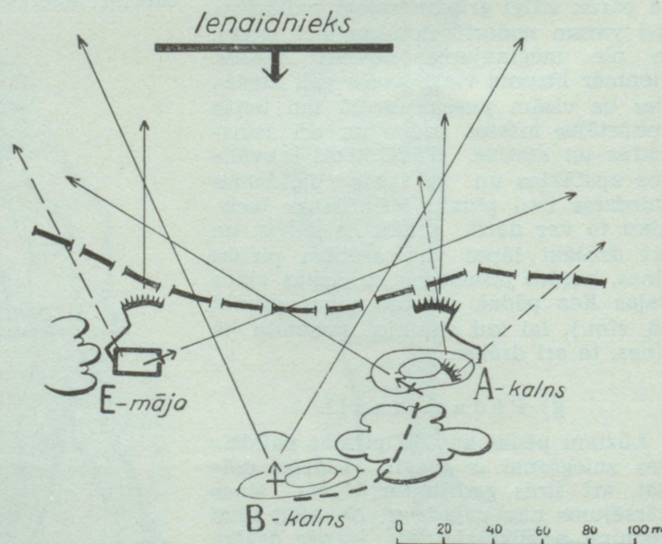
Ja grupas pozicija norādīta tikai aptuvēni, tad grupas kom-rim pienākās sīki iepazīties ar apvidu un izmeklēt dotā rajonā noteiktu vietu grupas pozicijai, kuŗu, ja vien iespējams, jāparāda vada kom-rim un pēc tam jāstājās pie grupas kaŗavīru sadalīšanas izraudzītā pozicijā. Pārbaudot grupas kom-ŗu izmeklētās pozicijas, vada kom-rim galvenā vērība jāpiegriež apšaudes pārbaudei, ko nevar izdarīt no tālienes, nedz arī stāvus, bet obligātoriski jānometas izraudzītā pozicijā zemē un jāiepleco ierocis.

Bez pozicijas norādīšanas vada kom-rim jānokārto grupas uguns. Te mēs nedrīkstam aizmirst svarīgo priekšnoteikumu, ka, pirmkārt, strēlnieku grupu uguns pozicijām jābūt visumā novietotām līdztekus G. K. L. vispārīgam virzienam, lai tā izslēgtu flankēšanas iespējamību no ienaidnieka puses, un, otrkārt, ka strēlnieku grupām var dot galveno šaušanas virzienu tikai statenisku G. K. L., t. i. tikai frontālu. Flankējošus galvenos šaušanas virzienus mēs varam dot tikai patšautenēm, ložmetējiem un prettanku lielgabaliem, kuŗi tad arī jānovieto apvidū tā, lai tie no frontes būtu segti ne tikai no ienaidnieka skata, bet arī uguns.

Strēlnieku grupu novietojums parādīts 1. zīmējumā. Kreisā piemērā grupas pozicija novietota nepareizi, jo tiek no ienaidnieka flankēta un bez tam g. š. v. nav frontāls. Vidējā piemērā grupas pozicija novietota gan pareizi, bet dots nepareizs šaušanas virziens. Pienākot ienaidniekam tuvāk, visi strēlnieki pilnīgi instinktīvi pagriezīs savas šautenes frontes virzienā un šaus uz ienaidnieku, kas nāk tiem tieši virsū, pēc kam dotā flankējošā g. š. v. uguns

1. zīmējums.
Strēlnieku grupu novietojums aizstāvēšanās pozicijā.

2. zīmējums.
Patšauteņu grupu novietojums aizstāvēšanās pozicijā.

tomēr nebūs. Labā piemērā parādīta pareizi novietota grupa (grupas ierakumu ienaidnieks nevar flankēt; grupas galvenais šaušanas virziens frontāls).

Saprotams, tad, ja ienaidnieks ir vēl samērā tālu vai arī dotai strēlnieku grupai no frontes tieši neuzbrūk, tad strēlnieku grupas var vest arī flankējošu uguni. Tomēr šādu iespējamību nav ieteicams paredzēt uguns plānā un grupām uzdot, bet atstāt to grupu kom-ŗu izpildīšanai pēc apstākļiem. Ja tomēr strēlnieku grupai grib dot flankējošu šaušanas virzienu, tad tas drīkst būt tikai papildus šaušanas virziens, bet nekad galvenais.

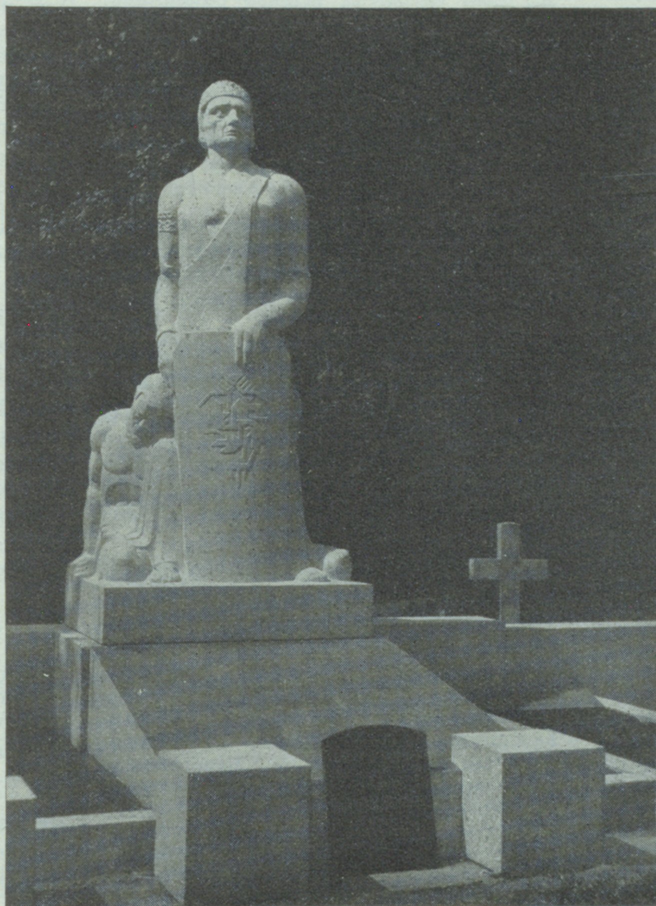
Galvenā aizstāvēšanās pozicijā novietotās strēlnieku grupas tālās uguns vešanā parasti nepiedalās, bet to var darīt gan str. grupas, kas novietotas priekšgrupu pozicijā ar pretošanās uzdevumu, kur tālai ugunij piegriežama liela vērība, jo te tai piekrīt galvenā loma. Galvenā aizstāvēšanās pozicijā novietotām strēlnieku grupām krīt svarā attālumi sekmīgas savrūpējas šauteņu uguns robežās pa maziem mērķiem (līdz 400 m) un kopējas uguns robežās pa tādiem pat mērķiem (līdz 600 m). Tā tad no galvenās aizstāvēšanās pozicijas strēlnieku grupas parasti šaus tikai līdz 400 m, bet izņēmuma gadījumos līdz 600 m.

Zinot strēlnieku grupu pamatnoteikumus par to poziciju novietošanu, šaušanas virzieniem un šaušanas tālumiem, mēs nonākam pie jautājuma, kā vada komandierim formulēt strēlnieku grupām uguns uzdevumus. Ir daudz un dažādu paņēmienu, kuŗus pielieto, vadoties no rīcībā esošā laika un iespējamībām attiecīgos punktus norādīt apvidū.

Ja vien pietiekoši daudz laika un apvidū var atrast vajadzīgos punktus robežu norādīšanai, tad lietderīgi strēlnieku grupām norādīt šaušanas sektorus, kā, piemēram: «5. grupai ap 50 m uz ZA no Guduļi 3; šaušanas sektora labā robeža Ezerēni 2, kreisā — Ezerēni 3». Lai pavēle iznāktu vēl īsāka, tad mēs varam arī teikt: «Šaušanas sektors Ezerēni 2, Ezerēni 3». Pirmais punkts vienmēr nozīmē labo robežu, bet otrais — kreiso. Punktiem, pēc kuŗiem norāda šaušanas sektora robežas, nebūt nav jāatrodas paredzētā šaušanas attāluma (400—600 m) robežās, bet tie var atrasties arī tālu ārpus šīm robežām, ja tikai tie labi saredzami. Strēlnieku grupas kom-ris sadala savas grupas uguni dotā sektorā, par ko runāsim pie grupu kom-ŗu darbības iztirzāšanas.

Ja laika mazāk un apvidū nav izdevīgu punktu robežu norādīšanai, tad sektora vietā var dot tikai šaušanas virzienu, piemēram: «1. grupas šauteņu strēlniekiem šaušanas virziens uz Ezerēni 4!» Šai gadījumā nedrīkst iedomāties, ka visi strēlnieki šaus tieši vienā punktā, jo, pirmkārt, Ezerēni 4 nav matēmatisks punkts, un, otrkārt, dotais šaušanas virziens jāuzskata par šaušanas sektora vidus līniju, pie kam sektora platuma noteikšana atstāta grupas kom-ŗa ziņāšanā. Ņemot vērā minēto, grupas kom-ris arī sadala savas grupas strēlnieku uguni. Šo pašu uzdevumu tomēr varētu formulēt arī sekojoši: «1. grupas šauteņu strēlniekiem sprostot izejas no Guduļi 4!»

Tā mēs redzam, ka ir vairāki paņēmieni uguns uzdevumu formulēšanai strēlnieku grupām, pie kam galvenie ir strēlnieku grupas sektors un šaušanas virziens. Tomēr viena kopējā pamatprasība — uguns uzdevumam jābūt formulētam īsi un nepārprotami.

Piemineklis pulkv. Oskaram Kalpakam Meirānu Visagala kapos.

Patšautenes grupas uguns.

Arī patšautenes grupas kaŗavīri, darbojoties grupas sastāvā, uguni atklāj pēc grupas komandieŗa pavēles (komandas signāla). Bez pavēles šauteņu strēlnieki (arī piegādātāji, ja tie darboajs kā šauteņu strēlnieki) uguni drīkst atklāt kā norādīts strēlnieku grupas strēlniekiem, bet pārējie patšautenes grupas kareivji tikai gadījumos, kad tuvumā (līdz 100 m) pēkšņi parādās tādi mērķi, kas tieši apdraud pašu kareivi vai visu grupu.

Uzbrukuma kaujā grupas komandieris šaušanai parasti izmantos tikai patšauteni un snaiperi, bet pārējos šauteņu strēlniekus — tikai atsevišķos gadījumos, parasti īsi pirms trieciena. Turpretim aizstāvēšanās kaujā šaušanā jāpiedalās ne tikai patšautenei un visiem šauteņu strēlniekiem, bet arī piegādātājiem (3. un 4. numurs), ja tie nav aizņemti ar saviem īpašiem pienākumiem.

Pašam grupas kom-rim jāatrodas patšautenes tuvumā un jāvada tās uguns. Šauteņu strēlnieku uguns technisko vadību grupas kom-ris var uzdot savam palīgam, dodot tam noteiktus uguns uzdevumus. Uz šauteņu strēlnieku uguns vadību un sekmīgumu attiecās visi tie paši noteikumi, kas uz strēlnieku grupu.

Kas zīmējas uz patšautenes uguns sekmīgumu, tad jāievēro, ka patšautenes uguns mazos un grūti saredzamos mērķos (atsevišķi kareivji) var būt sekmīga līdz 400 m, bet lielos un dziļos mērķos (jātnieki, kājnieku vienības vaļējā un slēgtā ierindā u. t. t.) — līdz 800 m (Š. A. R. 404. p.).

Snaipers, kuŗa šautene apgādāta ar mērķējamo tālskatu, var apkaŗot mazus mērķus līdz 900 m (Š. A. R. 325. p.).

Norādot patšauteņu grupām pozicijas aizstāvēšanās kaujā, vada kom-ris rīkojas līdzīgi kā ar strēlnieku grupām, t. i. norāda pozicijas pilnīgi noteikti vai arī tikai aptuvēni, t. i. pozicijas rajonu vai apmēram vietu.

Par patašuteņu un strēlnieku grupu sadalījumu un savstarpējo novietojumu vada iecirknī mēs jau runājām agrāk (skat. iepriekšējo rakstu).

Par pozicijas izbūvi, šaušanas virzienu un šaušanas tālumu uz patšautenes grupas šauteņu strēlniekiem attiecās tie paši noteikumi, kas uz strēlnieku grupām.

Turpretim pie patšautenes izmantošanas jāievēro sekojošais:

1. Patšautene var piedalīties tālās uguns vešanā, kas, ja vien iespējams, jādara no papildu pozicijas, kuŗa nedrīkst atrasties par tālu no galvenās pozicijas un kuŗai jābūt viegli sasniedzamai ar segtu satiksmi. Tālās uguns vešanai patšautenei norāda sektoru vai arī rajonu. Rajonu, piemēram, var norādīt sekojoši: «Apšaudīt ienaidnieku, nākot tam pāri Jaun-Domi augstienie!»

2. Izmantojot patšauteni sprostugunij G. K. L. priekšā, jācenšas pēc flankējošas uguns. Katrai patšautenei tiek dots viens galvenais šaušanas virziens un 1—2 papildu šaušanas virzieni.

Flankējošai šaušanai patšautene pozicijā jānovieto tā, lai tā no frontes būtu segta. Lai patšautenes šāvējam sagādātu lielāku drošības sajūtu un līdz ar to paceltu šaušanas sekmes, patšautenes priekšā jānovieto šauteņu strēlnieki (vai nu kāda strēlnieku grupa vai arī tās pašas patšautenes grupas šauteņu strēlnieki, pie kam pēdējos var izlikt tomēr ne tālāk par apmēram 30 m). Tā mēs pasargājam patšauteni no ienaidnieka uguns un pa daļai arī durkļa. Lai vēl vairāk nodrošinātu patšauteni no ienaidnieka dur-

kļa, jāgādā, lai tās priekšā atrastos dabīgi vai mākslīgi šķēršļi pret ienaidnieka kājniekiem. Bez tam patšautene jāsargā no kaujas ratiem, lai tie nevarētu pie tās piekļūt un to vai nu no tuvuma iznīcināt ar uguni vai arī saspiest ar savu svaru. Pret kaujas ratiem izmantojami šķēršļi un prettanku mīnas. Lietderīgi patšautenes novietot ēkās, sevišķi mūŗa, bet ja tādu nav, tad jārok dziļi un šauri ierakumi, kuŗu malas labi nostiprināmas. Bez visiem minētiem līdzekļiem izcilus nozīme maskēšanai, jo tanks, kā mēdz teikt, ir pusakls un puskurls.

Tā tad — sargāsim patšauteni no ienaidnieka uguns, durkļa un kaujas ratiem, lai tā varētu godam veikt savu uzdevumu — satriekt ar uguni ienaidnieku G. K. L. priekšā.

Vēlams, lai šaušanu papildu šaušanas virzienā varētu izdarīt no tās pašas pozicijas, ja vajadzīgs, ierīkojot otru platformu, kuŗa nedrīkstētu atrasties tālāk par apmēram 25 m.

Mūsu piemērā (skat. 2. zīmējumu) parādītas 2 patšauteņu grupas, kuŗas novietotas apmēram 120 metros viena no otras, pie kam patšautenes savstarpēji sedzās ar uguni. Katrs patšautenes grupas komandieris savas patšautenes segšanai no frontes izlicis patšautenei ap 25 m priekšā grupas šauteņu strēlniekus sava palīga vadībā.

Kreisā patšautene ievietota kādā ēkā, kuŗa to sargā no kaujas ratiem. Ēkas A galā pie pamata iztaisīta platforma šaušanai galvenā virzienā, bet otra platforma iztaisīta ēkas R galā, šau,-šanai papildu virzienā. Tālās uguns uzdevumi šai patšautenei nav doti.

Labā patšautene novietota aiz A-kalna, kur ierīkotas 2 platformas šaušanai galvenā un papildus šaušanas virzienā. Aizsardzībai no kaujas ratiem izrakti šauri un dziļi ierakumi, kuŗu sienas labi nostiprinātas. Tālās uguns vešanai izraudzīta papildu pozicija uz B-kalna, apmēram 60 m no galvenās pozicijas. Satiksme starp galveno poziciju un papildu poziciju segta.

Kas zīmējas uz patšauteņu grupu uguns uzdevumu formulēšanu, tad šauteņu strēlniekiem to izdara tāpat kā strēlnieku grupām. Patšautenei tālai ugunij dod sektoru, vai arī norāda rajonu, par ko jau runājām agrāk. Ugunij tieši G. K. L. priekšā patšautenei parasti dod šaušanas virzienu, nosakot, ko sprostot. Var arī šaušanas virzienus nedot, bet tikai noteikt, ko sprostot, piemēram: «1. grupas patšautenes galv. uzdevums sprostot pieejas pie 2. grupas, pap. uzd. — sprostot pieejas pie kaimiņu vada labā spārna pa kreisi!» (skat. 2. zīm.).

Gadījumos, kur šaušanas virziens nav noteikts, grupas komandierim tiek dota lielāka rīcības brīvība, jo šaušanas virzienu tas izvēlas tad pats.

3. grupas kom-ŗa darbība un pavēles aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

1. Plk. 0450 grupas komandieris Guduļi 3, sētā saņem no vada kom-ŗa mutvārdu pavēli aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai, pēc kam grupa, kopā ar 2. un 5. grupa tiek novesta uz Guduļi 4.

2. Plk. 0500 grupas kom-ris, Guduļi 4, dod grupai sekojošo mutvārdu pavēli, norādot visus redzamos punktus apvidū:

«Mēs atrodamies Guduļi 4.

Ziemeļi atrodas šo māju, t. i. Guduļi 5 virzienā. Mums pa labi Gudu ezers, bet vēl tālāk aiz tā Ribčinskajas mežs; mājas šaipus Ribčinskajas meža ir Ezerēni 5 un 6, bet mājas kalniņā — Markauki 6 un 5; mājas pie lielceļa dakšas — Markauki 1; tur tajos lielos kokos kalnā ir Druvas kapsēta, bet mežs Z virzienā — Prudu mežs.»

Pēc grupas orientēšanās, grupas komandieris turpina:

Pavēle aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

I. S t ā v o k l i s.

Saskaŗos ar ienaidnieku apmēram 15 km uz A no šejienes mūsu jātnieki. Var sagaidīt, ka ienaidnieks turpinās virzīšanos uz R, pienākot līdz šejienei pēc apmēram 4 stundām. Mēs ieņemsim aizstāvēšanās poziciju uz šīs upītes līnijas.

II. U z d e v u m s.

1. Grupas:

Grupai uzdots kopā ar 2. un 5. grupu pagaidām novietoties Guduļi 4 un gaidīt vada komandieŗa pavēli.

2. Kaimiņu:

Vienlaicīgi ar mums aizstāvēšanās poziciju ieņems:

pa labi (uz D) — 2. rota;

pa kreisi (us Z) — mūsu vada 1. un 4. grupa, bet Prudu mežā mūsu rotas II. vads.

Pozicijas ieņemšanu un noorganizēšanu sedz 1. rota priekšgrupu pozicijā ar pretošanās līniju Markauki 5, Kps.

III. S a k a r i.

1. Komandpunkti:

rotas — Prudu mežā pie stigu krustojuma, kas ap 200 m uz ZR no Prudu pmž. vns. 7;

vada — Guduļi 3.

2. Signāli:

sprostuguns — sarkanas raķetes;

priekšgrupas atiet — zaļas raķetes;

kaujas rati — dūmu raķetes

IV. A i z m u g u r e.

Rotas ievainoto savākšanas punkts Prudu pmž. vns. 6.

Rotas munīcijas punkts pie rotas komp-ta, bet vada — pie vada komp-ta.

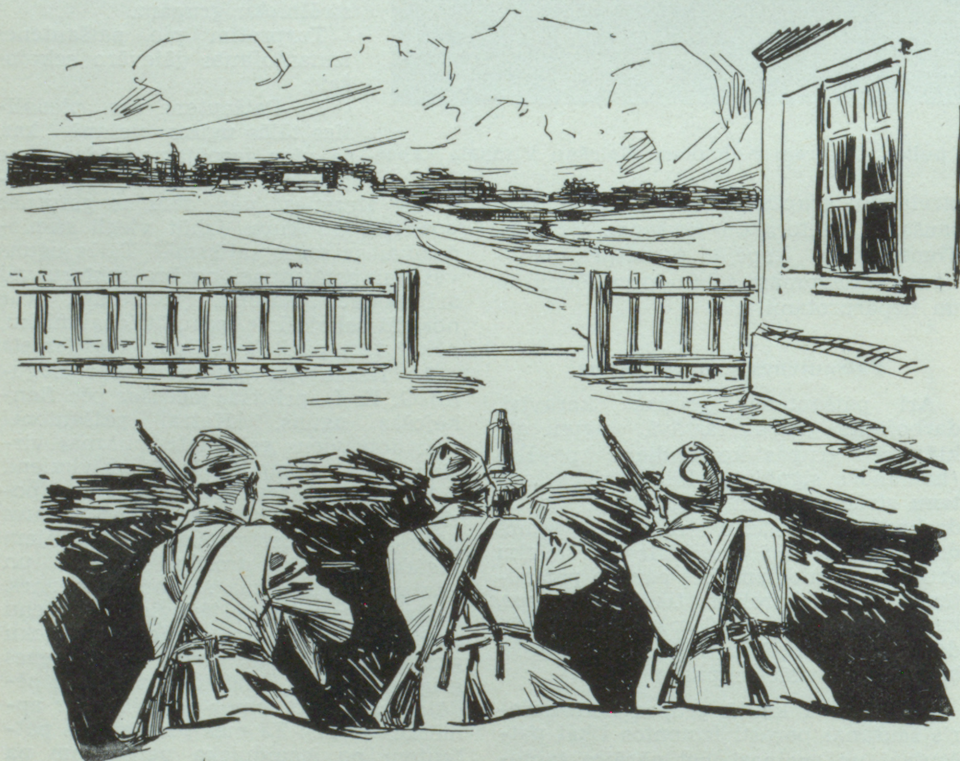
Pēc šīs pavēles došanas, grupas komandieris to uz jautājumiem atprasa, pēc kam aizved grupu aizsegā un gaida vada kom-ŗa pavēli.

3. Plk. 0530 grupas komandieris ierodas pie vada kom-ŗa Guduļi 3 un saņem pavēli grupas pozicijas izlūkošanai. Pēc šīs pavēles saņemšanas, grupas kom-ris atgriežas pie grupas, kur dod sekojošo mutvārdu pavēli:

«Grupas aizstāvēšanās pozicija paredzēta pie Guduļi 4.

Šauteņu strēlniekiem, kareivja Bērziņa vadībā, iztīrīt apšaudes lauku, nocērtot krūmus, kas starp Gudu ezera Z galu un lielceļu; cirvjus ņemt no Guduļi 4 un Ezerēni 2 mājām. 4. numuram savākt 6 lāpstas no Guduļi 4, Ezerēni 2 un 3.

Es pats ar savu palīgu iešu izraudzīt grupas poziciju.»

3. grupas patšautenes uguns pozicija aiz Guduļi 4 dzīvojamās ēkas flankējošai šaušanai G. K. L. priekšā.

Pēc šīs pavēles došanas, grupas komandieris izrauga grupas poziciju un ar mietiņiem to nosprauž dabā.

4. Plk. 0620 grupas komandieris sagaida vada kom-ri, kas pārbauda izraudzīto grupas poziciju un pavēl to ieņemt, dodot bez tam vēl tālās uguns uzdevumus.

Pēc pavēles saņemšanas no vada komandieŗa, grupas kom-ris grupai Guduļi 4 dārzā dod sekojošo pavēli:

«Grupai pavēlēts ieņemt aizstāvēšanās poziciju šo māju, t. i. Guduļi 4, rajonā.

Visiem šauteņu strēlniekiem un bez tam arī 3. un 4. numuram mana vietnieka vadībā pozicijā šai dārza malā ar šaušanas virzienu uz Ezerēni 2.

Patšautenei galvenā pozicija aiz šīs ēkas ar g. š. v. uz ZA, sprostojot pieejas pie 2. un 5. grupas, kuŗas ieņems pozicijas uz Z no mums; p. š. v. uz D, sprostojot pieejas pie Charčenki 3. Papildu pozicija Gudu ezera malā ar tālās apšaudes sektoru Ezerēni 5, Druvas 5. Rakt strēlnieku bedres šaušanai ceļos, savienojot tās ar līdgrāvi!

Grupas patvertne — tai ledus pagrabā.»

Pēc šās pavēles došanas, grupas komandieris ved 1. un 2. numuru aiz ēkas un tieši norāda patšautenes galvenās pozicijas vietu, pēc kam, izdevis 2 lielās lāpstas, pavēl sākt ierakties.

Grupas komandieris visu laiko seko apvidus sagatavošanas darbiem. Viņš pavēl savam vietniekam izmērīt attālumus un pagatavot 2 mērķu pārskata kartiņas, no kurām vienu patur pie patšautenes, bet otru izdod savam palīgam.

5. Plk. 0900 grupas kom-ris informē visus grupas kareivjus par priekšgrupu izlikšanu no rotas rezerves vada, stingri iegaumējot priekšgrupu atiešanas ceļus.

Bez tam grupas kom-ris ziņo vada kom-rim, ka līdz plk. 0900 visi pavēlētie apvidus sagatavošanas darbi veikti.

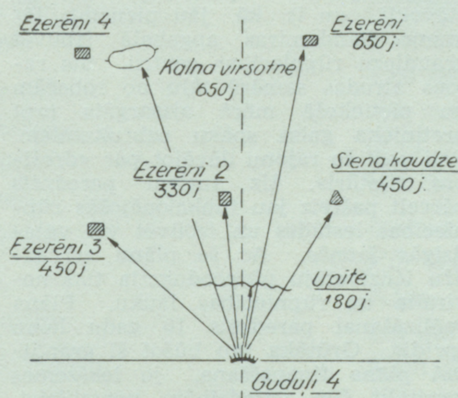
Iztirzājums.

Tūliņ pēc nonākšanas Guduļi 4, grupas kom-ris īsi orientē grupu apvidū un pēc tam dod pavēli pozicijas ieņemšanai. Pie grupas orientēšanās apvidū drīkst minēt augstākais apmēram 10 galvenos punktus, jo vairāk punktu kareivji parasti neatceras (tādēļ labāk zināt mazāk, bet noteikti, nekā daudz, bet pavirši).

Grupas kom-ŗa pavēle pozicijas ieņemšanai nav pilnīga, jo vēl nav tieši noteikta grupas pozicijas vieta.

Pēc pavēles saņemšanas no vada kom-ŗa grupas pozicijas izlūkošanai un nospraušanai, grupas kom-ris sava vietnieka pavadībā dodas to izpildīt. Grupas kom-ris ņem līdzi savu vietnieku tieši ar noteiktu nolūku, lai to iepazīstinātu ar paredzamo grupas poziciju un cilvēku sadalījumu tajā. Bez tam grupas kom-ŗa vietnieks te daudz var mācīties. Nekad neaizmirsīsim, ka katram komandierim, ja vien iespējams, vienmēr jāinformē par stāvokli savi palīgi un vietnieki, rūpējoties par viņu militāru skološanu, lai tie katrā laikā varētu stāties kom-ŗa vietā. Saprotams, ja grupas kom-rim nāktos aiziet tālāki no grupas, vai arī pie grupas būtu kādi svarīgi uzdevumi, tad grupas kom-ris savu vietnieku līdzi ņemt nevarētu, ko tas arī nedara, ejot pēc pavēlēm pie vada kom-ŗa.

Lai viss, tā jau īsais rīcībā esošais laiks pēc iespējas lietderīgi tiktu izmantots, grupas kom-ris, tūlīņ pēc pavēles saņemšanas grupas pozicijas izlūkošanai, pavēl sākt apšaudes lauka iztīrīšanu un sagādāt lielās lāpstas, jo ar mazām līdznesamām lāpstiņām darbs nav tik sekmīgs.

3 grupas kom-ris
Kaprālis Ozoliņš

3. zīmējums.

Savu patšauteni flankējošai darbībai tieši G. K. L. priekšā, grupas kom-ris novieto aiz Guduļi 4 ēkām. Patšautenes segšanai no frontes visiem grupas kareivjiem, izņemot 1. un 2. numuru, tiek pavēlēts grupas kom-ŗa vietnieka vadībā ieņemt poziciju Guduļi 4 dārza A malā. Grupas kom-ris pats atradīsies pie patšautenes, lai vadītu uguni. Tomēr, ja vien iespējams, tam jānovietojas tā, lai tas redzētu arī frontālā virzienā un atrastos redzes sakaros arī ar šauteņu strēlniekiem.

Pie patšautenes bez grupas kom-ŗa atradīsies tikai 1. un 2. numurs, jo aizstāvēšanās kaujā, kur visas pilnās aptveres un vēl rezerves munīciju var novietot tieši pie patšautenes, pastāvīga 3. un 4. numura atrašanās patšautenes tuvumā nav nepieciešama.

Viens no svarīgākiem uzdevumiem ir attālumu izmērīšana un mērķu pārskata kartiņas pagatavošana (skat. 3. zīm.). Attālumus parasti nāksies mērot soļiem un pēc tam pārvērst metros vai jardos. Ja vien iespējams, ieteicams pagatavot no kārtīm, tās sasienot ar auklu vai drāti, jardmēru vai metrmēru. Ja priekšā neatrodas mūsu daļas, tad attālumus var ļoti pareizi noteikt vai noteiktos pārbaudīt ar piešaudi.

Šai piemērā mēs apskatījām vienu no iespējamiem patšautenes grupas pozicijas ieņemšanas un noorganizēšanas gadījumiem, kad mūsu rīcībā samērā daudz laika un priekšā atrodas mūsu priekšgrupas.

Tomēr daudzos gadījumos vadam un līdz ar to arī grupai var nākties pozicijas ieņemt lielā steigā tādos apstākļos, kad priekšā ne tikai nav mūsu priekšgrupu, bet mēs atrodamies jau pat zem ienaidnieka uguns. Šādos gadījumos ilgas izlūkošanas un gaŗas pavēles būtu pilnīgi nevietā. Te parasti grupām ļoti īsi tikai aptuveni tiks norādītas poziciju vietas un, ja iespējams, arī galvenie šaušanas virzieni. Grupu kom-ri ātri novedīs grupas norādītās vietās un dos poziciju ieņemšanai ļoti īsas pavēles, kuŗas parasti saturēs tikai norādījumus par kareivju sadalījumu pozicijā un šaušanas virzienu. Par visu pārējo (stāvoklis, uzdevums, sakari, aizmugure) varēs runāt vēlāk pie pirmās izdevības. Ļoti steidzamos gadījumos grupas kom-ris nedos pat šo īso pavēli, bet norādīs vietu un grupu pozicijā novietos ar komandu — «pozicijā!»

5. grupas kom-ŗa darbība un pavēles aizstāvēšanās pozicijas ieņemšanai.

Strēlnieku grupas kom-ŗa darbība un pavēles visumā līdzinājas apskatītās patšautenes grupas kom-ŗa darbībai un pavēlēm.

Vienīgā starpība pēc būtības būs pie grupas kareivju sadalījuma uguns pozicijā. Strēlnieku grupas kareivji parasti netiek dalīti divās daļās, bet novietoti kopēji vienā grupas uguns pozicijā.

Tā kā laika pietiekoši, tad strēlnieku grupas kom-rim grupas pozicija jāizmeklē un tieši jānorāda vieta katram strēlniekam. Nedrīkst strēlniekus novietot vienā līnijā, bet arī grupā jābūt zināmam dziļumam. Grupai bija dots apšaudes sektors. Grupas komandierim šai apšaudes sektorā jādod katram strēlniekam šaušanas virziens ar tādu aprēķinu, lai grupas uguns tiktu sadalīta visā sektorā. Nekādus papildu šaušanas virzienus atsevišķiem strēlniekiem parasti nedod. Katram strēlniekam jāšauj viņam norādītā šaušanas virzienā, bet ja tur pagaidām mērķu nebūtu, tad tas apšauda svarīgākos mērķus visas grupas apšaudes sektorā pēc savas izvēles.

Viss iztirzājumā teiktais par patšautenes grupu pēc būtības attiecas arī uz strēlnieku grupu.

Gadījumos, kad rīcībā maz laika, jābrīdina no gaŗām pavēlēm, jo grupas komandieŗa uzdevums nav runāt, bet izraudzīt grupai pareizu poziciju, katram strēlniekam ierādīt šai pozicijā īsto vietu un noteikt šaušanas virzienu, pēc kam gādāt par apvidus sagatavošanu (apšaudes lauks, izdevīga uguns pozicija katram strēlniekam ar atbalstu šautenei, pozicijas maskēšanu).

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Amerikāņi brīdina neatteikties no jātniekiem. Amerikāņu jātnieku žurnālā kāds autors nācis klajā ar prasību pēc jātniekiem. Pašreiz plaši izplatītais uzskats, ka mašīnas spējīgas atvietot vecās karaspēka šķiras, kā to rādot kaujas prakse Spānijā un Ķīnā, esot galīgi maldīgs. Neraugoties uz technikas strauju progresu, kauju vēl vienmēr turpinot izšķirt kājnieki, kuŗus pabalsta spēcīga artilerija, pie kam moderni jātnieki tiem izpalīdz izlūkošanā un nodrošināšanā. Labas jātnieku vienības nav iespējams improvizēt. Motorizēti spēki varot gan jātniekus pabalstīt, bet nekad nespēšot tos atvietot. Uzskats, ka zirgam vairs nav vietas modernā kaujas laukā, esot pilnīgi greizs. Jātnieka kustības ātrums esot 20 reiz lielāks, nekā kājnieka, un tamdēļ tas arī grūtāk trāpāms. Parasti viņš arī cīnīsies kājniekos. Tanki nav izmantojami katrā apvidū, bet jātnieki gandrīz visur. Moderniem jātniekiem ir labi prettanku ieroči, kādēļ tiem tanki nevar būt sevišķi bīstami. Lidotāju uzbrukums motorizētām vienībām esot daudz bīstamāks nekā jātniekiem, kuŗi ātri var atstāt ceļu un spējīgi noslēpties. Motorizāciju nevajagot pārspīlēt, jo pilnīgi bez zirgiem kaŗa vešana vēl neesot iedomājama, sevišķi pie ceļu slikta stāvokļa. Tā puse, kuŗai kaŗa sākumā būšot spēcīgāki jātnieki, gūšot daudzas priekšrocības. (M. V. 1938.—30.).

Kā vāci vērtē Polijas saimniecību no militāri-politiskā viedokļa. Pazīstamais vācu speciālists aizsardzības saimniecības jautājumos Dr. P. Ruprechts nācis klajā ar Polijas saimniecības vērtējumu no mil.-politiskā viedokļa. Viņš aplēsis, ka lielākā vairumā valstu rūpniecībā vidēji nodarbināti 30—33% no iedzīvotāju skaita. Polijā visvairāk attīstītos rūpniecības apgabalos turpretim esot vērojams šādējādi nodarbināto ne vairāk par 15%, bet Viļņas vojevodstvā pat tikko 4%. Tādu stāvokli no mil.-politiskā viedokļa uzskata kā visai neveselīgu. No 3,3 miljoniem lauksaimniecību Polijā — līdz 5 ha platības. Pie šāda sadalījuma poļu sādžās esot darba roku pārprodukcija, kuŗu visumā vērtē uz 8 miljoniem. Pēc Polijas valdības uzveres, šīm brīvām darba rokām iespējams nodrošināt dzīves eksistences minimumu vienīgi ar rūpniecības tālāku attīstību. Pēc vācu autora domām, Polijas rūpniecības pašreizējais stāvoklis nepavisam neatbilst valsts iedzīvotāju apjomam. Apmēram tādā pat stāvoklī atradusies arī Krievija pirms pasaules kaŗa, un pēdējais tieši parādījis, cik grūti ir tādām valstīm, kuŗu rīcībā nav pietiekošs skaits strādnieku-speciālistu un kuŗas nav spējīgas apgādāt frontes ar ieročiem un munīciju. Strādnieku-speciālistu vajadzība nākotnes kaŗā izteiksies vēl krasāk, nekā pasaules kaŗa laikā. Polijas valdība pilnīgi apzinoties pašreizējo kļūmīgo stāvokli, un it kā jau pieņemts lēmums Sandomiras apgabalā izbūvēt grandiozu rūpniecības centru. Šis rajons atrodas samērā tālu no robežām un pietiekošā mērā aizsargāts pret pretinieka gaisa spēku uzbrukumiem. Poļi paši šo rajonu dēvējot par «drošības trijstūri». Uz turieni paredzēts pārcelt pašreiz jau funkcionējošās rūpniecības iestādes un izbūvēt vēl vajadzīgās jaunās. Ar šo plānu arī sādžu iedzīvotāju pārprodukcija tiks novirzīta uz rūpniecības lauku. Plāna reālizēšanai paredzēts 10 gadu laika sprīdis. Grūtāka jau būšot šī grandiozā plāna finansēšana, jo iekšzemes kapitālu šīm vajadzībām nepietikšot. Pēc autora domām, šī plāna reālizēšana var dot Polijas saimniecībai pilnīgi jaunu seju. (Wehrtechn. Monatsch. 1938.—1.).

Gaisa aizsardzības jauns veids. Pēc vācu militārās periodikas ziņām, zviedru inženieris Fr. Kjerštrēms izgudrojis pilnīgi jaunu gaisa aizsardzības paņēmienu. Pēc viņa projekta gaisa aizsardzība bāzējama uz jauna tipa gaisa mīnām. Šo mīnu eksploziju paredzēts izsaukt ar augstfrekvences strāvu. Mīnas varot pildīt vai nu ar gāzi, vai miglu radošām ķīmikālijām. Tās varot izrādīties noderīgas tiklab armijai, kaŗa flotei, kā arī gaisa spēkiem, un tās esot drošas pārvadāšanā un uzglabāšanā. Šīs mīnas piestiprinot pie baloniem, kuŗi pildīti ar ūdeņradi. Šo balonu augstumu iespējams regulēt. Enkuru trosi savienoti savstarpēji un gaŗ tiem iet vadi, caur kuŗiem izsauc eksploziju. Eksploziju varot izsaukt vai nu no novērošanas stacijas, vai arī lidmašīnai pieskaroties pie mīnām. Izgudrotājs ieteicis Stokholmas nodrošināšanai 4 koncentriskas tādu mīnu joslas, no kuŗām ārējā 20 km no pilsētas nomalēm. Kustīga spridzinātāju komanda būšot spējīga apkalpot šīs mīnu joslas. Kad kāda mīna eksplodējusi, to tūliņ atvieto ar jaunu. Kaŗa gadījumā iznīcinātāji varētu sastādīt ārējo un mīnu sprosti iekšējo aizsardzības joslu. Aplēsts, ka šādi mīnu sprosti Stokholmas nodrošināšanai izmaksātu 1.500.000 kr. Vienas mīnas izgatavošana (bez lādiņa) izmaksāšot 250 kr. Šis izgudrojums piedāvāts Zviedrijas kaŗa ministrijai un pašreiz tā lietderību pārbaudot. (D. W. 1938. 3.).

Ko vāci saka par ķīniešu neveiksmēm. Japāņu lielos un ātros panākumus zināmos virzienos izskaidro ar to, ka tur pret viņiem darbojies dažādu provinču kaŗaspēks, kuŗš slikti sagatavots un visai vāji apbruņots. Vislabāk bijusi sagatavota Ķīnas centrālā armija, sastāvoša no apm. 300.000 kaŗavīriem. Pielaiž domu, ka no ķīniešu puses visumā jau kaujā piedalījušies 600.000—700.000 kaŗavīri. Centrālā armija līdz šim cīnījusies ar japāņiem pie Šanhajas, Sansi provincē, pie Nankinas kalnu pārejas un Kalganas. Pie Šanhajas no 300.000 ķīniešiem, kuŗi tur cīnījušies, 200.000 bijuši no centrālās armijas. Tur šis kaŗaspēks turējies visai priekšzīmīgi. Provinču kaŗaspēks neizturot nekādu kritiku un ne jau tamdēļ, ka cilvēku sastāvs būtu vērtējams zemāk, bet vienkārši tāpēc, ka šo vienību apbruņojums esot visai primitīvs. Ķīniešu visās divīzijās esot novērojams artilerijas liels trūkums; sakaru dienests pilnīgi nenoorganizēts un vadība visai vāja. Atzīmē pat tādu gadījumu, ka kādā divīzijā nevienam virsniekam nav bijis pulksteņa. Aizstāvēšanās kaujā ķīnieši vēl daudzmaz spējot turēties, bet uzbrukumā viņiem trūkstot jebkādas iniciātīvas. Ziemeļķīnā japāņu panākumus, galvenā kārtā, izskaidro ar to, ka viņiem tur bijis absolūts pārsvars gaisā. Vienā ziņā ķīniešus tomēr vērtē visai augstu: atkāpšanās dažbrīd noritējusi samērā strauji un maz organizēti, bet panikas nekur nav bijušas vērojamas. (D. W. 1938.—5.). Ams.

Rudbāržu pils.

L I T E R Ā R Ā D A Ļ A

Augusts Brocis

Marta leģenda

(Pulkveža Kalpaka piemiņai.)

Aust marta rīts, tik skaidrs un tik gaišs!
Aust marta rīts, šis slavas mirdzošais!
Tāds savāds miers, šķiet, visam pāri klājies,
Viss sniega balts, pat pēdu nav nekur.
Tāds savāds miers, šķiet visam pāri klājies,
Nakts sniegputens ap rīta ausmu stājies,
Tik daudzi stāvi Ventas ledū spīd,
Kā tumšas ēnas sniega laukos slīd, —
Rīts gaismas starus debess lokā buŗ,
Pie Ventas kalpakieši sardzi tur!

Pie galda Pulkvedis sēž mierīgs, kluss,
Tam savāds mirdzums rotā plakstiņus,
Pa kaŗa karti slīd tā možais skats.
Caur logu gaismu iesarkanu mana,
Un ausīs brīvību simts zvani zvana.

Skan komanda un rotinieki nāk,
Ap savu pulkvedi, tam līdzās stājas.
— Jums, Cēsu rota, Celminieku mājas
Un Ezerkalni, Ulītes un Stārķi!
Jūs, studenti, aiz sava rotnieka,
Kā vīri ejiet cīņas priekā
Pret ienaidnieku Eglieņu un Kripu mājās,
Un Neatkarības rota,
Un visi, visi
Uz priekšu! Uz priekšu!
Lai Dievs stāv mums klāt,
Tēvzemei brīvību atkaŗot!
Mums sasniegt sprausto un loloto mērķi! —
Draugs draugam roku spiež,
Guļ novēlējums visu lūpās kluss.
Vēl brīdis īss, un rotas šķiŗas jau,
Pēc uzvaras lai atkal visi kopā būtu.

Rej ložmetējs
Un lodes izsēj nāvi
Un cīņā karstā
Aizrit katra stunda.
Deg sārta pamale kā liesmu kāvi
Un vīri kaujā iet uz dzīvību un nāvi!
Jūk palsie sniegi dzidrā marta rītā,
Jūk Ventā ledi, smagas zemes grēdas!
Kur latvji iet,
Vairs nepaliek ne nieka,
Tie nebaidās
No sava pretinieka!
Tiem līdzi brīvība
Nāk patiesa un gaiša!
Tik īsa šķietas katra stunda,
Un rotas iet — kas viņas turēt spētu?
Tās atnes brīvību,
Sen sirdīs izauklētu!

*

Klus atkal lauki baltā sniega segā,
Klus sirds uz mūžiem, kas tik karsti dega
Par savu Tēvzemi,
Par viņas brīvi.
Pēc mirkļa mirklis aizrit skumjš un baigs,
Ir kritis pulkved's Kalpaks, Grundmanis
Šie mīļie virsnieki! [un Krievs,
Vēl dzimto zemi skūpsta viņa vaigs. . .
Guļ sniegos viņš,
Ap viņu stājas viņa kaŗavīri,
Viņš galvu vēlreiz ceļ
Un runā saviem draugiem:

Vēl tikai reiz, tik reiz lai mani skati
Pār sniega laukiem klusi pāri slīd —
Klau. . . Dārdot brauc jau lielgabalu rati,
Un durkļi saulē iemirdzas un spīd.
Kam skumstat, draugi, nesāp mana rēta,
Kaut sarkans mirkst zem manis baltais sniegs.
Tak nāve kaŗalaukā mūžam svēta,
Par savu dzimteni man nomirt prieks.
Cik labi aiziet nāvē apskaidrotam —
Pār mani smiltis tā kā lietus līs, —
Ej, Balodi, tu priekšā manām rotām,
Kas mūža slavu savai zemei vīs!

Līlija Auza

Viena asara

Noslauku šo asaru:
Nu ir atkal labi!
Visu pērno vasaru
Netikāmies abi.

Izsmaršoja rozes zieds
Zilā naktī velti;
Nu to man pie lūpām liec,
Liec, lai staŗ' un zeltī.

Lai tas sūrums zemē lien,
Lai tās bēdas mitas;
Sidrabaini putni skrien,
Spārniem logā sitas.

Jānis Kadilis

Rūdolfa Blaumaņa piemiņai

Šogad paiet 75 gadi no Blaumaņa dzimšanas un 30 gadu no viņa nāves dienas.

Liekas, Blaumanis tepat vēl arvien mūsu vidū. Un vai tad tas arī citādi var būt, ja viņa darbi katru dienu runā uz mums, runā valodā, ko tik labi saprot latvieša sirds un prāts. Gadi ir gājuši pārāk steidzīgi, raudami notikumus sev līdz. Lielo pārvērtību laikā ir gan izaugusi jauna latviešu paaudze, kuŗai Blaumanis varētu būt vectēvs, un tomēr viņa valoda ne nieka nav zaudējusi no sava kupluma, spēka un patiesīguma.

Rūdolfs Blaumanis — vārds, kas atsauc atmiņā apgaroti gaišu, labsirdīgu seju, kuŗā it kā kautrēdamās, aiz briļļu stikliem paslēpušās tik visai skumjas acis. Tik tuva, tik pazīstama šī seja, it kā vakar vēl redzēta, it kā vakar vēl būtu tev uzsmaidījusi. «Mūsu Blaumanis...» — saka nevien vecās, bet arī jaunās paaudzes latvietis, tas, kuŗš patlaban sasniedz vīra gadus un kas pirmo reiz saules gaismu ieraudzīja tad, kad Blaumanim tā izdzisa uz mūžiem. «Mūsu Blaumanis...» — teiks arī daudzas nākamās audzes. Jā, liels mākslinieks pieder visiem laikiem, visām ļaužu šķirām un kārtām, veciem un jauniem. Skaistus vārdus liek Blaumanis pats kādā savā tēlojumā burtnieka mutē: «Nepiederu jums vien, bet arī mazākajam no šiem mazajiem. Dievs mani devis visai tautai.»

Dievs arī viņu — Blaumani devis visai mūsu tautai, tāpat kā citus diženos, lai mēs mācītos paši sevi pazīt un lai citi mācītos mūs pazīt.

*

Laika sprīdis, kas šķiŗ mūs no Blaumaņa, ir pietiekoši liels, lai tanī nozustu visas sīkās viendienas parādības. Bez šaubām, arī Blaumaņa dzīvē un darbā būs tādas bijušas. Un dažam viņa laika biedram būs svarīgs licies tas, ko tagad mēs vairs nepamanām vai novērtējam citādi. Ir arī lietas, ko laika biedri nesaprazdami nopēla, bet ko tagad mēs ceļam, saskatīdami tanīs īstu mākslas mirdzumu. Cik nožēlojami savā īsredzībā tagad liekas tie pārmetumi, ko Blaumanim savā laikā nācās dzirdēt par «rupjas gaumes» kultivēšanu dažās komēdijās, arī «Skroderdienās Silmačos», kas patiesībā ir viens no skaistākajiem darbiem mūsu drāmatiskajā literātūrā. Vērtētājam mainoties, mainās arī vērtības jēdziens. Patiesi liels rakstnieks, savos darbos dzīvodams mūsu vidū, aug līdz ar visu sabiedrību, savu patieso spožumu nereti sasniegdams tikai daudzos gadu desmitos vai pat simtos. Tāds liekas arī Blaumaņa liktenis, katrā ziņā šodien viņa vārds atmirdz vēl spožāk, nekā rakstniekam pašam vēl dzīvam esot.

Liels pulks atmiņu tēlu mūs apstāj, kad domājam par Blaumaņa darbiem, gan lasītiem, gan skatuves gaismā redzētiem. Kādi tie rādās šīsdienas cilvēkam? Kā tos grupēt un izkārtot, lai aiz viņiem saskatītu pašа radītāja gara vēzienus, viņa personības spilgtākās izpausmes līnijas?

Šķiet, ka viegli kontūrētā zīmējumā nav iespējams izmantot visu daudzpusīgi bagāto vielu. Jāizvēlās tikai tas, kas spilgtāk atmiņā iespiedies. Jāuzmet dažas, kaut arī relātīvas, pieturas līnijas. Un tā tad, teiksim, ka savā mākslā Rūdolfs Blaumanis mums parādās trejos dažādos veidos:

1) gaišais, humora apgarotais Blaumanis, viegli dzidrais smējējs;

2) noslēpumainais likteņu pavedienu risinātājs, traģisko kaislību dzejnieks;

3) klasiski mierīgais cilvēka dvēseles pārdzīvojumu un nesatricināma etosa tēlotājs.

Šo galveno līniju virzienā mēģināsim izsekot Blaumaņa mākslinieciskās radīšanas izpausmēm.

*

Cilvēki dažreiz smejas, lai nebūtu jāraud. Tādi ir ģeniālā krievu rakstnieka Gogoļa «smiekli caur asarām». Ir arī smiekli, asi un dzēlīgi, kas graiza cilvēku netikumus. Tādus smieklus smejas lielais anglis Bernhards Šous. Blaumaņa smieklos, turpretim, skan gaišs un saulains prieks. Viņa humors gandrīz tikpat viegls un graciozs kā mūsu tautas dziesmu humors. Tajā Blaumanis ielicis visu savu sirds siltumu. Un jau šinīs savos humoristīgajos darbos Blaumanis mums parāda savu īsto dabu: viņš mīl dzīvi un cilvēkus. Un tomēr tas nenozīmē, ka paša autora dvēseles noskaņojums ir vienmēr tikpat gaišs un harmonisks. Taisni otrādi, kā to raudzīsim vēlāk parādīt, Blaumanis nes sevī dziļu traģiku, kas arī, laikam, ir vai katra liela mākslinieka liktenis. Tādēļ mums ir pamats domāt, ka Blaumanis dažreiz tēlo jokus, lai atsvabinātos pats no sava iekšējā smaguma, skumjām vai sāpēm. Bet šo savu pamatnoskaņojumu viņš neuzspiež lasītājam, viņš grib to vienkārši pasmīdināt, lai kādu brīdi arī pats justos viegli un labi. Tikai retumis jaužami it kā smiekli caur asarām un vēl retāk Blaumanis top ass un griezīgs. Tas ir pāris dzejoļos, kur viņš vēršas pret sabiedrības mietpilsonisko seklumu un sīkumainību. Un taču beigās dzejnieks spiests atzīties, ka viņš mīl savu tautu visu un jūt savu mīlu augam un augam. Tas arī, varbūt, ir pats raksturīgākais Blaumanim: viņš mīl cilvēkus, kā tagad teiktu — viņu totālitātē, ar visām vājībām un trūkumiem. No šāda viedokļa jāraugās arī uz Blaumaņa humoristīgajām novelēm un joku lugām. Šais darbos nav jāmeklē idejas. Tur ir gan kaut kas cits, tas ir dellartiskais vieglums, vārdu un situāciju komika, komiski tipi. Kā jau minējām, viena no labākajām Blaumaņa komēdijām un vispār komēdijām mūsu literātūrā ir «Skroderdienas Silmačos», — patiesi jautrs, dzidrs un dzīves priecīgs darbs.

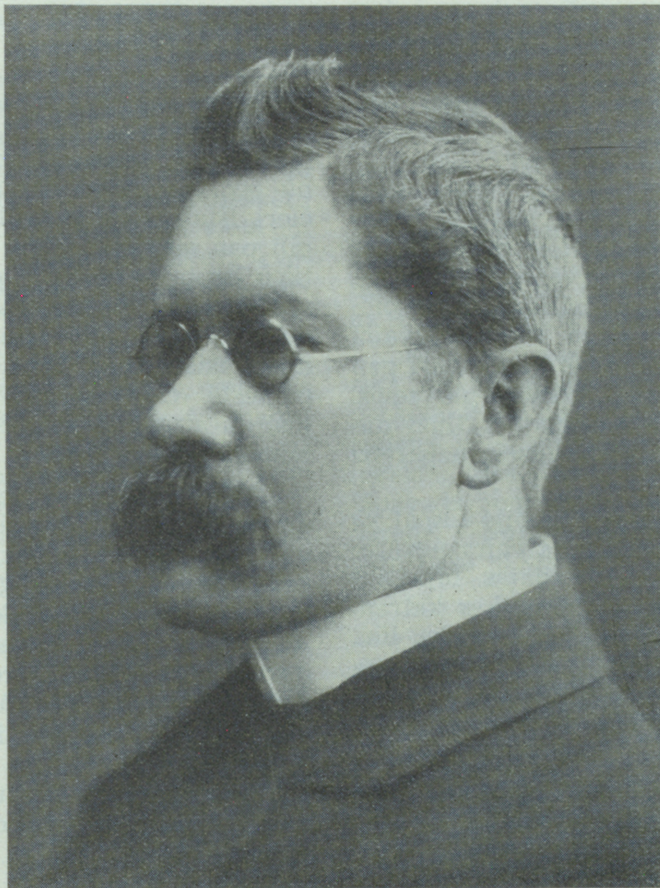
Kā traģisko kaislību dzejnieks Blaumanis parādās veselā rindā savu labāko noveļu un drāmatisko sacerējumu. Mantkārības kaislību viņš tēlo «Ļaunajā garā». Mantrausis ir lielisks sīkstuļa tips, traģikomisks savā būtībā un līdzvērtīgs Moljēra Skopulim vai Gogoļa Pļuskinam. Baigajā traģismā «Pazudušais dēls» pārspēj visas pārējās Blaumaņa lugas. Te, varbūt, var saskatīt klasiskās traģēdijas elementu — likteni, kas parādās Krustiņa liktenīgi nespēcīgajā raksturā. Dzeršana, kāršu spēle, slikti draugi rauj Krustiņu atvarā, un viņš tiem nespēj pretoties.

No otras puses — ar dabas mistiku (pērkoņa negaisu pēdējā cēlienā) šī luga sasniedz Šekspīrisku varenību.

Nenovēršama likteņa traģēdija izaug no Edgara un Kristīnes fatālās mīlestības novelē «Purva bridējs» un drāmā «Ugunī». Te var saskatīt arī gaismas un tumsas principu. Edgars, nelabojams dzērājs, neglābjams purva bridējs, nes sevī tumsas spēkus; Kristīne, «mūžīgi sievišķā», skaidrā dvēsele — gaisma. Tik pretēju raksturu mīlestība var vērsties tikai traģēdijā, ko Blaumanis arī liek nojaust cauri visai lugas darbībai un kas kā spēcīgs akords izskan Kristīnes beigu vārdos: «Es nolieku savas vieglās dienas . . .»

Pirmatnēju zemes spēku pilna sieviete ir Raudupiete. Savā kaislībā viņa nepazīst robežu; ļauj aiziet bojā savam dēlam, lai tikai sasniegtu iecerēto — apprecētu mīlamo puisi. Tie ir spēki, kas, beidzot, pašu varoni pazudina. Viņa ir pirmā daimoniskā tipa sieviete mūsu literātūrā.

Visām Blaumaņa traģisko kaislību pārņemtajām personām ir viena kopēja īpašība: viņās lielākā vai mazākā mērā parādās tikumiskās jūtas, kas saceļas pret kaislībām. Tādā kārtā izceļas konflikts, kas salauž varoņus, un tie aiziet bojā. Blaumanis ir ļoti mīlējis taisni šos savus traģiskos varoņus. Par Krustiņu, piemēram, Blaumanis skumis tā, it kā bojā būtu aizgājis dzīvs un tuvs cilvēks.

Rūdolfs Blaumanis.

Dziļa un varena etosa pilnus cilvēkus Blaumanis rāda novelēs «Salna pavasarī», «Andriksons», «Nāves ēnā» un drāmās «Indrāni» un «Sestdienas vakars». Kāds cēls raksturs šis vienkāršais lauku puisis Andris! («Salna pavasarī»). Mēs jūtam, ka, zaudējis savu visdārgāko, viņš nesalūzīs. Viņš iznesīs savos platajos plecos visu sāpju smagumu un nesūdzēsies nevienam.

Tad zemnieciski aristokratiskais Andriksons. Viņa goda sajūta ir tik stipra, ka savā aklā atriebības dziņā izdarīto noziegumu viņš nespēj slēpt. «Gluži brīva gribēja būt viņa dvēsele, brīva, tīra, pestīta no nedarba grūtā noslēpuma.»

«Nāves ēnā» — varbūt pati dziļākā no Blaumaņa novelēm. 14 personas nostādītas vaigu vaigā ar nāvi, šo lielo un bezgala baigo noslēpumu, kuŗa priekšā viss pārējais zaudē savu nozīmi. Atkrīt visas piesavinātās parašas, visi sīkie tikumi un netikumi, cilvēka dvēsele atsedzas kaila sava radītāja acīm un parāda vai nu savu godību vai zemiskumu. Viscēlākie ir tie, kas arī nāves noslēpumam droši acīs ieskatās un nāves bailes pārvar ar savu gara spēku. Bet tādu nav daudz: varbūt 2, varbūt 3. Pārējie ir tie, kas veģetē, kas tuvu primitīvajai dabai. Kuŗiem vairāk tiesības uz dzīvi? Jeb vai par tiesībām te vispār var būt runa? Daba taču ir absolūti «netaisna», nepielūdzama, un pazīst tikai vienu likumu — stiprākā likumu. Uzvar — kas tuvāks dabai. Un tā arī Blaumaņa novelē aiziet bojā taisni tie, kam pēc cilvēcīgās taisnības apziņas vajadzētu dzīvot — tikumiski cēlākie, varonīgākie, skaistākie: garīguma, ne aklo dziņu nesēji: Grīntāls, vecais Dalda, Kārlēns.

Parādījām tikai vienu aspektu šai dziļajā darbā. Domas var vērpties tālāk, atrast jaunas problēmas un samezglojumus. Jo katrs īsts mākslas darbs ir līdz galam neizsmeļams un atmirdz vienmēr jaunās krāsās — kā pati dzīve.

Atliek vēl stiprā zemnieku cilts — Indrāni. Pārāk jau bieži daudzināti, pazīstami katram skolas bērnam, bet arī — nebeidzama dzīvīguma pilni kā pati latviešu zeme. Tur Indrānu tēvs — pati latviskās zemes dvēsele, tur viņa «stipro asiņu» (Pearu vārdi «Zemē un mīlestībā») mantinieks Edvarts, bet jau cita, latviskai pasaules izjūtai tālāka sveša gara nesējs, tur Indrānu māte, šī latviskā Mater Dolorosa... Visi kā granītā veidoti. Varbūt viņos mēs saredzam sevi vairāk kā kristalla spogulī, saredzam savu spēku un savu vājumu.

Beidzot — «Sestdienas vakars», šī Blaumaņa gulbja diesma un visu dzīves vērtību sinteze. Vientulības smagums un sāpes par to, ka dzīve nav tāda, kādai tai vajadzētu būt. Šaubas par savas dzīves vērtību un cerība tās attaisnojumam, pāri visam ilgas pēc skaidrības un izlīdzinājuma sava Dieva priekšā. Beidzot, ticības piepildījums un apskaidrība, kas izskan kādos tikko jaužamos pustoņos, aiz kuŗiem jūtam jau mūžības gaismu pamirdzam.

«Sestdienas vakars» ir vienīgais Blaumaņa darbs, kur reālitāte ietiecas jau simbolikā un reizē Bungatiņš ir vienīgais viņa tēls, kas tuvu rada pazemīgās un skaidrās sirds varoņiem, kādi tik bieži sastopami mūsu literātūrā: Apsīšu Jēkaba, Poruka, Raiņa (Antiņš), Skalbes darbos. Bet ar savu problēmas dziļumu Bungatiņš nostājas pavisam atsevišķā vietā.

Kopsavilkumā jāsaka: Blaumanis ir tēlojis dzīves īstenību, viņš ir rādījis cilvēkus tādus, kādi tie ir, ar viņu komiskām vājībām, traģiskām kaislībām, vai arī varenu dvēseles spēku. Blaumanis ir mācījis

mums pašiem sevi pazīt, — savu zemi un tautu. Viņš ir īsti zemniecisks un dziļi latvisks.

*

Blaumanis mīlēja cilvēkus un dabu. Indrānu tēva sāpes par nocirstajiem ošiem ir arī Blaumaņa sāpes. Bet paša Blaumaņa stādītie oši mūžam zaļos: tie ir viņa darbi, un līdzi tiem zaļos tūkstoši jaunu Indrānu ošu visā latviešu zemē. «Indrānu oši šalc...», tā ar lepnumu ir teicis viens no mūsu jaunās paaudzes dziesminiekiem. Var arī teikt: Indrānu ošos šalc mūžīgās Latvijas vēji.

V. Šmidenbergs

Godalgots «Aizsarga» stāstu sacensībā ar trešo godalgu.

Pagātnes spogulī

Motto: Piedodiet, tad arī jums taps piedots.

Kāds Lāčplēsis stāsta:

«Lielo cīņu dienas jau piederēja vēsturei. Baigajam jautājumam — būt vai nebūt? — mūsu lielgabali atkliedza no viņpus Daugavas varenu atbildi — būt! Un bija ... Dažubrīd untumainā kaŗa laime pieglaudās mums kā uzticīga sieva un turpmāk vairs nepinās ar svešajiem pasaules staigātājiem, kuŗi gan visādi izmēģinājās pārvilt viņu atpakaļ pie sevis. Mēs bijām ieguvēji — svešie zaudētāji. Gluži dabīgs atrisinājums pirms paaudžu paaudzēm nepareizi sasietam mezglam.

Jā, notikumu turpmākā norise jau bija tikpat kā ar roku aptaustāma. Nekas liels mūs vairs nevarēja sagaidīt. Bermontiešu asās ežu adatas bija aplauzītas jau Daugavas krastos, — fakts, kas katram remdenam latvietim, kādu mums toreiz netrūka, lika kvēlot patriotisma ugunīs. Melnā bruņinieka lieta bija zaudēta. Mūsu pašreizējā pakaļdzīšanās tā sakautiem pulkiem bija vairs tikai tāda «vistiņu ķeršana». Mums atlika vēl pārstaigāt Zemgales līdzenos laukus un no dažiem Kurzemes centriem izmēst ienaidnieku paliekas, tad doties mājup.

Lepni un svinīgi nu plūda brīvā Daugava savos dzejnieku apdziedātos krastos, aiznesot līdzi savu bezgalīgo ūdeņu klēpī pēdējo dienu trauksmi, nemieru un izlietās asinis; aiznesot uz mūžu mūžiem tautas atkarības slogu, ko pirms gadu simteņiem pati ievadījusi mūsu zemē Trojas zirga izskatā. Svaigi vēji pāršalca mūsu drupās satriekto dzimteni, plaši vērās vārti jaunam, nekad vairs neaizejošam, brīvības laikmetam. Tūkstoši aizmirsa paši sevi, aizmirsa vēl kūpošās drupas un nezāļu pārņemtos tīrumus — visus satrauca un vienoja viens vienīgs prieks un sajūsma: nu reiz brīvi! uz visiem laikiem brīvi!

Pulks pārnakšņoja kādā pusizlaupītā muižā. Īpašnieka vairs nebija. Tas cīnījās ienaidnieku pusē un bija pratis laikā pazust. Palikušie iedzīvotāji zināja par viņu pastāstīt diezgan ērmīgas lietas, kas bijušo baronu padarīja smieklīgu mūsu priekšā. Izrādījās, ka tikai dažas stundas pirms mūsu ienākšanas, tas savu sakauto nodaļu vedis caur muižu, kur apturējis to uz īsu laiciņu un pavēlējis nogurušos kaŗotājus labi paēdināt. Pats gan neesot pat ūdeni nodzēries, bet visu laiku nosēdējis savā kabinetā kā koks. Tad sasaucis visus savus bijušos kalpotājus un piesolījis tiem visas elles mocības, ja kādam ienāktu prātā aiztikt ko nebūt no viņa īpašumiem, ko tagad atstājot šo sargāšanā līdz savai drīzai pārnākšanai. Saprotams, tie tad arī solījušies to darīt, jo, kuŗš gan varējis atļaut spītēt vīram, kam acumirklī vara jebkuŗu aizraidīt uz viņpasauli? Un tā nu pēc barona aiziešanas nosirmojušie sulaiņi, kučieŗi, istabmeitas un vēl šādi tādi sīki gariņi palikuši pilī par sargiem. Viņu augstais stāvoklis gan ildzis tikai īsu brīdi, jo pa to pašu ceļu atkāpušās no Jelgavas arī citas ienaidnieku nodaļas, kas nebijušas vairs nekādas gaisa piļu cēlājas, bet raudzījušās notikumiem taisni acīs. Ko no tādiem varēja nosargāt pilī pamestā «civīlā sardze»? Vācieši ņēmuši, ko gribējuši un aizgājuši savu ceļu, apkrāvušies visādiem labumiem no barona fon Bēra klētīm un pagrabiem.

Mēs ierīkojāmies lepnajā pilī, kā nu kuŗš prata un spēja. Kareivji sagāja lielajās zālēs un drīzi vien visā milzu pilī, kur līdz tam bija valdījis stindzinošs gara vēsums un izlaidīgs slinkums, verda zemes vienīgo un patieso īpašnieku nemirstīgais dzīves prieks. Atradās klavieres, pāris vijoles un vēl citi mūzikas instrumenti, kas tādai reizei likās tīrā Dieva dāvana. Spēlētpratēju nebija trūkums. Starp mums bija ļaudis, kas katru mūzikas instrumentu pazina tikpat labi kā šauteni. Tā īsā laikā nodibinājās vesels orķestris ar īstu diriģentu priekšgalā. Un tad sirmie mūŗi pirmo reizi izdzirda jaunās Latvijas himnu visai teicamā izpildījumā. Mēs stāvējām un godbijīgi klausījāmies mums tik mīļās skaņas, kas, atbalsodamās zāles augstajos griestos, laidās lejup un dziļi iespiedās norūdīto kaŗavīru sirdīs. Tas bija pacilājošs brīdis.

Mums tovakar netrūka arī viesu. Mūs apsveikt bija sanākuši daudz apkārtnes iedzīvotāju. Jaunavas bez labajiem novēlējumiem nesa līdzi vēl arī veselus klēpjus vēlīno rudens ziedu, kādi šais telpās, droši vien, iekļuva pirmo reizi, tāpat kā mēs. Un tikko mūsu jaunais orķestris sāka atskaņot deju mūziku, zuda kaulos guļošais nogurums. Visi jutās labi. Nospodrinātie parketi pakalpīgi slīdināja mūsu Daugavmalas dubļos sabristās kājas ugunīgā valša taktī ar zelteņu stāvpapēdīšu kurpītēm. Uzvarētāji priecājās... Pelnīts prieks, kas to viņiem varēja liegt?

Barona kabinetā čaloja virsnieki. Arī es biju tur, bet turējos savrup, jo jutos mazliet savārdzis. Sēdēju kādā vientuļākā kaktā un ziņkārām acīm aplūkoju padzītā magnāta darba istabu. Te bija ko skatīties un padomāt. Sarkankoks, sudrabs un ziloņkauls... No lētāka materiāla tikai sienas un grīda, Kur viņš to visu ņēmis, kā varējis atļauties sev tādu greznību un kādas viņam uz to bijušas tiesības?

Valdzinoša bija arī lielā seno ieroču kollekcija, kam piegriezu vislielāko vērību. Tur bija sakopoti visādi šaujamie un duŗamie rīki gandrīz vai no Čingishana laikiem, kam visam tagad vajadzēja būt tīri pasakainai vērtībai. Interesanta bija arī barona senču ģīmetņu gaŗā rinda, gandrīz no vienas kabineta sienas līdz otrai. Ar interesi vēros šo bijušo cilvēku mākslinieciski atdarinātās sejās, kuŗas augstprātīgi noskatījās uz mums no saviem masīviem sudraba rāmjiem.

Ko gan viņi teiktu, ja spētu šai brīdī nokāpt no sienas un nostāties aci pret aci ar savas godības sadragātājiem? Vai viņi saprastu jauno laikmetu, ko vienpadsmitā novembŗa rītā iezvanīja Pēterbaznīcas zvani un samierinātos ar to? Jeb vai viņu augstprātība liegtu viņiem saskatīt uzvarētāju pulkus, tāpat kā to nesaredz viņu ģindeņu tukšās acis tepat no pils kapličas? Un jo vairāk lūkojos viņos, jo vairāk manī nobrieda pārliecība, ka viņi nespētu mums piedot mūsu pašreizējo atrašanos šai vietā un savā neprātībā ietu bojā, kā tauriņi ugunskura kvēlē, prēt modušās tautas gadsimteņu naidu un nepārvaramo brīvības alku.

Visai dīvaini likās tas, ka barons aiziedams pametis visas šīs vērtīgās un dārgās ģimenes piemiņas likteņa varā. Vai viņš patiesi būtu bijis tik naīvs, ka domājis vēl atgriezties un piesolītās elles mocības turējis par drošu savu vērtību sargu līdz savai pārnākšanai? Vai viņš cerējis te vēl dzīvot un arī savu ģīmetni pievienot senču rindas galā, kur līdz nākošai sienai vēl taisni vienai bija vietas?

Paraustīju plecus un pats sevī nosmējos.

«Kādā valodā tu sarunājies ar šiem elkiem?» mani iztraucēja kapteinis Dzērve, pienākdams man klāt un norādīdams uz senčiem.

«Acu valodā,» atbildēju.

«Un ko šie saka?»

«Lai tu pazūdi no šejienes.»

«Tā jau domāju,» viņš iesmējās un pagriezās pret ģīmetnēm.

Nu, nu, neesat tik augstprātīgi, baronu kungi. Jums pašiem nu būs jānokāpj no saviem augstumiem un pie tam vairs ne uz savas, bet mūsu zemes. Žēl gan: jūsu rinda vēl nav pilna. Līdz kabineta logam vēl vienam būtu vietas.»

«Vietas būtu, bet šis viens nu ir aizbēdzis,» piebildu.

«Aizbēdzis gan. Žēl. Man vajadzēja viņu sastapt.»

«Ko tu viņam būtu darījis?» iejautājos, jo zināju, ka Dzērvem pret pēdējo von Bēru nedzēšams naids.

«Vispirms pievienojis arī viņu šai senču rindai un pēc tam visu to bandu noņēmis no sienas un sabāzis pagultē.»

Nevarēju atturēties neiesmējis.

«Varbūt, tu to vēl paspēsi.»

Dzērve nosēdās man līdzās un brītiņu nesacīja nekā.

«Visu laiku lūdzu Dievu, lai viņš izgādā man tikšanos ar to cilvēku, kamēr tas vēl ienaidnieka tērpā,» viņš rūgti teica, «bet tas nav piepildījies. Un, varbūt, tā arī ir labāki. Viņu ieraugot es vairs nevaldītu pār sevi un varētu notikt mūsu starpā kaut kas tāds, no kā man visu mūžu būtu jākaunās. Pēc mūsu morāles sagūstīts ienaidnieks nav aizkaŗams, kaut viņš pie tam vēl būtu arī personīgs ienaidnieks. To es labi zinu un saprotu, bet es esmu tikai cilvēks ar visām cilvēka vājībām.»

Tas bija pareizi teikts. Centos neturpināt vairs šo sarunu. Gan jau liktenis visu nokārtos šo vīru tarpā. Tikai tai brīdī neviens no mums nenojauda, ka Dzērves lūgtā satikšanās ir jau viņam izgādāta.

Bija pāri pusnaktij. Lielajās zālēs apklusa mūzika un nogurušie kaŗavīri turpat uz noskrambātā parketa likās nosnausties. Laukā gaudoja nemīlīgs rudens vējš, cirzdams rupjas lietus lāses pret pils logiem. Mēs priecājāmies, ka tik neganta nakts nav jāpavada zem klajas debess. Bet mūsu prieki bija pāragri. Notikumi izmeta mūs no viesmīlīgām telpām pašā nakts vidū.

Vācieši ņēmuši, ko gribējuši.

Pulka komandierim bija ienākuši norādījumi, it kā tuvākā apkārtnē laupīdama klīstot paprāva ienaidnieku nodaļa, ko katrā ziņā vajadzēja iznīcināt pie laika. To izdzirdis, kapteinis Dzērve vairs nebija novaldāms. Viņš pats bija no tās puses un gribēja atrasties tur, kur viņa piederīgiem un kaimiņiem draudēja briesmas. Laupītājus gūstīt devās Dzērves rota un es, kā jaunākais virsnieks, līdz ar to.

Tas bija traks gājiens negantā naktī. Nāca jau labi rīta pusē, kad mēs noguruši un izmirkuši līdz pēdējai vīlītei, beidzot krustojām ienaidnieka nodaļas ceļus. Tas notika pateicoties kādam braucējam, ko notvērām uz ceļa ar vācieti ratos. Izrādījās, ka meklētie pārlaiž nakti taisni kapteiņa Dzērves mājās — Ozolniekos, no kurienes izsūtītie vācieši visā tuvākā apkārtnē tvarstīja zirgus un braucējus, kas lai aizvestu viņus un salaupītās mantas drošā vietā.

Kapteinis Dzērve saķēra galvu rokās un uztraukumā tikko nenokrita no kājām. To viņš nebija paredzējis, ka taisni viņa vecai mātei šī nakts jāpārlaiž bīstamu ciemiņu sabiedrībā, no kuŗiem labi ja dzīvību varēja paglabāt. Rota nogriezās pa tuvāko ceļu uz Ozolniekiem. Drīz visi zināja, kas par lietu. Sašutušie kareivji nebija skubināmi. Pusskriešus visi devāmies uz priekšu pa rudens lietū izmirkušiem ceļiem un laukiem. Netālu no Ozolniekiem notvērām vēl divi pajūgus, kuŗos tāpat atradās katrā pa vācietim. Viens no tiem izbailēs atklāja mums visus noslēpumus un tā mēs uzzinājām, ka Ozolnieku viesi skaita ziņā nepārsniedz 40 vīru. Tas priekš mūsu spēka un kaujas spara bija nieks.

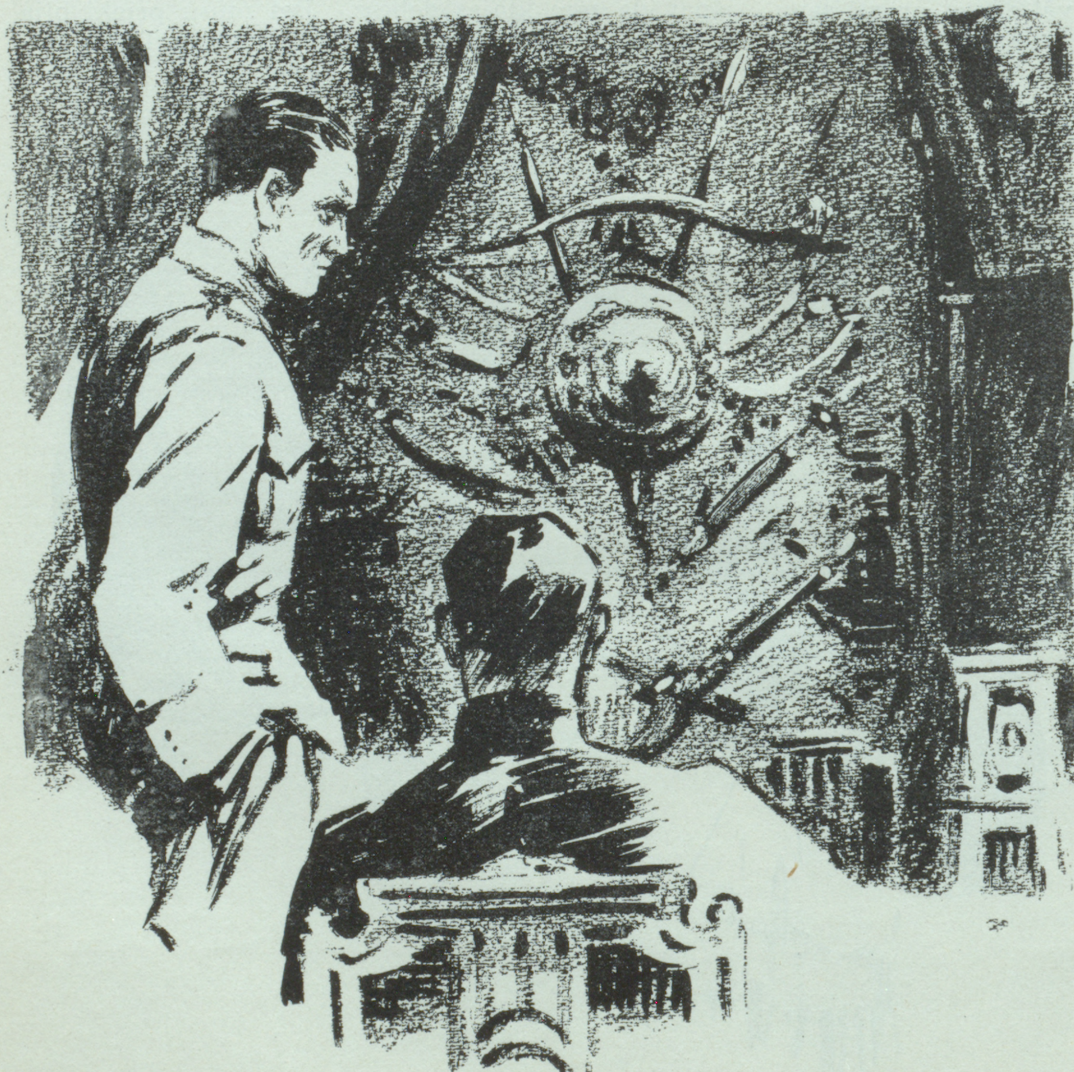
Ozolniekus ielencām no visām pusēm, lai nevienam nebūtu iespējams izbēgt, un sagatavojāmies cīņai. Tuvojās arī rīts. Vējš sāka izklīdināt biezo miglu un vērīga acs jau varēja samanīt Ozolnieku jumtus izdalāmies no tumsas pret netīri dzeltenīgo austrumu pamali. Pagaidām viss vēl bija klusu un mierīgi. Nebija ne mazāko pazīmju, ka divi naidīgi spēki atrodas viens otram pavisam tuvu klāt un ka kuŗu katru acumirkli varēja iedegties cīņa uz dzīvību un nāvi. Ielenktā mājā tikai retumis atspīdēja mazas uguntiņas un vējš pa laikam pienesa mūsu ausim tikko uztveŗamas balsu skaņas.

Mūsu iebrukums Ozolniekos bija zibeņātrs un tik spēcīgs, kā lielā veseŗa zvēliens. Ienaidnieka sargi nepaguva ne brīdināt savējos, ne arī paskriet vairāk par desmit soļiem, kad jau mūsu lodes piespieda tos pieplakt rudenīgai latvju zemei uz visiem laikiem. Daži gan attapās un mēģināja pretoties, bet tas bija neprātīgs mēģinājums ar plaukstu atturēt viesuli. Tos mūsu durkļi pienagloja pie klēts sienas. Visus pārējos saņēmām gūstā pa lielākai daļai bez ieročiem rokās, sēdot lielajā istabā pie bagātīga brokasta galda. Mums ielaužoties istabā, tie gan pielēca stāvus un tā arī palika, kamēr vien nepavēlēja tiem iet laukā un stāties rindā. Galu galā viņu izrādījās vairāk, nekā bijām cerējuši sastapt. Kad visi bija savākti vienkopus, saskaitījām pāri par 50 galvu. Beigās šim skaitam pievienojās vēl viens pavisam neparastā kārtā. Tas arī bija viens no izsūtītiem zirgu ķērājiem, kam, acīmredzot, nebija laimējies. Tas atgriezās kājām, nesot līdzi visādas apkārtnes mājās savāktas mantas. Pat cūkas šķiņķa gabals nebija piemirsts. Kā no rovja ņemts, tas ar visu piekabināmo āķi bija piekārts viņam pie jostas. Vācietis pienāca mums pavisam klāt un, tikai tad visu pamanījis, stulbu skatu vērās sev visapkārt.

«Tās, fricīt, mūsu mantiņas! Liec vien nost!» pamācīja kāds no mūsējiem pārsteigto vācieti.

Jādomā, ka viņš nesaprata teikto, bet latviešu valodas skaņas viņa nerviem bija neizturams trieciens. Mantiņas patiesi nobira pie kājām un nelaimīgais kārumnieks padevīgi pievienojās saviem sagūstītiem biedriem.

Kapteiņa Dzērves laimīgā māte raudāja prieka asaras, apskaujot savu dē-

«Ko tu viņam būtu darījis?»

lu, kuŗš bija ieradies īstā laikā. Viņa piesolīja mums arī siltas brokastis, tikai no tā nekas neiznāca. Totiesu mums nācās piedzīvot īstu drāmu, kādu dzīvē un pat kaŗā negadās daudz. Katru reizi, kad es pieminu kapteini Dzērvi, es atkal jūtu sevi esam Ozolnieku pagalmā un atkal pārdzīvoju visu redzēto tikpat spilgti, kā toreiz miglainā novembŗa rītausmā.

Mājas galā izcēlās liela kņada. Vairāki kareivji aizskrēja turp. Izrādījās, bija vēl kāds gūsteknis, ko mūsējie ar varu vilka šurp.

«Tad nu ir gan stūrgalvīgs āzis,» kāds lādējās.

«Dieviņ Tētiņ, pēc kā viņš izskatās,» sauca otrs.

«Pēc velna, tu gribēji teikt.»

«Vēl trakāk, bāliņ!.. Tas jau... Labāk parādīsim viņu kapteiņa kungam.»

Čalodami visi nāca šurp. Kapteinis Dzērve pagāja dažus soļus pretim.

«Kur jūs viņu dabūjāt?» viņš jautāja.

«Bija, pagāns, ielīdis jūsu istabā,» skaļi teica kāds kareivis, kapteiņa Dzērves tuvs kaimiņš. «Kā līda pa logu laukā, tā vilku ar rezgali un gar zemi bija. Tagad atžilbis. Vai tikai tas nav?..»

Kareivis nobaidījies apklusa, ieraudzīdams pienākušā priekšnieka acīs iedzirkstamies dusmu zibeņus. Dzērve piegāja sagūstītam klāt un acis nenolaizdams vērās tam sejā. Kareivji visapkārt stāvēja klusi.

Saistītais ieplēta acis nāves bailēs.

«Tev taisnība, Kažociņ,» viņš pēc brīža teica gandrīz nepazīstamā balsī, «tas ir viņš — barons Bērs — mana tēva slepkava. Tu nodevi manās rokās manu nāvīgāko ienaidnieku. Tagad tu man vairs ne kaimiņš vien, bet arī brālis.»

Es neviļus nodrebēju. Bija piepildījies tas, pēc kā Dzērve bija tiecies un lūdzis. Viņa rokās tagad bija cilvēks, kuŗš viņam bija nodarījis vislielāko pārestību, kādu vien kāds var otram nodarīt. Ko viņš tagad domā ar baronu iesākt? Vai viņš tiešām izpildīs savus draudus un pievienos savu ienaidnieku tā senču ģīmetņu rindai, kur līdz nākošai sienai vēl taisni vienai bija vietas?

Dzērve atkāpās soli atpakaļ. Vienmēr nosvērtam un kaujās bezbailīgam virsniekam drebēja rokas un balss.

«Atnesiet virvi,» viņš pavēlēja, «un piesieniet baronu pie mana tēva ozoliņa!»

Pavēli izpildīja uz vietas. Kāds norāva aizturētā braucēja zirgiem grožus un pēc minūtes varenais pagātnes vīrs bija atmuguriski piesiets pie paprāva ozoliņa, ko jaunībā kādreiz dēstījis kapteiņa Dzērves tēvs.

«Tā nedari, dēls! Tā nebūs labi!» iesaucās baiļu pārņemtā Dzērves māte, paredzēdama, kas notiks tālāk.

«Tā ir labi, māt!» cietā balsī atbildēja dēls. «Esi stipra, tev vēl reiz jāskatās pagātnei tieši sejā!»

Tikpat strupi Dzērve noraidīja arī mani, kad mēģināju atturēt viņu no pārsteidzīgā soļa. Nošaut sagūstītu ienaidnieku būtu liels kauna traips latviešu virsniekam. Biju spiests palikt mierā. Arī kareivji sāka izrādīt sašutuma pazīmes. Sačukstēdamies viņi atkāpās vairāk pie malas. Pavēles viņi izpildīja sasprindzinātā padevībā, bet ne vairs ar sirdi un dvēseli, kā to bija darījuši līdz šim. Man bija pat neveikli paskatīties uz gūstekņu pusi, kuŗi stāvēja turpat izbaiļu pilnām acīm. Šai brīdī viņi , droši vien, ticēja savu priekšnieku iestāstītai pasaciņai, ka latvieši ir bušmeņiem līdzīga mežoņu tautiņa, kuŗu var valdīt un vest pie prāta vienīgi vācu augstā kultūra un — pātaga. Mūsu dievinātais kapteinis šajās minūtēs daudz zaudēja no sava spožuma un leģendārās slavas. Man drebēja kājas un rokas. Velti pūlējos savaldīties.

Divpadsmit vīri nostājās pret piesieto ar paceltām šautenēm. Dzērve pats stāvēja gabaliņu nostāk. Bija baigs brīdis. Visapkārt valdīja klusums, kā baznīcā. Ļaudis mocošās gaidās, likās, baidījās pat elpot. Arī saistītais ieplēta acis nāves bailēs, bet nelūdzās. Laikam apzinādamies savā priekšā esam nelokāmu pretinieku, viņš neizlaida ne skaņas. Tikai kājas viņam ļodzījās.

«Baron fon Bēr,» pēkšņi klusumu pārtrauca kapteiņa Dzērves varenā balss, «tagad pienākusi mūsu izrēķināšanās stunda, ko tik ļoti esmu gaidījis veselus četrpadsmit gadus. Tas kociņš, pie kuŗa tagad stāvat jūs, ir mana tēva dēstīts. Toreiz mans tēvs vēl bijis zēns un nav ticams, ka, pārnesot mazo stādiņu no meža, viņam būtu bijusi kāda nojauta par kociņa lielo lomu viņa turpmākā dzīvē. Arī jūs vēl pirms nedaudz mirkļiem nelikāties ne zinis par mazo ozoliņu šai pagalmā, bet nu stāvat piesiets pie tā tikpat nesaraujamām saitēm, kā mans tēvs priekš četrpadsmit gadiem un mirsiet arī kā mans tēvs. Nebrīnaties par šo līdzību. To es inscenēju jūsu dvēseles labā, lai pirms ieiešanas mūžībā jūs saprastu to, ko visu dzīvi neesat vēlējies saprast. Lai jūs saprastu, ka visi cilvēki ir līdzīgi dzīvē un nāvē, lai jūs saprastu, ka arī barons ir tikai cilvēks un var būt spiests nostāties turpat, kur reiz stāvējis zemnieks. Jūs taču atminaties, kā mira mans tēvs, jo viņa nāve bija jūsu darbs. Toreiz jūs bijāt noteicējs par dzīvību un nāvi jums nepatīkamiem cilvēkiem, bet tagad es ņemos tiesību būt tādam pat lēmējam par jūsu dzīvību un nāvi. Atminaties to auksto janvāŗa dienu, kad mans tēvs pie šā kociņa pavadīja savas dzīves pēdējos un visbaigākos mirkļus. Jums nepietika ar to, ka jums bija vara nogalināt viņa miesu, jums vispirms gribējās nogalināt

viņa garu. Jums patika redzēt viņa mokas un viņa acu priekšā pavēlējat aizdedzināt visas Ozolnieku ēkas — viņa mūža darbu. Kazāki izmeta mūs visus puskailus sniegā un stindzinošā salā. Tas manam tēvam bija jāredz. Vai jums vēl tagad neskan ausīs manas mātes vaimanas un pārbiedēto bērnu raudas? Mana māte gulēja uz ceļiem sniegā tepat netālu un velti lūdzās žēlastības kādam zvēram. Tas zvērs bijāt jūs. Es stāvēju mātei līdzās kailām kājām, bet manu mazo māsiņu stindzināja ziemas sals. Jūs nevarat būt to aizmirsis. Cilvēka mūžs ir daudz par īsu, lai aizmirstu to šausmīgo dienu un degošo lopu maurošanu uguns pārņemtā kūtī. Un tikai tad, kad iegāzās Ozolnieku jumti, kad mana māte gulēja sniegā bez samaņas, kad mēs, bērni, bijām pārsaluši līdz nāvei un kad apklusa sadegušo lopu balsis, jums patika pamāt savu steku, lai kazāku lodes izbeidz mana tēva dzīvību.

«Tu zvērs!» briesmīgā balsī iekliedzās Dzērve, zaudējis savaldīšanos.

«Vai arī vēl tagad nenodreb tava melnā dvēsele? Pār līķiem kāpdams, tu gribēji atgūt savu apdraudēto varu, bet tas tev izdevās tikai uz neilgu laiku. Šodien tu lokies tās tautas priekšā, kuras locekļus tu līdz šim neatzini par cilvēkiem. Līdz ar manu tēvu tev vajadzēja nogalināt mūs visus — mazos un lielos. Tu savu varmākas darbu nepadarīji pilnīgi. Ozolniekos vēl pirtiņa palika nenodedzināta. No turienes mēs aizvadījām kapu kalniņā manu tēvu, no turienes turpat aizgāja arī mana mazā māsiņa. Tanī dienā pārsaldētais bērns drīz mira plaušu karsonī. Nokvēpusā pirtiņā mēs apraudājām savus mīļos, pirtiņā mēs zvērējām tev mūžīgu atriebību, tur mēs guvām sev jaunus spēkus uzcelt Ozolniekus no jauna. No simtām un tūkstošām tādām pirtiņām ir nācis tas spēks, kas šodien satriec pīšļos jūsu varu, satriec pilnīgi, satriec bez žēlastības un uz visiem laikiem. Nekad vairs jūs nebūsiet mūsu likteņu lēmēji! Mēs paši nu esam un būsim tie!»

Pēdējos vārdus Dzērve izkliedza kā zvērastu, augsti paceldams roku pret miglainām novembŗa debesīm. Tad viņš pavēlēja kareivjiem nolaist šautenes un atiet nost. Visi jutāmies pārsteigti. Gaidītās zalves vietā apžēlošana. Kāri ieelpojām miglaino gaisu uztraukumā drebošās plaušās. Latviešu virsnieks neaizmirsās. Brīdi iepriekš aptumšotais aureols ap viņa galvu atmirdzēja mūsu acīs divkāršā spožumā. Neizsakāmi cietušais neatmaksāja ar ļaunu savam nāvīgākam ienaidniekam. Daudzu acis mirdzēja asaras.

«Esmu viņam pateicis visu. Viņa asinis negribu. Vediet viņu prom!» Tāds bija kapteiņa Dzērves rīkojums.

Kareivji atraisīja grožus, bet barons to vairs nesajuta. Viņš bija jau miris. Skats pagātnes spogulī viņam bija bijis tik drausmīgs, ka arī lielais varmāka nebija spējīgs tanī skatīties. Viņš sabruka pie zemes tai pašā vietā, kur pirms gadiem bija sabrucis Dzērves tēvs. Piepulcināts senčiem viņš nu tomēr bija, tikai viņa ģīmetni gan neviens nepiekārs tai rindas galā, kur līdz nākošai sienai vēl vienai bija vietas.

Pa ceļu gar Ozolniekiem gāja viss mūsu pulks.»

Romualds Borkovskis

Krustāna dēli

(Stāsts no Latgales dzīves.)

Pļavās bija aprimušas izkapšu žēlās svilpšanas un pļāvēji pazuduši, lai ēnā nogulētu diendusu.

Sienāžu vienmuļās balsis skanēja visapkārt. Izārdītie siena vāli, pie vismazākās vēja pūsmas, ietina saldās smaršās saules tveicē trīcošo gaisu.

Cik tālu vien sniedzās skats, nevarēja saredzēt neviena cilvēka. Mēms un nekustīgs gulēja ezera līmenis, uzsūkdams sevī saules tveici, siena smaršu, klausīdamies spāru un sienāžu dziesmās.

Šo jūnija dienas klusumu pēkšņi pārtrauca sīka, metalliska skaņa: dziņ-dziņ-dziņ-dziņ-klap! — kas plūda no Krustāna smēdes ezermalā. Tālāk piekalnē stāvēja mājas, kuru pagalmā, it kā negribot, slinki ierējās suns.

— Dziņ-dziņ-dziņ-klap! — atkārtojās skaļāk un spēcīgāk. Diendusas mieratraucētājs stāvēja smēdes vidū, un labā rokā turot veseri, vērīgi aplūkoja stangās saņemto kaļamo dzelzi. Viņa masīvo augumu sedza balts krekls. Saules staros iedegušā āda bija brūna, seja nopietna, bet kad tā savilkās viegla smaidā un atvērās lūpas, bija redzamas veselīgu baltu zobu rindas.

— Vēl mazliet, — tas ierunājās, ielikdams gailējošās oglēs dzelzi un apraušdams to oglēm, uzlūkoja kaktā pie sienas atspiedušos gadus divdesmit piecus vecu puisi, kurš neatbildēdams, ar kaulainiem pirkstiem saņēma plēšu kātu. Viņa uz kreisiem sāniem noliektā galva un padusē pasistais kruķis nemaz nepakustējās, izpildot savu darbu — plēšu pūšanu. Viņam mugurā bija brūni vadmalas svārki. Pa bālajiem, ar spalvu apaugušajiem vaigiem, nopilēja sviedru lāses. Pierē iekritušās acis gurdi vērās jaunajā kalvī, kurš ar dzelzs stienīti rausa kopā ogles.

— Pietiks, Franci, — sacīja jaunais kalvis, uzlikdams uz laktas sakarsēto dzelzi.

Dziņ-dziņ - dziņ - klap! Dziņ - dziņ - klap! — Atkal skanēja un dzirkstis lēca uz visām pusēm.

Uzrunātais Francis no jauna atspiedās pret sienu un atviegloti nopūzdamies noslaucīja sviedrus.

— Redzi, Franci, — ierunājās kalvis, iemezdams ūdenī tikko izveidoto dzelzs riņķi, — kad es beigšu augstskolu, tad taisīšu ne tikvien šos vienkāršos lauku ratus, bet konstruēšu viskomplicētākās mašīnas!

— Kā, vai tad tu par baznīckungu nemaz negribi mācīties? — vērdamies neuzticīgu, bet tai pat laikā mīlīgu skatu kalvī, — savā brālī Antonā, vaicāja Francis klusi, šņācošā balsī. Brāļi saskatījās...

— Hallo, Anton! — bija dzirdams kāds sievietes sauciens ārpusē.

— Es dzirdēju tēvu ar māti tā nolemjam... — it kā paskaidrodams, ierunājās Francis, redzēdams brāļa izbrīnu par viņa vaicājumu.

Antons ātri apskatījās apkārt, no jauna uzmezdams Francim pētošu skatu.

— Kā saproti, — smaidīdamis viņš atbildēja un izgāja ārā. Franča skats pavadīja viņu līdz stūrim, tad viņš, saņēmis ciešāk kruķi, kliboja uz smēdes vidu.

— Kā labi iet, ko dari? — bija dzirdami kādas sievietes vaicājumi. Francis izgāja ārā un pavērās uz ezera pusi. Viņa skats apstājās pie laipām, kur nelielā laiviņā sēdēja kāda sieviete. Viņa piecēlās un Antons, saņēmis tās rokas, palīdzēja izkāpt no laivas. Francis redzēja sievietes labsirdīgo, laimīgo smaidu, Antona laipno pakalpību un uzmanību.

Baltā kleita, kura apņēma viņas slaido augumu, piedeva eleganci, vieglumu un valdzinošu izskatu.

Klusēdami viņi gāja uz krastu. Mēchaniski Francis aizrāvās aiz smēdes pakšķa, nenolaizdama skatu no neparastās viešņas, ko viņš redzēja pirmo reizi, kuras valdzinošais smaids notrīcināja viņa kroplo augumu, liekot sirdij pukstēt tik neparasti...

— Nu, vai esi drošs, ka izturēsi konkursu? — vaicāja viešņa, atsēzdamās solā vītola ēnā.

— Vietām būtu jāatkārto, bet pašlaik daudz darba; jāpalīdz tēvam smēdē, pļavā un citos darbos, — atbildēja Antons, neveikli juzdamies skolas biedrenes Elzas Ziediņas priekšā.

Viņa bija vietējās pamatskolas pārziņa meita un dzīvoja otrpus ezeram. Ar Antonu sadraudzējās pēdējā vidusskolas klasē, jo līdz tam laikam bija mācījusies citā vidussskolā, bet pārceļoties tēvam uz Latgali, arī viņa bija spiesta pāriet uz tuvējo vidusskolu, kur ātri iedzīvojās jaunajos apstākļos un draugos. No bērnības pieradušai pilsētā, lauku dzīve viņai izlikās garlaicīga, bet atceroties tuvumā dzīvojošos skolas biedrus, viņa bez kaunēšanās tos apciemoja, it sevišķi tuvs viņai bija Antons, kurš nereti vairākas stundas no vietas tika viņai izskaidrojis un palīdzējis atrisināt grūtos uzdevumus, bet viņa savukārt atlīdzināja ar valodas zināšanām, kuras Antonam negribēja diezkā padoties.

Viņa pavērās Antonā, pasmaidīdama savu vaļsirdīgo, pievilcīgo smaidu.

— Vai palīdzēsi man, draudziņ, svētdien trigonometrijā? — viņa vaicāja, pētoši un koķetīgi vērodama kalvi.

— Kāpēc tad lai es tev nepalīdzu?

— Cik labs gan tu esi, bet... — viņas skats vērās uz smēdes pusi, kur nekustīgs stāvēja Francis.

— Kas tas? — beidzot viņa vaicāja Antonam.

Antons bikli uzlūkoja vaicātāju. Viņa lūpu kaktiņos iezagās viegls, it kā sāpju, nožēlu un tai pat laikā arī pašmīlības un cieņas pilns smaids.

— Tas ir mans brālis Francis. Tas ir tas, kurš tev zīmēja tos skaistos ornāmentus... Viņš ir... jauks cilvēks, — atbildēja Antons ar apslēptu kaunu, izskanot lepnumam un pašapziņai.

Sēdētājas seja palika drūma un skats vērās ezerā, kur izretam kāda zivtiņa sakustināja līmeni, radīdama lokā vilnīšus, kuŗi izveidoja arvien lielāku un lielāku riņķi, līdz beidzot izzuda.

Šo iestājušos klusumu un Elzas neparasto izturēšanos pārtrauca Antona tēva bargā balss:

— Anton, pakausti Žikaram ķēvi!

Antons piecēlās.

— Vai Elzas jaunkundze vēl brītiņu uzkavēsies?

— Jā, bet es iešu paskatīties, kā tu to darīsi, — priecīgi viņa atbildēja, un pirms Antons ko paspēja iebilst, tā jau atradās pusceļā starp viņu un smēdi.

Smēdes priekšā stāvēja bēra ķēve. Žikars saskrullētām ūsām un Antona tēvs, kuŗu skati neuzticīgi aplēja jaunavu, atņemot tās sveicienu.

Francis jau stāvēja pie plēšām. Ieraugot jaunavu ieejam, viņš nervozi sakustējās, vēl dziļāk ieraudamies kaktā.

Antona tēvs, Donāts Krustāns, bija viens no turīgākiem šīs apkārtnes zemturiem. Pateicoties savam kalvja amatam, viņš bija ievēlēts pagasta padomē un bija plašā apkārtnē visiem pazīstams, kā cietsirdīgs un skops.

No pirmā acu uzmetiena viņš iedvesa ik katram apātiju. Krustāns bija cilvēks, kurš nekad nevienam neuzticējās, un nebaudīja arī savu sābru uzticību. Godkārība un sīkstulība, kā arī citas īpašības, nereti viņa ģimenei sagādāja lielas nepatikšanas. Viņa iedomai neviens nevarēja stāties ceļā. Lieki bija pārliecinājumi un pierādījumi. Viņš bija labs pret sābriem, kā arī ģimenē tikmēr, kamēr netika ierobežots tiesībās, kamēr ik katrs pazemīgi klanījās viņa priekšā, respektējot ik katru viņa vēlēšanos.

— Žiglāk, žiglāk, kā lempis!... — beidzot viņš nenocietās, sākdams skubināt dēlu.

Elza bikli uzlūkoja Krustānu, nomērīdama to no galvas līdz kājām, tad skats slīdēja pāri Žikaram, kurš stāvēja savukārt vērodams viņu, skrullēdams savas rūsganās ūsas.

— Kas smēdē meklējams šai mārgai? — atkal ierunājās Krustāns. Viņa balsī izskanēja ironija, acis nicinoši ar skatienu urbās stāvētājā, kuŗa, dzirdot šo savādo Antona tēva vaicājumu, jutās neveikli, bet jau nākošā mirklī šis neveiklums izzuda, un vaigus rotāja parastais smaids.

— Gribu mācīties amatu, — viņa sacīja arvien smaidīdama. Arī Žikars pasmaidīja, ieņemdams staltāku stāju.

— Bet vai jaunkundzītei nebūs par smagu cilāt veseri? — ievaicājās Žikars savā dārdošā balsī. Viņš ar skatienu sekoja katrai Elzas kustībai.

Donāts kaut ko nesaprotamu nomurmināja, aiziedams aiz smēdes stūra, bet ātri atgriezies, daudz sirdīgākā balsī turpināja:

— Beidz apkalt ķēvi un marš uz pļavu! Tuvojas lietus!.. Antons piekrītoši pamāja galvu, ielikdams gailējošās oglēs pārkaļamo pakavu.

Fracis saņēma plēšu kātu, bet jau nākošā mirklī Elzas roka atradās blakus viņējai.

— Atpūšaties, ļaujat man.

— Tikai vienmērīgi, — pamācīja Antons, sakārtodams vajadzīgos darba rīkus.

Franča seja no parastā drūmuma pārvērtās klusā priekā un laimes izteikā. Viņš vēroja sievietes kustības, redzēja tās paslēptus raidītos skatus uz durvju pusi un cītīgo plēšu pūšanu.

Un kad atkal lakta dziedāja: Dziņ-dziņ-klap! Dziņ-dziņ-klap! — lēca dzirkstis un zem vesera veidojās pakavs, viešņas skats uzmanīgi vēroja Antona darbu.

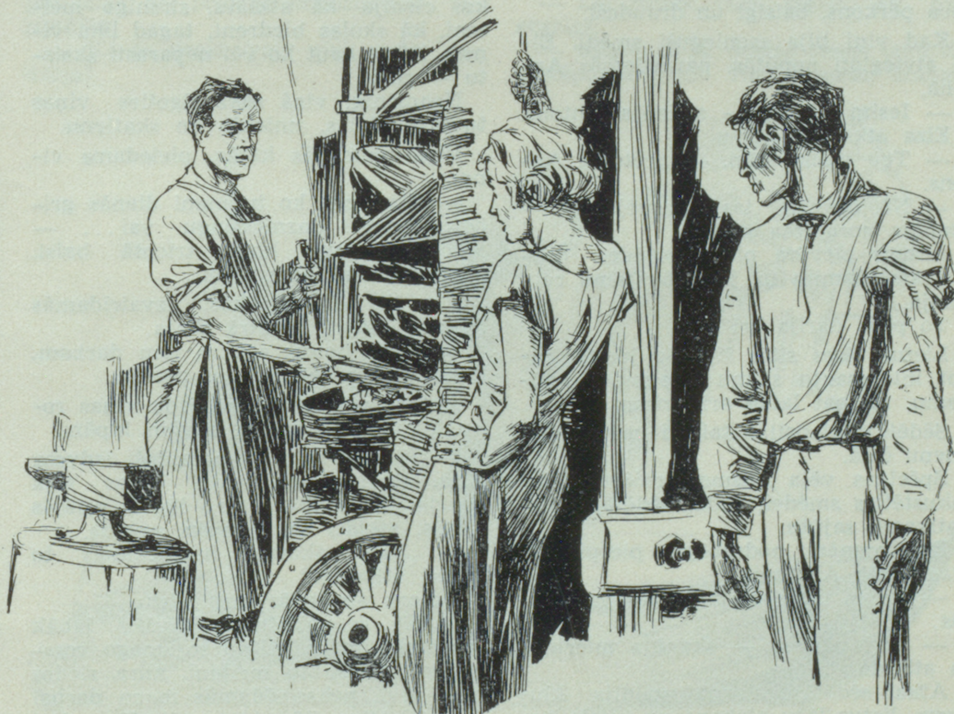
Smagais veseris viegli cēlās uz augšu un ar savu svaru lika dziedāt laktai un veidoties vajadzīgai formai.

Pašapmierinātība un dzīves prieks, kuru izdvesa katra Antona kustība, Francim vēl spilgtāk lika izjust kontrastu starp viņu un brāli. Viņam likās, ka pate Laima gāja palīgā Antonam, ka viņa ar neredzamo roku veidoja kaļamo dzelzi, radot prieku, ne tikai daiļajai plēšu pūtējai, bet arī viņam — nabadziņam, — kā to bija nosaukusi viešņa.

Lepnums par savu brāli pārvarēja skaudību, un viņš smaidīja līdzi viņam.

Sviedru lāses bija pārklājušas Antona pieri un tumšie mati nemitīgi rotājās gar acīm. Muskuļainās rokas bez grūtībām cilāja veseri. Viņš skatījās, vēroja dzīves prieka pilno brāli, bezbēdīgi-pārgalvīgo viešņu, kuŗa ar savu tuvumu un atklāto skatienu lika straujāk pukstēt viņa sirdij, izjust patīkamu tuvumu...

Un Žikaram ilgi nebija jāgaida. Viņa ķēve bija apkaustīta, un Krustāna

«Tikai vienmērīgi» — pamācīja Antons.

kabatā naudas kārās rokas paslēpa saņemto maksu.

— Tagad, ātri ej palīgā sakraut gabanās sienu! — pavēlēja tēvs, mierīgiem soļiem dodamies uz mājas pusi.

Antons pacēla galvu un apskatīja debesis. Melni un draudoši mākoņi smagi cēlās no apvārkšņa dienvidus pusē.

— Iesim, — vedināja Elza, nedroši pavērdamās Antonā. Antons neizrādīja savu pārsteigumu par piedāvāto palīdzību, bet saraucis pieri kaut ko sevī pārdomāja.

— Iesim! — jau nepacietīgāk skubināja Elza.

Antons pārmeta pār plecu grābekļus un steidzīgiem soļiem gāja uz pļavu, kur jau māte bija iesākusi darbu.

Ar izbrīnu viņa jau pa gabalu ieraudzīja dēlu, nevarēdama saprast, kas tā par mārgu, kas gāja viņam līdzi.

Attālākā pļavas stūrī viņi iesāka drudžainu darbu.

Antons redzēja Elzas neveiklos grābienus, kuri liecināja, ka grābējai bija jāpieliek lielas pūles, lai turētos darbā viņam līdzi. Viņas slaidais augums un cirtainie mati, apdomīgās un nevarīgās kustības runāja jau pa gabalu, ka viņa ir pilsētniece un ka šis darbs viņai ir svešs, ka tikai saprāts ir iemācījis turēt rokās grābekli. Tomēr darbs veicās labi, un līdz ko mākoņi aizsedza sauli, viņi beidza sakraut pēdējo gabanu.

— Nu, draugs, šonakt būs laba gulēšana, — smaidīdams sacīja Antons, redzēdams Elzu slaukot sviedrus.

— Tad jau labi, — viņa atbildēja atsmaidīdama.

Nopilēja pirmās lietus lāses...

Īstā laikā beidzām, vai nē?—

— Paldies, tas tavs nopelns, pateicās Antons.

Elza kaut ko atjokoja, bet Antons to nemaz nedzirdēja, jo vējš pieņēmās, un lietus lāses pilēja arvien biežāk.

Nozibsnīja zibens, un ātri pēc tā norūca pērkons, baisīgi un draudoši.

Kad viņi bija sasnieguši smēdi, Elza atviegloti nopūtās, pavērdamās Antonā.

— Iesim istabā, — aicināja Antons.

Elza atkratīja galvu.

— Tev paliks vēsi, — pretojās Antons.

— Nē, draugs, tas neiespējami, — skanēja noraidoša atbilde.

Antons pievēra platās smēdes durvis, atsēsdamies uz jaunbūvējamo ratu **rāmja.**

To pašu darīja arī Elza.

Lietus lāses sitās šindeļu jumtā, radot interesantu skaņu kopumu: patīkamu, tai pat laikā arī drūmu.

Sēdētāji klausījās šai dabas radītā ūdeņu čalā.

Spēcīgas vēja pūsmas reizēm lika sakustēties smēdei, radot sēdētājos nepatīkamu sajūtu.

Elza manāmi nodrebēja, piespiezdamās tuvāk Antonam.

— Kā es tikšu mājās? — viņa bažījās.

— Ātri pāries, — skanēja mierinoša atbilde.

Atkal sēdētāju starpā valdīja klusums, lietus lāšu klaboņa uz jumta nerimās un kā likās, tas vēl brāzmaināk lija un ar savām šļakatām sēdētājos radīja nepatīkamu sajūtu.

Antons uzmeta Elzai pētošu skatu.

Viņu pārņēma vēlēšanās piespiesties tuvāk bijušai skolas biedrenei, klausīties viņas sirds pukstos, just viņas tuvumu...

— Anton! — iesaucās Elza, pietrūkdamās kājās.

Izbrīnā Antons skatījās viņā, domādams, ka ar savu rīcību ir pārkāpis pieklājības robežu.

— Saki, ko tu studēsi? — šos vārdus viņa izrunāja tik nopietnu sejas izteiksmi, ka Antonu no jauna pārņēma izbrīns.

Antona vilcināšanās darīja atbildes gaidītāju nepacietīgu, pat nervozu. Likās, ka šī atbilde viņai ir svarīgs nākotnes faktors.

— Tēvs grib, — beidzot ierunājās Antons, smagi nopūsdamies, — lai es mācos par baznīckungu.

— Un kā tu pats domā? — vaicāja meitene, arvien vēl vērodama sēdētāju.

— Es gribu studēt mēchaniku, — atbildēja Antons, savkārt uzlūkodams Elzu.

Viņu skati brīdi vērās viens otrā.

— Baznīckungu... tad jau tu nevarēsi... — viņa aprāva valodu nosarkdama.

Nosarka arī Antons, uzminēdams neizteiktos vārdus.

— Vai tam būtu kāda nozīme? — pēc brītiņa skanēja kaunīgs Antona vaicājums.

Elza neatbildēja, bet novērsās Antona skatienam.

Atkal valdīja klusums.

Lietus lāses pa vecam sitās jumtā...

— Es mēģināšu tēvu atrunāt no šās viņa izvēles, varbūt piekāpsies, — atsāka valodas Antons, domīgi vērdamies nenoteiktā virzienā. Par šiem Elzas neskaidri izteiktiem vārdiem viņš nekad vēl nebija pārdomājis nopietnāk un viņa, kas visu skolas laiku tam bija pilnīgi vienaldzīga, kuru viņš tikai cienīja kā atklātu, sirsnīgu meiteni, kā skolas biedreni, tagad lika viņam izjust kaut ko vēl neparasti skaistu — cēlu.

Neapzinīgi viņš sāka ilgoties viņas tuvuma, čalas, smieklu un skatienu.

Viņš pietrūkās kājās, pieiedams viņai.

— Elza, par ko tu mani dienās gribētu redzēt? Baznīckungu vai... — vaicāja Antons klusi trīcošā balsī. Viņš saņēma Elzas roku.

Viņa it kā satrūkās, izvairīdamās Antona lūdzoši kautrā skata.

— Ziedo savus spēkus tam darbam, kuru vari mīlēt īsti un patiesi.

Antons vēl ciešāk saspieda viņas roku, pielikdams to pie savām lūpām.

— Tā nedrīkst! — noraidoši izdvesa Elza, atbrīvodama roku. Viņas sejā izzuda nopietnība un lūpās rotājās viegls, atklāts un ironisks smaids.

— Vai nākošais baznīckungs to drīkst atļauties?

Antons atspiedās pret laktu.

— Nē, es nebūšu... Būvēšu labāk šos lauku ratus, cilāšu šo smago veseri, bet mīlēšu to meiteni, kura ziedos man sevi, nekaunēdamās mana darba!

— Prātīga būs tava nākošā. Bet vai tādu jau esi dabūjis? — skatīdamās šķelmīgi pētošu skatu Antonā, vaicāja Elza.

— Es gribētu, ka tā būtu... vaicātāja! — neveikli grozīdamies atbildēja Antons, no jauna saņemdams skolas biedrenes roku.

Viņš juta savā sastrādātā plaukstā mazus mīkstus pirkstiņus, klusu, maigu spiedienu kā piekrītošu atbildi, kā apstiprinājumu... Pagāja daži mirkļi, kuros sapratās divi cilvēki, bez vārdiem, izjuzdami sevī klusu laimi. Viņi sēdēja uz jaunbūvējamo ratu rāmja un stāstīja viens otram savus nākošos nodomus.

Neviens nedzirdēja viņu bezrūpīgās, dzīves priecīgās čalas, neviens arī viņus netraucēja, arī lietus nē, kas sita jumtā: pik, pik, pik...

Bet tomēr bija viens, kas dzirdēja ikkatru viņu vārdu, redzēja viņu kustības un skatienus.

Tas bija Francis, kurš visu laiku nekustīgs stāvēja aiz durvīm un vēroja tos pa durvju un stenderes spraugu.

Viņš stāvēja, neredzamu saišķu saistīts, vērdamies brālī un tā viešņā. Ikkatrs viņu sacītais vārds tika uztverts viņa ausīm, un gurdeno acu skatiens ar skaudību, nožēlu urbās jaunajā sievietē.

Viņa vadmalas svārki bija salījuši un kājas atradās ūdens paltī.

No melnajiem, nekārtīgi saaugušiem matiem aiz kakla pilēja ūdens, rokas un ceļgali manāmi trīcēja, bet viņš arvienu vēl stāvēja, neizlaizdams ne uz mirkli no skata abus jauniešus.

— Vairs nelīst, es braukšu mājās, — pieceldamās sacīja Elza. Viņa pavēra plašāk durvis.

— Paliec vēl brītiņu.

— Css... — pielikdama pie lūpām pirkstu, pārtrauca Antonu Elza.

— Rīt sestdiena, un es vakarā ar saules rietu gaidīšu tevi viņpus ezera, — skanēja klusi-dzidrā balss.

Viņi izgāja no smēdes.

Francis aizrāvās aiz pakšķa.

Cauri mākoņiem kaunīgi paspīdēja saule.

Liela ovāla varavīksna ar vienu galu likās esam iesūkusies ezerā, bet otru kaut kur aizmetusi aiz apvāršņa.

— Cik jauki! — jūsmoja Elza, un baidīdamās saslapināt pielījušā zālē savas kurpes, uzmanīgi paspēra dažus soļus uz priekšu.

— Vairs nelīs, — viņa priecājās, paskatīdamās Antonā. Antons neatbildēja, it kā nožēlodams, ka lietus bija pārgājis tik ātri.

Nerunādami viņi tuvojās laipām.

— Laiva pilna ūdens, — pievilkdams to, noteica Antons. Ātri viņš izlēja pielijušo ūdeni.

— Es mazliet paairēšu. Vai nē? — viņš lūdza.

Viņi abi iekāpa laivā.

Puisis iekērās airos, un tā ātri un viegli attālinājās krastam.

Bija dzirdama Elzas un Antona balss, un kad Francis ar skatu uzmeklēja braucējus, laiviņā bija viens sēdētājs. Antons peldēja uz krastu un pēc laiciņa smēdē atkal dziedāja lakta:

— Dziņ-dziņ-dziņ-klap! Dzirkstis lēca uz visām pusēm, bet plēšu kātu krampjaini turēja Franča roka, vaigus

rotāja viegls smaids, un gurdo acu skatiens sastindzis vērās gailējošās oglēs.

*

No agra rīta līdz vēlinam vakaram Krustāna mājās ik dienas ritēja darbs.

Nebija vairs jūnija, bet gan augusta dienas, kas atnesa darbu klēpjus, un šodien, kā sestdienā, to bija daudz vairāk kā citās dienās.

Antons ar Franci strādāja smēdē, un tāpat kā agrāk no turienes bez pārtraukuma plūda plašā apkārtnē pazīstamā laktas dziesma:

— Dziņ-dziņ-dziņ-klap!

Lēca dzirkstis, un pret sienu atspiedies stāvēja Francis, vērodams Antona darbu, kuŗu viņš steidza pabeigt, lai pēc saules rieta nelīktu ilgi gaidīt Elzai viņpus ezera, kuŗu viņš pēdējā laikā apciemoja vai ik vakarus.

— Vēl mazliet, — lūdza Franci Antons, ielikdams gailējošās oglēs dzelzi. Pīēšu kāts bez grūtībām cilājās, ir uz leju, ir uz augšu, nemaz nesakustinot darītāja augumu, kuŗš to veica mēchaniski, strādādams ik dienas, jau no piecpadsmitā dzīvības gada.

Pēdējā laikā viņš bija mazrunīgs, noslēgts un drūms. Reizēm viņa acīs bija saplūdušas asaras, kustības bija aprautas, nervozas. Par pārmaiņu liecināja arī tas, ka viņš izvairījās no ik katras satiksmes ar mājiniekiem, nemaz nerunājot par sābriem.

— Vai šovakar arī brauksi? — viņš vaicāja Antonam, kad tas bija beidzis kalšanu.

— Kur?

— Nu, pie... nu otrpus ezeram, — viņš paskaidroja stomīdamies. Antons paskatījās brālī, nevarēdams saprast šīs ziņkārības iemeslus.

— Ja iznāks laiks. Bet kāpēc tu man to vaicā?

— Es tāpat... gribēju zināt... — viņš atbildēja aprauti, un lai varētu saprast tā šņācošos, caur degunu izrunātos vārdus, bija uzmanīgi jāklausās.

Ar šo arī izbeidzās brāļu saruna, ar kuŗu nebija apmierināts ne viens, ne otrs, bet atjaunot to viņi neuzdrošinājās.

Antons nevarēja saprast brāļa savādos vaicājumus un nepilnīgos paskaidrojumus, bet domāt un minēt, kā arī iztaujāt brāli, nebija sevišķas patikas un laika.

— Dievs palīdz!

— Paldies! atņēma dievpalīgu Antons, pavērdamies skolas biedrī, kuŗš stāvēja smēdes durvīs, svētdienas svārkiem mugurā. Antonam bija skaidrs, ka tas mēros ceļu ciemos.

— Vai uz Aglonu šogad nemaz nedomā braukt? — vaicāja Jānis, noskatīdamies Antonā no galvas līdz kājām.

— Laika vēl diezgan, — vienaldzīgi atbildēja Antons, kavēdamies domās citur. Tikai tagad viņš atcerējās pāris dienas atpakaļ sarunu ar Elzu, kuŗa arī bija izteikusi vēlēšanos apmeklēt kopā ar viņu lielākos Aglonā Svētās Jaunavas Marijas svētkus.

— Es braukšu vēlāk, man vēl jābeidz darbi. Negaidi mani, eji viens, — atrunājās Antons, uzvilkdams svārkus.

Kad Jānis bija izzudis skatam ceļa līkumā, Antons iesēdās laivā un īrās otrpus ezeram.

Saulīte bija vēl labā gabalā, laiks silts un kluss.

Spēcīgi airēdams, viņš ātri slīdēja uz priekšu, līdz laivas priekšgals atsitās krastā.

Pētoši skats aplidoja labi pazīstamai apkārtnei.

Lēniem soļiem viņš gāja gar krastu uz māju pusi, cerēdams satikt Elzu.

Pusceļā ausis uztvēra dzidrus smieklus dārzā. Tie ar katru mirkli palika skanīgāki. Antons apstājās, ar skatu meklēdams smējēju. Tie bija Elzas bezrūpīgie smiekli, tā bija viņas balss, kuŗa dzidri atskanēja dārzā, vēstot tās priekus. Antons paspēra sānis vairākus soļus, paslēpdamies aiz krūma, kuŗam skriešus tuvojās Elza. Pakaļ viņai dzinās kāds jauneklis pelēkī gaišās biksēs.

Antonam asinis sakāpa deniņos, ausīs sāka dūkt, un smadzenēs iešāvās doma

— Tā tad brūtgans?

Viņš gribēja paslēpties vairāk, lai Elza viņu neieraudzītu, bet bija par vēlu.

Pārsteigta viņa vērās dusmās trīcošā Antonā.

— Kas tev? — viņa vaicāja, apturēdama smieklus un nedroši tuvodamās stāvētājam.

— Nekas, — atbildēja Antons, novērsdams sānis skatu.

— Nāc, — un saņēmusi Antonu aiz rokas, skriešus devās uz ezera pusi.

— Ātrāk, ātrāk! — viņa skubināja, iekāpdama laivā.

— Sēsties pie aiŗiem! — izskanēja lūdzoši Elzas vārdi, redzot Antonu nekustoši stāvam un veroties viņā.

Puisis atstūma laivu no krasta, un spēcīgi dusmās airēja uz ezera vidu.

Kad viņi bija izbraukuši no bieži saaugušām niedrām, Elza smagi un tai pat laikā arī priecīgi nopūzdamās ierunājās:

— Kā tu domā, vai viņi mūs redzēja?

Antons paskatījās meitenē neatbildēdams.

— Neairē, apstājies, — viņa lūdza, un kad laiva viegli šūpojās, viņa atsēdās blakus airētājam.

— Kāpēc tu tik savāds, kas ar tevi ir noticis? — norūpējusies un izbrīnējusies viņa vaicāja.

Antons stīvi vērās dzelmē neatbildēdams.

Elza saņēma viņa roku.

— Vai kas ļauns noticis?

Antons atkal neatbildēja, bet atbildes vietā pavērās viņā ar neuzticīgu un nicinošu skatu.

— Nu, runā taču! lūdzoši izdvesa Elza.

— Man nav ko runāt, man žēl, ka es biju tik neprātīgs, ka... — tālākus Antona vārdus apslāpēja Elzas smiekli.

— Anton, vai tu esi greizsirdīgs? Pie mums šodien atbrauca paciemoties brālēns ar māsicu, — viņa paskaidroja, saprasdama Antona pārvērtības iemeslus.

Pētoši Antona skats pārlija meiteni, kuŗa no šī skata nosarka un juta̅s neveikli.

— Piedodi... nezināju...

— Elza, kur tu! Kur tu esi? Krastmalā atskanēja saucieni.

Antons piecēlās un pāri niedrājam mēģināja krastā saskatīt saucējus.

— Viens brālēns, divi brālēni, trīs, četri, piektā māsica! — skanēja viņa ironiski pārmetošā balss.

Elza zagšus uzlūkoja Antonu, tad lepni pacēla galvu un atklāti pavērās runātājā.

— Tie viņu draugi! Vai tev vēl ir ko pārmest, vai ir vēl kas sakāms?

— Tagad nē!

— Un agrāk bija?

Antons novērsa skatu, saņemdams aiŗus.

— Negribēju tev pārmest, bet gan sacīt ko citu... gribēju...

— Un ko? — pārtrauca Antonu Elzas ziņkārīgais vaicājums.

— Lai paliek, tas tagad tev nav svarīgs.

— Kāpēc tu tā domā? Neesi taču tik noslēpumu pilns. Nav pamata, draugs,

«Ātrāk, ātrāk!» — viņa skubināja, iekāpdama laivā.

bût greizsirdīgam, tici man! Stāsti man labāk, kas tev ir padomā.

Antons sakustināja aiŗus, savilkdams seju nepatīkamos vaibstos.

— Tev viesi, būs neiespējami. Es gribēju lūgt tevi, braukt līdzi uz Dievmātes svētkiem Aglonā, rīt taču piecpadsmitais, — beidzot viņš izteica ierašanās iemeslu.

No krastmalas atkal atskanēja saucieni un bija dzirdams aiŗu troksnis ūdenī.

— Kad brauksi?

— Tagad varbūt nebraukšu, nav nozīmes...

— Anton, tev jābrauc, es braukšu tev līdzi! — pārtrauca viņu Elza tik noteikti, ka negribot Antons paverās viņā.

— Atnāc pie manis. Kad brauksi?

— Šovakar.

— Es gaidīšu!

Antons piekrītoši pamāja galvu, irdamies uz krastu.

Viņā izgaisa mocošās domas. Lūpas savilkās smaidā...

— Re kur bēgle, nu sargies! — kliedza viens no jaunekļiem, ieraudzīdams Elzu izkāpjam no laivas.

— Es gaidīšu, draugs, sveiks! noteica Elza un jau nākošā mirklī viņu apstāja jaunekļi.

Antons redzēja viņam raidītus nicinoši ironiskus un nožēlu pilnus skatus un smīnus. Viņš arī redzēja, ka Elzu viens no jaunekļiem paņēma zem rokas un steigšus aizveda dārzā. Antons īrās atceļā uz mājām. Pie smēdes sienas stāvēja Francis, sagaidīdams atbraucēju vaicājošiem skatiem un ar vieglu smaidu lūpās vēroja to.

— Ko vazājies apkārt, pakausti Bārtulim zirgu! — dusmās kliedza tēvs, bargu skatu uzmesdams brāļiem.

Antons stājās pie darba.

Tēvs atsēdās uz akmeņa smēdes priekšā, un vērodams apkārtni, pildīja pīpē tabaku.

Pēc brīža lakta dziedāja: dziņ-dziņklap, cilājās smagais veseris un nekustoši stāvēdams Francis pūta plēšas.

— Nu, kā sābrim padevušies mieži? — iesāka valodas Bārtuls, neizlaisdams skatam Krustāna tabaku maku.

— Nav nekā laba, — it kā negribot atbildēja Krustāns, pasniegdams tabakas maku sābrim.

— Tad jau slikti, nevarēs dēlu mācīt par baznīckungu, ja jau tik nerašīgs gads, — gudri savilkdams pieri grumbās un tīdams papirosu, atteica Bārtuls.

— Nevarēšu? — Izsmiekls izskanēja Krustāna balsī un viņa acīs iemirdzējās nicinošas gunti̦ņas.

— Krustānam vairāk mantas kā jums visiem pelavu! — īgni un izsmejoši viņš turpināja.

— Kas to noliedz, bet viņgala ļaudis stāsta, ka Antonam ar taviem šī gada ienākumiem būšot par maz. Runā arī, ka tas esot līdz ausu galiem iemīlējies tā skolotāja lutera meitā un, ka tā esot sagrozījusi tavam puišim visus prātus...

— Ei, nu ei, runā kā drigenes saēdies! — pārtrauca Bārtuli Krustāns.

Tēva skats urbās Antonā, kurš pa pusei bija noklausījies šo sarunu, un lai neapstiprinātu ar savu izturēšanos dzirdētā pareizību, bija pagriezis runātājiem muguru.

— Hm... — turpināja Bārtuls, — kur gan visu laiku bija tavas acis?

Krustāna skats pēkšņi guva dzirkstošu asumu, viņš dusmās gribēja kaut ko sacīt, bet savaldījās pieceldamies.

— Katru vakaru brauc pāri ezeram pie viņas, — paskaidroja Bārtuls, nospļaudamies. Tad it kā pārmetoši, triumfēdams sevī par Donāta neziņu, dzēla savu atriebību tālāk, klusā, bet labi dzirdamā balsī:

— Tāds par baznīckungu, sābri, nevar mācīties. Paskaties Laduša dēlā, vot no tā būs gan goda pilns baznīckungs.

Krustāna mērs bija pilns. Viņa sejā šaudījās izmisums, acīs zvēroja atriebība.

— To mēs vēl redzēsim! Bet tagad ņem savu zirgu un lasies! — viņš uzkliedza Bārtulim, kurš, negaidījis tādu rīcību, bija pārsteigts.

— Bet, sābri, neesi tik špetns, es jau ne ļaunu gribēdams...

— Prom, lupata! Prom klaču nēsātāj'! — kliedza dusmu pārņemtais Krustāns.

Sābrim nekas cits neatlika, kā vest neapkaustītu zirgu mājās vai mērot deviņus kilometrus gaŗu ceļu pie cita kalvja.

— Pārtrauc darbu un tūlīt nāc istabā! — pavēlēja tēvs Antonam, lēniem soļiem iedams uz mājas pusi.

Antons sakārtoja darba rīkus.

— Nebaidies, — uzlikdams Antona plecam roku, mierināja Francis.

Viņa balss savādi trīcēja un acīs bija saplūdušas asaras. Šis mierinājums bija negaidīts un Antonam piedeva drosmi. Viņš zināja tēva nodomus un saprata, kas viņu gaidīja.

Sirdij uzgūlās kāds smagums, kāda neredzama roka spieda kaklu un smacēja. Paveries brālī ar pateicības pilnu skatu, viņš strauji apgriezās un gāja uz istabu.

Francis kliboja iepakaļ.

— Atzīšos, — nodomāja Antons, ieiedams istabā.

Pie galda sēdēja tēvs, nervozi bungādams pirkstiem pa palodzi.

— Nu? — viņš iesāka. Izaicinājums mirdzēja viņa acīs.

Klusums...

— Tu taču dzirdēji, ko stāstīja Bārtuls, vai tā ir taisnība? — nepacietība un dusmas izskanēja tēva vaicājumā.

— Nav tiesa, tēvs...

— Nav tiesa? — izsmejoši atkārtoja Krustāns. Viņa balss pēkšņi bija mainījusies, paliekot lēna, mazliet trīcoša, ar šķietamu izsmieklu un nicinājumu, viņš skatā iekļāva dēlu.

— Un tev nav kauna tēvam melot? Es gribu dzirdēt taisnību no tevis, bet ne vērties, kā tu turi mutē ūdeni.

Antonam seja konvulsīvi raustījās un viegli trīcēja rokas.

— Nav nekā sevišķa, ko es tev, tēvs, varētu stāstīt. Viņa ir mana skolas biedrene un es vienu otru vakaru, neko ļaunu nedomādams, aizbraucu pie viņas. Viņai ir daudz labu grāmatu un es aiņēmos lasīšanai.

Solā pie galda atsēdās arī māte.

Istabā iekliboja Francis.

— Nu un tālāk? — skubināja tēvs.

— Tas ir viss, — sausi atbildēja Antons.

— Ar šo palaidni es noliedzu tev tikties! Rīt iesi uz baznīcu un izsūdzēsi baznīckungam grēkus, vai saproti?

— Tēvs, es...

— Pietiks! No šīs dienas būs citādi! — noteica Krustāns pieceldamies.

— Bet tēvs...

— Kas, vai negribi klausīt tēvu? — iemetās māte.

— Nē, es tā nedomāju. Es darīšu to, bet tagad gribēju lūgt, vai nevarētu aizbraukt uz Aglonu, tur taču rīt lieli svētki...

— Uz Aglonu? Droši vien jau esi norunājis ar šo palaidni...

— Tēvs es nesaprotu tevi, viņa taču nav nekāda palaidne...

— Sieviete, kuŗa pati brauc pie vīriešiem, tfu... ne soli! Ja es vēl redzēšu jeb dzirdēšu, ka tu ar viņu pēc šī mirkļa esi bijis kopā, tad ārā no maņām mājām!

Antona sejā šaudījās dusmas, nožēlas, ir pārgalvība, kas jaucās ar izmisumu, liekot visam ķermenim trīcēt kā drudzī.

— Nedusmojies, Donātiņ, — mierināja māte tēvu, redzēdama Antona acīs šaudāmies izmisumu.

— Palaid jau, lai puika brauc palūgt Dieviņu. Vismaz viens lai šogad no mūsu saimes aizbrauc.

Krustāns mirkli likās pārdomājam, tad uzsisdams dūri galdā, pētoši un nicinoši pavērās dēlā.

— Ja tā palaidne arī brauks, tad ne soļa no mājām, bet ja nē, tad brauc!

Antons atviegloti nopūtās.

— Par viņu es nezinu, tēvs, tādēļ arī nevaru atbildēt, — viņš meloja, pateikdamies ar rokas skūpstu tēvam un mātei par doto atļauju.

Kad māte devās uz klāvu sagatavot lopiņiem dzeŗamo, Antons, priekā starodams, posās ceļā, bet tēvs neapmierinātībā un ar aizdomām mocīdamies, pukodamies staigāja pa istabu. Visur viņš saredzēja nekārtību, katrā vārdiņā vērstu necieņu pret sevi, visur izšķērdību un mantas izputināšanu.

— Ko maisies pa istabu, ārā! — viņš uzkliedza Francim, kad tas kliboja pāri istabai.

Antons pavērās tēvā, tad brālī, kurš lēni izkliboja no istabas.

Pirmo reiz dzīvē Antons sajuta sevī iedegamies pret tēvu dusmas un īgnumu, redzot rupjo izturēšanos pret Franci, kurš tā jau savā dzīvē bija cietējs un visu neieredzēts.

— Es vēlreiz tevi brīdinu, un ja man kaut viens pateiks, ka tu esi bijis ar viņu kopā, tad... — atgādinādams savu aizliegumu, draudēja tēvs.

— Un kā sodu no manas puses šoreiz saņēmis: divreiz «Rožu kroni» un nostaigāsi «Kristceļus»! — bargā balsī viņš noteica, redzēdams dēlu jau saģērbušos.

Antons atsveicinājās un izgājis ārā atviegloti uzelpoja, dodamies pāri pagalmam uz ceļa pusi.

— Anton! — sauca klusā balsī Francis, stāvēdams pie klēts pakšķa.

Antons piegāja brālim, kurš uzmanīgi un bailīgi apskatījās apkārt.

— Vai viņa arī brauks? — viņš vaicāja, ieurbdamies ar gurdo skatu brālī.

Antons apstulba par šādu vaicājumu,

— Nebaidies, es jau nenodošu. Man patiktu, ja arī viņa... — sakaunējies viņš neizteica tālākos vārdus.

— Nezinu... apsolījās... bet man bail...

— Nebaidies, tu esi skolots, vesels un stiprs! Dari un sasniedz to, ko jūs abi norunājāt smēdē. Esi drošs un bezbailīgs! Anton, tev piederēs skaista dzīve, ja turēsi savu norunu...

Dzirdot šos vārdus un redzot brāļa acīs iemirdzamies bērnišķīgi naivu prieku un apņēmību, Antonā ņēma virsroku iepriekšējais nodoms, izzuda bailes un aizmirsās tēva piedraudējums.

— Brauc laimīgs! — atkal ierunājās Francis, pārtraukdams klusumu.

Antons saņēma viņa roku.

— Franci, es redzu, ka tu... — un neizteicis savas domas, Antons pirmo reizi savā dzīvē nobučoja brāli un ātriem soļiem pazuda mijkrēslī.

Ilgi, nemiera pilns, Francis klaiņāja gar ezermalu, līdz beidzot noguris atsēdās rasotā zālē strautiņa malā, kura ūdens priecīgi čalodams no avota aiztecēja ezerā.

Mēness smaidīja un it kā rotaļādamies reizēm paslēpās aiz mākoņiem, tad atkal iznira un ietina savā iezilgani blāvā gaismā plašo apkārtni.

Francis atlaidās strautmalā un, vērdamies zvaigznēm nosētās debesīs, gulēja nekustoši.

Nakts mieru un klusumu pārtrauca pūces brēciens silā, bet Francis to nedzirdēja, it kā lūgšanu skaitīdams, viņš pusbalsī čukstēja:

— Ak, priecīgās strauta čalas,
Kur viļņosat tik ātri jūs?
Ak, baltie mākoņi,
Kur steidzaties?
Kur remdēsat savas slāpes,
Kur laimi meklējat jūs?
Ak, priecīgās strauta čalas,
Ak, baltie debess mākoņi,
Remdējat manas sirds slāpes,
Aiznesiet līdzi jūs tās! —

Baltie miglas tēli kļuva biezāki un arvien vairāk ietina plašo apkārtni miera un mistikas noslēpumu varā.

Viņam palika vēsi, un piecēlies viņš kliboja uz mājas pusi.

Bija jau pāri pusnaktij...

*

Tikai tagad, ejot garām silam, Antons saprata Franci. Žēlums uzgūlās sirdij, un viņš kļuva tam mīļš un tuvs. Jau no dzimšanas tas bija kroplis, un no visiem ienīsts, nesaprasts, bija kļuvis par apgrūtinājumu saimē. Ar savu izturēšanos viņš pārsteidza Antonu, liekot nožēlot agrāk izdarītās pārestības. Pret gribu viņa acīs saplūda asaras, iedomājoties dzīvi, kas jādzīvo viņa brālim. Nevilus viņš atcerējās tēva rupjos vārdus, uzstādīdams sev vaicājumu: Kāpēc tēvs pret viņu tik nežēlīgs? Kāpēc arī viņš līdz šim nav gribējis saprast un atvieglot viņa **dzīvi?**

Nē, viņš tagad darīs visu iespējamo, lai atvieglotu paciest bargā likteņa pirkstu, lai darītu tam prieku, kas ir laupīts.

Jā, tas viņam jādara, tas ir viņa svētākais brāļa pienākums, iepriecināt un izpildīt tā vēlēšanos.

Bet... Vai viņš drīkst piepildīt arī šo vēlēšanos, braukt kopā ar Elzu uz Aglonu?

Tēvs, viņa stingrā un noteiktā apņemšanās uzspiest savu gribu un izmācīt to par baznīckungu, ieveda viņu svešā pasaulē.

Un kad viņš stāvēja dārza malā, kur viņam bija jāsatiek Elza, likās, ka kaut kas baisīgs un nodevīgs uzglūnēja aiz katra krūma.

Viņš gaidīja.

Bet kur viņa bija? Kāpēc viņa negadīja to? Vai patiešām viņš tiek maldināts? Kāpēc darīt vienu un apgalvot tēvam otru?

Šie vaicājumi viņā jaucās chaotiski un radīja dusmas pret sevi.

Viņš pagāja gar krastu.

Visapkārt bija kluss, tikai meža pīles satricināja gaisu, nolaizdamās ezera niedrās.

Skats nesaskatīja gaidāmo.

Dienā redzētais, ka viens no jaunekļiem paņēmis viņu zem rokas ieveda dārzā, radīja domu: — Nav vērts, viņai ir cits!

Apgriezies Antons ātriem soļiem devās uz stacijas pusi.

It kā kāda spēka rauts, pret savu gribu un apņemšanos, viņš reizumis pameta dzirkstošu skatu atceļā.

Neviens nebija redzams, un vēl lielāku dusmu un greizsirdības mocīts, viņš steidzīgi tuvojās stacijai. Ieraudzīdams cilvēku drūzmu, viņš nomierinājās, nākdams pie atziņas — paklausīt tēvam, atteikties no pasaulīgās dzīves un ziedot sevi tikumības sargāšanai.

*

Kad svētceļotājiem pārpildītais vilciens apstājās Rušonu stacijā, bija vēl nakts.

Nekavēdamies Antons devās pa jau kādreiz mīto ceļu uz Dievmātes brīnumvietu — Aglonu.

Bija dzestra nakts.

Svētceļotāji gāja no visām pusēm, saplūzdami vienā ceļā.

Ejot viņi sagrupējās pulciņos un, parādoties pirmajām rīta ausmas pazīmēm, iesāka skandināt garīgas dziesmas.

Antons no sākuma gāja viens, bet vēlāk piebiedrojās kādam dziedātāju pulciņam.

Neizgulētais miegs izzuda, un lai aizmirstu savas nepatikas, viņš dziedāja citiem līdzi. Ātri viņš ieņēma pulciņā vadošo lomu. Viņa dzidrais, maigais tenors atdalījās no pārējām balsīm tik krasi, ka viņš bija vērsis uz sevi pārējo uzmanību. Pulciņam piebiedrojās arvien jauni dziedātāji, kas gan vairāk ziņkārības dzīti kā dziedāšanas kuplināšanai, soļoja līdzi.

Un tā dziedot, ar pirmiem gaismas stariem svētceļnieki sasniedza Aglonu.

Miestiņā valdīja jau liela rosība.

Uzceltajās teltīs tika kārtotas dažādas preces, un tie, kas bija mērojuši ceļu zirgiem, steidzās tos pabarot un padzirdīt.

Nekavēdamies Antons gāja uz baznīcu, kura jau bija dievlūdzējiem pārpildīta.

Viņš izpildīja tēva vēlēšanos un izsūdzēja grēkus.

Pēc uzlikto soda lūgšanu noskaitīšanas, viņš pieņēma Svēto Sakramentu, un vēl brīdi pakavējies lūgšanās, gāja uz Samarsetu ieturēt brokastis.

Viņš gāja neievērodams neviena cilvēka, kādu laiku klīda bez mērķa pa ļaužu drūzmu, līdz beidzot atkal bija nokļuvis baznīcas dārzā.

Bija iesākusies lielā Svētā Mese. Par iekļūšanu baznīcā nebija ko domāt, tādēļ viņš, izmeklējis brīvāku vietiņu, iesāka skaitīt lūgšanu. Viņš juta sevī briestam spēkus, sirds atvieglojumu, gaišāku prātu un klusu svētlaimi.

Desmitām tūkstošu lielā ļaužu masa, kas ielenca baznīcu no visām pusēm un uz kuru skatījās neskaitāms žēlastību lūdzošais acu daudzums, izmisuma pilnās sejas un čukstošās lūpas, liecināja, ka visi, kas uz šejieni gājuši, meklē savai dvēselei izpestīšanu un svētlaimes pilno mirkli, kuru viņš izjuta.

Te neviens nepazina naida un lepnības. Te visi vienādi Dieva kalpi, visi ir dvēseles miera lūdzēji un meklētāji.

Sastrādātās rokas šķīra lūgšanu grāmatu lappuses un nogurusē miesa nesajuta smagumu. Slimie aizmirsa sāpes un akliem likās, ka viņi atkal sāk redzēt... Nelaimīgām sievām un mātēm te tika dota dzīves drosme un dzīves apnicējiem grūti sūrā dzīve palika viegla — cerību un laimes pilna. Dzērāji aizmirsa savu baudu, kāršu spēlētāji kārtis. Dzīves pagrimušais atkal sāka celties jaunai dzīvei un cerības zaudējušie atkal tās atguva.

Tur jaunais pāris lūdza mūžīgo mīlu un dzīves laimi...

Visi šie daudzie tūkstoši, kas bija sabraukuši no tālienes un tuvienes, lūdza Visuvarenai Svētai Jaunavai Marijai to, ko dzīve un ļaunie cilvēki bija tiem laupījuši, ko paši bija iznīcinājuši... Kāds gan neredzams spēks uz šejieni viņus vilka, kas gan viņus visus te saistīja vienam mērķim — lūgšanai?

Šis spēks nebija redzams, tas nav taustāms, viņu var tikai izjust un par tā esamību varēja pārliecināties, aplažot skatu apkārt, redzot un dzirdot šo daudzo tūkstošu izmisuma pilnās lūgšanas.

Šis Varenums, kuru lūdzās arī Antons, izklīdināja ļaunās domas un pāvēra vārtus jaunai dzīvei, liekot sajust klusu svētlaimes prieku.

Viņš lūdza par savu nelaimīgo brāli Franci, par tēvu, māti un visiem tiem, kuri bija pret viņu un citiem ļauni.

Apkārt čukstošās balsis, klusas apslāpētas raudas, pamudināja lūgties arī par šiem cilvēkiem.

Cik liela un varena ir Neredzamā cilvēku siržu saistītājas vara, tā nav izskaužama un sagraujama pat gadu tūkstošos, pat cilvēcei iznīkstot.

Čuksti un raudas vēl vairāk pieņēmās, kad Svētās Meses laikā noskanēja baznīcas zvani, dodami zīmi visiem, ka pašlaik notiek Svētā Sakramenta pacelšana.

Tūkstošgalvainais pūlis kā uz mājienu nometās ceļos.

Pāršalca pusbalsī skaitītā lūgšana un krūtis sišana, kā triskārtējs apliecinājums dievišķam spēkam.

Kad Antons piecēlās, viņš juta kādu pieglaužamies sev un cieši saņemot viņa roku.

Viņš bikli pavērās nemierīgā dievlūdzējā.

Tā bija Elza.

Viņa manāmi drebēja un viņas pārmetošais skats, satikās ar izbrīna pilno Antona skatu.

Viņa piekļāvās vēl ciešāk, it kā no kāda vairīdamās, it kā palīgu un glābiņu meklēdama.

Antona vaigos sakāpa sārtums. Sirds krūtīs tik neparasti strauji pukstēja un skaitītā lūgšana sajuka.

Kad dievkalpojums bija beidzies un dievlūdzēji pamazām sāka izklīst, arī Antons neklausījās sprediķi, bet lēniem soļiem attālinājās no baznīcas.

Elza aizvien vēl cieši bija pieķērusies viņa rokai.

— Kāpēc tu aizbēgi? — viņa beidzot vaicāja klusā un aizsmakušā balsī.

Antons nezināja, ko atbildēt. Viņš tagad vislabāk būtu vēlējies būt viens tālu projām no ikdienas, prom no cilvēkiem...

Viņš pavērās tālumā.

Visur mudžēja cilvēku pūlis.

Kā kāršu mežs, lielajā laukumā stāvēja saceltas ratu ilksis un aiz tām bija redzamas baltu telšu rindas.

Gar ceļmalu bija sasēdušies ubagi. Tie žēlās un gaudulīgās balsīs skaitīja lūgšanas. Tur tālāk kāds klusi čīgāja vijoli, bet blakus stāvošā aklā sieviete dziedāja Jaunavai Marijai dziesmu.

Lūgšanas, dziesmas un tirdzinieku klaigas saplūda vienkopus.

— Uz kurieni lai tevi pavadu? — beidzot ierunājās Antons.

Elza apstājās un paskatījās Antonā ilgu un pētošu skatu.

— Piedodi, draugs, ka esmu tevi apgrūtinājusi. Es domāju, ka tu patiešām... — viņa apklusa, acis palika valgas. Viņa gribēja aiziet, gribēja vēl ko sacīt, bet pavērušās lūpas palika pusvirā.

— Elza, es nedomāju to ļauni, — redzēdams viņas sarūgtinājumu, sacīja Antons, un cieši saņēmis to pie elkoņa, gāja bez mērķa līdzi cilvēku straumei.

Ilgi viņi tā klīda, neizteikdami ne vārda, reizēm pamezdami viens otrā īsi pētošu skatu.

Viņi gāja līdzi rauti cilvēku straumei, neredzēdami neko un nedzirdēdami to klaigas.

— Iesim te, — aicināja Elza, izklūdama no pūļa.

Antons sekoja.

Pēc brītiņa viņi sēdēja ezermalā, tālu no cilvēku čalām un klaigām.

— Kas ar tevi noticis, kāpēc tu uz manis dusmojies? — ievaicājās Elza.

— Nav noticis... nekas... — it kā pa miegam atbildēja Antons.

Viņā cīnījās divi dzīves veidi un vienam no tiem bija jāuzvar un jāvada savās gaitās.

Un kad viens no tiem bija guvis uzvaru, Antons gribēja to paziņot Elzai, bet viņa nodomu tā izjauca.

— Es gaidīju tevi mājās, bet tu nenāci, un es pati nezinu, Anton, kāpēc es šurp braucu, bet vienu ko tev varu sacīt un ko nevaru apslēpt, ka es tevi...

Antons paskatījās runātājā, kura nosarkusi kaunīgi vērās sāņus... Neapzinīgi viņš saņēma viņas roku savējā, un pielika to pie lūpām.

— Anton, es lūdzu brīnumu Dievmāti, lūdzu, lai tu mani neatstātu, lai mēs nekad neizšķirtos! —

Antons nosarka, arvien vēl klusēdams. Uzvaru guvušā nākotnes dzīve nostājās uz svaru kausa. Kausi svārstījās un nesenais uzvarētājs, atzīdams otra pārākumu, ātri piekāpās, iededzot sirdī ilgu pilno liesmu.

— Vai mana lūgšana būs uzklausīta? —

— Jā! — skanēja noteikta Antona atbilde un viņš ļāva izplūst iedegušai liesmai uz āru un dedzināt arī meiteni.

Elzas acis iemirdzējās. Krūtis ātri cilājās, un lūpās rotājās laimes pilns smaids.

Viņi piesēdās tuvāk viens otram.

Asinis dzīslās ritēja straujāk, un viņi, sajūtot viens otra tuvumu, mulsa prātos, ieslīgdami neparasto jūtu krāšņumā...

Viņi nerunāja, jo vārdi bija lieki un to vietu ieņēma izjūtas.

Cik ilgi viņi tā bija sēdējuši, nezināja, un ja nebūtu iztraucēti no baznīcas zvanu skaņām, būtu sēdējuši vēl varbūt ilgi, ilgi.

Bija Vespera laiks.

Viņi gāja uz baznīcu kā nešķirami draugi, uzticējuši viens otram savas jaunās, mīlas pilnās sirdis.

Pēc tam atkal viņi klīda līdzi cilvēku straumei, ļaudami sevi vest, paši nezinādami kur.

Antons redzēja arī citus jauniešus degam mīlas ugunīs. Tie sadevušies rokās klīda cilvēku drūzmā, neredzēdami citus, un iepriecinādami viens otru, iepirkās un ēda gardumus teltīs.

Un kad viņi pārbraukuši šķīrās pie Elzas mājas, lai neredzētos līdz nokošam vakaram, Antonu pārņēma nožēlas un ilgas, kas vairākas reizes viņam lika atskatīties.

Viegliem soļiem, viņš gāja mājās nedomādams ne par ko, klausīdamies brīniškīgajā nakts mierā, kur sadzirdēja maigo un monotono balsi, kuru izdvesa visa dzīvība, mīlas pārpilnā apkārtne un kura drebēja no laimes tāpat kā viņš.

*

Nav cilvēks vēl atradis vārdus, kuriem būtu iespējams pateikt un aprakstīt tās izjūtas, kādās Antons dzīvoja pārbraucis no Aglonas.

Viss viņam bija mīļš, visi viņam vēra vārtus jaunajai dzīvei.

Ar neizsakāmu prieku viņš cilāja smago veseri un veiktā darba daudzums izsauca pat izbrīnu tēvā.

Arī Francis, rokās turot plēšu kātu, priecājās līdz, izjuzdams dzīves prieku un savā novārgušā slimīgajā organismā briestam jaunai dzīvei spēkus, dzīvei, kuras līdzšinējā takā viņš bija baudījis tikai rūgtumus.

Viņš neko Antonam nevaicāja par braucienu, par Elzu, jo vārdi bija lieki, to vietu ieņēma brāļa prieks un acu dzirkstošais skatiens. Viņš zināja, ka tad, kad visi atpūtīnās no darba nogurušo miesu, viņš sēdīsies laivā un irsies uz viņu krastu.

Pārmaiņu ar Antonu redzēja nevien Francis, bet arī pārējie mājinieki, kuri priecājās un klusībā bija lepni uz savu dēlu.

It sevišķi tas patika tēvam, kurš nepareizi izskaidroja dēla pārvērtību. Viņš redzēja piepildāmies savu nodomu, redzēja altāra priekšā dēlu, noturam dievkalpojumu, viņš dzirdēja sābru un citu dievlūdzēju glaimus, apbrīnošanu un uzslavu ne tik vien par dēlu, bet arī pats par sevi.

— Kas tad viņam nekaitēs dzīvot? Būs gods, manta un slava.

Lūk, Krustāna dēls, izmācījies par baznīckungu! — viņš nodomāja, pabraukdams garām smēdei ar smagi piekrautu akmeņu vezumu.

— Lai jau tad tādi kā Bārtuls un Laduši paož manu ķikuci! — viņš ritināja domu tālāk, iedams blakus vezumam. Pagalmā viņš apturēja jauno un tramīgo zirgu, kuru tikai pāris nedēļas atpakaļ sāka pieradināt pie smagā darba.

Lopiņš vēl arvien nebija samierinājies ar sakām un mutes dzelzi, un pēdējo košļādams bez apstājas, vēla putas un šaudīja ausīm uz visām pusēm.

— Anton, pusdienās! — kliedza māte, stāvēdama pie klēts stūra.

Un kad Antons nomazgājies iegāja istabā, māte ar tēvu jau sēdēja pie galda un nerunādami ēda.

Antons pārmeta krustu un, atsēdies solā pretim tēvam, iesāka ēšanu.

Tikai viena trūka pie galda, tas bija Francis. Viņam kārta bija tad, kad pārējie bija paēduši, jo tēvs nevarēja paciest, ka viņš ēdot stipri šļakstināja un nolēja galdu.

Antons paskatījās tēvā, kura garās ūsas bija iemirkušas putras bļodā, tad mātē, kura ēda lēnām, iegrimusi savās domās, kaut gan parasti steidzās paēst pirmā, lai atkal dotos pie daudzajiem darbiem.

— Kad tev, Anton, jābrauc uz semināri? — vaicāja tēvs, pārtraukdams klusumu.

Tēva un mātes skati vērās viņā, gaidot atbildi.

Istabā ienāca Francis, kurš aizkliboja uz savu vietu aizkrāsnē.

— Jaunnedēļas otrdienā, — atbildēja Antons.

Dzirdot šo tēva vaicājumu, Antonam pār kauliem nolija karstas stindzinošas strāvas un seja savilkās sāpīgos, nepatikas pilnos vaibstos.

— Tēvs, es gribu... aprunāties, — iesāka stomīdamies Antons, beigdams ēšanu.

— Es nezinu, kāpēc — viņš turpināja. — Šis amats man nepatīk.

Tēvs palika pusieplestu muti. Viņa skats vaicājoši, kā apjucis un nesaprašanā vērās dēlā.

Arī māte bija pārsteigta.

Francis bija piecēlies un vēroja runātājus pa aizkaru šķirbu.

— Nu un kas par to? — beidzot ierunājās tēvs.

Antons pacēla galvu, paslepus paskatīdamies tēvā, kurš bija palicis nepacietīgs, grozījās un ar pārmetošu skatu vērās mātē.

— Man labāk, tēvs, patiktu un gribētos studēt ko citu. Man nav ne mazākās patikas piekrist tavai izvēlei, jo es esmu citam darbam spējīgāks...

— Nu, nu runā skaidrāk, ko tad nu īsti esi izgudrojis? — nepacietīgi pārtrauca Antonu tēvs.

— Es gribu studēt mēchaniku, bet nevis mācīties par baznīckungu.

— Nerunā muļķības, būs tā, kā es gribu! — nikni atcirta tēvs.

— Bet es tā nevaru, tēvs, padomā pats...

— Pietiek! — atkal iekliedzās tēvs. Viņa acīs zibsnīja naida gunis.

— Tad jau es labāk palieku mājās un strādāju, nekā velti tukšoju tavu kabatu, un bez cenšanās prieka mācos tavu izvēlēto amatu, — mēģināja pārliecināt tēvu Antons.

Tēva skats pēkšņi kļuva dzirkstoši ass, viņš pietrūkās kājās, un savilcis pirkstus dūrēs, pacēla roku, tad trieca to galdā:

— Ja negribi tā, kā es esmu nolēmis, tad ārā!

Antons piecēlās, viņa seju pārklāja bālums, rīkle palika sausa, viņš gribēja kaut ko sacīt, bet jau nākošā mirklī uz viņa vaiga noskanēja pliķis.

Tu nekrietnais! Ārā no manām mājām! Es esmu te noteicējs!

Tēva sitiens Antonam it kā atņēma sastingumu un, ievilcis pilnas krūtis gaisa, viņš izslējās visā augumā.

— Tēvs, es dzīvošu man lemto dzīvi un tādēļ arī gribu līdzrunāt savam liktenim!

— Tu, tu nekrietnais! Es tev rādīšu, kā tēva vietā klausīt bezdievīgām sievietēm! — un viņš paķēra no sola dzelzs stangu.

— Ak, Jēzus Marija, Donāt, ko tu dari! — iekliedzās māte, mezdamās starp dēlu un tēvu.

Antons strauji apmetās, iziedams ārā.

— Ārā suns! — vēl kliedza tēvs, atgrūzdams sānis māti.

— Donāt, mīļais Donāt, ko tu dari, apdomā! — raudādama lūdzoši viņa tuvojās vīram.

— Klusi, vārna, tā nav tava darīšana! Ja negrib klausīt tēvu, lai staigā savu ceļu! — smagi atsēzdamies solā, viņš paskaidroja, pārglauzdams ar roku galvu. Viņa vaigu muskuļi raustījās, reizumis seja piesarka, tad nobāla, un sakodās zobi, valdot uznākušās dusmas.

— Klusi! — viņš iekliedzās savādi drebošā balsī, nevarēdams klausīties sievas raudu histerijā.

Smagi viņš piecēlās un vēl smagākiem soļiem izgāja ārā.

Satriekts par dēla nepaklausību, viņš ilgu laiku stāvēja atspiedies pret stenderi, tad atkal dusmu pārņemts, atraisīja zirgu un sarāvis grožus, vairākas reizes ar pātagu spēcīgi cirta jaunajam zirgam.

Norībēja zeme un zirgs aulekšiem aizskrēja pa ceļu, aizvezdams dusmas verdošo saimnieku.

*

Vairākas reizes, kad Krustāns pārbrauca ar akmeņu vezumu, viņa skats ar neapmierinātību aplidoja apkārt, un nevarēdams saredzēt meklējamo, ik reizes iegāja istabā, pārlaida tai pētošu skatu un dusmās aizcirsdams durvis, izgāja pagalmā, kur satramdīja jau tā nemierīgo zirgu, iesēdās ratos un, iecirtis vairākas reizes ar pātagu, izkliedza un nomurmināja nesaprotamus vārdus, aulekšiem aizbraukdams.

Francis visu to redzēja un ik reizes pazuda tēva skatam, kad tas tuvojās mājām.

Viņš meklēja Antonu, bet viņa pūles līdz šim bija veltas, līdz beidzot aizklibojis uz piedarbu, atrada to tur raudam.

— Neraudi, — viņš mierināja, uzlikdams roku brāļa plecam.

— Man jau sen būtu jānoslīkst asarās, ja ņemtu visu pie sirds. Bet ko tev raudāt, brāli? Tev ir veselība, esi skolots, vari strādāt un izjust laimi, bet ko lai es daru? Neesi mazdūšīgs, strādā un mīli meiteni!.. Neraudi, dūšu! — sacīja Francis savā šņācošajā balsī. Arī viņa acīs bija saplūdušas asaras, rokas viegli trīcēja un lūpas bija savilkušās vieglā smaidā.

— Tēvs nav tik ļauns, — pēc brītiņa viņš turpināja, — viņš ir godkārīgs un straujš. Tici man, ka atkal viss būs labi!

Šie noteiktie Franča vārdi nomierināja Antonu.

Viņa acīs iedegās apņemšanās, cīņas, cerību un apmierinājuma guntiņas.

Antons piecēlās, un neteicis ne vārda, lēniem, gandrīz šļūcošiem soļiem gāja uz mājas pusi.

Francis sekoja.

Viņam ieejot pagalmā, iebrauca arī tēvs ar smagi piekrautu akmeņu vezumu.

Ieraugot sev tuvojamies dēlu, viņš palika nemierīgs, acis izaicinoši iekvēloja un vaigus pārklāja pārākuma, lepnības un spītības vaibsti.

— Vai tu vēl te? Vai mēchaniku vēl nestudē? Ko meklē manās mājās? — skanēja izsmiekls aizsmakušajā tēva balsī.

— Tēvs...

— Es tev tāds neesmu un negaidi, ka es vēl reiz atkārtotu savus vārdus. Mans lēmums tev zināms, tādēļ nevilcinies!

Antons brīdi stāvēja sastindzis, stīvu skatu vērdamies tēvā.

Viņš vēlējās labāk šai mirklī iznīcināt sevi, izkrist cauri zemei, lai nekad vairs neredzētu dienas gaismu un cilvēkus, un šai kauna, pazemojumu mirklī viņa ausīs, ar katru tēva akmens metienu kaudzē, palika stiprāki, šņācošāki Franča vārdi:

— Tu vari būt laimīgs, ka vari strādāt un mīlēt meiteni... Dūšu, dūšu, dūšu! — un strauji apgriezies, aizvainots par tēva cietsirdību, viņš ātriem soļiem pazuda priekšnamā.

Apmierināts un pat triumfēdams sevī, ka Antons nav aizbēdzis, tēvs aizbrauca pēc jauna akmeņu vezuma.

Francis iegāja istabā, aizlīda aizkrāsnē, bet jau pēc brīža viņš atkal stāvēja priekšnamā, viegli trīcēdams.

Un kad durvīs parādījās Antons jauniem svārkiem mugurā, un mēteli uz rokas, Franča seju pārklāja pašapmierinātības viegls smaids.

— Man ar tevi jārunā, — viņš sacīja.

— Iesim tālāk no mājām.

Aiz piedarba Antons apstājās, vaicājoši pavērdamies brālī.

— Anton, tu redzi, ka arī man nav dzīves, bet es ceru, ka tu man kaut kad sagādāsi mazdrusciņ prieka. Saņem dūšu, strādā un mācies, bet mans galvenais lūgums, ja ne man, tad vismaz tai meitenei neliec ciest. Es viņu mīlu, bet... kā pats redzi, esmu dzīvei nederīgs. Mīli viņu, esi laimīgs... es arī tad būšu...

Viņš bija tik satriekts un bezcerību pilns, ka pirmo reizi Antons viņu tādu redzēja. Viņš izņēma no azotes kādu papīrā ietītu vīkstokli un sniedza to brālim:

— Še, tagad neskaties... tad, kad būsi Rīgā, noderēs... Ņem un dzīvo, sasniedz pilnīgu savu dzīvi...

Antons brīdi vilcinājās, vērdamies brālī, tad viņa izstieptās rokas vīkstoklī, nevarēdams atjēgties un nezinādams, ko iesākt.

Viņš paķēra no sola dzelzs stangu.

— Kas tur iekšā? — beidzot naīvi vaicāja Antons, paņemdams vīstokli.

— Neprasi un tagad neskaties! — atbildēja Francis.

Viņa acīs mirdzēja savādas guntiņas, kustības bija ātras un aprautas.

— Tagad ej, un neaizmirsti rakstīt, bet par visu vairāk izpildīt manu vēlēšanos...

Antons saņēma brāļa roku. Viņa kaklā iespiedās kāds kamols un neļāva izteikt nodomātos vārdus. Uzspiedis brāļa vaigam skūpstu, viņš stāvēja neziņā un asarainām acīm vērās brālī.

— Ej, nevilcinies! — skubināja Francis. Pa viņa vaigiem ritēja asaras.

— Dzīvo vesels! — skanēja klusa un trīcoša Antona balss.

Ātriem soļiem viņš attālinājās no stāvētāja, kurš noskatījies aizgājējā, noslaucīja ar piedurkni asaras un kliboja uz māju pusi.

*

Jo tālāk Antons gāja, jo smagāki kļuva viņa soļi.

Nožēlas spieda viņa sirdi, un tad par tēva iedomību un cietsirdību dusmas draudēja izvērsties uz āru. Vairākas reizes viņš apstājās, paspēra dažus soļus atceļā, bet tomēr kaut kāda pārspēka un kauna spiests strauji apmetās un turpināja iesākto ceļu.

— Vai tad patiešām es nespēšu visiem pierādīt savu gribu? Nē, es nebūšu gļēvs! Uz priekšu, uz priekšu! — viņš gandrīz vai pusbalsī runāja, paātrinādams soļus.

Viņš gāja ar nožēlām un kauna pilnu sirdi.

Visi, kurus viņš satika ceļā, likās izsmejam viņu:

— Lūk, kalvja dēls, padzīts no mājām, kauns, kauns! — un paātrinādams soļus, viņš gandrīz vai skriešus devās pāri laukiem un druvām, nespēdams neko domāt, degdams kauna un dusmu varā.

Cik ilgi viņš bija tā gājis, nezināja, bet kad iegāja miestiņā, viņu pārņēma nogurums.

Netālu no stacijas grāvmalā viņš apsēdās.

Pamazām viņā aprima dusmas, domas sāka veidoties un aptvert stāvokli.

— Dūšu, dūšu! — skanēja viņa ausīs šņācošie Franča vārdi.

— Tev ir veselība... esi skolots... dūšu, dūšu!.. — šie vārdi viņa ausīs skanēja tik spēcīgi, ka viņš aizbāza tās pirkstiem un purināja galvu.

— Jā, tēvs, tavs padzītais dēls tev pierādīs, ka viņš spēs arī bez tavas palīdzības, apkaunots visu priekšā, padzīts no mājām, būt cilvēks! Jāsasniedz mērķis, lai maksā tas, ko maksādams! — izveidojās doma, kura pārvērtās par stingru apņemšanos — likumu.

— Francis... viņa tēls pēkšņi iznira acu priekšā.

— Mīļais brāli, piedodi, ka es tev pagaidām nevaru atvieglināt dzīvi, paciet:es, es gribu piepildīt tavu vēlēšanos, tu varēsi mīlēt... mīlēt... Elzu!..

Šīs domas viņu satrauca un viņš pietrūkās kājās.

Tikai tagad viņš atcerējās, ka bija aizmirsis tai pastāstīt savas likstas.

Viņš gribēja iet atpakaļ, izstāstīt tai visu, bet redzēdams, ka pasažieri pastaigājas pa peronu, atmeta nodomu.

Viņš nolēma viņai rakstīt, tūlīt iebraucot Rīgā, jo arī viņai bija jābrauc ātri, ātri...

Domas par mājiniekiem klīda pāri viena otrai, ieraujot viņu citā pasaulē.

— Mīļo brāli, māt, piedodiet man manu soli, ka es atstājis jūs, bet citādi nevaru... tēvs, kāpēc tu gan esi tik stingrs un negribi mani saprast, es taču negribēju ļauna, es gribu mieru, mieru un skaistāku dzīvi...

— Nē, man jācīnās, man kaut kas jāsasniedz, citādi nav atceļa mājās!

Bet varbūt tas arī būs jāmēro nesasniegušam mērķi, izsalkušam un noplīsušam?..

Un viņa ausīs, kā vesera sitieni uz laktas, skanēja Franča vārdi: — dūšu, dūšu!

— Jā, es nedrīkstu baidīties dzīves grūtumu, mērķis ir jāsasniedz! — un piecēlies, viņš gāja uz staciju, iejaukdamies citu pasažieru starpā.

Un kad vienmuļi klabēja vagonu riteņi un sēdekļos snauda braucēji, Antons vēl arvien risināja domas, bet kad nogurums spieda iesnausties, viņš atcerējās Franča pasniegto vīstokli.

Viņš paslēpa to dziļāk mēteļa kabatā un atspiedies pret sienu iesnaudās.

*

Kad nakts sēja savu tumšo mirgu, Francis lielā pašapmierinātībā, domīgs vērās šinī dabas cīņā. Viņš atsēdās pie priekšnama uz ķeblīša.

Gans Jānis dzina savu ganāmpulku mājās un māte parādījās pagalmā ar zāļu klēpi.

Ieblējās aitas un iemaurojās govis.

Arī tēvs ar pēdējo akmeņu vezumu iebrauca pagalmā.

Suns aprēja govis, kuras tuvojās viņa būdai un klētij.

Tēva skats aplidoja pagalmam, un uzmetis grožus zirgam mugurā, viņš iegāja istabā, bet pēc neilga laika atkal atradās pagalmā un, urbdamies ar skatu tumsā, gribēja ko saskatīt.

Viņa izturēšanās liecināja, ka viņš kaut ko meklē, bet neatradis, sakoda zobus un savilka dūrēs pirkstus.

Francis paskatījās tēvā, un tieši šai mirklī tēvs uzmeta savu nemiera pilno skatu sēdētājam.

— Ko blisini acīm?! — dusmās viņš uzkliedza Francim, un pieiedams pie vezuma, sāka to tukšot, ar spēku mezdams akmeni pēc akmeņa.

Nebēdnis mazais telēns, ziņkārības dzīts, piegāja pie akmeņu kaudzes un sāka to apostīt.

— Prom! — uzkliedza tēvs, bet telēns ir nedomāja paklausīt. Tas piegāja vēl tuvāk akmeņu kaudzei.

Tēvs dusmās paķēra pātagu, un pārliecies pār vezumu, pacēla roku, lai nebēdni pārmācītu, bet satramdītais zirgs pēkšņi metās sānis, raudams līdz vezumu. Tēvs nepaspēja nedz uzkliegt zirgam, kad vezums sasvērās, un jau nākošā mirklī atskanēja lūztoša koka skaņa un akmeņu birums. Izbirušo akmeņu troksnis un ratu lūšana vēl vairāk sabaidīja zirgu. Cik jaudādams, tas traucās pa ceļu uz priekšu.

Zem akmeņiem un salauztiem ratiem atskanēja sāpju pilni vaidi...

Viss bija norisinājies tik ātri, ka Francis nebija paspējis pat pietrūkties kājās.

— Ak, Svētā Marija, Dieva māte, Donāt! iekliedzās māte, atģizdamās un saprazdama notikušo.

Viņa pieskrēja pie vīra un palīdzēja tam uzcelties.

Piekliboja arī Francis, arvien vēl nevarēdams aptvert notikušo.

Mātes vaimanas un kliedzieni tālu atbalsojās klusajā vakarā.

— Nekliedz vārna! — aprāja sievu Krustāns, sāpju vaibstos savilkdams seju.

Viņš mēģināja piecelties, bet nespēkā atkrita atpakaļ.

Ar Franča un mātes piepalīdzību viņš tika ievests istabā.

Kad sābri, sagūstījuši jauno zirgu, atsteidzās, Krustāns klusi vaidēdams gulēja gultā.

— Kāja, kāja! — viņš čukstēja, mēģinādams ar roku to sataustīt.

Petrolejas lampas gaismā viņš izskatījās bāls, ūsas bija asinīm slapjas, sejā asiņoja rēta, kuru klāja mātes sagatavotā komprese.

Francis stāvēja atspiedies pret sienu un vēroja ikkatru tēva kustību.

Viņš stāvēja neievērots, atrazdamies savā domu chaosā.

— Māt, panāc šurp! — skanēja klusa, sāpju pilna tēva balss.

Māte piegāja pie gultas.

— Vajaga braukt uz slimnīcu... Tur aizkrāsnē pie pašas sienas redzēsi divus ķieģeļus, noņem tos, pacel grīdā dēlīti un atnes man kastīti, kas tur būs! — viņš runāja tikko sadzirdamā balsī, ar grūtībām izdabūdams vārdus pār lūpām.

Kad māte iznāca no aizkrāsnes ar skārda kastīti rokās, Franča skats iekvēlojās, sastingstot tēvā. Viņš iepleta muti, it kā gribētu ko sacīt, bet vārdu vietā iznāca šņāciens.

Abām rokām tēvs paņēma kastīti, atvērdams tās vāku.

Brīdi viņa pirksti kaut ko tur meklēja, tad sakustējās viss ķermenis, seju pārklāja bālums un sāpju izmisuma vaibsti.

Piecēlies sēdus, viņa skats vērās kastiņā, kuras dibenā bija nedaudzi metallnaudas gabali, tad tas pārslīdēja visiem klātesošiem.

— Kur Antons? — viņš vaicāja, un nākošā mirklī bezspēkā atkrita gultā.

No rokām izslīdēja kastīte, kas skanēdama atsitās pret grīdu.

— Antons... nolādēts! — no viņa krūtīm izlauzās vārdi tik dobji un baismīgi, ka pār visu klātesošo ķermeņiem pārskrēja karstas strāvas.

Francis paspēra soli, bet izdzirdis tēva vārdus, viņam deniņos sakāpa asinis, un acu priekšā viss palika tumšs.

Viņš sagrīļojās un beidzot saļima pusceļā uz tēva gultu.

(Turpinājums sekos.)

Augusts Upenieks,
aizsargs.

Jaunība uzvarēs

Agrs 12. janvāŗa rīts 1920. gadā. Otrās rotas komandieris ar saviem vadu virsniekiem, I. ciema bijušā tiesas mājā, gaida atgriežamies nakts izlūkošanas patruļu. Izsūtīti četri kaŗavīri. Viņiem uzdots noskaidrot, vai ir iespējams mūsu spēkiem nokļūt pretinieka aizmugurē, vai ir izdevīgi no aizmugures uzbrukt un kādi ir pretinieka spēki rotas sektorā. Uzdevums ļoti svarīgs. Arī steidzams. Pavēle saņemta — pretinieka sādžu B. ieņemt līdz 13. janvāŗa pulkstens desmitiem. Un taisni šī sādža B. dara raizes. Nogūlusies līdztekus frontes joslai uz ievērojamas augstienes. Visas pieejas atklātas. Pretinieks savas pozicijas priekšā pārvalda klajumu kilometra attālumā. Uzbrūkot frontāli, jārēķinājas ar lielākiem zaudējumiem. Varbūt pat neizdodas ieņemt sādžu. Otrās rotas komandieris — labsirdīgs, lēnas dabas kaŗavīrs. Nekad nesteidzas un arī nepārsteidzas. Starp kollēgām pulkā saukts «družiņņiks», par ko viņš nekad nejūtas apvainots.

Un, lūk, vecīgām kustībām apveltītais «družiņņiks» sagādāja pārsteigumu saviem virsniekiem ar to, ka šai svarīgajā izlūkošanā aizsūtīja kluso, sapņaino jaunekli seržantu Jāni Bērzu. Un tikai trīs kareivjus tam līdzi. — Pats viņš klusībā zīlē, vai labi bija darīts šādā reizē spēlēt vienīgi uz psīcholoģiju. Bet sevišķas kļūdas arī nevarēja būt. Tikdaudz viņš zināja par 21 gadus veco seržantu Bērzu, ka tie, kaut mazāk nozīmīgie uzdevumi, kādi tam līdz šim uzlikti, nav palikuši bez gaidītām sekmēm.

Jau astoņi. Sāk aust gaisma. Patruļas vēl nava. Vēl paiet gaŗa stunda. Šai laikā virsnieki izmainījušies dažādiem minējumiem par un sevišķi pret izlūkošanas panākumiem.

Beidzot sargs ziņo — izlūku patruļa nāk.

Pēc brīža — klauvējiens, un istabā ienāk gaidītais patruļas priekšnieks. Kad viņš kareiviski sveicina un lūdz atļauju ziņot, — bikļās, gandrīz vēl bērna acis un apvaldīts smaids mutes kaktiņos rotas komandierim ir pateikuši to labāko, ko viņš no šī gājiena sagaidīja. «Družiņņiks» liek izlūkam nolikt kaujtērpu un apsēsties pie galda.

— Vai jūs tur šāvāt divas reizes ap trijiem šorīt?

— Nē, kapteiņa kungs. Šāva pretinieka patruļas. Arī raķetes laida viņi paši. Šeit skice, kapteiņa kungs. Mūsu rotas pozicijas priekšā, apmēram divus ar pus kilometrus attālumā, stiepjas paaugstināta vieta. Nelielu pakalnu virkne. Šīs paaugstinātās vietas virsotne ir pretinieka aizstāvēšanās pozicija. Pa nakti pozicijā atrodas pastiprinātā skaitā novērošanas posteņi. Pārējie atpūšas B. ciemā, kas mūsu rotai tieši pretī. Tikko rīta gaisma uzaususi, posteņi aiziet uz sādžu atpūtā. Pie sādžas pa dienu stāv divi novērošanas posteņi, pa divi sargi katrā. Smagais ložmetējs atrodas ciema kreisā galā, te pie ēkas stūŗa. B. ciema spēks ir ap simts četrdesmit vīru, ložmetējs un trīs patšautenes.

— Pagaidiet, pagaidiet drusku! Jūs stāstiet tik noteikti, it kā nupat būtu sarkaniem inspekciju izdarījis. Sakiet, kā šīs ziņas ieguvāt.

— Kapteiņa kungs, ziņas ieguvu no personīgiem novērojumiem un atstāstījuma, ko man sniedza kāds dezertējis sarkanarmietis.

— Vai ziniet, Bērzs, es necerēju, ka jūs man pārnesīsiet tik šaubīgu informāciju. Padomājiet pats. Kā var novērot nakts melnumā, ka sādžā simts četrdesmit sarkano, ložmetējs un viss kas? Vai jūs neesiet ziņas ņēmis, kā mēdz teikt, no visiem vējiem? — Rotas komandieris sāk manāmi šaubīties. Virsnieki smaida. — Stāstiet, kur sastapāt sarkano un kur viņš palika!

— Kapteiņa kungs, apmēram puskilometru no B. ciema, kur mūsu pretinieks, neitrālā joslā atrodas Krotovu viensēta. Lūk, šeit apzīmēta. Tur mēs iegājām pusnaktī. Viensētā dzīvo vecie Krotovi, divi gluži veci cilvēki, vecticībnieki, un dēls dienesta gados — kroplis, kam labā kāja no koka. Gribēju jau tos zem iespaidīgiem draudiem nozvērināt, lai viņi neizpaustu, ka esam tos apmeklējuši, kad vecie, pārliecinājušies, ka esam «baltie», krita ceļos, skūpstīja mūsu drēbes, saukdami mūs par dēliņiem un brālīšiem un glābējiem. Sarkanie atkāpjoties vecišiem atņēmuši pēdējo govi, miltus — it visu, kas dzīvei bijis nepieciešams. Jaunais Krotovs pastāstīja, ka divi vecākie brāļi esot mūsu partizāņos. Viņš pats palicis atpakaļ no sarkano kaŗaspēka, lai vecie nebūtu gluži bez atbalsta, un gaidot to brīdi, kad viņu mājas ieņemtu mūsējo daļas, lai tad bez kavēšanās iestātos partizāņos. To teicis, viņš noraisīja koka kāju un uz taisni izstieptās «kroplās» kājas lēkāja kā uz atsperes. Koka kāja esot priekš tā, lai dienā uzklibotu kalnā B. ciemā pēc kareivju zupas atliekām. Citādi gluži badā jāmirstot. Uz sādžu staigādams un pie virtuves ubagodams, Krotovs noklausījies porciju skaitu, kāds pasūtīts pavāram. Uz šo dienu tas esot simtčetrdesmit divi. Kāds priekšnieks esot devis rīkojumu ar virtuvi uz aizmuguri braucošiem kareivjiem, piegādāt pirmai patšautenei divas aptveres bojāto vietā. Bet «maksimam» — glicerīnu. Kapteiņa kungs, man radās uzticība uz jauno bēgli, jo viņam bija iemesls būt mūsu piekritējam. Apjautājos, pa kurieni labāk un

Viņš noraisīja koka kāju.

drošāk iziet frontei cauri. Jaunais Krotovs tiešām ar sajūsmu pieteicās mūs pavadīt. Novedīšot mūs bez kādiem šķēršļiem kaut vai līdz Ostrovai. Viņš šeit zinot katru cini ganības. Atstāju divus kareivjus viensētas tuvumā un pats ar Krastiņu un Krotovu devos šeit uz šo meža stūri. Meža stūris pienāk gandrīz pie B. ciema ziemeļu gala, bet šeit, virzienā uz sarkano aizmuguri izplēšas plašumā un dziļumā vairākus kilometrus. No blakus ciema, kur arī atrodas kāda sarkano daļa, naktīs staigā patruļas līdz meža stūrim un uztur sakarus ar B. ciemu. Tie bija šāvēji ap trijiem naktī un raķešu laidēji. Laikam paši no sevis sabaidījušies.

— Nu labi, Bērzs. Labi. Bet nu sakiet man, kā tur bija ar to meža stūri, lūk te, no šīs vietas. Cik tālu te būs līdz sādžai?

— No paša stūra līdz B. ciemam ir vistuvākais atstatums — pie trīs simts soļu. Naktī tik labi nevarēju noteikt.

— Bet no šīs vietas, no meža sāna?

— Tur, kapteiņa kungs, būs kādi četrdesmiti līdz sādžai.

— No šiem punktiem sādža labi pārredzama?

— Ļoti labi.

— Apšaude?

— Laba. Pat stāvoklī guļus var šaut.

— Nu ko tad vairāk! Labi, Bērzs. Izlūkošana mani apmierina. — Ko jūs ziniet par ienaidnieka gara stāvokli?

— Kapteiņa kungs, viņi ir nervozi, pat bailīgi.

— Kā tā?

— Kad mēs atgriezāmies pie Krotoviem un no turienes atvilkāmies atpakaļ, līdz purva malai — es uzkāpu lielajā eglē un tur paliku novērot līdz pilnīgai gaismai. Tad redzēju, ka tie sarkano kareivji, kas naktī stāv ierakumos, devās uz sādžu. Es saskaitīju līdz četrdesmit trīs. Tā tad vesela trešā daļa no visa sastāva naktī kvern pozicijā — šinī klusā laikā. — No egles arī redzēju, ka sētā ievelk smago ložmetēju. Lūk šeit viņš atradās, pie ēkas stūra, kapteiņa kungs.

— Labi. Pavisam labi. Ejiet tagad un sastādiet rakstisku ziņojumu. Tad ejiet izgulēties.

— Sākums šķiet labs šitai lietai, — kapteinis domā, kad Bērzs aizgājis uz sava vada mītni. — Kā jūs domājiet, kungi, cik uz to mežu varētu sūtīt? Rītu agri tas burkšķis jāiztaisa.

— Vienu vadu. Vieglo ložmetēju, — ieteic virsleitnants Zulpe.

— Tik daudziem tai meža stūrī nebūs vietas. Kad ies liela partija, tāpat kņada rasies. Un, paklau, — viens otrs troksnis — un lieta pazaudēta. Cauri šai līnijai jātiek nepamanītiem. Kāds ducis mierlaika puišu, ja vēl patšautene — lielu traci var iztaisīt no apslēptas vietas. Tā domā leitnants Krauze.

— Laikam gan ar grupu un patšauteni vajadzēs apmierināties, rotas komandieris piekrīt. Bet ko nu sūtīt? Kādu grupu un kādu vadītāju grupai?

— Mums jau dūšīgu vīru netrūkst. Jāņem viena vesela grupa, labākie šāvēji. Jādod kādam vecākam piedzīvojušam instruktoram rokā, — saka rotas virsseržants Lauciņš.

— Jāņem un jādod... Bet kuru? Vajadzīga viena. Vajadzīgs viens komandieris grupai. Es no savas puses gribētu sūtīt seržantu Bērzu ar viņa paša grupu — «družiņņiks» it kā pārdomādams nosaka.

— Oi, kapteiņa kungs, tas neiet! Viņš taču ir un ir jauns. Kaujās ne ar ko sevišķu nav izcēlies. Te jau vajadzīga zināma patstāvība. Ja nāk gadījums kad lieta sarežģījas, vai atkal jāuzstājas pret padotiem, ko tad Bērzs iesāks? — Kapteiņa kungs, tiešām Bērzs neprot puikām ausis sildīt. Bērzs, kapteiņa kungs, savā ziņā ir pavisam savādnieks. Ir jau citi ar' jauni, tomēr neko sevišķi neatšķiras no vecākiem. Bet Bērzs jau tā kā nodalīties vien grib. Grāmatas nēsā līdzi somā. Lasa. Pats, domāt, kā ko raksta.

Paceļas no visām pusēm balsis pret Bērzu kā grupas vadītāju aizmugures uzbrukumam.

— Grāmatas. Kas tās ir par grāmatām, Krauze? Jūs tak savā vadā zināsiet, ko instruktori ņem iekšā? Ko tas Bērzs lasa? Vai tas var būt, ka viņš pozicijās stiepj līdzi kādus burlaku romānus? —

Par kaujas nopelniem no virsseržanta par leitnantu paaugstinātais Krauze censās dot rotas komandierim izmeļošu atbildi par savu apakšnieku. — Kapteiņa kungs, seržantam Bērzam ir līdzi vairākas grāmatas. Viņš man te ar' deva lasīt kādas, kad stāvējām rezervē. Bija tāda lielāka grāmata, ar nosaukumu... parādīšanās... laikam. Jā. Sacerējis kāds Ak — Akurāts...

«Družiņņiks», pirms kara bijis tautskolotājs, saprot, ka runāts tiek par neaizmirstamām Jāņa Akurātera «Parādībām». No visas sirds viņš pasmejas par Krauzes apgrūtināto izskaidrošanos rakstniecības jautājumos.

— Jā, jā, kapteiņa kungs. Visādi trakumi bija tai grāmatā sarakstīti. Par ārprātīgo, par kalnos kāpējiem. Ar vārdu sakot, visādi murgi. Tā beigās bij viens foršāks gabaliņš par kalpa zēnu un saimnieka skuķi...

Nu sāk smieties visi korī. Krauze nesaprot, ap ko lieta grozās.

— Nē, pareizi, kapteiņa kungs. Nāvīgi štrami tas bija uzrakstījis. Redz', šie abi viens uz otru punktierē, bet nekā netiek kopā...

Te nu saceļas tāds smieklu vilnis, ka referents tiešām apjūk.

— Velna vīrs tu esi, Krauze, — rotas komandieris asaru slaucīdams dveš. — Bet nu — nu cerēsim, ka pa šo laiku viņi kopā būs tikuši, un — un tamdēļ runāsim par lietu.

— Kungi, es jums nopietni teikšu — mums vajaga tādus cīnītājus miera un kara laikā, kuri nēsā Akurātera rakstus kabatās un viņa garu savās krūtīs. Zināms — Akurāteru vajaga censties saprast. — Un šinī sakarībā par Bērzu pieņemsim, ka ar viņu viss ir kārtībā.

— Jūs iebildāt, ka viņš nav izcēlies ar darbiem un neprot uzstāties, bet ziniet paši, ka visu, kas tam uzlikts, viņš ir izpildījis. Vai Bērzs pie tam puišiem ausis ir sildījis, vai saldējis —

Nav jātnieka ar izstieptu roku.

lai tas paliek vēlākam laikam. Beidzot visus mūs it kā baida — jauns, jauns! Teiksim nu šoreiz vienprātīgi un paši krietni ticēsim, ka jaunība uzvarēs, un viss būs labi. Es personīgi esmu pārliecināts, ka ja arī tas zēns krīt un grupa iet bojā, tad tur būs notikusies kauja, ko mums ar godbijību vajadzēs pieminēt. —

Kad virsnieki aiziet pie saviem vadiem, lai sagatavotos nākošās nakts manevrim, katram no viņiem liekas, ka kapteinis pēdējā laikā kļuvis savādāks. Vecs vīrs. Tik daudz tur noņemties ar vienu puiku!

*

Dziļa nakts. Karavīri guļ sādžas krievu būdās uz salmiem. Pilnā kaujas ietērpā. Viņi ir veselīgi aizmiguši. Pie biežām trauksmēm pieraduši — tos pārsteigumi nebaida: Ja kas būs, sargi modinās. Skanēs īsas komandas, sprakšķēs zalves, un pēc tam miers atkal.

Otrā vada grupas komandieris Jānis Bērzs nespēj iemigt. Liels uzdevums tam dots. Liela atbildība gulstas uz jaunekļa pleciem, un paši no sevis rodas dažādi jautājumi un atbildes. Karavīriem piemītošā nojauta, paredzēšana nesaka neko. Ne labu, ne ļaunu nesola.

Vaļējām acīm guļot, uz tumsas ekrāna tam paslīd garām viņa divdesmit dzīves gadu posmi. Nav daudz ko atcerēties šai kalpa zēna īsā mūžā. Trūkums to pavadījis no bērna kājām un karš ņēmis savā cietā rokā ar sešpadsmito dzīvības gadu. Žēl bija toreiz zēnam pamest daudzos griezumus ģipsā un zīmējumus, kad vācieši pienāca pie Daugavas un vecākiem vajadzēja doties bēgļu gaitās. Tur bija seno grieķu prātnieki un dievi. Albānijas ķeizars uz zirga. Visos detaļos. Zēns bija pilnam sagatavojies tēlniecības skolai lielpilsētā. Nu bija jāpamet iecerētie darbi, sapņi un — cerības. No bēdām un spīta iestājās brīvprātīgi krievu sapieru bataljonā. Un tā pa vienu vienīgu karalauku līdz šai dienai. Tagad nu bija lielais apmierinājums, ka tu, cilvēks, skaidri zini, par ko tu karo. — Un zudušās cerības sāk no jauna ataust.

No tumsas iznirst gaiša meitenes galviņa. Tā pati, kas mūsu zēnam vistuvāk pie sirds. Ar visutīrām jaunekļa jūtām viņš to mīl un ar katru savu domu viņš pieder tai un jūtas bez gala laimīgs, apzinādamies sevi šī mazā tēla neierobežotā varā... — Kādu Maija mani gaida pārnākam? — domā seržants Bērzs. — Bez šaubām tādu: ja mēs izstaigāsim sava likteņa ceļus un pārnāksim savas nākotnes mājās, un ja tad kur tauta runās un lasīs skaistus vārdus par saviem īstiem dēliem, tad Jāņa Bērza vārdiem būs būt starp šiem vārdiem. Bet ja lemts būs neatgriezties, un ja tad uz šīs zemes kāds akmens nesīs ziņu par tiem kaŗotājiem, kuŗi palika neuzvarēti priekš visiem laikiem, tad Jāņa Bērza vārdam būs būt starp tiem — pirmā rindā! Tādu gaida mani! Tāds es drīkstu saņemt otra cilvēka cieņu un mīlestību. Dzīvojot un nomirstot. —

Apbrīnojama miera un skaidrības pārņemts, seržants Bērzs pieceļas, lai kopā ar biedriem dotos izpildīt pienākumu.

*

Tikko manāmi aust rīts. Aizmugures trieciena grupa laimīgi sasniegusi zināmo meža stūri. Slēpušies. Pēc pavēles norunāts tā. Naktī mūsu rota pienāks B. ciemam apmēram astoņi simts metru atstatumā. Ieraksies sniegā. Nogaidīs, līdz pretinieka nakts dežūre aiziet sādžā un nomierinājas. Tad, taisni pulkstens astoņos četrdesmit, rota atklās retu uguni uz B. sādžu. Ienaidnieks sacels trauksmi. Steigsies ieņemt aizstāvēšanās poziciju. Taisni tai brīdī seržanta Bērza grupai no meža jāatklāj spēcīga uguns, kas ņemtu pretiniekam iespēju nonākt pozicijā. Līdz ar to rota pāriet straujā uzbrukumā uz ciemu.

Paliek gaišāks. Jau saredzamas atsevišķas mājas. Mūsu karavīri no meža stūŗa jau ievērojuši negaidītu apstākli: šinī sādžas galā, ēku aizsegā sarkanie pulcējas. It kā gājienam kārtojas. Nāk arvienu klāt no ciema būdām. — Piepeši mežā dzirdami sniega čaukstī. Dažas balsis pretinieka valodā. Bērzs dod zīmi pilnīgam klusumam, jo meža ceļš, pa kuŗu tuvojas balsis, iet pāris desmit soļu no grupas novietojuma. Kad gājēji — sakarnieki vistuvāk, viens no tiem žēlojas, ka nepaguvis kārtīgi brokastis ieturēt. Otrs atsaka: — Neraudi, bērns. Ēdīsim pusdienas L. ciemā. Tur dzīvo bagāta krustmāte. — L. ciemā! Tas ir ciems, kur atrodas mūsu bataljona štābs. Tā tad arī viņi gatavojas uzbrukumam. Abi sakarnieki pievienojas tiem, kas pulcējas sādžas galā.

Seržants Bērzs grūta pārbaudījuma priekšā: Pretinieks sapulcējies vienā kopā. Vislabākie rezultāti grupai, ja tūlīt atklāj uguni. Bet pulkstens tikai astoņi piecpadsmit. Ja nu pretinieks nezaudē aukstasinību un pēc pirmās zalves vēršas pret meža stūri? Viņu taču ir piecpadsmit reizes vairāk. Gaidīt līdz norunātam laikam, līdz mūsu rota sāks šaut? Līdz tam laikam pretinieks var pilnīgā kārtībā izvērsties un pienācīgi uzņemt cīņu. Lūk, kāds jātnieks pretinieku vidū uz zirga. Laikam dod pēdējos norādījumus. Droši vien, tas viņu komandieris.

— Sanākat visi šurp! — Pie seržanta salasās saujiņa karavīru.

Pirms Bērzs paspēj muti atdarīt domātam uzmudinājumam, kāds vecāks kareivis, kas trīs gadus sabijis vācu gūstā, pasteidzas izsacīt savu atzinumu. — Te jau, zvodnij, mums nav ko sākt. Cik tad mēs te esam. A paskat, šo vai melnais tūkstots. Es domāju gai...

— Vai tu zini, onkul, es tevi nesaucu, lai noklausītos, ko tu domā, — Bērzs mierīgā, bet ļoti noteiktā tonī pārtrauc. — Uzklausiet visi! Mēs esam šeit, lai kautos. Ar ienaidnieku. Un kausimies uz velna paraušanu! Es tik gribēju jums pasacīt, lai jūs gluži par velti neapgrūtiniet sevi ar muļķīgām bažām. Mūsu pozicija ir daudz labāka, kā mūsu rotai. Es jums apsolu pilnīgu drošību, bet no jums prasu vienu lietu — šoreiz vajaga trāpīt. Neviena lode nedrīkst pazust! Bez tam, kur dzirdiet komandas, tur nekādas domāšanas. Ja kāds man taisīs dumjības — lietošu visas priekšnieka tiesības kaŗa laukā!

Teikumi skanēja kā akmens uz akmeņa krizdami. Noteikti un iespaidīgi.

— Ieņemt vietas! Uzstādīt mērķekļus uz trīssimts soļiem! — Krastiņam ar patšauteni piecdesmit soļus pa labi! Krastiņ, tu sāksi šaut tūliņ pēc mūsu pirmās zalves! Pa to biezāko pūli visu laiku! Kad mēs skriesim uz sādžu — taupi mūsu zoles!

— Es būšu pirmais miestā, kā tu ar saviem...

— Mežoni! tu paliksi uz vietas! — Tā vajadzīgs!

— Zariņš! — novērot grupas aizmuguri!

— Grupa, gatavi? — Gatavi!

— Krastiņš? — Lai iet vaļā!

— Pirmā zalve — visiem ņemt jātnieku rumpī! Nomērķējiet labi! —

Patlaban jātnieks, pagriezis zirgu iepretī meža stūrim, rāda ar roku rotas virzienā.

— Grupa-a-a — Uguni! — Nokrācas mežs kā smagu nastu noveldams. Nav jātnieka ar izstieptu roku. Nav zirga.

— Mērķēt pūlī! Grupa-a — Uguni! — — — Uguni!... Starp zalvēm čakli kaļ tērauda dzenis, madonieša Krastiņa vadīts. Ir sākusies kaujas psichoze ar savu īpatnējo aizrautību un steigu. Nevienam nenāk prātā kādas šaubas vai bailes. Kritiskais ievads garām. Tagad ikviens tiek ierauts lielā hazardā un ļaudis, redzēdami, ka skaitliski lielais pretinieku bars šķīst uz visām pusēm bez kādas jēgas — nav vairs valdāmi. Seržants Bērzs ievērojis, ka bēgošie nekādu pretošanos izrādīt nedomā. Tie nomet visu, kas vien metams, un skrien kā ārprātīgi. Prom, tik prom! Ievainotie rāpo — kaut tik vienu soli prom!

Tik iznīcinošs ir labi organizēts pārsteigums.

— Grupa, aiz manis! — Kad straujā gaitā tie sasniedz ciema pirmās būdas, arī rota jau pienākusi un turpina sekot bēgošam ienaidniekam ciema otrā galā.

— Nu, draugi, kā gāja? — rotas komandieris uzsauc Bērzam, sastopoties ar pārējiem.

— Pateicos, kapteiņa kungs! Sākumā... pašā sākumā veciem sāka «zobi sāpēt». Vēlāk jau nekas.

— Labi, Bērz, — par daudz labi!

— Redziet, Zulpe, kā jaunie strādā...

*

13. janvārī otrā rota gūst sevišķus panākumus bez viena krituša no savējiem.

*

Un kad tagad novembrī prāvs skaits mūsu zemes dēlu sanāk Rīgā Lāčplēša svētkos — viņu vidū sastopam sapņotāju Bērzu ar dūšīgo patšautenes vīru Krastiņu.

Jaunība uzvarējusi.

Slaucamā mašīna

Pureņu saimniece jau sen ilgojās pēc slaucamās mašīnas. Ejot uz kūti, viņa katrreiz nopūtās: slauc nu atkal ar rokām! Cik tas būtu jauki, ja kūtī strādātu slaucamā mašīna. Tāds mazs, teiksim, elektriskais motoriņš. Dzied kaut kur kaktā savu augsto, smalko «do», bet govis mierīgi klausās, piemiedz labpatikā acis, un piens plūst putodams pa gumijas caurulītēm slaucenēs. Piens plūst slaucenēs, bet tu tikai staigā pa kūti un uzraugi, kā tāda mašīna darbojas. Viegli un ērti... Un pie visa tā arī — laikmetīgi. Tagad aizvien biežāk un biežāk sāk runāt un rakstīt par elektrības pielietošanu lauksaimniecībā. Laipni lūdzam. Purēnos elektriskā apgaismošana spīdēja jau trešo gadu. Tā tad nieka lieta: jāpieriko vēl tikai motoriņš.

Pats māju saimnieks par šo «nieka lietu» bija tomēr citādās domās. Zāles plāvējs vai ekseļu griežamā mašīna — jā, to viņš saprata. Smags, grūts darbs un mašīna te nāca kā nepieciešams, apsveicams palīgs. Bet govju slaukšana? Jāsmejas. Ko visu sievieši savās romantiskās galviņās arī neizfantazē! Šodien dod viņām slaucamo mašīnu, bet rīt, varbūt, jau prasīs elektrisko gludekli vai aitu cērpjamo mašīnu. Bez tam tāda govju slaucamā mašīna nebija nemaz tik lēta. Motoriņš... Ar motoriņu vien vēl nepietiek. Kur tad vadi, slaucenes, caurules un visi citi piederumi? Tas taču arī kaut ko maksāja. Nē, nē! Pureņu saimnieks negribēja par tādām lietām neko dzirdēt. — Lai nu, sieviņ, tā mašīna šoreiz paliek... lai nu paliek. Iztiksim, kā iztikām līdz šim, — viņš sievu tādās reizēs mierināja un, lai neapbēdinātu viņu pavisam, mīļi piebilda, — zini ko, sieviņ? Es tev uzdāvāšu labāk uz svētkiem kurpes vai smuku džemperīti. Zini, tādu siltu, mīkstu Angoras trusīšu vilnas džemperīti... Ko tu saki uz to? Izvēlies: ševroādas kurpes vai baltu džemperīti?

Tā tas vilkās ilgāku laiku. Bet tad, īsi pēc Mārtiņiem gadījās, ka saimniece vienu rītu vairs nepiecēlās. Nezin, kas bija ar viņu pēkšņi lēcies, tikai viņa palika gultā un sūdzējās, ka nejūtoties vairs labi. Tā kā galva reibstot, kā krustos durot, kā nezin kas. Protams, slimība var uzbrukt no mums katram un te nav nekā neparasta. Tikai neparastā situācijā tagad nokļuva pats māju saimnieks. Pureņu kūtī stāvēja trīspadsmit slaucamās govis. Tās apkopa saimniece un vecās Trīnes meitene Mārīte. Tā kā saimniece nu gulēja slima un Mārīte varēja izslaukt tikai dažas govis, tad saimniekam cits nekas neatlika, kā iet Mārītei palīgā. Patīkami tas nebija, bet citas izejas pagaidām neradās. Kaimiņos arī pašiem rokas bija darba pilnas. Un tā saimnieks, slaucenēm apkrāvies, devās uz kūti.

Slaukt viņš prata. Šo darbu viņš bija iemācījies jaunībā, lai gan tā īsti pamatīgi nebija nekad slaucis. Vienkārši: nespieda vajadzība.

Jau pēc pirmo triju govju izslaukšanas saimnieks sajuta rokās nāvīgu nogurumu. Pie joda! Kas to būtu domājis, ka slaukšana tik grūts darbs. Jeb viņš bija vienkārši aizradis? Viss var būt. Viņš pašķielēja paslepeni uz Mārīti. Tai neklājās daudz labāk. Nuja, tas saprotams. Ko nu tāds mazs meitēns daudz var. Bet viņš? Viņš taču bija liels, pieaudzis vīrietis. Brīnums, taisni jāparausta pleci.

Saimnieks sakoda zobus un slauca tālāk. Pie sestās govs viņš noslaucīja pieri, bet pie septītās nosēdās salmos un atpūtās. Un kad viņš pēc pabeigtā darba gāja atpakaļ uz istabu, mugura viņam bija slapja, it kā viņš būtu visu cēlienu plāvis karstā saulē sienu.

Sieva, uz gultas gulēdama, pasteidzās tūliņ apvaicāties, kā viņam pa kūti gājis. Ak, ko nu! — atbildes vietā saimnieks kaut ko nesakarīgu noņurdēja. Cik varēja vērot, viņam nemaz nepatika, ka viņu tik sīki iztaujā. Bet saimniece nelikās to ievērojam un runāja tikai tālāk. Dažādas tās govis esot. Piemēram, Zīmaļa — tā slaucoties viegli, bet lai Blesi izslauktu, vajagot lielas dūšas. Tāpat cieti slaucoties Vanda un Ogle. Nu, un kā gājis ar Malvu? Vai tā neizspērusi pienu? Raibaļai atkal saspregājis tesmens. To vajagot ieziest ar nesālītiem taukiem...

Saimnieks neteica nekā. Viņš tikai klausījās un strēba savu pusdienas zupu. Un ko lai viņš būtu arī sacījis? Viņam bija kauns atzīties, ka Malva tiešām izspērusi pienu, Blese nav nemaz ļāvusi slaukties, bet ieziest tesmeni Raibaļai viņš vienkārši piemirsis.

Otrā dienā saimniekam negāja labāk. Viņš pārnāca no kūts atkal noguris, noerrojies un nosvīdis. Hm, vai viņa domājot vēl ilgi gulēt? un kas viņai īsti kaišot? Tā — ne šis, ne tas... Jātiekot taču reiz skaidrībā...

Bet saimniece neko noteiktu nevarēja pasacīt. Viņa jau pati arī gribot tikt ātrāk atkal uz kājām, vai tad viņa neredzot, kā šis mocoties, bet trūkstot spēka. Ēstgriba turoties, bet spēka trūkstot. Pavisam savāds ķermeņa stāvoklis.

Neko darīt. Saimnieks turpināja savas kūts gaitas. Sestdienas vakarā viņš ilgi sēdēja savā istabā un šķirstīja kādu grāmatu. Šķirstīja, lēsa un atkal šķirstīja. Tas saimnieci stipri ieinteresēja. Kad saimnieks izgāja ārā, saimniece, neskatoties uz savu nespēku, piecēlās no gultas un piegāja pie saimnieka galda. Uz tā gulēja atšķirts piensaimniecības mašīnu un piederumu katalogs. Saimniece priecīgi pasmaidīja un atlaidās atkal gultā. Vai viņai palika labāk? Nezinu. Laikam gan. Bet vesela viņa tomēr vēl nejutās. Viņa gulēja, skatījās griestos vai šo to lasīja. Tā pagāja visa pirmā nedēļa un pienāca otrā. Saimnieks sašļuka un nokreņķējās vēl vairāk.

— Tu guli un pati nezini, kas tev kaiš. Varbūt, ka taisās kāda nopietna slimība. Es braukšu tūliņ pēc ārsta, — viņš kādu dienu, saģērbies, paziņoja.

Pārveda ārstu. Viņš izmeklēja saimnieci, bet neko noteiktu nevarēja konstatēt. Lai vēl paguļot. Tad redzēšot. Varbūt, vajadzēšot iet uz stariem. Parakstīja miega zāles un aizbrauca.

Jāguļ? Jā, bet cik ilgi, beidzot? Stari, varbūt bija laba lieta, bet Pureņu kūtī stāvēja trīspadsmit govis. Tās visas viņam bija jāslauc. Trīs reizes dienā. Bet nedēļā ir septiņas dienas. Pareizinat, lūdzu, trīs uz septiņi un tad vēl uz trīspadsmit. Nē, tas vairs nebija nekāds joks. Saimnieks vakaros atkal lēsa un šķirstīja piensaimniecības mašīnu katalogus. Un tad kādu rītu, pārnācis no kūts, viņš sacīja:

— Nolemts. Es gādāju slaucamo mašīnu.

Saimniece salēcās no prieka gultā sēdus.

— Kā tu sacīji, Jānīt? Slaucamo mašīnu?

— Jā, protams, slaucamo mašīnu... Tu brīnies?

— Nnē... neko... Es priecājos! Vai dieniņ, es ļoti, ļoti priecājos... Jauka mašīna...

— Bet, galvenais, — nepieciešama. Tu padomā pati: mums tagad jau trīspadsmit slaucamās govis, bet pēc svētkiem būs piecpadsmit. Tas taču vesels kara pulks. Kur tu viņas visas ar rokām vien izslauksi? Bez tam — jāseko arī laika garam. Tagad visur runā par elektrības pielietošanu lauksaimniecībā. Tā sakot, technikas progress... Vai lai mēs paliekam iepakaļ?

— O nē. Protams, ka nē.

— Tāpēc. Bet mums tā lieta ir samērā viegla. Elektriskā apgaismošana mums jau ievilkta. Jāiegādājas tikai vēl slaucenes un motoriņš un slauc vaļā!

Saimniece vairs neko neatbildēja, tikai priekā cieši saspieda saimnieka sastrādāto roku. Pēc dažām dienām Pureņos tiešām ieradās techniķis. Viņš uzstādīja kūtī jaunu Alfa slaucamo mašīnu un ierādīja, kā ar to jārīkojas. Kad saimniece dabūja par to zināt, viņa pēkšņi sāka atlaboties. Izveseļošanās gāja tik strauji uz priekšu, ka svētdienas rītā saimniece jau cēlās no gultas. Gan saimnieks mēģināja viņu visādi atrunāt, baidīdamies, ka viņa nesāk staigāt par agru un nekrīt atpakaļ, sak', kas ta tagad... tagad ar slaucamo mašīnu viņš tiek galā viegli ar visiem trīspadsmit kūts iemītniekiem — lai viņa atpūšā svien, — bet saimniece nebija vairs atrunājama. Viņa cēlās un gāja uz kūti. Jo tik ļoti viņa vēlējās redzēt to mašīnu, pēc kuras visā dzīvē bija tā ilgojusies. Jā, te nu viņa strādāja. Mazs elektrisks motoriņš kaut kur kaut kā dziedāja savu augsto smalko «do», govis mierīgi, acis piemiegušas klausījās un piens plūda putodams pa gumijas caurulēm slaucenēs. Tas bija laimīgs brīdis saimnieces dzīvē. Viņa atskatījās, vai tuvumā nav Mārīte, piegāja pie saimnieka un noskūpstīja to. Mīļi un sirsnīgi. Un pēc tam nekad vairs neslimoja. Nekad — visā savā mūžā.

Ed. Rapss,
Aizs. štāba org. daļas priekšnieks

Pirms 19 gadiem un tagad

Aizsargu organizācijas tapšanas dienas cieši saistās ar mūsu valsts visdrūmākām dienām, ar dienām, kas mūs atmiņās ved pie Ventas krastiem, kad mūsu nacionālās armijas pirmā virspavēlnieka Oskara Kalpaka vadītie karavīri uzsāka pirmās cīņu gaitas. Un tagad, ieiedami savas pastāvēšanas un darbības 20. gadā, lai savās atmiņās atgriežamies pie 1919. g. 20. marta, kad mūsu organizācijas tagadējais augstākais Vadonis — tā laika pirmais ministru prezidents Kārlis Ulmanis — lika pamatus Aizsargu organizācijai ar aizsargu nodaļām, kas dibināmas lauku pagastos.

Panākumi frontē lielā mērā bija atkarīgi no drošības apstākļiem aizmugurē un šīs drošības un kārtības uzturēšanas darbs bija pirmo aizsargu uzdevums.

Līdz ar Ziemeļvidzemes armijas atbrīvošanas cīņu gaitām sākās aizsargu nodaļu nodibināšanās arī turienes atbrīvotos pagastos un, ar mūsu varenās armijas uzvaras gājiena noslēgumu, visa mūsu zeme pārklājās ar aizsargu pulciņiem pagastos.

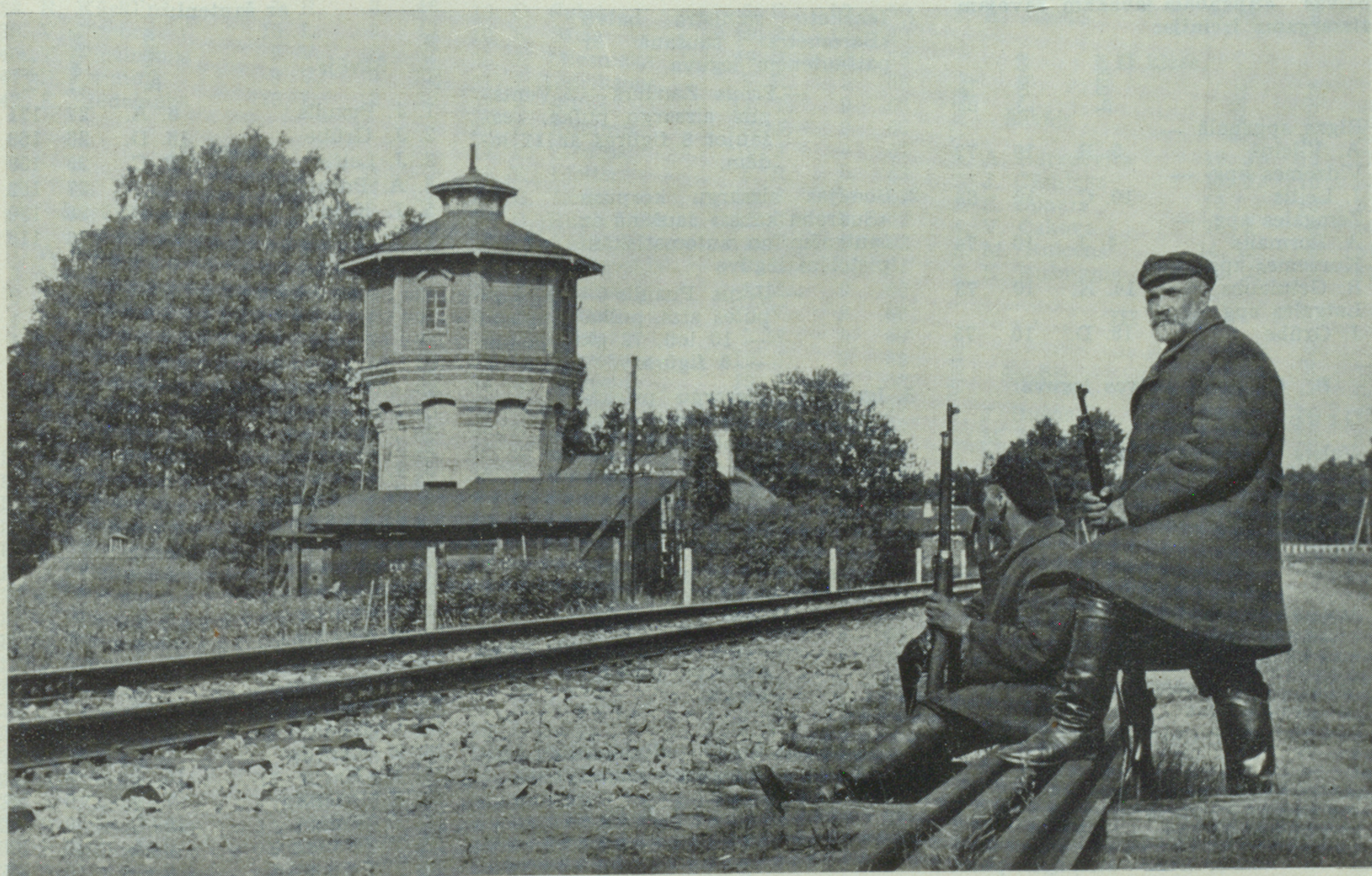
Izbeidzoties atbrīvošanas cīņām un ieejot miera laikmetā, varēja dažkārt iedomāties, jeb labāki sakot bija jāiedomājas, ka ir iestājies laikmets, kurā, ārpus pastāvošās armijās un policijas, citiem cilāt kara šauteni vai šķēpu būtu nevietā, bet to vietā visa vērība piegriežama saimnieciskās dzīves ieročiem, izpostītās saimnieciskās dzīves celtniecībai kā laukos, tā pilsētās.

Pati dzīve tomēr rādīja pretējo un lika nojaust, ka būtu pāragri aizrauties no illūzijām.

Ilgstošais kara laikmets, ienesdams lielas pārvērtības latvju tautas dzīvē, nesa līdz arī ilgstošas pēckara sekas un tieši daudz samaitājoša un ļauna: morāliski - tikumiskā pagrimšana, ētisko principu novārtā likšana, goda prāta un krietnības sajūtas trūkums bija visa ļaunuma sakne, kas lielā mērā ietekmēja pēckara laikmeta dzīvi.

Šo ļauno dīgļu pavedieni jo lielā mērā iezīmējās arī mūsu jaunās valsts dzīvē, iedzīvotāju neapzinīgajās masās.

Laupītāju bandas un citi noziedzīgi elementi sāka apdraudēt un traucēt mierīgo saimniecisko dzīvi

Latvijas pirmie aizsargi 1919. gadā apsargā dzelzceļa staciju.

lauku sētās. Arī sarkanā laikmeta atliekas, tā saucamie pagrīdas ļaudis, kaut arī nedroši, no jauna sāka likt sevi manīt, līdz ar to ienesdami mierīgos darba darītājos un visā mūsu valsts dzīvē nedrošības sajūtu.

Tas nevarēja palikt nenovērtēts no tiem, kam šī zeme bija viss viņu dzīves saturs, viņu dzīves mērķis, — tā bija zemniecība.

Zemnieks bija tas, kas pirmais nojauta, ka nav pienācis īstais laiks atsvešināties no kaŗa ieročiem un pieķerties vienīgi arklam, bet ka šo ieroču apvienošana ir stiprākais balsts vispārējās drošības nostiprināšanai valstī un saimnieciskās dzīves progresam.

Vēstījumi par nedrošo stāvokli lauku sētās vērsa uz sevi valsts vadības uzmanību, kam sekoja pareizais novērtējums, ka bez aizsargiem lauku sētās drošības nebūs. Šis apstāklis arī pašķīra ceļu aizsargu nodaļu tālākai pastāvēšanai, no kā turpmākā attīstībā, pārkārtojoties no klaušu kārtas uz brīvprātīgas iestāšanās pamatiem, izveidojās tagadējā Aizsargu organizācija.

Gadu no gada Aizsargu organizācijas darbība ir vērsusies plašumā. Darbības plašums un vispusīgums jo redzami izpaudās pēc pārvērtību dienām, kad pati dzīve, jaunais laiks no aizsargiem un aizsardzēm prasīja jaunā laika un tā gara nešanu un nostiprināšanos lauku sētās, plašākā sabiedrībā.

Nevietā vai goda dēļ tiekšanās pēc darbības plašuma nekad nav bijis Aizsargu organizācijas nolūks, bet arī nekad neesam atteikušies pielikt rokas pie darba tur, kur valsts un tautas intereses to ir prasījušas.

Un tieši lielākā daļa aizsargu līdzšinējo darba gadu iekļauta polītisko partiju ārdošās darbības laikmetā, kad valsts, tautas intereses un gods tika kājām mīti, — kad maitājošā darba darītāju pulki draudēja pāraugt pozitīvos spēkus.

Tas viss, aizsargi un aizsardzes, no mūsu atmiņām lai tik ātri neizzūd, un dienās, kad labi klājas, lai ir kā kluss brīdinājums no nebaltām dienām.

Pārkārtojoties lauku sabiedriskai un saimnieciskai dzīvei uz jauniem pamatiem — jauno iestādījumu prasību garā, aizsargu un aizsardžu rosība, čaklums un goda prāts lai nekad un nekur neizpaliek, — tikai tad būsim pareizi sapratuši jaunā laika nesēju idejas un garu un attaisnojuši šā laikmeta misiju.

Aizsargu šaušanas sasniegumi 1937. gadā

XII vispārējās aizsargu šaušanas sacīkstes 1937. g. 18. septembrī.

A. Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa balvas «Apgabala labākam šāvējam aizsargam» izcīnīja:

	Pulks	Lodes	Pkt.
1. Rīgas apgabalā — A. Vilciņš	5. R.	10	72
2. Vidzemes apg. — J. Leitis	10. C.	10	83
3. Zemgales apg. — A. Pormalis	4. J.	10	74
4. Kurzemes apg. — R. Grīnlaubs	14. K.	10	73
5. Latgales apg. — J. Grūbe	18. D.	10	75

B. Ceļojošās balvas ieguva:

Grupu izcīņā:

1. Valsts Prezidenta 1936. g. ceļojošo balvu šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm uz vienu gadu ieguva

   — 7. Valkas aizsargu pulks ar 402 pkt.

2. Valsts Prezidenta 1935. g. ceļojošo balvu «Labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar šautenēm» uz vienu gadu ieguva

   — 10. Cēsu aizsargu pulks ar 389 pkt.

3. Zaķa kunga balvu «Sudraba kauss» grupu šaušanā ar patšautenēm ieguva

   — 10. Cēsu aizsargu pulks sašaujot 21 figūru ar 32 lodēm.

Individuālā izcīņā:

1. Iekšlietu ministra balvu «Barometrs» šaušanā ar patšautenēm ieguva

   — Fricis Zanders — 2. Ventspils aizsargu pulka, sašaujot 8 figūras ar 11 lodēm.

2. Somijas aizsargu korpusa «Sudraba kauss» šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm ieguva

   — Jānis Puzulis — 6. Aizputes aizs. pulka (šautene — 10 lod. 72 pkt., pistole — 6 figūras).

3. Igaunijas aizsargu priekšnieka ģen. Orasmāa (Roska) «Kolonn», meistaršaušanā ieguva

   — Jānis Puzulis — 6. Aizputes aizsargu pulka — 27 lodes, 171 pkt.

4. Konsula Himnerga, Somijā «Sudraba kauss» šaušanā ar kaŗa šautenēm ieguva

   — Jānis Leitis — 10. Cēsu aizsargu pulka, 10 lodes, 83 pkt.

C. Labākais šāvējs individuāli ar šauteni un automatisko pistoli kopā.

1. Puzulis Jānis — 6. A. a. p.

Ar šauteni	10 lod.	72 pkt.
ar autom. pistoli	6 fig.	102 pkt.
Kopā		174 pkt.

D. Meistaršāvēju sacensība šaušanā ar šauteni:

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	J. Puzulis	6. A.	27	171
2.	J. Grūbe	18. D.	26	168
3.	J. Leitis	10. C.	25	158
4.	A. Pormalis	4. J.	27	152
5.	J. Kalniņš	18. D.	26	130
6.	J. Rusovs	10. C.	26	118

E. Šaušanā ar šauteni. I klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	J. Leitis	10. C.	10	83
2.	J. Rusovs	10. C.	10	75
3.	J. Grūbe	18. D.	10	75
4.	A. Pormalis	4. J.	10	74
5.	J. Kalniņš	18. D.	10	73
6.	J. Puzulis	6. A.	10	72
7.	V. Dāvis	11. T.	10	69
8.	P. Spure	4. J.	10	66
9.	J. Pinnis	8. V.	10	60
10.	H. Pfafrots	16. J.	9	69
11.	A. Veiss	15. L.	9	67
12.	J. Aperāns	4. J.	9	63
13.	J. Dubrovskis	17. R.	9	61
14.	V. Mednis	4. J.	9	60
15.	E. Kārklis	7. V.	9	58
16.	M. Harjū	10. C.	9	57
17.	K. Priedīts	7. V.	9	56
18.	E. Šmits	10. C.	9	55
19.	J. Brālēns	3. L.	9	53
20.	J. Leimanis	6. A.	9	49
21.	J. Dūdelis	12. I.	9	41
22.	M. Pliukšis	15. L.	9	39

II klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	O. Dambrovs	10. C.	10	78
2.	A. Sīlis	16. J.	10	73
3.	R. Grīnlaubs	14. K.	10	73
4.	P. Rusovs	10. C.	10	71
5.	J. Stiebriņš	4. J.	10	71
6.	J. Leimanis	6. A.	10	71
7.	K. Jansons	16. J.	10	63
8.	V. Ķīlis	8. V.	10	63
9.	V. Stiebriņš	4. J.	10	62
10.	G. Plaude	14. K.	10	60
11.	H. Timmermanis	18. D.	10	57
12.	A. Gržibovskis	3. L.	9	67
13.	J. Briģis	5. R.	9	65
14.	J. Brīvulis	17. R.	9	64
15.	A. Dolacis	9. M.	9	63
16.	E. Ābele	5. R.	9	63
17.	R. Kamaldnieks	7. V.	9	62
18.	M. Rozentāls	2. V.	9	62
19.	J. Zemītis	5. R.	9	61
20.	K. Janmeijs	14. K.	9	61
21.	N. Kizikovs	17. R.	9	58
22.	A. Timšs	7. V.	9	56
23.	U. Virbulis	14. K.	9	53
24.	J. Mednis	4. J.	8	57
25.	A. Baumanis	8. V.	8	57
26.	K. Jansons	8. V.	8	56
27.	A. Gorbands	2. V.	8	56
28.	K. Jēkabsons	8. V.	8	56
29.	J. Bērziņš	16. J.	8	54
30.	J. Gūtmanis	4. J.	8	53
31.	H. Bojārs	9. M.	8	53
32.	R. Taukulis	9. M.	8	53
33.	R. Resnis	18. D.	8	52
34.	E. Bušs	10. C.	8	49
35.	J. Krūmiņš	9. M.	8	48
36.	H. Strēlnieks	15. L.	8	46
37.	A. Bauce	15. L.	8	46
38.	R. Kārkliņš	5. R.	8	46
39.	V. Timbra	15. L.	8	43
40.	T. Picalcelms	2. V.	8	42
41.	P. Laimiņš	8. V.	8	39
42.	E. Stedelaubs	15. L.	8	36

III klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	A. Vilciņš	5. R.	10	72
2.	V. Lodziņš	4. J.	10	62
3.	V. Cerbulis	Dz.	10	59
4.	J. Vītoliņš	9. M.	10	41
5.	K. Dimda	5. R.	9	69
6.	V. Freimanis	16. J.	9	65
7.	V. Pūtelis	16. J.	9	62
8.	J. Gertsons	5. R.	9	60
9.	R. Majors	Av.	9	60
10.	N. Černavskis	Dz.	9	60
11.	J. Ļinavskis	3. L.	9	60
12.	F. Vācietis	14. K.	9	59
13.	R. Tomiņš	4. J.	9	59
14.	K. Bergmanis	16. J.	9	50
15.	A. Petteris	Dz.	9	50
16.	P. Celms	13. B.	9	50
17.	K. Zariņš	7. V.	9	48
18.	K. Spunde	5. R.	9	48
19.	J. Mišelis	15. L.	9	46
20.	I. Bērziņš	15. L.	9	46
21.	K. Lauva	9. M.	8	60
22.	E. Neimanis	15. L.	8	57
23.	F. Spriņģis	Av.	8	56
24.	A. Temņevs	17. R.	8	56
25.	A. Kārklis	7. V.	8	54
26.	B. Bikaunieks	14. K.	8	53
27.	J. Šidlovskis	5. R.	8	52
28.	A. Lindemanis	1. T.	8	46
29.	A. Morozovs	5. R.	8	44
30.	E. Grundšteins	5. R.	8	43
31.	A. Auziņš	2. V.	8	40
32.	A. Millers	8. V.	8	39
33.	J. Koroševskis	17. R.	8	39
34.	V. Voskāns	17. R.	7	48
35.	M. Lejasmeiers	2. V.	7	48
36.	A. Zandbergs	2. V.	7	48
37.	M. Michailovs	3. L.	7	47
38.	K. Briedis	8. V.	7	46
39.	E. Kuršinskis	15. L.	7	43
40.	J. Grozgals	15. L.	7	41
41.	D. Garjānis	17. R.	7	38
42.	K. Pinčers	11. T.	7	37
43.	K. Liepiņš	Dz.	7	33
44.	O. Daugavietis	4. J.	7	25

III klase.

Laiks — 1 min. 15 sek.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	E. Sedlenieks	8. V.	10	75
2.	R. Liepiņš	9. M.	10	75
3.	K. Freimanis	11. T.	10	70
4.	J. Gertners	19. J.	10	68
5.	B. Braunfelds	1. T.	10	66
6.	K. Dumpis	1. T.	10	65
7.	V. Klakmanis	13. B.	10	65
8.	E. Ūdris	10. C.	10	65
9.	K. Zalcmanis	13. B.	10	63
10.	P. Barons	5. R.	10	63
11.	V. Bleķis	16. J.	10	61
12.	J. Dūkups	15. L.	10	59
13.	J. Kamzols	13. B.	10	59
14.	J. Lasis	5. R.	10	58
15.	R. Dambenieks	13. B.	10	57
16.	K. Strazdiņš	19. J.	10	56
17.	V. Ansons	16. J.	10	52
18.	O. Šulcs	5. R.	10	50
19.	K. Miza	19. J.	10	48
20.	J. Miesnieks	19. J.	9	78
21.	J. Indriksons	5. R.	9	68
22.	A. Siliņš	11. T.	9	68
23.	E. Ādminis	19 J.	9	68
24.	E. Ziediņš	19. J.	9	67
25.	K. Līcītis	5. R.	9	63
26.	B. Locs	19. J.	9	63
27.	B. Rupšenieks	12. I.	9	62
28.	F. Zakovskis	11. T.	9	62
29.	A. Pavlovskis	3. L.	9	61
30.	P. Auziņš	9. M.	9	60
31.	A. Mūzis	7. V.	9	60
32.	A. Osītis	9. M.	9	59
33.	G. Morozovs	19. J.	9	58
34.	A. Samsons	19. J.	9	58
35.	A. Briška	18. D.	9	55
36.	K. Zvirbulis	11. T.	9	53
37.	E. Strups	16. J.	9	53
38.	Ē. Bērziņš	9. M.	9	52
39.	J. Kalniņš	5 .R.	9	52
40.	R. Vilmanis	3. L.	9	50
41.	J. Fogels	5. R.	9	50
42.	K. Projums	3. L.	9	48
43.	J. Tauriņš	9. M.	9	40
44.	P. Artistovs	19. J.	9	40
45.	A. Upenieks	8. V.	8	60
46.	A. Andersons	13. B.	8	59
47.	K. Spulga	5. R.	8	58
48.	R. Vīndedzis	11. T.	8	56
49.	I. Cašņa	18. D.	8	55
50.	A. Skroderis	19. J.	8	54
51.	A. Straupenieks	16. J.	8	54
52.	A. Bušs	13. B.	8	54
53.	K. Tomiņš	2. V.	8	53
54.	A. Strupausis	7. V.	8	53
55.	K. Meirāns	19. J.	8	53
56.	E. Sietiņš	13. B.	8	52
57.	K. Ruiga	19. J.	8	52
58.	K. Voskāns	17. R.	8	51
59.	J. Leitis	9. M.	8	50
60.	R. Kudums	15. L.	8	49
61.	K. Tauciņš	9. M.	8	43
62.	A. Ķeķis	16. J.	8	42
63.	K. Ķēbers	7. V.	8	41
64.	A. Mūrnieks	3. L.	8	40
65.	V. Freimanis	16. J.	8	39
66.	J. Maurītis	8. V.	8	38
67.	P. Spilve	18. D.	8	35
68.	A. Ķemers	11. T.	8	34
69.	A. Gogulis	7. V.	8	30

Vecāko aizsargu kategorija.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	K. Ronis	16. J.	10	72
2.	R. Roze	17. R.	10	67
3.	K. Jumiķis	13. B.	10	63
4.	P. Cīpars	10. C.	10	62
5.	J. Kocers	5. R.	10	47
6.	V. Murņikovs	Av.	9	61
7.	A. Koroševskis	17. R.	9	56
8.	J. Eglītis	4. J.	8	53
9.	P. Smočs	17. R.	8	46
10.	P. Lakstīgals	4. J.	8	41
11.	M. Bērziņš	10. C.	8	40
12.	J. Trupāns	3. L.	7	44

F. Šaušanā ar karabīnu.

I klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	H. Kaužens	8. V.	10	68
2.	A. Emoliņš	14. K.	10	59
3.	Ā. Jozeps	9. M.	8	57

II klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	A. Barzdevics	16. J.	10	75
2.	J. Cēsnieks	16. J.	10	63
3.	E. Epners	16.J.	10	53
4.	V. Čakovs	16. J.	9	57
5.	M. Ruicēns	14. K.	8	51
6.	K. Bušmanis	16. J.	8	47

III klase.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	J. Bučas	16. J.	10	75
2.	M. Miķelsons	5. R.	10	67
3.	P. Miķelsons	9. M.	10	65
4.	Ž. Butkus	16. J.	9	45
5.	K. Balandīns	14. K.	8	64
6.	A. Kajaks	2. V.	8	43

III klase.

Laiks — 1 min. 15 sek.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	J. Blaus	9. M.	10	70
2.	K. Kažmērs	9. M.	10	66
3.	J. Ļoļa	5. R.	10	56
4.	K. Tamamacis	7. V.	9	64
5.	F. Jansons	15. L.	9	44
6.	Ē. Ziediņš	9. M.	9	41
7.	E. Grundmanis	4. J.	8	56
8.	P. Mežsēts	9. M.	8	55
9.	K. Zaltāns	4. J.	8	52
10.	A. Grīnbergs	9. M.	8	52

Vecāko aizsargu kategorija.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Lodes	Pkt.
1.	K. Blīgzna	5. R.	7	49

G. Snaiperu vingrojums.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Fig.
1.	A. Pormalis	4. J.	3—2
2.	K. Jēkabnieks	15. L.	3—2
3.	E. Ozols-Ozoliņš	Dz.	3—1
4.	K. Tolle	8. V.	3—1

H. Šaušana ar automatisko pistoli.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Figūras 8 sek.	6 sek.	4 sek.
1.	R. Vīksne	4. J.	6	6	—
2.	M. Pelsis	13. B.	6	5	—
3.	V. Dāvus	11. T.	6	3	4
4.	R. Roze	17. R.	6	3	3
5.	R. Asbergs	14. K.	6	3	2
6.	R. Vanags	4 J.	6	2	4
7.	E. Priedīts	13. B.	6	2	3
8.	J. Puzulis	6. A.	6	1	—
9.	V. Tukumietis	Dz.	5		

Vieta	Šāvējs	Pulks	Fig. 8 sek.
10.	J. Bučiņš	16. J.	5
11.	H. Glinbergs	2. V.	5
12.	K. Tolle	8. V.	5
13.	K. Valdmanis	19. J.	5
14.	A. Tauniņš	5. R.	5
15.	J. Leitis	10. C.	5
16.	J. Sīmanis	15. L.	5
17.	A. Jansons	7. V.	5
18.	O. Pantelis	Dz.	5
19.	V. Jerumanis	6 A.	5
20.	E. Grīnbergs	17. R.	5
21.	E. Binde	7. V.	5
22.	J. Vispoļskis	Dz.	5
23.	E. Bērziņš	5. R.	5
24.	J. Kalniņš	18. D.	5
25.	E. Princis	16. J.	5
26.	A. Andersons	13. B.	5
27.	A. Sīlis	16. J.	5
28.	H. Pfafrots	16. J.	5
29.	F. Freijs	16. J.	5
30.	J. Kvēps	9. M.	5

I. Šaušanā ar patšauteni.

Vieta	Šāvējs	Pulks	Fig.
1.	F. Zanders	2. V.	8
2.	J. Indriksons	5. R.	7
3.	J. Jānītis	8. V.	7
4.	P. Eglītis	8. V.	7
5.	A. Freibergs	1. T.	7
6	R. Valters	16. J.	7
7.	K. Kradiņš	5. R.	7
8.	J. Grīnfelds	11. T.	7
9.	A. Pormalis	4. J.	6
10.	E. Švika	9. M.	6
11.	E. Ūdris	10. C.	6
12.	J. Pīpenbergs	11. T.	6
13.	J. Šmits	15. L.	6
14.	J. Šmits	16. J.	6
15.	St. Gugans	17. R.	6
16.	V. Saksons	Dz.	6

K. Grupu šaušana ar patšautenēm.

		Fig.	Lod.
1.	10. Cēsu a. p.	21	31
2.	5. Rīgas a. p.	20	31
3.	8. Valmieras a. p.	19	32
4.	1. Talsu a. p.	19	28
5.	11. Tukuma a. p.	18	26
6.	16. Jelgavas a. p.	17	31
7.	9. Madonas a. p.	17	27
8.	2. Ventspils a. p.	17	22
9.	17. Rēzeknes a. p.	15	18
10.	15. Liepājas a. p.	15	17

CHRONIKA

* Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš ar 1. martu par aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieku iecēlis ministrijai piekomandēto armijas štāba kapteini Jāni Sānu. Jaunieceltais daļas priekšnieks dzimis 1904. g. 15. februārī Rozēnu pagastā. 1924. gadā ar pirmo šķiru beidzis Latvijas kaŗaskolu, kā virsnieks darbojies Auto-tanku, Cēsu un Rīgas kājnieku pulkos, 1935. gadā beidzis augstāko kaŗaskolu, pēc kam strādājis Latgales divīzijas štābā un armijas štāba operātīvā daļā.

* Ar Sabiedrisko lietu ministra rezolūciju pulka kapelmeistars pārdēvēts par pulka orķestŗu kapelmeistaru (dienesta ārējās nozīmes — 2 mazās piecstūrainās zvaigznītes) un orķestŗa vadītājs par orķestŗa kapelmeistaru (nozīmes — 1 mazā piecstūrainā zvaigznīte).

* Ar Sabiedrisko lietu ministra rezolūciju aizsargu pulkos nodibināti sekojoši jauni amati:

1) pulka koŗu diriģents (dienesta ārējās nozīmes — 2 mazās piecstūrainās zvaigznītes),

2) koŗa diriģents (nozīmes — 1 mazā piecstūrainā zvaigznīte).

* 15. februārī Rīgā, aizsargu štābā, notika pulku divīzionu un eskadronu komandieŗu apspriede, kuŗā pārrunāja jātnieku apmācību un sacīkšu programmu 1938. gadam.

* Pēc 1. marta pieteiktiem abonentiem «Aizsarga» 1. un 2. burtnīcu izdevniecība vairs nevar piesūtīt, bet abonenti saņems žurnālu ar 3. burtnīcu. «Aizsarga» š. g. 1. un 2. burtnīca iespiesta un izplatīta apaļos 30.000 eksemplāros.

1. Talsu pulks.

* Par pulka fiziskās audzināšanas instruktori iecelta Hedviga Freimane.

* Pulks 4. martā Talsos rīkoja pulkveža Kalpaka atceres vakaru. Dievkalpojumu noturēja Talsu un Stendes mācītāji, pēc kam baznīcā atklāja 40 Talsu draudzes kritušajiem brīvības cīnītājiem piemiņas plāksni, pie kuŗas stāvēja aizsargu goda sardze un pulka kom. palīgs Eglītis nolika vaiņagu. Dievkalpojumu kuplināja koŗa dziesmas un mūzikas priekšnesumi. Talsu Saviesīgās b-bas zālē aizsargu aviācijas nod. pr-ks Edg. Alberings runāja par pulkv. Oskaru Kalpaku un kalpakiešiem.

* Virbu nodaļas rīkotais Kalpaka vakars 5. martā notika pagasta bij. skolas namā. Par pulkvedi Kalpaku un kalpakiešu garu mūsdienās runāja Sabiedrisko lietu min. lektors P. Norvilis. Kandavas vīru dubultkvartets, Ž. Bergmaņa vadībā, izpildīja vērtīgu koncertprogramu ar 14 piemērotām patriotiskām dziesmām.

* Kandavas nodaļas rīkotajās Kalpaka atceres svinībās runāja Edg. Albe rings. Vakars bija labi noorganizēts un apmeklēts, par ko bija rūpējies nodaļas priekšnieks Indriksons un aizsardžu pulciņa priekšniece.

2. Ventspils pulks.

* 12. un 13. februārī, Ventspils Latviešu biedrības zālē, gadskārtējos kursos pulcējās pulka sporta pulciņu vadītāji un vadītājas. Jaunas zināšanas vadītāju saimei sniedza sporta instruktori R. Dekšenieks un I. Grīnberga. Galvenā vērība šogad tika pievērsta basketbola spēlei. Tam sekoja vingrošana ar zviedru solu, medicīnas bumbu u. t. t. Sniedzot vērtīgus padomus, R. Dekšenieks vadīja arī treniņa spēli basketbolā starp Ventspils aizsargu reprezentējošo un jaunatnes vienību, mācot t. s. «piecvīru» aizsardzību un uzbrukumu.

* Vārves nodaļa ievadījusi priekšlasījumu vakaru rīkošanu. 13. februārī pamatskolas telpās H. Bergmanis nolasīja priekšlasījumu par mūziku, bet Dr. M. Geistauts par lipīgo slimību izcelšanos. Vakaru ievadīja un tāpat noslēdza aizsargu koŗa noskandinātas dziesmas, diriģ. H. Bergmaņa vadībā.

* Piltenes nodaļa 13. februārī uzveda režisora A. Gulbja iestudējumā Vittes lugu «Dzimtene sauc». Izrādē piedalījās kā vecie, tā jaunie Piltenes labākie aktieŗi, un izrāde publikai ļoti patika.

* Kupla aizsargu labvēļu saime 26. februārī pulcējās Ventspils Latviešu biedrības zālē pulka gadskārtējā sarīkojumā. Aizsargi un aizsardzes uzveda H. Dorbes jautro spēli «Gals labs, viss labs», kuŗai mūziku komponējis A. Sīlis. Izrādi bija sagatavojis režisors A. Gulbis. Dubultkvartets «Tēvija» nodziedāja veselu rindu patriotisku dziesmu, no kuŗām daudzas bija jāatkārto.

3. Ludzas pulks.

* Pulka tieslietu pārzinis Ed. Šmitchens un 1. rt. kom. Petzals rīko priekšlasījumus visos apriņķa pagastos par Dr. K. Ulmaņa Civillikumu un tā nozīmi tautas dzīvē. Interese par jauno likumu ir liela, un priekšlasījumi labi apmeklēti.

* Nodaļu slēpošanas dienās sarīkotās sacensībās piedalījušies 218 aizsar-

gi, aizsardzes un sporta pulciņa dalībnieki - ces.

* Pulka slēpošanas sacīkstes 20. februārī bija pulcinājušas nodaļu 61 labākos (1937. g. — 37) sportistus un sportistes, kuŗi draudzīgā sacensībā guva labus rezultātus. Komandu sacensībā I v. un pulka farmaceita A. Matisona dāvāto ceļojošo balvu — sudraba kausu uz vienu gadu ieguva Nautrēnu nodaļas sportisti, veicot 10 km distanci ar vid. laiku — 46 min. 11 sek. Katrs komandas dalībnieks personīgā īpašumā saņēma pulkv. ltn. A. Kontrovska grāmatu «Kādiem mums jābūt». II v. — Briģu nod. — 46 min. 26 sek., III v. — Nirzas nod. — 48 min. 56 sek. Individuāli labākie slēpotāji: I v. — Nautrēnu n. sport. J. Latkovskis — 43 m. 04 sek., ieguva somu slēpes; II v. — Nautrēnu nod. sp. R. Kravals — 43 min. 05 sek. — ieguva C/s. Turība dāvātos slēpošanas zābakus; III v. — Briģu nod. sp. J. Pupčonoks — 43 min. 53 sek. — kooper. «Gaisma» dāvātās grāmatas «Apkārt zemes lodei» divus sējumus; IV v. — Briģu n. sp. J. Levšonoks — 44 min. 43 sek. — Dauges «Lielās personības». Sieviešu sacensībā — 3 km distancē — I v. Nirzas nod. sp. V. Vonda — 23 min. 02 sek. — pulka sporta kluba slēpes; II v. — Nirzas nod. sp. E. Zeļenko — 23 min. 59 sek. — fiz. audzin. instr. V. Vāverānes kristalla trauku; III v. — Mērdzenes nod. sp. A. Žagata — 24 min. 3,5 sek. — R. Bebra «Latvju māte». Bez minētiem vēl 15 labākie slēpotāji saņēma personīgā īpašumā iesietas vērtīgas grāmatas. Sacensības notika šķērsotā apvidū un tās vadīja pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Frišmanis.

* 2. februārī Šķaunes nod. rīkotā teātŗa izrāde jaunajā Robežsargu tautas namā bija labi apmeklēta. Sarīkojumu kuplināja nodaļas koris, dir. F. Lubkāna vadībā, un rajona agr. A. Bērzkalns ar priekšlasījumu par lauksaimniecības ienesīguma vairošanu.

* 6. februārī Zilupes nod. drāmatiskais pulciņš uzveda K. Dišleres «Studentes vasaru». Sarīkojums kopā ar mantu loteriju deva nodaļai labu ienākumu.

* 6. februārī Rundēnu nod. rīkotais tautas deju un sporta priekšnesumu vakars bija pulcinājis plašākas apkārtnes jauniešus, kuŗiem bija dota iespēja iepazīties ar mūsu tautas dejām, pulka fiz. audzin. instruktores V. Vāverānes vadībā.

* 5. februārī Ciblas nod. drāmatiskais pulciņš Eversmuižas pamatskolā uzveda Akuratera «Vecie un jaunie», rež. V. Hermaņa iestudējumā. Sarīkojums bija labi apmeklēts.

* 12. februārī pulka štāba rotas rīkotais koncerts ar V. Fricnovičas, A. Kapteines, A. Ciemiņa piedalīšanos bija pulcinājis Latv. b-bu savienības namā visu Ludzas sabiedrību. Mākslinieki guva nedalītu klausītāju piekrišanu un sarīkojuma atlikums deva ievērojamu materiālu atbalstu rotas kultūrālās darbības sekmīgākai attīstīšanai.

* 20. februārī Brigu nod. jaukts koris, dir. O. Kušķa vadībā, sniedza nodaļas sarīkojuma klausītājiem mūsu komponistu vērtīgākās dziesmas.

* Nirzas nod. 20. februāŗa sarīkojums ar Zonberga lugas «Jaunais siržu tilts» uzvedumu, rež. V. Hermaņa vadībā, bija labi apmeklēts.

Jaunieceltais aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. Jānis Sāns.

* Rosīgā Rundēnu nodaļa 27. februārī savā namā uzveda P. Brikmaņa lugu «Senlatvju vakarēšana». Sarīkojumu kuplināja nodaļas koris dir. J. Kudravceva vadībā.

4. Jēkabpils pulks.

* 5. februārī Jēkabpilī, Aizsargu namā, štāba rota rīkoja slēgtu tautisku vakaru. Lielāku skaitu, to starpā vairāk jauniestudētu, tautas deju izpildīja rotas sporta pulc. dalībnieki-ces. Vēlāk notika arī tautas tērpu parāde sievietēm, jo to vairums bija ieradušās krāšņajos tautiskos tērpos.

* 10. februārī Slātes pamatskolā, 3. rotas kom. J. Vaska aicināti, apspriedē ieradās pašvaldības, aizsargu un sab. organizāciju pārstāvji, kas atzina, ka sabiedriskās dzīves prasības tik tālu izveidojušās, ka nepieciešama aizsargu nama būve. Nama būvi paredzēts uzsākt 1940. gadā.

* 16. februārī, štāba rota kārtējam trešdienas vakaram bija izvēlējusies nacionālu programmu. To ievadot, rotas kom. A. Pormalis uzaicināja uzsaukt «Lai dzīvo!» brāļu tautai lietuvjiem viņu valsts 20. gadadienā. Sekoja vada kom. P. Pakalna referāts par Tēvzemes dziesmas izcelšanos un vīru dubultkvarteta priekšnesumi. Tālāk vada kom. Alfr. Ozols nolasīja stāstu «Gūstekņa sirds», vada kom. A. Gurts un aizsardze M. Pūtele nodeklamēja R. Blaumaņa un Fr. Bārdas dzejas.

* 19. februārī Aizsargu namā štāba rota rīkoja Zemnieku drāmas viesizrādi ar V. Zonberga skatu lugu «Ziedošais jaunības laiks». Apmeklēts labi.

* 19. un 20. februārī Aizsargu namā notika gadskārtējie pulka sporta pulciņu vadītāju kursi. 5. R. a. p. fiz. audz. instr. Grīnberga un lektors Dekšenieks sportistus-tes apmācīja vingrošanā, tautiskās dejās, basketbolā, slēpošanā u. t. t. Dalibnieku skaits šogad vidējs.

* 12. un 13. februārī Daudzeses rosīgās aizsardzes rīkoja mājturības kursus, kuŗus vadīja instruktore Basava. Kursus bez aizsardzēm apmeklēja arī lielāks skaits pagasta pārējo lauku sētu kopēju. Kursu noslēguma vakarā Sab. l. min. lektors runāja par aizsargu tagadējiem pienākumiem pagasta dzīves celšanā. Aizsardžu pulciņu jau ilgāku laiku sekmīgi vada rotas kom. Lindes kdze.

5. Rīgas pulks.

* 8. februārī pagāja viens gads kopš nelaimes gadījuma, kas prasīja dzīvību aktīvākam Ikšķiles nodaļas aizsargam — Viktoram Osim. Godinot viņa piemiņu, Ikšķiles nodaļa 6. februārī uz Oša kapa novietoja piemiņas plāksni, kuŗu atklāja nodaļas priekšnieks, bet iesvētīja māc. Rubenis.

* Blaumaņa piemiņas vakaru rīkoja Pļaviņu nodaļa. Par Blaumaņa dzīvi un darbu referēja ģimnazijas skolotājs N. Kazeks, bet koris noskandināja vairākas skaistas, rūpīgi sagatavotas dziesmas. Sarīkojums bija pulcējis daudz jaunatnes, vietējo sabiedrību un pašvaldības darbiniekus.

* Nītaures nodaļa un aizsardžu pulciņš sarīkoja pirmo vakarēšanu. Tā bija pulcinājusi daudz apmeklētāju. Starp citām nodarbībām bija arī referāti. Pamatskolas pārzinis Spalviņš referēja par vakarēšanu un uzaicināja ieinteresētos vakarēt pa kārtai pie katra dalībnieka. Aizsargu nodaļas priekšnieks agr. Pūliņš referēja par augļkopību un mājas izdaiļošanu.

* Vidrižu nodaļa ar Lēdurgas lauksaimniecības biedrību rīkoja 20. februārī, Vidrižu biedrības namā, biedru tuvināšanās vakaru. Pirms tam notika LLK kandidātu vēlēšanas, bet Vidrižu aizsardžu pulciņš, priekšnieces V. Admines un instr. Amerikas vadībā, rīko-

4. J. a. p. štāba rotas rīkotās tautas tērpu parādes dalībnieces.

atbalsts pulka vadībai dažādos sarīkojumos. Pulciņā pēdējā laikā jūtams straujš jaunu dalībnieču pieplūdums. Pulciņa rosīgo darbību vada Milda Šmite.

* 13. februārī Kārķu nodaļas sarīkojumā, Kārķos, viesojās Ērģemes aizsargu drāmatiskā trupa, ar K. Jēkabsona drāmu «Draudaru vedekla». Kupli apmeklētā izrāde izpelnījās piekrišanu.

* Vērtīgas vakarēšanas rīko Vijciema aizsardzes. Janvāra vakarēšanā skolotājs A. Jurjāns referēja par vakarēšaun senāk un tagad, instruktore O. Stērstiņa runāja par mājturības jautājumiem, bet klavieru priekšnesumiem vakaru kuplināja brīvm. O. Trekše. Otrā šīgada vakarēšana notika pie aizsardžu pulciņa priekšnieces K. Ciekures. Vakaru atklāja ar uzrunu namamāte, pēc kam skolotāja M. Krūmiņa referēja par seniem tautas ticējumiem un instruktore O. Stērstiņa deva norādījumus par vilnas un linšķiedras balināšanu. Dziedāja sieviešu dubultkvartets. Referātiem arvien seko interesantas pārrunas.

* Reti kuplu apmeklētāju skaitu 20. februārī pulcēja tautas namā rīkotais Trapenes nodaļas bazārs. Mantas izpirka divās stundās. Par Blaumani runāja skol. J. Sprancmanis, kam sekoja lugas «Skroderdienas Silmačos» izrāde. Uzvedumu kuplināja nodaļas orķestris E. Šķiliņa vadībā, bet dekorācijas izrādei bija gatavojis mākslinieks J. Krastiņš. Izrādi precīzi sāka noteiktā laikā.

* Mēra aizsardzes 27. februārī, kopā ar lauksaimniecības biedrību, rīkoja īpatnēju «meteņa dienu». Plkst. 12 notika aizsardžu rīkotā rupjmaizes un karašas apskate ar labāko cepēju godalgošanu. Apskatei mērenietes bija izstādījušas 40 rupjmaizes un 18 karašu paraugus. Pirmās godalgas ieguva Leontīne Melnbārde no Pakalniem un Marta Kalniņa no Liepiņām. Pēc apskates notika lauksaimniecības biedrības sapulce, kurai beidzoties, vakara programas daļu ar uzrunu ievadīja aizsardžu pulciņa priekšniece A. Luce-Vārna. Smiltenes rajona mājturības instruktore M. Miezere nolasīja referātu par meteņu un pelnu dienas tradīcijām. Sekoja jautrs ķekatu vakars.

ja galda klāšanas kursus. Tuvināšanās vakaru kuplināja Vidrižu vīru dubultkvartets skolotāja J. Serģa vadībā.

* 20. februārī Ikšķiles nodaļa rīkoja Zemnieku drāmas viesizrādi, ar V. Zonberga lugu «Jauno siržu tilts». Sarīkojums bija labi apmeklēts.

6. Aizputes pulks.

* Par 2. rotas komandieri iecelts apriņķa būvtechniķis Ādolfs Mūzikants.

* Vadošu vietu pulka aizsardžu saimē ieņem štāba aizsardžu pulciņš ar savu rosību kultūrālā darbā. Šinī sezonā sarīkotas 2 teātra izrādes ar Liepājas pilsētas teātra uzvedumiem, sarīkots tautisks Mārtiņu vakars, ar kopgaldu un LLK mājturības instruktores Firstes referātu, š. g. 6. janvārī gadskārtējais aizsardžu vakars ar izrādi un vērtīgu aizsardžu rokdarbu loteriju, kas deva pulkam labu ienākumu, kopējs, ar aizsargiem un sportistiem eglītes vakars, un beidzot, 25. februārī, padomēšanas vakars ar mājt. instruktores priekšlasījumu par virtuves pareizu iekārtošanu un mājturības priekšmetu uzturēšanu. Padomēšanas vakars bija pirmais šāds pasākums Aizputē, un par dzīvu interesi tam liecināja kuplais apmeklētāju skaits. Bez visa tā, pulciņš notura regulāri katru mēnesi aizsardžu sanāksmju vakarus un turpina aušanas darbus, no kuŗiem daļa iet pulciņa mītnes izdaiļošanai. Mītnes iekārtošanai aizsardzes pielikušas lielas pūles un tās iekārta atstāj patīkamu un mājīgu iespaidu. Pulciņu vada pulka vecākā aizsardze A. Stabulniece.

* Ziemas periodā aizsardžu pulciņos notiek vakarēšanas, kas ieviesies jau netikvien par patīkamu, bet arī nepieciešamu tradīciju. Dzērves un Alšvangas pulciņi katru mēnesi vakarē kopā ar mazpulkiem un ceļ priekšā dažādus vērtīgus referātus. Nīkrāces pulciņš vakarē kopā ar vietējo lauksaimniecības biedrību. Gudenieku aizsardzes ikmēnešus notura referātu vakarus. Aizsardžu pulciņi viens par otru sacenšas, lai šie vakari labi izdotos.

* Lielu interesi par tautiskiem tērpiem sacēlusi aizsargu štāba dāvana aizsardžu pulciņiem — «Latvju rakstu» komplekts. Tanī aizsardzes pēta tautisko tērpu pareizos rakstus pēc saviem novadiem un pamudina ķerties pie šo tērpu gatavošanas. Rosība pēdējo gatavošanā ir tiešām vēl neredzēta, un ar savu piemēru aizsardzes aizrauj līdzi dažu labu tautu meitu, kas šo krāšņumu bija atstājušas novārtā.

* Aizvienu lielāku piekrišanu gūst aizsardžu rīkotie tautiskie vakari. Seklās izpriecas ar pilnu bufeti, ko dažas biedrības praktizēja, pamazām tiek nodotas aizmirstībai. Šādos vakaros aizsargu saime un viesi kavējas pie tautisku ēdienu galdiem, noskatās seno deju uzvedumos un noklausās vērtīgus priekšlasījumus. — Zīmīgi, ka parastie teātŗi ar «sekojošu deju un Amora pastu» lauku ļaudīm vairs nepatīk. Ja no teātŗa ar labu lugu gūst piekrišanu, tad sekojošā deja nes vienīgi zaudējumus.

* Aizputes pagasta aizsardžu pulciņš sarīkoja 26. februārī vietējās pamatskolas telpās slēgtu Meteņu vakaru ar tautisku galdu un priekšnesumiem, kuŗus izpildīja aizsargi un aizsardzes. Lielu piekrišanu guva tautiskās dejas un dziesmas. Vakars bija sevišķi labi apmeklēts un cerams, ka vietējā sabiedrība būs šādiem pasākumiem arī turpmāk atsaucīga. Pulciņu enerģiski vada priekšniece A. Buncis.

7. Valkas pulks.

* 26. un 27. februārī Valkā notika gadskārtējās pulka komandējošā sastāva kaŗaspēles, uz kuŗām ieradās un tās vadīja aizsargu štāba priekšnieks pltn. Ķikulis. Kā apmācītāji tajās piedalījās armijas štāba kapteiņi Opmans, Sāns un Latgales divīzijas štāba kapteinis Bergs. Apmācības noslēdzot, pltn. Ķikulis deva norādījumus turpmākai darbībai un izsniedza aizsargu komandieŗiem, aizsardzēm un aizsargiem viņiem piešķirtos ordeņus un goda zīmes. Kaŗaspēlēs piedalījās 75 komandieŗi.

* 28. februārī pagāja 12 gadi kopš Valkas pilsētas aizsardžu pulciņa nodibināšanās. Pulciņš nesis lielu svētību Valkas kultūrāli-sabiedriskā dzīvē un jo sevišķi tas bijis neatsveŗams

8. Valmieras pulks.

* Atvadīšanās vakaru bijušajam pulka komandierim Alfrēdam Prauliņam pilsētas pašvaldība un sabiedriskās organizācijas rīkoja 5. februārī, Valmieras latviešu b-bā. Piedalījās ap 300 personu gan no Valmieras, gan tuvākās apkārtnes. Starp viesiem bija arī pulka komandieris J. Vērpelis un pilsētas galva J. Ruģēns. A. Prauliņu cildināja daudzās runās, pasniedzot tam adresi un atceres veltes.

* Pulka komadējošā sastāva apmācības notika 12. un 13. februārī, Valmierā. Ieradās arī aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Ķikulis, tagadējais apmācības daļas pr-ks kapt. J. Sāns un vairāki armijas virsnieki. Aizsargu komandieŗus abas dienas pacienāja štāba rotas aizsardzes.

* II bataljona nodaļām Limbažos, no 20.—22. februārim, notika ieroču in-

struktoru kursi, kuŗus noturēja aizsargu štāba ieroču virsn. Štokmanis un pulka štāba ieroču techniķi Štelcs un Jēkabsons. Kursus sekmīgi beidza visi kursanti, kas ieskaitīti nodaļās par ieroču pārziņiem.

* Dauguļu nodaļa 27. februārī uzveda labi sagatavotu R. Blaumaņa «No saldenās pudeles». Lugu bija iestudējusi režisore M. Einberga. Uzvedumā izpildīja ap 20 dziesmu ar Blaumaņa tekstiem. Pēc izrādes aizsargu sportisti un sportistes demonstrēja latvju, lietuvju, igauņu un zviedru tautas dejas, ko bija iestudējuši sporta pulciņa vadītājs K. Eglītis un V. Bašķe. Sarīkojums apmeklētājiem ļoti patika.

* Jaunvāles aizsardžu pulciņš 5. martā rīkoja 10 gadu darbības atceres vakaru. Garīgo aktu noturēja mācītājs V. Ozoliņš, pēc kam aizsardzes deva svinīgo solījumu. Sekoja priekšlasījums par pulkvedi Kalpaku, un teātŗa izrāde.

9. Madonas pulks.

* 27. februārī Madonā, Aizsargu namā, notika pulka vecāko komandieŗu un ārstu apspriede. Komandieŗi, pēc kārtas, stādījās priekšā jaunieceltam pulka komandierim Jansbergam, pēc kam pulka kom-ris ar īsu uzrunu atklāja apspriedi. Komandieŗi ziņoja par stāvokli un trūkumiem vienībās, un tika pārrunās noskaidrotas trūkumu novēršanas iespējas. Pulka kom-ŗa palīgs deva aizrādījumus par apmācībām 1938. g., tāpat attiecībā uz novērojumiem vienībās. Pulka kom-ris iepazīstināja apspriedes dalībniekus ar saimniecības ēkas būves gaitu un tika vienbalsīgi iznests lēmums, ka iesāktais darbs vēl šo gadu jānobeidz līdz galam. Apspriede notika lietderīgā un vienprātības garā, kas liecina, ka komandieŗi pilnīgi izprot tagadējā laika garu un visiem spēkiem vēlas to atbalstīt.

* 5. un 6. februārī notika Dzelzavā slēpošanas kursi instruktora Dekšenieka vadībā. Kursus apmeklēja ap 30 dalībnieku. Augšā minētos datumos notika slēpošanas kursi arī Ļaudonā, kapt.-ltn. Lukstiņa vadībā, kuŗus apmeklēja 60 dalībnieku.

* 6. februārī Cesvaines nodaļā, pēc apmācībām un aizsardžu sanāksmes, agronoms P. Finartijs nolasīja referātu «Kas darīts un kas turpmāk jādara lauku dzīves celšanā».

* 13. februārī Cesvaines aizsargi un aizsardzes rīkoja plašu ķekatu vakaru ar vingrošanas priekšnesumiem, tautiskām dejām un ķekatnieku ēdienu galdu.

* Praulienas nodaļa 13. februārī Trākšos rīkoja priekšlasījumu dienu. To ievadīja Sabiedrisko lietu ministrijas lektora T. Dzediņa runa par tagadējo dzīves uzplaukumu. Skolotāja E. Lācis referēja par sāpēm un ciešanām cilvēka dzīvē, bet vet.-ārsts Bucholds deva aizrādījumus lopu slimību apkaŗošanā.

* 12. un 13. februārī notika slēpošanas kursi Vestienā, instruktora Dumpes vadībā. Apmeklēja kursus pāri par 30 dalībnieku.

* 13. februārī Kusā notika slēpošanas sacīkstes un sporta propagandas vakars. Sarīkojumu ievadīja pulka komandieŗa palīgs Krēvics ar referātu «Fiziskās audzināšanas nozīme». Priekšnesumi bij labi sagatavoti.

* Pulka sporta klubs rīkoja 20. februārī, pulka mērogā «Slēpotāju sabraukumu» Madonā. Slēpotāju sabraukumam ceļojošo balvu «Sudraba kausu», Ls 220,— vērtībā, dāvāja Madonā praktizējošie ārsti un zobārstes. Pulka pirmajā sabraukumā ceļojošo balvu uz vienu gadu izcīnīja Ļaudonas nodaļa, ar 62 dalībniekiem-cēm, iegūstot 1357,6 punktus. Otrā vietā palika Dzelzavas nodaļa un trešā — Madonas pilsētas nodaļa. Uzvarētāja komanda saņēma personīgā īpašumā ceļojošās balvas samazinātu atveidu, ko dāvināja pulks. Sabraukumā ņem dalību 234 aizsargi-dzes un sportisti-tes.

Šāda veida slēpotāju sabraukums notika pirmais Latvijā, ar mērķi — veicināt un propagandēt slēpošanas sportu plašākos tautas slāņos. Slēpotāju sabraukuma norise tika uzņemta Latvijas filmu skaņu chronikā.

* 26. februārī Sausnejas aizsargi un aizsardzes rīkoja gadskārtējo tuvināšanās vakaru, kas bija pulcējis pagasta sabiedrības aktīvāko daļu. Vakaru atklāja nodaļas priekšnieks Blumbergs. Sabiedrisko lietu ministrijas lektors P. Norvilis referēja par aizsargu tagadējiem pienākumiem pagasta dzīves celšanā. Nodaļas dzīvē valda liela rosība. Aizsargi iekārtojuši plašu sporta laukumu un beidz šautuves izbūvi.

* Madonas aizsargu namā pulks 4. martā rīkoja pulkveža Kalpaka piemiņas vakaru. Svinīgo aktu atklāja un par pulkvedi Kalpaku runāja pulka kom. N. Jansbergs. Ar priekšnesumiem piedalījās pulka štāba koris, stīgu kvartets un ģimnazijas un pamatskolas audzēkņi ar dziesmām un deklamācijām.

* Pulkvedim Oskaram Kalpakam veltīts piemiņas dievkalpojums notika 6. martā, Meirānu Visagala kapos, kur dzimtenes kapukalnā mūsu armijas pirmais virspavēlnieks atradis savu pēdējo atdusas vietu. Dievkalpojumā ieradās pulka kom. N. Jansbergs, pašvaldību vecākais A. Mūrnieks, kaŗa apriņķa priekšnieks A. Kalniņš, pulka kom-ŗa palīgs A. Krevics, aizsargi, aizsardzes un plašas apkārtnes iedzīvotāji. Pie pulkveža pieminekļa stāvēja aizsargu godasardze un nolika vaiņagus. Meirānu tautas namā nolasīja referātu par pulkveža Kalpaka dzīvi un nozīmi atbrīvošanas cīņās. Aktu noslēdza ballāde «Pulkveža Kalpaka nāve».

10. Cēsu pulks.

* Par pulka štāba bataljona komandieŗa palīgu iecelts līdzšinējais rotas komandieris rezervē Jānis Jansons.

* Par štāba bataljona techniskās rotas kom. v. i. iecelts Roberts Upmanis.

* Pulka riteņbraucēju rotas komandieris Jānis Beinerts 30. javārī atskatījās uz 25 gadu darba cēlienu mežu resorā. Aizsargu saime un Cēsu sabiedrība jubilāram bija rīkojusi godināšanas vakaru. Pulka kom. J. Pubulis pateicās jubilāram par darbu aizsargu organizācijā un pasniedza kā atzinības zīmi zobenu.

* Pulka meistarsacīkstes slēpošanā notika 6. februārī Cēsu apkārtnē. 10 klm slēpojumā 1. vietu izcīnīja Rusovs Jaunpiebalgas nod.) — 56,42 m., 2. v. Runcis (štāba b.) — 57,12 m., 3. vietu Revelis (Ērgļu nod.) — 1 st. 01,50 m. 5 klm slēpojumā: 1. vietu Janitēns (štāba b.) — 28,07 m., 2. v. Aleksis (štāba b.) — 28,54 m., 3. v. Zālītis (štāba b.) — 32,04 m. 3 klm slēpojumā dāmām: 1. v. Skujiņa — 25 m., 2. vietu Zariņa — 25,02 m., 3. vietu Jankevica — 33,06 m., visas no Launkalnes nodaļas. Pēc sacīkstēm pulka k-ra pal. kapt.-ltn. R. Freibergs uzvarētājiem pasniedza vērtīgas balvas.

* Pulka komandieris J. Pubulis ziedojis 60 ls pulka sporta kluba labākā slēpotāja V. Brodeļa komandēšanai uz pasaules meistarsacīkstēm slēpošanā, kas risinājās Somijā, no 24.—28. februārim. Cēsu pilsētas valde tam pašam nolūkam ziedojusi 50 ls. Sporta kluba valde par ziedojumiem izteikusi pateicību.

* Laikā, no 18.—20. februārim, pulka štāba bataljona un I bataljona vienī-

Daudzeses aizsargu nams.

bām bija sarīkoti gāzu instruktoru kursi. 8. februārī iesākās pirmās palīdzības kursi štāba bataljona aizsargiem un aizsardzēm. Sanitāru praktiskās apmācības notiks, laikā no 29. marta līdz 7. aprīlim, pie Cēsu pilsētas slimnīcas.

* Štāba bataljona aizsardžu pulciņš rīko regulāri literātūras vakarus ar priekšlasījumiem. 3. februārī aizsardze A. Bone runāja par Sigrīdu Undseti, bet 3. martā bija aizsardzes B. Ozoliņas referāts par Elīnu Zālīti. Pulciņš uzaicinājis prof. Dr. phil. h. c. L. Bērziņu tuvākajā nākotnē nolasīt referātu par Kronvaldu Ati.

11. Tukuma pulks.

* R. Blaumaņa vakaru 13. februārī rīkoja Remtes nodaļa. Referātam par Blaumani sekoja «Potivāra nama» izrāde. 6. martā nodaļas jaunuzņemtie aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu, ko pieņēma pulka komandieris E. Mauriņš. Izrādīja R. Blaumaņa «No saldenās pudeles».

12. Ilūkstes pulks.

* Par 5. rotas komadieŗa v. i. iecelts H. Švarcbachs.

* 6. februārī Skrudalienas nodaļa izrādīja R. Blaumaņa lugu «Ļaunais gars». Vakaru ar īsu uzrunu par Blaumani un izrādāmo lugu sniedza aizsargu štāba režisors Rode. Izrāde bija rūpīgi sagatavota un spēles ziņā labākā, kāda jebkad šai apkārtnē redzēta. Izrādē piedalījās vietējās valsts pamatskolas skolotāji un aizsargi.

* Lašu nodaļas drāmatiskā trupa 6. februārī uzveda Lašu latviešu biedrības namā A. Allunāna «Kas tie tādi, kas dziedāja». Atjautīgā spēle sagādāja skatītājiem patiesu prieku. Būtu jāvēlas, lai visas organizācijas sadotos rokās un rūpētos par skatuves iekārtas papildināšanu, apgaismošanas izbūvi u. t. t.

* 12. februārī pulka štāba nodaļas aizsardžu pulciņš Grīvas valsts pamatskolā bija sarīkojis meteņa vakaru, kuŗu ievadīja A. Gobas priekšlasījums par tautiskās atmodas laikmetu un tā redzamākiem darbiniekiem. Vakarā bija ieradies arī pulka kom. K. Bērziņš un pilsētas galva K. Lielausis.

* 13. februārī Bebrenē notika pulka slēpošanas sacīkstes, kuŗās piedalījās 50 pulka slēpotāji un slēpotājas. Stiprā konkurence, kā arī puslīdz labie sniega apstākļi veicināja labus sasniegumus. Bebrenes sporta pulciņa vadītāja T. Ingevica dāvāto kausu pirmo gadu ieguva Bebrenes sporta pulciņa komanda (Gasūns, Reinis, Rupšenieks) ar laiku 50:09,5 sek., 2 v. — pag. gada uzvarētājs Laucesas pulciņš ar 51:23,2 sek. Individuāli vislabāk 10 klm distanci veica J. Gasūns (Bebrene) — 49:11,8 sek., 2. v. — P. Vagelis (Laucesa) — 50:11,4 sek. Jaunatnei 3 klm distancē startēja 12 dalībnieki. Uzvarētājs K. Baranovskis (Svente) sasniedza mērķi 15:29,0 sek. Sievietēm 3 klm uzvarēja A. Ingevica (Bebrene) — 17:34,8 sek. Sacīkstes labi bij organizējusi Bebrenes nodaļa un sporta pulciņš. Sacīkstes atklāja un vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors Grābeklis.

* Skrudalienes nodaļa 13. februārī viesojās Zemgalē ar R. Blaumaņa «Ļaunā gara» izrādi, aizsargu štāba režisora Rodes vadībā. Uzvedums visiem ļoti patika.

* Štāba rotas sporta pulciņš 20. februārī Grīvas valsts pamatskolas telpās rīkoja vingrošanas vakaru ar tautisko deju priekšnesumiem. Štāba rotas sporta pulciņš ir viens no rosīgākiem pulkā.

* II bataljona orķestris 27. februārī Susejas tautas namā rīkoja koncertu. Orķestris, aizsargu štāba orķestŗu virspārrauga K. Imaka vadībā, atskaņoja jaunākās latviešu kompozīcijas. Patika arī dziesmas, ko izpildīja vīru dubultkvartets J. Indāna vadībā.

13. Bauskas pulks.

* Vecsaules aizsardžu pulciņš savu otro vakarēšanu, veltītu jaunatnei, noturēja Vecsaules Maz-Bieķenu mājās. Vakarā kuplā skaitā bij pulcējušās aizsardzes un sporta pulciņa jaunatne. Par sportu lekciju nolasīja Draviņa, pēc kam sportistes uzstājās ar sporta priekšnesumiem un tautiskām dejām. Bij arī citi priekšnesumi. Vakariņu galdu bij klājusi viesmīlīgā namamāte.

* Zālītes pagasta padome nolēmusi uzņemt nākošā 1938./39. š. g. budžetā aizsargu organizācijas (nodaļas un pulka) atbalstīšanai 300 ls.

* Jaunsaules nodaļa, lai gūtu līdzekļus sava nama galīgai izbūvei un izdaiļošanai, 20. februārī rīkoja plašu sarīkojumu, ar bazāru un teātŗa izrādi. Izlozēja daudz vērtīgu mantu. Vakarā nodaļas drāmatiskās trupas dalībnieki Kristapa Lindes režijā uzveda V. Zonberga drāmatizējumu «Zvejnieka dēls». Sarīkojums deva labu atlikumu.

* 27. februārī Paņemūnes aizsardžu pulciņš 10 gadu darbības atceres svētkus atzīmēja ar plašu sarīkojumu Vienības pilī. Aktam sekoja koŗa dziesmas un labi nospēlēta Brigaderes «Raudupiete». Aizsardzes bij klājušas tējas galdu, pie kuŗa vairāki runātāji atzīmēja aizsardžu rosību un sasniegumus sabiedriskā darbā. Sarīkojums bij labi apmeklēts.

* Atceroties pirmā Latvijas armijas virspavēlnieka pulkv. Kalpaka varoņgaitas pie Skrundas, pulks 4. martā rīkoja Kalpaka piemiņas vakaru. Svinības ievadīja dievkalpojums Bauskas baznīcā. Pēc tam aizsargu namā notika piemiņas akts. Pulka komandieris — kalpakietis Arveds Blanks nolasīja referātu «Pulkvedis Oskars Kalpaks». Sekoja Mežotnes lauksaimniecības skolas pūtēju orķestŗa un koŗa koncerts, diriģenta P. Viduleja vadībā.

* Pulkv. Kalpaka varoņgaitas 6. martā atzīmēja Rundāles nodaļa. Svinīgajam aktam sekoja «Kristapa Kaugura» izrāde.

14. Kuldīgas pulks.

* Par pulka goda tiesas priekšsēdētāju iecelts mācītājs O. Sakārnis.

* Par 1. rotas komandieri iecelts Arnolds Augis.

* Pulks šogad rīkos lielu Jāņa vakara uzvedumu, aicinot talkā plašākās iedzīvotāju aprindas. Pavisam uzvedumam vajadzīgi vismaz ap 500—600 dziedoņu. Ieeja svētkos būs visiem par brīvu.

* Kuldīgas pilsētas aizsardžu pulciņš 1—2 reiz mēnesī rīko vakarēšanas, kuŗās, starp citu, gatavo arī rokdarbus nodaļas gadskārtējā izrīkojuma loterijai.

* Turlavas aizsardžu pulciņš, laikā no 6.—13. februārim rīkoja rokdarbu kursus, mājturības instruktores A. Grundmanes vadībā. Kuplā skaitā ieradušās kursantes galvenā kārtā iepazinās ar aušanu. — Pie pulciņa nodibināts jaukts koris.

* 6. martā pulks Kuldīgā sarīkoja Kalpaka piemiņas vakaru, kas pulcināja lielu skaitu apmeklētāju. Vakaru ievadīja mācītāja O. Sakārņa svētruna, pēc kam Kuldīgas pilsētas galva — kalpakietis J. Treimanis nolasīja referātu par Kalpaku un Ventas kauju nozīmi. Vakaru kuplināja aizsargu sportistu priekšnesumi, orķestris, koŗa dziesmas un deklamācijas.

Lubānas aizsargu nodaļas slēpotāji.

* Airītēs, kur pirms 19 gadiem varoņu nāvē krita pulkvedis Kalpaks, 6. marta rītā pulcējās Saldus un Skrundas aizsardzes, kā arī Saldus virsmežniecības dalībnieki, lai pēc iepriekš izstrādāta plāna rūpīgi izvestu pulkveža nāves vietas un mūzeja uzkopšanas darbus. Vēsturisko priedi, pie kuras krita pulkvedis un kuŗa vairs nezaļo, apvija mētru vītnēm. Pulkveža Kalpaka pieminekli greznoja lentām un ziediem. Tāpat greznoja arī kapteiņa Grundmaņa, virsleitnanta Krieva un leitnanta Šrindera piemiņas zīmes. Pēc tam pie pieminekļa notika svinīgs piemiņas akts.

15. Liepājas pulks.

* Pērkones aizsardzes janvāŗa mēnesī sākušas rokdarbu un mājsaimniecības kursus LLK instr. M. Firstes vadībā. Kursi ilgs apm. 2 mēnešus un nobeigsies aprīlī. Sākot ar Kultūras dienu — 28. janvāri — daži nodaļas aizsargi un aizsardzes kopīgi ar mazpulku noorganizējuši lasāmgaldu ar 15 periodiskiem izdevumiem.

* Štāba aizsardžu pulciņš, priekšnieces A. Alksnes vadībā, rīkoja 6. februārī, 15. maija namā, pēcpusdienas tēju. Jaundibinātais aizsardžu koris, diriģenta Krigena vadībā, pirmo reizi rādīja liepājniekiem savus sasniegumus. Koncertā piedalījās arī pulka štāba orķestris Koša vadībā. Sarīkojums bija ļoti labi apmeklēts un deva prāvu atlikumu. Štāba aizsardžu pulciņa sarīkojumi arvien gūst lielu piekrišanu, un katrs liepājnieks uzskata par savu patīkamu pienākumu tos apmeklēt.

* 12. februārī Grobiņas pagasta nodaļa pamatskolas telpās rīkoja gada svētkus. Jaunieceltā priekšnieka Fr. Kalniņa vadībā nodaļa sākusi rosīgi darboties. Aizsardžu pulciņu vada pr-ce Pužis jau 10. gadu. Svinībās ieradās arī Grobiņas pilsētas aizsargu-džu saime. Sveicienus nodeva pilsētas galva Dr. Evaldsons, I btl. kom. Punnenovs, rotu k-ŗi Atmats un Reķis.

* Pulks kopīgi ar Liepājas pilsētas pašvaldību atzīmēja Lietuvas 20 g. neatkarības svētkus. Liepājā ieradās Lietuvas viesi: pulkv. Lutermoza, Kretingas pils. galva Dambrauskas, Kretingas apr. pr-ks Vaišņis, inž. Rimgaila, virsmežz. Daujotas. Viesus sagaidīja Lietuvas konsuls Jovarauskas, pulka kom. palīgs kpt. Bekmanis, pašvaldību pārstāvji u. c., un uzņēma pulka kom. K. Tikmanis. Vēlāk ieradās arī Lietuvas viesi no Mažeiķiem, līdz ar kori. Vispirms viesi nolika vaiņagu Brāļu kapos, pēc kam apmeklēja Kurzemes divīzijas k-ri ģen. Dankeri u. c. 19. februāŗa vakarā, pilsētas teātrī sarīkoja svinīgu aktu, kuŗā, starp citu, piedalījās ar skaistām dziesmām lietuviešu koris.

* 19. un 20. februārī pulka komandējošam sastāvam, 15. maija namā, notika apmācības. Apmācībās no Rīgas ieradās un norādījumus sniedza aizsargu štāba pr-ks plkv.-ltn. J. Ķikulis un armijas štāba kpt. Ķikuts. Komandieŗi apmācībām sekoja ar lielu interesi un guva daudz jaunu ierosinājumu.

* Štāba bataljona aizsargi 1. martā atzīmēja pulkveža Kalpaka piemiņu. Vada kom. Kr. Allažs nolasīja priekšlasījumu «Kalpaka bataljona gaitas». Priekšlasījumu illūstrēja gaismas bildēm.

3. L. a. p. štāba rotas ledus jachta.

16. Jelgavas pulks.

* 12. un 13. februārī kursus Jelgavā apmeklēja pulka sporta pulciņu vadītāji un vadītājas. Kursu dalībniekus iepazīstināja ar ķermeņvingrošanu, vieglatlētu sagatavošanas treniņiem, vieglatlētikas tiesnešu uzdevumiem un pienākumiem, basketbolu, tautiskajām dejām un vēl citiem daudziem sporta pulciņu vadītāju pienākumiem.

* Aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriedē, 2. martā, Jelgavā, plaši pārrunāja turpmākās darbības plānu. Nolēma rīkot augustā aizsardžu dienas Jelgavā. LLK mājturības nod. vadītāja T. Mežsēta norādīja, ka aizsardzēm cieši jāsadarbojas ar lauksaimniecības biedrībām. Ļoti vēlams, lai visas aizsardzes iestātos šo biedrību dažādās sekcijās un ieliktu tur savus spēkus un zināšanas. Kas zīmējas uz mājturības sekciju dibināšanu pie lauksaimniecības b-bām, tad lauks. kameras vēlēšanās ir, lai mājturības darbs būtu koncentrēts vienā vietā. Aizsardzēm, strādājot šais mājturības sekcijās, dota plaša iespēja strādāt patriotisku darbu. Jāgādā, lai katras lauku sievietes grūtais darbs kļūtu vieglāks, ērtāks un viņu dzīve labāka un skaistāka. Būtu ļoti vēlams, ka mājturības sekcijas vadību pagastu biedrībās uzņemtos aizsardze. Pulka kom. A. Ausmanis izteica vēlējumu, lai aizsardzes sekmētu lauku sētās ražas pacelšanu. Nav domāta ražas pacelšana tikai kviešiem, rudziem u. t. t., bet gan visā lauku dzīvē — mājā, sētā, dārzā. Lielāka vērība piegriežama laika un darba sadalījumam. Pārrunāja arī spodrības nedēļas un meža dienu rīkošanu. Visām aizsardzēm jāņem visaktīvākā līdzdalība. Pievēršama liela vērība aizsardžu mītņu iekārtošanā. Tām jābūt glītām un patīkamām, ar latvisku gaumi iekārtotām. Aizsardzēm jāpiedalās aktīvi kultūrāli sabiedriskā laukā. Mātes dienā apkopjami aizmirstās mātes kapi, rīkojami dievkalpojumi. Plaši jāpiedalās ekskursijā uz dziesmu svētkiem, kuŗi notiks šogad jūnija mēnesī Rīgā. Ekskursijām būs dz.-c. tarīfa pazeminājums 50—75 proc., bet no savas puses pulks izdevumus vēl segs par 50 proc. Rosīgi jādarbojas aizsardzēm arī labdarības darbā, kā: daudzbērnu ģimeņu un trūcīgo skolēnu atbalstīšanā u. t. t. Jārūpējas par latvju varoņu un sabiedrisko darbinieku kapu uzturēšanu kārtībā. Vēlama arī laba sadarbība ar draudžu komitejām, palīdzot izdaiļot dievnamu u. t. t. Baznīca ir tautas tikumu sargātāja. To atbalstīt ir aizsardzes svēts pienākums. Aizsardžu iesvētības jāriko baznīcā, kā ārigi, tā arī iekšēji iespaidīgas.

* 5. martā pulkveža Kalpaka piemiņas vakaru rīkoja pulka štāba bataljons. Aizsargi, aizsardzes un viesi pulcējās Jelgavas amatnieku biedrības telpās. Ieradās arī pulka kom. A. Ausmanis ar palīgu kapt. Briedi. Vakaru ar uzrunu ievadīja btl. kom. Ed. Zalpēters, pēc kam plašu un vērtīgu referātu par Kalpaka bataljona gaitām nolasīja kalpakietis pltn. V. Veiss. Koncerta daļā dziedāja pulka štāba koris, P. Muraška vadībā, kā arī piedalījās operdziedātāja H. Cink - Berzinska, čellists E. Berzinskis, dziedātājs Dr. Celms un pianists O. Kreišmanis. Koncertu noslēdza A. Jurjāna kantāte «Tēvijai».

17. Rēzeknes pulks.

* Lai veicinātu pareizu un glītu rokdarbu izprašanu un izstrādāšanu, pulks, sākot ar 15. janvāri, rīkoja aizsardžu

pulciņos rokdarbu kursus. Kursi bija ņās, Meinusa zālē rīkoja loterēju - kupli apmeklēti, kuŗos ņēma dalību netikai aizsardzes, bet arī privātpersonas. Kursi jau notikuši sekojošos pulciņos: pulka štāba, Dricēnu, Gaigalavas, Kaunatas, Andrupenes, Maltas, Sakstigala, Silajāņu, Ozolmuižas un Stirnienes aizsardžu pulciņos. Kursi tiek turpināti pārējos aizsardžu pulciņos. Kursus vada tautas ūniversitātes instruktore Liepa.

*Sākot ar 1. februāri pie aizsardžu pulciņiem sarīkoti mājturības kursi. Kursos, bez aizsardzēm, dzīvi piedalās vecāku gadu lauku saimnieces un ar lielu centību un interesi veic visus darbus. Kursus vada LLK instruktore Pāvulīte.

* Janvāŗa un februāŗa mēnešos pulka kom. palīgs J. Samiņš un pulka kultūrālās nozares vadītājs J. Seilis pulka nodaļās un aizsardžu pulciņos nolasīja priekšlasījumus par aizsargu un aizsardžu audzināšanu un par sadarbību vienībās.

* 26. februārī pulka štābā notika nodaļu priekšnieku sanāksme, kuŗu vadīja pulka komandieris V. Zarāns un palīgs J. Samiņš. Pulks rīkos pie 9. Rēzeknes kājnieku pulka, laikā no 20. marta līdz 31. martam, aizsargu grupu komadieŗu kursus. Pārējos komandierus komandēs uz Aizsargu štāba rīkotiem kursiem. Tāpat, laikā no 15. marta līdz 1. maijam, sarīkos visās pulka vienībās sanitāru un ķīmiskā dienesta kursus.

* 27. februārī pulka aizsargu mītnē, Rēzeknē, bija sarīkots «Meteņu vakars», kurā pulka štāba aizsardze A. Brastiņa nolasīja priekšlasījumu par Meteņu vakaru. Pulka štāba aizsardžu pulciņa dubultkvartets nodziedāja vairākas dziesmas; deklamēja Egerte un pulciņa aizsardze Gremzde. Bija ļoti patīkami pavadīt vakaru pie tautiskā garā klātā mielasta galda.

* 27. februārī pulks rīkoja Latgales apgabala pulku slēpošanas sacīkstes, kurās piedalījās visi labākie slēpotāji no 3. Ludzas, 4. Jēkabpils, 12. Ilūkstes, 17. Rēzeknes, 18. Daugavpils un 19. Jaunlatgales aizsargu pulkiem. Vīriešu 10 klm slēpošanā startēja 30 sportisti, sieviešu sacensībās — 19 sportistes. Pirmo vietu un ceļojošo balvu vīriešu sacensībā izcīnīja 19. Jaunlatgales aizsargu pulka komanda, ar koplaiku 3:38:33, otrā vietā ierindojās 18. Daugavpils aizs. pulks 3:44:16, trešā vietā — 3. Ludzas aizs. pulks 3:48:21. Individuāli labākais bija K. Šušinskis — 18. D. a. p. ar laiku 52:01, 2. v. N. Sinka — 19. J. a. p. — 53:09, 3. v. A. Kivliņš — 18. D. a. p. — 53:58.

Sieviešu sacensībā piedalījās 4 komandas, no kuŗām labākā bija 12. Ilūkstes a. p. komanda, ar koplaiku 1:35:52, 2. v. 18. Daugavpils a. p. — 1:39:12. Individuāli labākā bija A. Ingevice — 12. Il. a. p. — 21:16, 2. v. L. Gubiņa — 18. D. a. p. — 22:48.

18. Daugavpils pulks.

Pulka sporta pulciņu vadītāju kursi notika 6. un 7. februārī. Kursos piedalījās 40 vadītāji no pulka nodaļām, un 2 dienu ilgajā darbā smēlās norādījumus turpmākam darbam, kā arī papildināja savas zināšanas sporta laukā. Kursus vadīja pulka fiziskās audzināšanas instruktors A. Rudzītis. No aizsargu štāba kā lektore piedalījās instruktore J. Grīnberga.

* 8. februārī Sakaru bataljona sporta pulciņš rīkoja bataljona slēpošanas sacīkstes.

* 19. jūnijā, Daugavpilī, notiks pirmie vispārējie 18. Daugavpils aizsargu pulka sporta svētki, kuŗi rādīs līdzšinējā darba rezultātus. Šajos svētkos, blakus vingrošanas priekšnesumiem, sportistu saime demonstrēs krāšņos Daugavpils apriņķa un Latgales tautas tērpus. Tos vērtēs speciālistu komisija un godalgos viņu etnografisko pareizību.

* Par jaunu parašu kļuvusi Līksnas aizsargu un aizsardžu viesošanās pie nīcgaliešiem un otrādi, rādot viesiem labāko un vērtīgāko no sava darba.

6. februārī Līksnas aizsargu nodaļa viesojās Nīcgalē ar R. Blaumaņa «Ļaunais gars», aizsargu štāba režisora Rodes vadībā. Luga bija labi sagatavota un aktieŗi iepriecināja skatītājus ar raito spēli.

* 13. februārī Dagdā risinājos pulka slēpošanas meistarsacīkstes. Sacīkšu ceļš bija izraudzīts kalnainā apvidū un pie tam pēdējās dienās noledojis, kas ievērojami sacīkšu gaitu padarīja grūtāku. Sacensību starts bija pie Dagdas pamatskolas un noslēgums pie pasta namā. Sacīkstes bija teicami noorganizējis III bataljona fiziskās audzināšanas instruktors M. Liepiņš un tās pulka fiziskās audzināšanas instruktora Rudzīša, instruktrises Markitānes un 8. rotas komandieŗa E. Gulbja vadībā ritēja priekšzīmīgi. Uzvarētāji saņēma daudz vērtīgu godalgu, kuŗas ziedoja pulka vadība un labvēļi.

Vienību sacensībā pulka meistarnosaukumu izcīnīja II bataljona vienība un ieguva ceļojošo kausu pirmo gadu. Individuāli labākais 10 klm distancē bija A. Kivliņš (Asūne), ar laiku 52 min. 8,9 sek.; 3 klm jaunatnei līdz 16 gadiem 1. v. G. Minits (Dagda) — 25 min., 34,9 sek.; sieviešu sacensībā 3 klm distancē 1. v. L. Gobiņa (Sakaru batalj.) — 27 min. 3,3 sek.

* Rudzātu nodaļas sarīkojumā, 13. februārī, viesojās pulka Sakaru bataljona drāmatiskais pulciņš ar «Mucenieks un Muceniece». Noslēgumā bija referāts par A. Allunāna dzīvi un darbiem. Sarīkojums bija pulcinājis plašu skatītāju pulku.

19. Jaunlatgales pulks.

* Par 3. eskadrona komandieŗa v. i. iecelts Vilhelms Celms.

* Balvu nodaļas drāmatiskais pulciņš 13. februārī ģimnazijas zālē izrādīja «Mērnieku laikus Slātavā», ko labi bija sagatavojis skol. V. Šmits. Pirms izrādes skol. A. Goldberga iepazīstināja apmeklētājus ar darba saturu un nozīmi. Apmeklēts bija ļoti kupli un izrīkojums deva nodaļai ap 500 ls atlikuma, kuŗu izlietos aizsargu nama izbūvei.

* Vienus no plašākiem rokdarbu kursiem pulkā noorganizējis Balvu aizsardžu pulciņš, priekšnieces A. Kuncendorfas vadībā. Kursi notika Balvu aizsargu namā, no 21. februāŗa līdz 5. martam, katru dienu no plkst. 16—22. Kursus vadīja LLK rokdarbu instruktore E. Pūķis.

* 27. februārī Jaunlatgalē notika zirgu skriešanās sacīkstes, ko rīkoja pulks savā sporta laukumā. Sacīkstēs, kuŗās piedalījās 50 pašaudzēti zirgi, noskatījās ap 1.000 personu. 1934. gadā dzimušiem 1.600 m distancē 1. vietu ieguva ķēve «Volga» ar laiku 3:6 (īpašn. S. Medvedevs no Ludzas apriņķa). 1933. gadā dzimušiem 1.600 m distancē pirmo vietu ieguva ērzelis «Juriks» ar laiku 2:48 (īpašn. A. Volkovs no Kacenu pag.). 1932. g. dzimušiem un vecākiem 1.800 m distancē pirmo vietu ieguva ērzelis «Laikmets» ar laiku 3:5 (īpašn. A. Ruško no Ludzas apriņķa). Handikapā 1.800 metros 1. vietu ieguva ērzelis «Vinokurecs» ar laiku 3:6 (īpašn. M. Gubanovs no Linavas pag.). Par labākiem rikšotājiem, 1., 2., 3., 4. un 5. vietas ieguvējiem, pulka kom. G. Mežulis izsniedza naudas balvas, zemkopības ministrijas medaļas un atzinības rakstus. Zemkopības ministrijas naudas balvu Ls 50,— ieguva divgadīgā ērzeļa īpašnieks Krolofs no Augšpils pagasta.

Dzelzceļu pulks.

* Pļaviņu nodaļa 6. februārī Pļaviņās, Meinusa zālē, rīkoja loteriju - allegri. Loterija atšķirās no daudzajiem Pļaviņās rīkotiem bazāriem ar to, ka galvenos vinnestus un lielāko daļu izlozējamo priekšmetu bija gatavojušas aizsardzes, pulciņa priekšnieces Z. Kalējas vadībā. Skaistie rokdarbi bija pulcinājuši daudz apmeklētāju, tā ka visas lozes pārdeva dažās stundās. Vakarā notika Zemnieku drāmas viesizrāde, uzvedot V. Lāča lugu «Jaunā maiņa».

* Daugavpils - Grīvas aizsardžu pulciņš rosīgi gatavo darbus loterijai, kas tiks rīkota visa pulka mērogā. Kopīgi ar Daugavpils dzelzceļu aizsardžu pulciņa aizsardzēm notiek koŗa mēģinājumi, Stabulnieka vadībā. Katru nedēļu notiek arī tā sauc. darba vakari. Vakaru ievadot, kāda no aizsardzēm nolasa referātu vai iepazīstina klausītājas ar mūsu rakstnieku jaunākiem un vērtīgākiem darbiem. Pirmā kārtā aizsardzes tika iepazīstinātas ar mūsu tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa dzīves gājumu un viņa nesavtīgo darbu mūsu valsts un tautas labā.

13. februārī pulciņš Grīvā rīkoja būdeļu vakaru, kuŗu ievadīja Šēnberga referāts.

* Sakaru rotas gadskārtējā koncertsballe 12. februārī bija pulcinājusi pilnu Amatu nama zāli viesiem, kuŗus sagaidīja rotas kom. Liepiņš ar komandieŗiem. Koncertu ievadīja dubultkvarteta «Tēvija» un 4. V. k. p. orķestra svinīgi atskaņots J. Norviļa «Svēts mantojums». Tālāko koncertprogrammu izpildīja dubultkvartets, orķestris — P. Bandera vadībā un solisti. Vakarā bija ieradies arī pulka kom. J. Ozoliņš un tas noritēja sirsnīgā pacilātībā.

Aizsargu aviācija.

* 2. martā aizsargu aviācijas saime pulcējās aizsargu namā pulkveža Kalpaka piemiņas vakarā. Par pulkv. Kalpaku un viņa varoņlaiku runāja kaŗaskolas priekšnieks pulkv. A. Kripens.

Apskati un recenzijas

Tauta un valsts mūžības ceļos.

3.

Ja iepriekšējās grāmatās skats bija vērsts atpakaļ, tautas pagātnē, tad turpmāk aplūkojamās, tas raugās jaunā rītdienā. Jaunā tālab, ka rītdiena nebūs vairs tāda, kāda bija vakardiena un arī šodienu atgādinās tikai pa daļai. Tā tad patiesi jaunā, ne tikai tāpēc, ka tā vēl nenodzīvota, bet arī tādēļ, ka tā nāks ar savu saturu, cildenību un diženumu.

Vistālāku rītdienas noslēpumos ieskatījies tautas Vadonis, Prezidents Dr. Kārlis Ulmanis. Viņa runas tad arī ir šās nākotnes pareģotājas, tāpat kā viņa darbi ir tās apliecinātāji. Pagājušais gads ievērojami paplašinājis mūsu gara apvāršņus un mēs, mācīdamies no Prezidenta runām, esam sākuši redzēt tālāk un skaidrāk savas tautas turpmāko ceļu un gaitas. Vārdi — latviskā Latvija, daiļā Latvija, varenā Latvija un mūžīgā Latvija beidz būt tikai izteiksmes forma, valdzinoši epiteti, jo arvien vairāk un vairāk gūdami reālu veidu, tie kļūst par jaunu dzīves īstenību. Ar šo jauno evaņģēliju bruņojušies, mēs vienprātīgi un droši varam iziet tautu brīva darba sacensības laukā un rādīt tām, ko, kā saimnieciskā, tā kultūrālā darbā latvieši var veikt; tāpat vienoti mēs jūtamies droši par savas zemes robežām un savu brīvību. Jāvēlas vienīgi, lai šīs runas un aicinājumi tiktu iespiesti turpmākos Prezidenta sabiedrisko rakstu sējumos, jo tām paliekot vienīgi dienas laikrakstu slejās, ļoti daudziem zūd iespēja pie tām atkal un atkal atgriesties. Šī atgriešanās ir bieži vajadzīga, lai pasargātu sevi no malu un maldu ceļiem, jo tautas un valsts mūžības ceļš ir garš un katra uzkavēšanās viņā uz vietas — zaudējums.

Lūk šā iemesla dēļ arī saprotam to garu, kas dveš no visas mūsu grāmatniecības vienotā Latvijā un kas liecina par rakstītāju nedalītu sekošanu savas tautas lielajam aicinātājam un Vadonim. Vispilnīgāki to redzam grāmatā Kārļa Ulmaņa 60 gadi, kurā sakopoti svētku raksti, kas radušies Prezidenta 60 gadu darba mūžu atceroties. Lielajā grāmatā sakopoti izcilākie, vairāk kā 50 iekšzemju un 4 ārzemju literātu darbi. Viņu vidū redzam valdības locekļus ar Valsts Prezidenta vietnieku kaŗa min. ģen. Jāni Balodi priekšgalā, kuŗš devis ļoti interesantu brīvības cīņu atmiņu zīmējumu. Tāpat saistoši katrs savā nozarē ir arī pārējo kabineta locekļu, M. Skujenieka, V. Muntera, A. Bērziņa, V. Gulbja, A. Tenteļa, L. Ēka, J. Birznieka, H. Apsīša un B. Einberga raksti. Tālāk grāmatā atrodami mūsu redzamāko zinātnieku raksti par to, ko Prezidents veicis atsevišķu zinātnes un dzīves nozaŗu atbalstīšanas un sekmēšanas darbā. Tiem seko rakstnieku un publicistu vēstījumi, kas apvijuši Prezidenta darbu daiļām vārdu vītnēm. Starp tiem izceļas Ed. Virzas poēmas fragments Likteņa nolikums, kurā tas attēlo tautas nākamā vadītāja atnākšanu pasaulē Māras un Laimas aizgādībā. Šis ļoti krāšņais Virzas dzejojums nobeidzas ar dziļi rāmu tēlojumu par diženās Latvijas tapšanu Prezidenta aizvējā:

«... Tu vērīgi skaties, kā klausot
Tēvijas likumam svētam tur darbojas
latviešu ļaudis
Pilsētās, laukos un mājās, lai Latvijas
vecajā stropā
Sanestu rūsgano medu. Un priecīgs Tu
mani, ka darba
Domīgā rūkšana jaucas ar likteņa licējas Laimas
Ratiņa dūkšanu seno. Tu ilgi to klausies, un pēkšņi
Jūti, ka pārlido pāri Tev mūžīgās Latvijas ēna,
Baltspārnains spēlējošs gulbis un nerimis skrējējs, kas apskries
Pasaules loku, lai vēsti par Latviju
nestu un Tevi
Valstībām visām un tautām.»

Krājumā bez tam ievietots pag. g. Aizsarga 9. burtnīcā iespiestais šo rindu rakstītāja sacerētais Prezidenta mūža apraksts.

Grāmata izdota krāšņi un rāda kā Prezidenta darbīgā mūža panākumus un šo panākumu atslēgu, tā arī ceļu, pa kuŗu tauta no savas drūmās pagātnes iznākusi mūsdienu saulē un iet pretim savai, jau agrāk minētai nākotnei.

Vienotās Latvijas sasniegumus celtniecības laikmetā, kā sabiedriskā un kultūrālā, tā arī saimnieciskā dzīvē, rāda grāmata Trešais gads. Tā ietveŗ svarīgākās Prezidenta runas, svarīgākos likumus un viņu paskaidrojumus, ko snieguši attiecīgo resoru ministri, kā

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš dod Latvijas preses biedrības biedriem norādījumus par jauno preses likumu.

arī īsu kroniku par ievērojamākiem pagājušā vienotās Latvijas gada (15. V 1936. — 15. V 1937) notikumiem. Gan šā gada laikā notikušas, šķiet, vēl ievērojamākas pārmaiņas, taču arī Trešais gads uzrāda tādus ievērojamus likumus, kā, piem., likums par fiziskās kultūras un sporta attīstību, aizsargu organizāciju, Ķegumu, Vairogu, daudzām lauksaimniecības nozarēm u. d. c. Tāpat rakstu krājumā iespiesta daļa Prezidenta un ministru runu, kurās nospraustas mūsu dzīves turpmākās izveidošanas pamatlīnijas. Šie Letas izdotie rakstu krājumi tā tad ievada mūsu celtniecības laikmeta notikumos par pagājušo gadu, atļaujot orientēties valsts dzīves jaunceļšanas likumdošanas plašajā darbā.

Izcīliem rakstu krājumiem, kas tāpat ar vienu aci raugās pagātnē, bet otru tālā nākotnē, pieder Latvijas preses biedrības gada grāmata. Viņas literārā un ideoloģiskā bagātība apcerēta jau š. g. Aizsarga 1. burtnīcā, tālab tās plašāks apskats šeit atkrīt!

Artūra Krodeŗa grāmata Pa jaunās ideoloģijas ceļiem ir spogulis, kurā redzam atspoguļojamies pašu dzīvi. Grāmatā sakopoti raksti, kas radušies vairāku gadu laikā, atrodoties visciešākās attiecībās ar pēdējo celtniecības gadu notikumiem — tā tad autora liecība par tiem ir tieša un neapšaubāma. Viņa uzrāda konkrētos panākumus kā nacionālās ideoloģijas un jaunās Latvijas valsts iekārtas un sabiedrisko attiecību izveidošanā, tā arī latviešu saimnieciskā spēka pieaugumu visās mūsu praktiskās dzīves nozarēs. Visbeidzot, viņā autors pieskāries mūsu dzīves daudziem svarīgiem aktuāliem jautājumiem, ar kuŗiem nākas sadurties dzīvē. Grāmatu zināmā mērā var uzlūkot par jaunā laikmeta līdzšinējo sasniegumu bilanci un viņa jo noderīga ļaudīm, kam nepieciešama rokasgrāmata tās ātram pārskatam, un kam nav vaļas izšķirstīt biezus laikrakstu un speciālu mēnešrakstu komplektus: organizāciju vadītājiem, lektoriem, skolotājiem un itin visiem, kam jāseko un jāpazīst mūsu laikmets.

Saturā līdzīga ir arī Aleksandra Grīna un Artūra Krodeŗa kopīgi sarakstītā grāmata Jaunā Latvija. Te ievērojams A. Grīna apcerējums Latvijas vienības doma senos un jaunos laikos, kas aprāda vienības domas attīstību kopš brīvās Senlatvijas. A. Kroderam krājumā trīs plaši raksti: Piecpadsmitā maija Latvija, Latviešu nacionālās politikas uzvara tautas un valsts saimniecībā un Zemnieks un zeme. Tajos apskatītas jaunākās ievērojamākās parādības mūsu sabiedriskās un saimnieciskās organizēšanās laukā.

Tepat jāpiemin arī rakstu krājums Strādnieks atjaunotā valstī, kas ietveŗ Prezidenta, min. A. Bērziņa un V. Muntera uzrunas un pārskatu par Latvijas Darba kameras darbību. Krājums nosprauž strādniecības uzdevumus un pienākumus un norāda tās tiesības celtniecības laikmetā. Ar LDK strādnieku arodorganizācijas iesaista organizēto pilsoņu rindās lielu pulku vērtības radošo spēku. Rakstu krājums palīdz izprast šīs saistības saites un svaru.

Visupēdīgi, runājot par rakstiem, kas apgaismojuši līdzšinējos sasniegumus un centušies norādīt nākotnes ceļu, jāpiemin arī periodiskie izdevumi, kuŗos iespiests to lielais vairums. Kā dienas laikraksti, tā mēnešraksti sekmējuši, lai vienības doma, latviskās, daiļās un varenās Latvijas idejas, tāpat latviešu sūtības apziņa ieaugtu visā tautā, kļūtu par tās darba un darbības iedvesmotāju un pamatotāju. Blakus laikrakstiem, te īpaši jāatzīmē mēnešraksti Sējējs, Aizsargs un Mazpulks, kas ikviens apkalpodams savus lasītājus, tos informējuši un audzinājuši tanī garā, ko vienotā Latvijā paudis tās tautas Vadonis. Šo mēnešrakstu lielais tirāžs apliecinājis tautas pieķeršanos kā pašai domai, tā arī apliecina, cik plaši šī doma sakņojas tautā. Mēnešrakstu neskaitāmie komplekti, kas atrodami jau gandrīz ikvienā latviešu sētā, glabās arī nākamiem gadiem un paaudzēm mūsu laika un laikmeta liecības par tautas drošo soļošanu viņas lielās nākotnes ceļā.

A. Francis.

Jaunākais teātros.

Nacionālā teātra novitāte «Annemarija» (oriģinālā «Dūniņa») ir Zelmas Lagerlefas vienīgā luga, ko ievērojamā zviedru rakstniece uzrakstījusi. Lugas darbība notiek ap 1840. gadu, Vermlandē. Kalnraktuvju īpašnieka Frīsteta muižā ierodas Frīsteta brāļa dēls Morics, lai kopā ar līgavu Annemariju no bagātā tēvoča izkaulētu dažādus materiālus labumus. Annemarijas daba un raksturs ir tomēr vairāk radnieciski 42 gadus vecajam Frīstetam nekā līgavainim. Anemarijas simpatijas nedēļas laikā no aprēķinātāja Morica, kuŗš šinī laikā pret savu līgavu izturas ne visai korekti, pievēršas romantiskajam kalnraktuvju īpašniekam. Un brīnišķīgā, dvēseles skaidrā Annemarija iemanto savu mūža draugu un laimi. Bet Morics zaudē kā līgavu, tā kalnraktuves, jo viņa mīlestība nav tik liela, kāda apgaro trauslo, biklo Annemariju un «trakulīgo», stipro Frīstetu. Viegli svētdienīgā, romantiskā uztverē lugu iestudējis Jānis Lejiņš. Jānis Osis meistarīgi rādīja atklāto un jūtās spēcīgo, augstsirdīgo Frīstetu. Ārēji bērnišķīgu, piekļāvīgu, bet iekšēji kvēlu un nešaubīgu Annemarijas tēlu sniedza Milda Zilava. Savdabīgi niansētu, līdz sīkumiem pārdomātu Frīsteta māti atveidoja Ludmila Špīlberga. Tāpat savā lomā pilnīgi bija iedzīvojies Žanis Katlaps, lieliski apvienodams Morica divkosības skatuviski ticamā pašiedvesmotājā.

Teātŗa Vēstnesī V. Zonbergs par savu jauno komēdiju «Kungs pie vārtiem» raksta, ka ar to viņš neesot gribējis atklāt nevienu jaunu Ameriku. Gluži tā nu nav vis iznācis. Maz mūsu literātūrā tomēr aprakstīta kuršu brīvciemnieku dzīve, kur muižnieks bija kungs tikai līdz brīvciema māju vārtiem. Jauns mums ir latviešu kaŗavīra kā Napoleona armijas kaŗotāja skatījums. Un pavisam simpatiska un laikmetīga ir arī latvieša Tautgoža nostādīšana 1818. gadā par vēl varenāku un bagātāku kungu, kāds bija vācietis muižā. Šīs lietas, ko Zonbergs rādījis savā lugā, svaigi ceļ latvisko pašapziņu. Daudzkārtīgie aplausi izrādes vidū ne tikdaudz bija domāti aktieŗu spēlei, kā lugas autoram par veikli modinātām latvieša pašlepnuma jūtām skatītājos. Lugas saturs vijas ap Velna Andreju, izbēgušu Bistrama dzimtcilvēku, kas Napoleona kaŗagājienos iemantojis kā zeltu, tā vakareiropisku uzvešanos un uzskatus. Atgriezies dzimtenē, Velna Andrejs (Jānis Šaberts) brīvciemnieka Tautgoža (Reinis Parņickis) mājās atrod uzticīgo Lati (Anta Klinte), pēc kuŗas tīko kā resnais krodzinieka dēls Pauls (Rūdolfs Baltaisvilks), tā muižnieks Melchiors Bistrams (Oskars Uršteins). Velna Andrejs otrā cēlienā ierodas viesos pie vecā Bistrama (Kārlis Lagzdiņš) četrjūgā (sešjūgam Kuldīgā neesot varējis sameklēt piemērotus meļņus) un ar galanto izturēšanos un īstu vīra attapību apbuŗ ir veco Bistrameni (Olga Lejaskalne), ir visus pārējos muižā. Jaunais Bistrams grib ar viltu iegūt Andreja zeltu un iecerēto. Tas, protams, neizdodas. Un Velna Andrejs no muižnieka atpērk kā personīgo brīvību, tā Graužu mājas, kurās ieliek saimniekot savu kaŗa draugu. Komēdija beidzas ar pieciem pāriem. Tās saturu izcēla veiksmīgā aktieŗu spēle un atjautīgi zīmētie raksturi. Bez augšminētiem tēlotājiem vēl jāatzīmē Eilalijas lomā Lilija Ērika, Ķērstas — Mirdza Šmitchene un Kristīnes — Ella Jākobsone. Alfrēda Amtmaņa - Briedīša iestudēto Zonberga jauno lugu ieteicams katram pašam redzēt. Arī uz lauku skatuvēm to iespējams izrādīt, jo vajadzīgas tikai 2 dekorācijas un personāls nav liels.

Populārā igauņu rakstnieka Antona H. Tamsāres lielo romānu «Zeme un mīlestība» drāmatizējusi Elīna Zālīte, un šo drāmatizējumu tagad rāda Dailes teātris. Daļu Tamsāres romāna notikumu, kas aptveŗ apm. 75 gadus, drāmatizētāja izkārtojusi 3 cēlienos ar 13 ainām. Katrs cēliens ietveŗ savu laikmetu. Un tā nu lugai trūkst īstena kodola, darbība kāpināta tikai atsevišķos cēlienos. Cauri cēlieniem aužas Zagļukalna saimnieku Andreja un Pearu naids. Šis naids reizē ir arī cīņa ar un par zemi, katram kaimiņam saviem paņēmieniem. Andrejs pūlas nosusināt purvu, bet Pearu to traucē. Tēvu naida robežām pāri iet jauno ļaužu mīlestība. Dziļu problēmu skaŗ Pearu prasība pēc vērtīgām asinīm, kas lai ritētu viņa mantinieku, Zagļukalna turpmāko saimnieku, dzīslās. Luga beidzas ar bagarmašīnas triumfa braucienu pār skatuvi — tā tad ar Andreja uzvaru cīņā ar tiepīgo un kašķīgo sābri. Lugā cilvēki piedzīvo daudz sāpju, beidzas tā tomēr gaišā izskaņā. Drāmatizējumu tautas lugas garā inscenējis Ed. Smiļģis, dekorācijas darinājis O. Skulme. Spēcīgākos un raksturīgākos tēlojumus deva Augusts Mitrēvics kā Pearu un Edgars Zīle kā Andrejs. Neizdzēšamā atmiņā paliek arī Reiņa Birzgaļa sniegtais Juzis un Lilitas Bērziņas Grieta. Lugas darbībā cieši iekļāvās Olitas Starks - Stenderes kalpone Marija. No pārējiem aktieŗiem izcēlās Viliberts Štāls ar spēkā kūsājošā jaunā Andreja tēlojumu. Izrāde velkas tepat četras stundas. Tajā tēlotā zemnieku dzive, igauņu spēcīgie, savdabīgie raksturi, tautas dejas un dziesmas jāredz un jādzird.

P. Norvilis.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Rūdolfa Frimla un Herberta Stotharta operetes «Rozmarija» pirmizrāde notika 23. februārī. Libretu rakstījuši arī divi autori: Otto Harbachs un Oskars Hammeršteins. Šī operete daudziem jau pazīstama no līdzīga nosaukuma skaņu filmas, un lai gan filmā sižets stipri pārveidots, mūzika tā pati. «Rozmarija» daudzējādā ziņā diezgan ievērojami atšķiras no tām operetēm, kādas uz mūsu operas skatuves ir parādījušās līdz šim. Parasti operešu veidotāji cenšas operetes saturā iekļaut pēc iespējas vairāk mūzikas, dziesmu, deju, dažādu scēnisku efektu, kas bieži vien ar saturu atrodas ļoti vājā sakarā, bieži nobīda viņu otrā plānā, dažu labu reizi liekot skatītājam viņu pat pavisam aizmirst. Ja šāds paņēmiens dod daudz pateicīgas vielas inscēnējuma ārējam efektīgumam un spožumam, tad uzveduma viengabalainībai tas nekādā ziņā par labu nenāk. «Rozmarijas» autori šim jautājumam piegājuši diezgan smalkjūtīgi, cenšoties pirmā kārtā pēc iespējas dzīvi un loģiski risināt drāmatiskās intrigas pavedienu, kas viņiem vispārējos vilcienos arī it teicami ir izdevies. Netrūkst protams arī «Rozmarijā» šai ziņā viena otra «izlēciena», kuriem stila un kolorita ziņā ar sižetu maz organiskas vienības, kā tas, piemēram, ir ar skatu modes salonā, bet visumā tomēr operetes saturs visu laiku spēj saistīt skatītāju uzmanību. Inscēnētāji labi izpratuši autoru nodomus un galveno vērību piegriezuši uzveduma kopiespaidiem, atsacīdamies no pārāk skaļiem tīri rēvijiskas dabas efektiem.

Operetes mūzika galvenā kārtā balstās uz pāris vadmotīviem, kuŗi kā sarkans pavediens velkas cauri visai operetei. Dziedājumiem netrūkst melodiskas pievilcības un zināmas eksotiskas nokrāsas, kas it labi piekļaujas operetes sižetam. Mūzika pati par sevi klusināta, surdinēta, nekur viņa pārāk skaļi nepretendē uz pirmo vietu, lielāko daļu apmierinoties ar drāmatiskās darbības pavadītājas, raksturotājas lomu; pat koŗa dziedājumiem, kuŗu operetē diezgan daudz, ir tikai sekundārs raksturs. Mūzikas techniskais veidojums liecina par solidu skolu: sevišķi instrumentācijā gaumīgi pielietoti dažādi modernās orķestrācijas efekti, tomēr konsekventi vairoties no pārāk kliedzoša skaļuma.

Ņemot vērā iepriekš sacīto, kļūst pats par sevi saprotams, ka «Rozmarijā» svarīga loma piekrīt drāmatiskajam tēlojumam, kas visiem redzamāko lomu veidotājiem uzstāda diezgan augstas prasības arī kā drāmas aktieŗiem. Šai ziņā ar patiesu prieku var konstatēt, ka Nacionālās operas operetes ansamblis arī tīri drāmatiskā plāksnē jau tik tālu izveidojies, ka nedarītu kaunu kuŗam katram drāmas teātrim.

Spēle risinājās brīvi un nepiespiesti un daudzi no izrādes dalībniekiem prata veidot tēlus, par kuŗu patiesīgumu nebij jāšaubās.

Galvenajās lomās: Rozmarija — Lidija Blūmentāle, un Džims Kenjons — Teodors Brilts. Blūmentāle savā lomā jūtas it droši; varbūt mazliet citādāka varēja būt pati lomas uztvere, bet pieņemama arī šāda. Jauks arī dziedājums. Teodors Brilts uz skatuves nava vēl īsti iedzīvojies un tēlojums brīžiem vēl jūtami teātrāls; nopietnāka vērība būtu piegriežama arī izrunai. Balss materiāls labs, un pret dziedājumu no tīri techniskās puses nebūtu ko iebilst, tikai vietām gribētos intīmāku, smalkjūtīgāku niansējumu. Labs savā lomā kā seržants Malons ir Alberts Verners; spēle vienkārša un dabīga, un arī dziedājums piemērots. Tas pats sakāms par Tāli Matīsu kā Rozmarijas brāli Emīlu. Havleja lomā Nacionālā teātŗa aktieris Jānis Ģērmanis. Liekas, tīri teicams komiķis ar laiku izveidosies no Voldemāra Leonaiša, kuŗš arī šoreiz kā Hermanis briesmīgais nebūt nebija peļams; žēl tikai, ka viņš bieži atkārtojas un viņa tēlos maz dažādības. It veikli savas lomas veidoja Paula Brīvkalne — viesnīcas īpašniece Žanna un Edīte Pfeifere — indiāniete Vanda; pēdējā nedalītu piekrišanu guva ar pāris lieliski nodejotām dejām.

Režiju pirmo reizi operā vada Jēkabs Zaķis; darbs vispārējos vilcienos vērtējams pozitīvi.

Neapšaubāms talants jaunais dekorātors Oskars Norītis; viņa dekorācijās ir momenti, kuŗi liek nojaust neikdienišķu apdāvinātību un var droši paregot, ka ja vien viņam būs izdevība tālāk veidoties attiecīgā virzienā, viņam ir paredzama nākotne. Mūzikālo daļu iestudējis un lietpratīgi vada Jānis Kalniņš; koŗus Teodors Kalniņš.

Visumā «Rozmarijas» inscēnējums jāuzskata kā mēģinājums lauzt vecu vecās operets tradicijas un šablonu, speŗot soli dabīguma un drāmatiskās patiesības virzienā, un kā tāds viņš uz siltāko apsveicams.

28. februārī Mariss Vētra operā dziedāja Jāņa Kalniņa dziesmas.

V. Upenieks.

Brusubārdas koŗa rīkotais Jēkaba Graubiņa dziesmu vakars.

Grūti iedomāties kādu koŗa koncertu bez Jēkaba Graubiņa dziesmām. Kā koŗa dziesmu komponists Graubiņš ir ieņēmis vienu no visredzamākajām vietām mūsu skaņražu saimē. Ne tikai techniskā meistarība un nevainojamā forma, bet vēl jo vairāk mūzikālitāte un dziļa latviska stila būtības izpratne, ir īpašības, kas Graubiņa koŗa dziesmas ir padarījušas par tik nacionāli nozīmīgām. Ar drošu roku viņš ir pārņēmis Jurjānu Andreja pacelto nacionālisma karogu un visur kur ir izcīnītas cīņas par latviskumu mūsu mūzikā, Jēkabs Graubiņš arvien ir bijis pirmajās cīnītāju rindās. Ar lielu neatlaidību un pašaizliedzību viņš Jurjānu Andreja uzsākto darbu virzījis tālāk, gan pētot un kārtojot mūsu folkloras materiālus, gan arī praktiskā skaņraža darbā turpinot latviski nacionāla stila veidošanu. It pareizi Graubiņš ir sapratis, ka ja vien mūsu nacionālai mūzikai būs lemts sasniegt plašākus apvāršņus, tad nevis maisoties pa internacionālisma duļķiem, bet gan smeļoties iedvesmi no mūsu tautas dziesmu dzidrajiem avotiem, ceļot gaismā tēvu tēvu atstātās gara mantas, rādot citām tautām, cik diža un cēla viņās atmirdz latvju tautas dvēsele. Nava tamdēļ nekāds pārsteigums, ka latvju tautas dziesmai Graubiņš atdevis lielāko un labāko daļu savas mākslinieka sirds mīlestības. Lielākā daļa viņa koŗadziesmu — tautasdziesmu apstrādājumi. Šinīs apstrādājumos Graubiņš panācis lielu vienkāršību un stila skaidrību, balstoties galvenā kārtā uz kontrapunkta techniku, plaši pielietojot imitācijas, nereti savijot divas tautas meldijas; arī formas ziņā viņš cenšas izveidot plašāka vēriena darbus, neapmierinoties ar parasto strofveidīgo atkārtojumu. Polifonija un stingrs diatonisms — Graubiņa koŗadziesmām raksturīgas īpašības; dziedāšanai viņas pateicīgas un skanīgas. Meistariski veidotas arī Graubiņa oriģinālziesmas, kuŗas stila ziņā tuvas viņa tautas dziesmu apstrādājumiem.

Sirsnīgu atzinību pelnījis Brusubārdas koris, rīkojot šī mūsu koŗadziesmas meistara dziesmu vakaru. Programma plaša: neskaitot sākumā un beigās nodziedāto autora suminājumu, pavisam 15 dziesmas, no kuŗām 5 pirmatskaņojumi. Koris plašs, ar labu balsmateriālu. Programma iestudēta rūpīgi un lietpratīgi. Dziesmu atskaņojumos diriģents E. Brusubārda vairāk vērības piegrieza koŗa kantilēnai, mūzikālās līnijas slaidumam un viengabalainībai; mazāk smalkjūtīgākai frāzēšanai un niansējumiem. Solo dziedājumus it teicami veica E. Ozoliņa un V. Rutkis. Vairākas dziesmas bija jāatkārto. Daudz aplausu un ziedu saņēma gan autors, gan arī diriģents un solisti.

Koncerta sākumā dažus izjustus ievadvārdus par J. Graubiņa nozīmi latvju mūzikā teica mūzikas kritiķis M. Brēms.

V. Upenieks.

Eduarda Ramata dziesmu pēcpusdiena.

Eduards Ramats, kas savu dziesmu pēcpusdienu bija rīkojis 20. februārī Konservātorijas zālē, pēdējā laikā vairāk pazīstams kā dziedāšanas paidagogs, mūzikas kritiķis un koŗu diriģents. Tomēr viņa pirmā jaunības mīlestība ir piederējusi dziesmai un arī mūzikālo izglītību viņš ieguvis kā dziedonis, absolvējot Maskavas konservātoriju. E. Ramata darbalauks ir visai plašs un daudzpusīgs: kā dziedāšanas skolotājs viņš strādā I Valsts ģimnazijā un mūzikas kritikas raksta Latvijas kareivī un Izglītības ministrijas mēnešrakstā. Ramats ir arī aktīvs aizsargu saimes loceklis; Dzelzceļu aizsargu pulkā viņš vada orķestri un kori, kuŗš savā visai neilgā pastāvēšanas laikā (tikai 2 gadi) ir uzstājies jau 15 sarīkojumos.

Neskatoties uz daudziem un dažādiem pienākumiem, Ramats tomēr arvien ir palicis uzticīgs arī solodziesmai. Viņa dziesmu pēcpusdiena konservātorijas zālē neapšaubāmi pierādīja, ka arī kā dziedonis viņš ir daudz un čakli strādājis. Plašā programa (16 dziesmas) veltīta diviem mūsu iemīļotākajiem un intīmākajiem solo dziesmu komponistiem — Emīlam Dārziņam un Alfrēdam Kalniņam. Dziesmu mūzikālais un techniskais izstrādājums nodeva labāko liecību par mākslinieka vokālo kultūru un viņa balss teicamājām īpašībām. Koncerta noslēgumā plašā auditorija sarīkoja dziedonim jūsmīgas ovācijas, pasniedzot arī daudz ziedu balvas.

V. Upenieks.

A. Kroders

Mēneša apskats

Kameru izbūve tuvojas noslēgumam.

Tautas organizēšana radošam valsts darbam uz zemes iedzīvotāju nodarbošanās jeb arodnieciskā pamata daudz pilnīgāk un taisnīgāk saskan ar ideju par tautas vajadzību un interešu ietveršanu likumdošanā un valsts iestāžu administrātīvā darbā, jo tā organizētā tauta, apvienodamās savu arodu organizācijās, pati ikdienas tieši izsaka savas vajadzības un vēlēšanās, bet nevis reiz pa četriem gadiem tā saucamajās parlamenta vēlēšanās, kuŗās nekad nebija redzama godīga, patiesīga un sirdsapzinīga vēlēšanās un griba vispirms allaž domāt par tautas kā vienota organisma attīstību, bet kur visnotāļ valdīja politisko partiju dēmagoģija un vēlēšanu izmantošanai savā labā, lai gūtu iespējami lielākos panākumus, neviena partija neapstājās visnegantāko, visnetīrāko līdzekļu lietošanā. Tādos apstākļos tautas griba nespēja izpausties, bet tas, ko partijas nosauca par tautas gribu, gandrīz vienmēr bija šīs gribas atbaidošs surogāts. Arodu organizācijās ir apvienota visa strādājošā tauta: lauksaimnieki, amatnieki, strādnieki, tirgotāji, rūpnieki, namsaimnieki u. c. Tur norisinās tautas dzīvā dzīve, godīgā un mierīgā darbā, lietišķos mēģinājumos izšķirt visus attiecīgā aroda jautājumus. Šī dzīvā dzīve ir visdrošākais un visskaidrākais pamats, uz kuŗa lai varētu pacelties valsts vadības likumdošanas darbs.

Ja valsts vadības mērķis ir tautas labklājība un garīgā spēka augšana vienmēr lielākā pilnībā, šos mērķus piepildot ar vienotas un vienprātīgas tautas gribu, tad dabīgi, ka tautas apvienošanai arodu organizācijās bija jāaptveŗ visa tauta.

Līdz šim jau pastāv un darbojas četras kameras (Lauksaimniecības, Tirdzniecības un rūpniecības, Amatniecības un Darba kameras), kuŗās apvienoto arodu intereses un darbs galvenā kārtā saistās ar tautas materiālās, saimnieciskās labklājības plauksānu. Šīs kameras visas apvienotas Valsts saimniecības padomē. Bet valsts augstākā vadība, domājot par otrās kategorijas mērķu piepildīšanu t. i. domājot un rūpējoties par tautas garīgā spēka, par tautas kultūras augšanu, jau sen ir paziņojusi, ka vēl tiks organizēti arī visi garīgā darba strādnieki, kuŗu darbības uzdevums un mērķis ir tautas kultūras celšana, lai tad visa kameru sistēma būtu līdz galam izveidota un varētu domāt tālāk par pašas tautas tiesību un pienākumu sistēmas izveidošanu.

Patlaban, 5. martā, Valsts Prezidents pēc noturētās sēdes par kultūras un gara darbinieku organizēšanu ar apvienošanu, preses pārstāvjiem ir izteicies, ka kultūras un gara darbiniekus vislabāk būtu apvienot nevis vienā, bet divās kamerās. Vienā ietilps rakstnieki un preses darbinieki, gleznotāji, tēlnieki, mūziķi (radošie un izpildošie), kā arī izpildošie mākslinieki, kas nodarbināti teātŗos, operās un koncertos; šajā kamerā kopā ar rakstniekiem un žurnālistiem kā izpildošie spēki piedalās arī grāmatu izdevēji un tirgotāji, tāpat arī laikrakstu izdevēji. Šī kamera sauksies par Rakstu un mākslas kameru. Otrā kamerā būs apvienoti architekti, inženieŗi, juristi, ārsti, zobārsti, agronomi, mežziņi, veterināri un skolotāji (kā pamatskolu un vidusskolu, tā arī augstskolas mācības spēki) un arī pārējās profesionālās grupas. Šie darbinieki būs apvienoti Profesiju kamerā. Dažos gadījumos, kur vajadzība prasīs, būs iespējams līdzdarboties divās kamerās. Abās kamerās būs sekcijas un grupas pēc nodarbības nozarēm. Kamerās paredzētas arī goda tiesas profesionālās un sabiedriskās ētikas jautājumu kārtošanai.

Un abu šo kameru galvenās komisijas sastādīs Valsts kultūras padomi, tāpat, kā četras jau pastāvošās kameras sastāda Valsts saimniecības padomi. Pie abām kamerām pastāvēs katram arodam sava organizācija, tikai viena katrai profesijai.

Jauno kameru likumu un statūtu projektu izstrādāšanas darbā aicināti Latvijas preses biedrības priekšnieks šefredaktors J. Druva un bij. Latvijas ūniversitātes rektors prof. Dr. J. Auškāps.

Tā tad mūsu zemes politiskā darbība norisināsies divās svarīgās un lielās līnijās: tautas saimnieciskās labklājības celšanai strādās kameras, kas apvienotas Valsts saimniecības padomē, un tautas garīgā spēka, tautas kultūras augšanai strādās Valsts kultūras padomē apvienotās kameras, kuŗu nodibināšana nu sagaidāma visā drīzumā. Ar to tad kameru sistēmas izbūve būtu pabeigta. Un tad jānāk tālākam institūtam, jaunās sistēmas augstākam noslēgumam, — Valsts augstākai padomei, kas saskaņotu, izlīdzinātu, solidārizētu abās padomēs apvienoto kameru darbību. Kā šī augstākā padome tiks nosaukta, tas nav svarīgi, bet ka šāda saskaņojoša iestāde nāks, to prasa kameru sistēmas loģika, un tas arī izriet no tā, ko savā laikā sacīja Valsts Prezidents, runādams par tautas pārstāvniecības izveidošanu.

Tā šī pārstāvniecība tiek celta uz stingras lietišķības pamata kur pilnīgi neiespējama kļūst tā deģenerēšanās, kas tik nepatīkamās formās kļuva redzama, kad sāka sabrukt uz partiju principa dibinātā parlamentārās dēmokratijas iekārta, kur pati tauta bija padarīta par nožēlojamu balsotāju, ko aicina ar dēmagoģiju un meliem pa 4 gadiem reizi.

Valsts drošības, biedrību un preses likumi.

Kad 1934. gada 15. maija naktī tika izdarītas lielās pārgrozības visā mūsu valsts iekārtā un valsts vadības organizācijā, tad, saproatms, šīm svarīgām pārmaiņām notiekot, bija jārada iespējami labvēlīgākie apstākļi, lai nekādas varas nespētu traucēt šo pārmaiņu dzīvē izvešanu. Jo pārmaiņu mērķi, no latviešu nacionālo interešu un no mūsu tautas dzīvības un labākas nākotnes viedokļa, bija tik svarīgi, ka nedrīkstēja nevienam dot ne mazāko iespēju pārmaiņu notikšanu kaut kā aizkavēt. Tādos gadījumos valstis pa laikam ķeŗas pie tāda līdzekļa, kāds ir kaŗa stāvokļa ievešana valstī. Ikkatrs krietns patriots labi zina, ka kaŗa stāvoklis nevienam godīgam un valstij uzticīgam cilvēkam nav radījis ne mazāko apgrūtinājumu un tādi pilsoņi šo kaŗa stāvokli īstenībā nemaz nemanīja. Jo tas bija ievests ļoti lielu un nopietnu nodomu piepildīšanai. Pēc valdības apsvērumiem kaŗa stāvokļa paturēšana valstī vairs nav nepieciešama, un tādēļ ar š. g. 11. februāŗa ministru kabineta lēmumu kaŗa stāvoklis vairs netiek pagarināts.

Bet patlaban notiek plašas un tālu tvertas latviešu nacionālās programmas piepildīšana, dodama ievērojamus panākumus, un tādus solīdama arī nākotnē. Tādēļ arī pēc kaŗa stāvokļa atcelšanas valsts un tautas vadības iecerētās tautas labklājības un garīgā spēka celšanas programmas piepildīšana ir jāaizsargā pret visām iespējamām ļaunām varbūtībām. Tādā nolūkā valdība izdevusi vairākus likumus: 1) likumu par kārtību un sabiedrisko drošību valstī; 2) likumu par bezpeļņas biedrībām un to savienībām; 3) likumu par spiestuvēm, bibliotēkām, lasītavām un par tirdzniecību ar iespieddarbiem; 4) preses likumu.

Pirmie trīs likumi nosaka administrātīvo iestāžu tiesības gādāt par mieru un kārtību valstī un rūpēties, lai sabiedriskā dzīvē valdītu godīga sacensība saskaņā ar laikmeta garu un idejām. Piemēram, likums par kārtību un sabiedrisko drošību valstī nosaka, ka Iekšlietu ministrs, vai viņa pilnvarota amata persona, var administrātīvi sodīt personas par pārkāpumiem, kas var kaitēt valsts interesēm; var, kaŗa ministrim piekrītot, lemt par atsevišķu personu turēšanu apcietinājumā, ja šīs personas ir kaitīgas valsts drošībai un tās saimnieciskām interesēm; kaŗa ministrs, uz iekšlietu ministra priekšlikumu, var, tieslietu ministrim piekrītot, nodot kaŗa tiesas iztiesāšanai lietas par smagiem noziegumiem u. tml. Likuma mērķis vispāri uzturēt mieru un apkaŗot noziedzības, bet arī gādāt, lai būtu nodrošināta 15. maija nodomu izvešana

dzīvē. Likums par bezpeļņas biedrībām un to savienībām vispirms nosaka, ka noliegts apvienoties politiskās partijās, tā kā šīs tautas sanaidošanas, zemu kaislību aizdedzināšanas un tautas skaldīšanas iestādījums mūsu zemē ir ar likuma noteikumiem iznīcināts. Tālāk, lai uzsvērtu un visā dzīvē izvestu atbildīgas vadības principu agrāko laiku komisiju un pārbalsošanas chaosa vietā, jaunais likums pastiprina biedrību priekšnieku tiesības, tā kā bez viņa vai viņa nozīmēta vietnieka piekrišanas neviens lēmums nav pieņemts. Tas biedrību dzīvei dos vairāk noteiktības, skaidrības un sirdsapziņas. Tāpat pastiprināta biedrību uzraudzība, kādā nolūkā sabiedrisok lietu ministrim dota tiesība atcelt atsevišķus biedrību darbiniekus un zināmos gadījumos iecelt savus pilnvarniekus vai pat slēgt biedrības un savienības, kuru darbību viņš atzīst par kaitīgu vai nevēlamu valsts vai sabiedrības interesēm. Likuma mērķis ir arī panākt lielāku vienību biedrību dzīvē, lai tuvākā apkārtnē vieniem un tiem pašiem mērķiem nepastāvētu vairākas biedrības.

Svarīgs ir jaunais preses likums, ievērojot preses lielos un atbildības pilnos uzdevumus valsts un tautas dzīvē. Vispirms likums nosaka preses mērķi: Latvijas garīgās un materiālās kultūras veicināšana un izkopšana. Vēl plašāk šie mērķi formulēti likuma 12. pantā: «Katra periodiska izdevuma uzdevums ir audzināt veselīgu, radošu sabiedrisko domu, sekmēt tautas tieksmes pēc vienības un vienprātības, veicināt 15. maija ideju iesakņošanos tautā, atbalstīt valdības darbu valsts un tautas politiskās, saimnieciskās un kulturālās dzīves izkopšanā.» Tā tad nav vajadzīga prese, kurai nav nekādu mērķu, presei ir jāatgriežas pie saviem uzdevumiem — tautu audzināt un augšup celt. Tas preses svaru un nozīmi dara sevišķi vērtīgu. Tādēļ likums tālāk prasa arī, lai preses darbiniekiem būtu attiecīga kvalitāte, un kam nav vajadzīgās arodnieciskās sagatavotības, tas nevar būt periodiska izdevuma redaktors, tāpat, kā tāds nevar būt cilvēks, kurš neprot latviešu valodu. 13. pants nosaka, ka prese nedrīkst ievietot rakstus un ziņas, kas skalda tautu, kas nicinoši izsakās par valsti, tautu, valsts iekārtu, valsts galvu, valdību, tiesu, karaspēku aizsargiem, policiju, vai kas nepareizi vai tendenciozi ziņo par valdības darbību; tāpat aizliegta mazvērtīgu, labus tikumus ārdošu rakstu ievietošana. Likuma nosacījumi grib sekmēt latviešu literātūras darbu izplatīšanos, ierobežojot mazvērtīgu ārzemju izdevumu tulkošanu latviešu valodā. Saprotams, ka krietnai presei šie ierobežojošie noteikumi nav nekāds traucējums, pavisam otrādi — ar šiem likuma noteikumiem latviešu prese un grāmatniecība ir pasargāta no ļaunu tikumu ievazāšanas šajās kultūras darba nozarēs, lai neciestu preses labā slava, kā to pareizi uzsvēra sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, runādams par jauniem likumiem Latvijas preses biedrības rīkotā vakarā. Tāpat atzīstama par ļoti pozitīvu ieguvumu ir preses mērķu formulēšana likumā, kas presi principā nosaka par institūtu idejiskiem uzdevumiem, un tās presei dara tikai godu, jo ar to viņa ir ieskaitīta nacionālo mērķu piepildīšanas faktoru rindā.

Tēvzemes mīlestības apliecinājums.

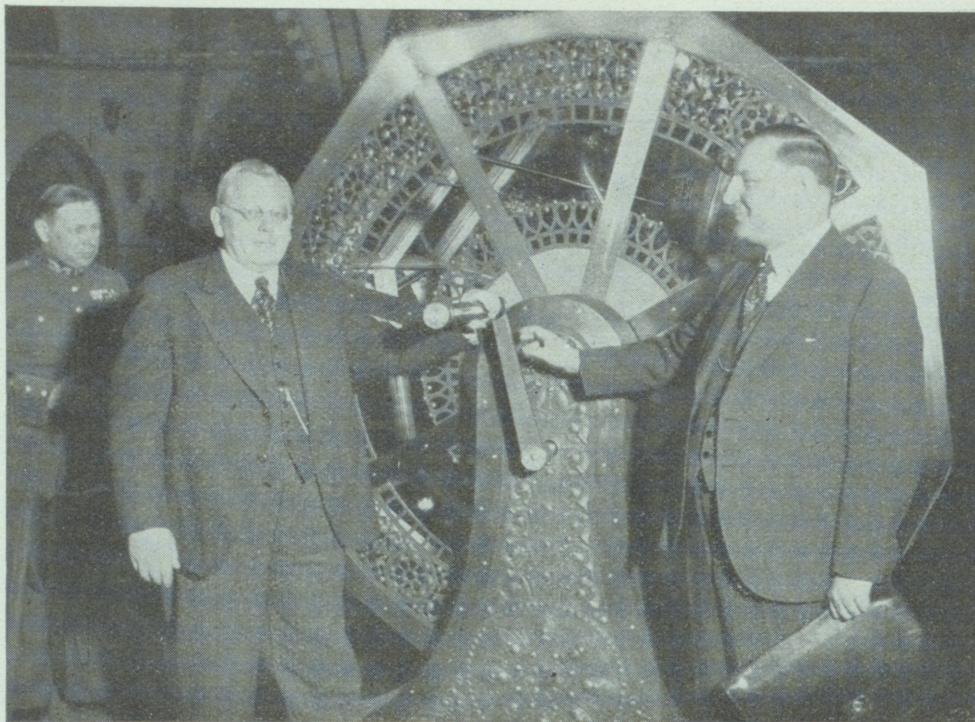
Allaž ir bijuši cilvēki, kas visu notiekošo uzskata kā par sevī saprotamu parādību rindu, kuŗa nebūt nav atkarīga no mūsu gribas un no mūsu darba un centšanās. Tā ir notikumu būtības neredzēšana. Un ja visa mūsu tauta vienmēr tā būtu spriedusi, tad vēl šodien mēs dzīvotu kādas citas tautas valdībā un atkarībā. Šiem ļaudīm pretim vienmēr ir cēlušies ideālisti no mūsu tautas vidus un ir pierādījuši, ka nekas nepiepildās bez pūliņiem un upuriem, bez gribas un bez neatlaidīga darba, — ne personīgā, ne valsts dzīvē. Tāda spriešana atgādina cilvēku, kuŗš sēdēt gribētu pie siltas krāsns, gan jau viņam viss atnāks pats no sevis. Ja nebūtu gudrāku cilvēku, kas par šo pārgudro apžēlojas, tad viņam būtu jānobeidzas badā. Jo mēs visu, kas mums ir, esam ieguvuši darbā un cīņās.

Un ir arī tādi cilvēki, kas visu labu saredz tikai sakarā ar tiem notikumiem un tām tautas kustībām, kuŗās viņi paši klāt bijuši, citiem notikumiem un citiem cilvēkiem neatzīstot gandrīz nekādus nopelnus un panākumus, jo — kas tad tur nu bija, tas jau tāpat būtu noticis arī bez mūsu pūlēm un upuriem. Tādas domas top izteiktas pat attiecībā uz mūsu atbrīvošanas laikmetu, jo pat uz mūsu valsts atbalstītu teātŗu skatuvēm ir rādītas lugas, kas liek mirdzēt spožām jaunsaimniecībām laukos bez kādām brīvības cīņām, it kā tādu nemaz nebūtu bijis. Tāda domāšana ir neizsakāmi netaisna un arī nepareiza, jo vēstures notikumi rāda pavisam pretējo: atbrīvošanas cīņas ir latviešu ideālisma augstākais uzlidojums, kad mūsu tauta pierādīja necerētu upurēties gribu un spēju (sevišķi Bermonta dienās un Latgales atbrīvošanā). Jo atbrīvotāju armija bija bezzemnieku armija. Kad kāds ārzemnieks interesējās, kāds ir mūsu armijas sociālais sastāvs, tad ar virspavēlnieka ģenerāļa J. Baloža piekrišanu viņam bija atļauts par šo jautājumu ievākt ziņas. Un izrādījās, ka kaŗavīru, kuŗiem pašiem ir zeme, vai kuŗi to mantos, bija tikai ap 10—12 procentu no visu pulku skaita. Agrārā reforma vēl arī nebija notikusi. Un tomēr šis bezzemnieks gāja cīņās ar lielāko dedzību. Vai tas nav neatkārtojams patriotisma un tēvzemes mīlestības apliecinājums? Un vai šiem desmitiem tūkstošiem atbrīvotāju un viņu ģimeņu locekļu apziņā neskan kā zaimi vārdi par to, ka atbrīvošanas cīņas jau nekā liela nav devušas, jo valsts jau tik un tā būtu bijusi (kā vāciešu, lielinieku vai bermontiešu dāvana?).

Šādiem spriedumiem tad stādīsim pretim kādu citu spriedumu, ko Valsts prezidents deva par Rīgas Latviešu biedrību, runādams viņas jaunā nama iesvētīšanas svinībās. Kaut diezgan ilgus pēdējos gadus Rīgas Latviešu biedrība patiesi bijusi nepietiekoši aktīva latviešu kultūras veicināšanas un latviešu nacionālās apziņas nostiprināšanas darbā, tomēr Valsts prezidents augstu vērtē to nacionālās izglītības un kultūras veicināšanas un latviešu labklājības celšanas darbu, kādu Rīgas Latviešu biedrība uzskatījusi par savu uzdevumu pirms 70 gadiem un līdz mūsu dienām. Jo biedrība, pirms 70 gadiem pulcēdama kopā latviešus, lai tie varētu «kopā saspiest muguras, lai jo drošāk krūtis vērstu uz āru cīņai», ir pierādījusi dziļāko tēvzemes mīlestību un tautas vienībā un vienprātībā savā laikā veikusi patiesi ievērojamus darbus. Un tādu pašu karstu tēvzemes mīlestību ir pierādījušas arī nākošās paaudzes. Nevienai no atsevišķām paaudzēm nav ne mazāko tiesību sacīt, ka vienīgi ar viņu var sākt skaitīt latviešu patriotisma atmošanos un tēvzemes mīlestības pierādījumus. Latviešu tautas cīņas ir jau ilgas un senas un šajās cīņās latvietis ir izrādī-

Kalpakiešu saime 6. martā Brāļu kapos.

Noslēgusies Uzvaras laukuma lielā loterija.

jies par krietnu vīru kā savā ticībā, tā panākumos. Nostāties uz tam pretēja viedokļa nozīmē ārdīt to stipro un skaisto cīņu un mērķu nepārtrauktības tiltu, kas devis mums tik brīnišķīgas atmiņas, radījis tik bagātīgas tradicijas un darījis mūs tik stiprus. Bet tā ir tautas garīgā spēka vājināšana. Bez tam tāda domāšana ir arī objektīvi nepareiza un tādēļ nedara godu šādas domāšanas aizstāvjiem.

Valsts prezidents Rīgas Latviešu biedrībā teiktā runā uzsver šo cīņu nepārtrauktību un uzskata to par ievērojamu tautas spēka avotu, jo tautas cīņas ne mūžam nerimstas un tādēļ arī mūsu paaudzei allaž jābūt šīm cīņām gatavām. Bet tad nevajaga aizbērt šos skaistos nacijas spēka avotus, kas mūs cīņām stiprus dara un atraisa tādas morāliskas īpašības, kas kaldina mūsu nenovēršamo uzvaru, kā to pierādīja 1919. gads. Jo šajā gadā atmodās pagātnes sapņi un nākotnes cerības, tās pārvērtās par spēku, ko grūti uzvarēt. Mēs būtu daudz, daudz nabagāki, ja mūsu sirdīs līdzi nedegtu agrāko cīņu ugunis, ja mūs neaizrautu agrāko laiku tēvzemes mīlestības liesmas.

Ar jaunā nama uzcelšanu Rīgas Latviešu biedrība, cerams, kļūs aktīvāka nacionālo nodomu piepildīšanā un veiks ne vienu vien labu un svētīgu darbu.

Tautas līdzdalība jaunajos uzņēmumos.

Jauno saimniecisko uzņēmumu rašanos, kā to jau dažkārt šajā vietā esam uzsvēruši, izsauca latviešu tautas situācija Latvijas tautsaimniecībā, jo tur valdīja visi citi, tikai ne latvietis. Iegūt valdošo stāvokli mūsu zemes saimniecībā, kāds mums pienākas, latvieši nevarēja bez plaša atbalsta saskaņā ar noteiktu programmu. Tādēļ jaunie uzņēmumi tika dibināti uz īpašu noteikumu pamata, no kuŗiem svarīgākais ir akcijas uz vārda, lai šie uzņēmumi nenokļūtu svešu ļaužu rokās. Tāpat jaunie uzņēmumi bija apgādāti ar pietiekošiem kreditiem un rīcības kapitālu, lai tie varētu sekmīgi sacensties ar sen jau strādājošiem svešnieku uzņēmumiem. Tā saradās šie jaunie uzņēmumi visās svarīgākās saimniecības nozarēs, gūstot labvēlīgus panākumus preču cenu ziņā un paverot latviešu saimnieciskā spēka augšanai brīvus un plašus ceļus. Bet jaunie uzņēmumi nebūt nav kāds valsts kapitālisms vai valsts sociālisms, jo šo uzņēmumu darbība nostādīta pilnīgi uz privātās saimniecības principu pamata. Kur Valsts Prezidents jau uzņēmumu dibināšanas laikā noteikti pateica, ka «valdības nodoms nav palikt par īpašnieku ne ķieģeļu cepļiem, ne kaļķu fabrikām, ne citur. Tas bij vajadzīgs tamdēļ, ka tas ir mūsu laikmetā drošākais līdzeklis, kā mēs varam izdarīt visas vajadzīgās sakārtošanas. Pie pirmās izdevības valdība atdos šos uzņēmumus akciju veidā tautai. Neviena valdība pasaulē nav priekš tam, lai viņa spēlētu fabrikantu, kuģotāju, tirgotāju, importieri un eksportieri». Un tagad šis solījums tiek turēts: astoņu jauno akciju sabiedrību akcijas tiek laistas brīvā pārdošanā, saprotams, saskaņā ar jauno statūtu noteikumiem. Tāpat arī finanču ministrs Ēķis saimniecisko aprindu kongresā uzsvēra, ka valdības gala mērķis vienmēr bijis privātā iniciātīve, privātā saimniekošana un arī privātā atbildība, bet valdība iejaucas tikai tad, ja to prasa vispārējā valsts saimnieciskā politika un ja privātais kapitāls ir par vāju, lai viens pats veiktu plašākus uzdevumus.

1937. g. nodibinātas jaunas akciju sabiedrības ar 25,1 milj. ls pamatkapitāla, agrāk nodibināto sabiedrību pamatkapitāls pavairots par 26,3 milj. ls, tā kā pavisam tagad ieguldīts 51,4 miljoni latu. Jauno sabiedrību kopapgrozījums pirmā darbības gadā bijis 70 milj. latu.

Tā tad šīs sabiedrības strādā uz pilnīgi drošiem pamatiem. Iegādājoties jauno uzņēmumu (Bekona Eksporta, Ogles, Latvijas koka, Ķieģeļnieka, Latvijas Centrālā Sēklu Eksporta, Maiznieka, Kaļķa un Ādu un Vilnas centrāles) akcijas, mēs kļūstam par latviešu saimnieciskā spēka augšanas līdzkaŗotājiem, nemaz nerunājot par to, ka šāds kapitālu ieguldījums ir mums izdevīgs. Jo iegūstot, piemēram, šo astoņu uzņēmumu priekšrocības akcijas (katru pa 100 ls), mums ir garantēti 6 proc. dividendes pirmajā gadā un turpmāk līdz 12 proc., atkarībā no uzņēmuma peļņas. Bet Latvijas banka maksā tikai 2 proc. par tekošiem rēķiniem un 3,5 proc. par noguldījumiem, Pasta krājkase maksā 3 proc., Latvijas kreditbanka 3—4 proc., akciju bankas 2—4 proc., ceļu aizņēmuma obligācijas dod 4 proc., Zemes bankas ķīlu zīmes 2—4 proc., Ķeguma obligācijas 5 proc. Bez tam par šīm akcijām varēs maksāt arī ar Hipotēku bankas ķīlu zīmēm, ceļu obligācijām un Ķeguma obligācijām: līdz 5 akcijām pērkot, varēs maksāt visu ar šiem vērtspapīriem; 6—10 akcijas pērkot puse būs jāmaksā naudā puse vērtspapīros; vairāk par 10 akcijām — 75 proc. naudā, 25 proc. ar vērtspapīriem.

Kā zināms, agrākie naudas noguldītāji savu noguldījumu atmaksu saņēma ķīlu zīmēs, un tās tagad varēs ieguldīt jauno uzņēmumu akcijās, tādā veidā iegūstot vēl vairāk, nekā kad noguldījumi būtu atmaksāti skaidrā naudā.

Tādi paši vispārīga labuma apsvērumi pamudinājuši valdību arī uz citiem soļiem mūsu saimniecības atveseļošanās un pārkārtošanas nolūkā. Starp citu patērētāju, t. i. tautas plašāko aprindu interesēs apturēta akc. sab. «Latvijas kokvilnas ražojumi» darbība, jo izrādījies, ka šī akciju sabiedrība, savos statūtos gan likdama vispārderīgus mērķus, praktikā tomēr bija izvērtusies par kokvilnas ražojumu fabrikantu sindikātu, kas mūsu tirgū ar nolūku uzturēja neattaisnojami augstas cenas, nevienā gadījumā nerēķinoties ar patērētāju interesēm. Spaidīdami mazākos, sindikātā neietilpstošos fabrikantus (nedodami izejvielas, kuŗas ieveda sindikāts), sindikātā apvienoti kokvilnas ražojumu fabrikanti arī viņiem atņēma iespēju reducēt kokvilnas ražojumu cenas. Šie fabrikanti vispāri strādāja ļoti apskaužamos apstākļos, jo izejvielām viņi bija pilnīgi nodrošināti un nodrošināts bija arī iekšējais tirgus. (Valdība pat zaudēja apm. 1 milj. latu, pazeminot kokvilnas ievedmuitu no 20 sant. uz 2 sant. par kg, tāpat valdība zaudēja, nepiekrizdama, ka Anglija ievestu lielākus kokvilnas ražojumu daudzumus, kādā gadījumā tirdzniecības līgums ar Angliju būtu bijis mums labvēlīgāks). Arī tad, kad no ārzemēm ievestās kokvilnas cena pazeminājās par 20—40 proc., mūsu kokvilnas ražojumu rūpnieki savu ražojumu cenas nepazemināja. Kaut mūsu tautsaimniecība kokvilnas ražo-

jumu fabrikantiem par labu nesusi lielus upurus, bet šie fabrikanti no savas puses nav rādījuši ne mazāko interesi atvieglot pircēju stāvokli. Un taisni saimnieciskās krizes gadi kokvilnas ražojumu sindikātam bija bijuši īstie peļņas gadi, tie pelnījuši pat līdz 70 proc. no pamatkapitāla. Tādēļ valdība bija spiesta atcelt akc. sab. «Latvijas kokvilnas ražojumi» un akc. sab. «Bufallo» statūtus, tās nododot Latvijas kreditbankai likvidēšanai. Jaunais uzņēmums — «Latvijas kokvilna», — iejaukdamies ražošanā, panāks normālākas cenas, kas atstās labvēlīgu iespaidu vispāri uz pircēju aprindām, tā kā godīgai cenu politikai ir arī svarīga valstspolitiska nozīme, jo pilsoņi, redzēdami godīgu saimniekošanu, pavisam citādi noskaņojas arī vispāri pret valsts varu un pret valsts vadības nodomiem, nekā tad, ja negodīgiem uzņēmējiem ļauj izmantot kā savus strādniekus, tā arī visus patērētājus.

Taisni šajā nozīmē visplašākās tautas aprindas silti apsveica valdības soli, jo sindikāti ir visnetaisnākais kapitālistiskās sistēmas iestādījums, kuŗš ārda uzticību valsts vadībai un ārda tautas garastāvokli, to nervozēdams un saniknodams. Autoritārā valsts iekārtā tādēļ šāda fabrikantu patvaļība vairs nav iespējama, un tā ir viena no svarīgākām kapitālistiskās sistēmas reformām, kas vecajām valstīm tik grūti padodas.

Vispārīgs uzplaukums rūpniecībā.

Rūpniecības uzplaukums savā gaitā nebūt neapstājas, bet arī pagājušais gads, salīdzinājumā ar iepriekšējo, rāda augošu tendenci. Piemēram, keramikas un cementrūpniecībā ražošana augusi par 20 proc.; ķieģeļrūpniecībā ražošanas apmēri pārsnieguši pirmskaŗa apmērus (1936. gadā ražoti 57 miljoni ķieģeļu, 1937. gadā — 67 miljoni). Ievērojams ir pieaugums metallrūpniecībā, sevišķi velosipedu ražošanas nozarē: līdz 1937. gada 1. decembrim gada laikā ražoti 44.000 velosipedi pret 32.000 gadu iepriekš. Augusi arī radioaparātu produkcija. Ķīmiskā rūpniecībā sevišķi sekmīgas bijušas eļļas un superfosfāta fabrikas (71.000 tonnu superfosfāta vietā 1936. gadā 90.000 tonnas 1937. gadā). Neliels pieaugums arī gumijas preču ražošanā; tāpat sērkociņu un ādu ražošanā. Tekstilrūpniecībā produkcija augusi par 65—80 procentiem. Kokrūpniecībā ļoti rosīgas bijušas finieŗu fabrikas (85.000 kub. metru saplākšņu pret 71.000 gadu iepriekš). Arī kokzāģētavas produkciju pacēlušas, un 1937. gadā uz ārzemēm izvesti 119.000 standarti dēļu par 36 milj. ls pret 101.000 standartiem 1936. gadā par 16 milj. latu. Augusi arī papīrrūpniecības un poligrafisko ražojumu produkcija. Pieaugums arī pārtikas preču ražošanā, sevišķi šokolādu nozarē. Strauji augusi alus darīšana, no 7,7 milj. litru 1936. gadā uz 11 milj. litru 1937. gadā. Ražošana augusi arī apģērbu un apavu rūpniecībā. Pēc slimo kasu ziņām 1937. g. novembrī rūpniecībā bijuši nodarbināti 111.000 strādnieki pret 101.000 iepriekšējā gadā, tā tad pieaugums par 10.000 strādniekiem. Decembrī gan dažās nozarēs strādnieku skaits samazinājies, tomēr tas sasniedz 105.469 pret 95.351 strādniekiem 1936. gada decembrī.

Saprotams, ka nodarbināto strādnieku skaita pieaugums ir sakarā ar vispārīgo labvēlīgo saimniecisko stāvokli visā zemē. To pierāda arī tāds labklājības barometrs, kā noguldījumu pieaugums krājkasēs un bankās. Krājkasu skaits gan pag. gadā samazinājies par 27 kasēm, bet kasēs apvienoto biedru skaits audzis par 4000 biedriem, kas liecina par apvienošanos. Kasu bilances rāda ļoti strauju noguldījumu pieaugumu: no 35,1 milj. ls uz 39,3 milj. ls, t. i. par 4,2 milj. latu vairāk. Noguldījumi pieauguši visur, visvairāk Vidzemē, par 1,1 milj. ls, tā kā kopīgais noguldījumu kapitāls tur ir 8,6 milj. ls, vismazākais pieaugums Latgalē, tikai 145.000 ls, sasniedzot 1,5 milj. ls kopīgo noguldījumu summu. Līdzīga ir aina arī centrālās kreditiestādēs Rīgā, kas viss liecina par brīvu līdzekļu uzkrāšanos tautā un arī par tautas uzticības atgriešanos pret valdības nodrošinātām noguldīšanas iestādēm. Šī uzticības atgriešanās, un arī vēlēšanās būt aktīvi līdzi valsts celšanas un latviešu labklājības vairošanas darbā, pamudinājusi plašas aprindas ieguldīt savus brīvos līdzekļus jauno uzņēmumu akcijās un tikko izlaistajās Ķeguma spēkstacijas obligācijās, kuŗu izlaidums piedzīvoja patiesi skaistu pārsteigumu. Ķeguma būvei paredzētam obligāciju izlaidumam par 34 miljoniem latu parakstīšanās iesākumu nolika uz 15. februāri, pie kam jāuzsveŗ, ka, neraugoties uz izdevīgo naudas ieguldīšanu par 5 proc., kādu nemaksā neviena kreditiestāde, tomēr nekāda daudz maz plašāka propaganda par obligāciju iegādāšanos nenotika un laikraksti aprobežojās tikai ar informātīva raksturа aizrādījumu un paskaidrojumu publicēšanu. Kreditzīmes bija izlaistas vērtībā par Ls 25,—, Ls 100,—, Ls 1000,—, Ls 10,000,— un Ls 100.000,—, ar samaksas termiņiem serijai A 1942. gada 1. jūlijā, serijai B — 1942. gada 1. jūlijā, serijai C — 1943. gada 2. janvārī un serijai D — 1943. gada 1. jūlijā. Parakstīšanās termiņu nolika 2 nedēļas, t. i. līdz š. g. 1. martam. Bet notika tas, ko varbūt nemaz nesagaidīja obligāciju izlaidēji, un jau pirmajā parakstīšanās dienā bija kreditzīmes reālizētas par visu aizņēmuma summu, un vispāri pirmo triju noliktās parakstīšanās dienu laikā kreditzīmes bija reālizētas par 10 miljoniem latu vairāk, nekā bija projektēts. Kaut gan nu varēja parakstīšanos pārtraukt, bet valdība izšķīrās par to, ka jādod iespēja pilsoņiem, kas grib kreditzīmes iegūt, to izdarīt un tādēļ to darīt atļāva visā iepriekš noliktā laikā, t. i. līdz 28. februārim. Noslēdzot parakstīšanos, bija sazīmēti 45 milj. lati vairāk nekā projektēts. Tad valdība nolēma priekšrocību kreditzīmju iegādāšanā dot pravātām firmām un personām, un tikai pēc tam kreditiestādēm. Finanču ministrs Ēķis paskaidro, ka valdība izmantos tikai 34 milj. latu, jo vairāk nebūšot vajadzīgs. Ķeguma būvei izlaisto kreditzīmju ļoti ātrā reālizācija pierāda, ka mēs, tautas vienības idejā arvien stiprāki kļūdami, spējam veikt lielas un svarīgas lietas, un tādēļ valsts un tautas vadība var droši un ar stipru paļāvību uzstādīt tālākus mērķus, jo tauta tos sapratīs un būs ar mieru visiem spēkiem un ar visu pārliecību atbalstīt šo mērķu piepildīšanu.

Sasniegumi kultūras laukā.

Tikko runājām par saimnieciskiem panākumiem un par tautas visplašāko aprindu pierādīto vēlēšanos piedalīties līdzi tautas un valsts saimniecībā, sekmējot valsts vadības nodomu piepildīšanos. Tādu pašu ainu rāda arī rosība kultūras laukā. Tā kā valsts vadības uzstādīti mērķis: tautas materiālās labklājības vairošana un viņas garīgā spēka augšana piepildās divās plašās parallēlās darbībās — saimnieciskā un kultūrālā. Pareizi darījusi tādēļ Latvijas Preses biedrība, 28. janvāŗa dienu, ko svinam par godu Valsts Prezidenta draudzīgam aicinājumam, no-

Vienības nams Daugavpilī.

Rīgas Latviešu biedrības jaunizbūvētās telpas.

saukdama par kultūras dienu, ar to uzsvērdama latviešu nacionālās kultūras vērtību vairošanos par valsts vadības nacionālās programmas svarīgu sastāvdaļu. Kultūras rosību, starp citu, ļoti izteiksmīgi pierāda grāmatas izplatīšanās. Ja 1932. gadā iznāca 797 grāmatas ar 97.275 lappusēm ar 1.731.850 eks. lielu tirāžu tad šie skaitļi pastāvīgi auguši, 1934. gadā jau sasniegdami 1283 grāmatas ar 159.359 lappusēm 2.586.095 eks. tirāža un 1936. gadā šie skaitļi ir vēl lielāki: 1601 grāmata ar 231.727 lappusēm un 4.022.431 eks. tirāža, tā kā grāmatu tirāžs ir trīskārtojies. Pie tam apm. 90 proc. no visām izdotām grāmatām iznākušas latviešu valodā, kas pierāda taisni latviešu nacionālās kultūras augumu, jo latviešu mūsu zemē ir 75 procenti. Tālāk jāņem vērā tas, ka pēc 1934. g. 15. maija iznākušas galvenā kārtā derīgas un vērtīgas grāmatas un mazvērtīgo grāmatu iznākšana katastrofiski samazinājusies, kas nodod sevišķi iepriecinošu liecību par latviešu tautas garīgo atdzimšanu. Ievērojami vairojies arī laikrakstu lasītāju skaits, kaut no avīžniecības ir pilnīgi izskausta bulvāru prese, kas atkal liecina par tautas garīgā līmeņa strauju celšanos. Vēl tālāk to liecina operas un teātŗu apmeklētāju skaita pieaugums. Un, beidzot, to jo sevišķi raksturo Valsts Prezidenta draudzīgā aicinājuma neapsīkstošie un arvien vēl nepārtrauktie panākumi. Pavisam skolas saņēmušas 1.241.910 grāmatas un ziedojumi naudā tieši skolām un caur Kultūras fondu saņemti 426.832 latu apmērā. Par Kultūras fondā iemaksāto naudu nopirktas vēl 100.897 grāmatas, tā kā skolām nosūtīto grāmatu kopskaits ir 1.342.807. Bez tam skolas saņēmušas arī 3530 gleznas un gleznu reprodukcijas, radio aparātus, dažādus mācības priekšmetus un mākslas darbus. Nemaz nevar iedomāties, cik ilgā laikā skolas pašas būtu varējušas tikt pie šādām mantām, ko tagad viņām atnesa draudzīgais aicinājums, kurš tik lieliski bagātīgs ir panākumiem tādēļ, ka tautā atmodināta ļoti dzīva un dziļa kultūras veicināšanas interese. Ja šis process ies arī turpmāk kā plašumā, tā arī dziļumā, tad dažos nedaudzos gados būs veikti neatsveŗami darbi, jo jau tagad visās kultūras darba nozarēs aktīvākie kultūras darbinieki domā par vienu otru pasākumu, kādu vajadzētu sākt. Ja vēl nodibināsies Valsts Prezidenta jau pavēstītā Rakstu un mākslas kamera un Valsts kultūras padome, tad ierosinājumu un nodomu būs daudzkārt vairāk, un daudz vairāk būs arī dzīvē izvesto ierosinājumu. Ikkatrs nākošais gads iesāksies ar plašiem nodomiem kultūras laukā un noslēgsies ar atskatu uz paveiktiem plašiem darbiem, kuŗi visi tieksies nevis pēc ārējiem panākumiem, bet pēc tautas domu un jūtu pāraudzināšanas, pēc tautas garīgās pasaules pārradīšanas, sevišķu vērību piegriežot jaunai paaudzei skolās un ārpus skolām, jo viņai vajadzēs būt garīgi spējīgai pārņemt mantojumu, ko atstāsim, un arī turpināt darbu, ko mēs vairs nevarēsim, kad mūsu stunda būs klāt.

Kultūra laukos.

Par tautas augstu kultūras stāvokli neliecina tikai gara kultūras panākumi vien bet arī tā saucamās materiālās kultūras vai civilizācijas augsts līmenis, jo tas liecina par tautas tieksmi pēc vienmēr lielākām dzīves ērtībām, kas ir raksturīga kultūras cilvēkam. Viņš cenšas saisināt un atvieglot nepieciešamā darba laiku un apstākļus, lai atbrīvotos pats sevis izkopšanai. Kur nav šīs dziņas pēc pašizkopšanās, tur par kultūru nevar runāt. Latvija šajā ziņā ir izņēmums starp daudzām citām tautām, jo samērā neilgā kultūras dzīves laikmetā, kāds mūsu tautai bijis lemts, mēs esam guvuši panākumus, kas citām tautām prasījuši gadu simtus. Un mūsu nacionālā valdība pūlas panākt lielo izlīdzinājumu starp laukiem un pilsētām, lai lauku ļaudis neatrastos kultūras ērtību ziņā nesalīdzināmi ļaunākos apstākļos kā pilsētu iedzīvotāji. Tajā nolūkā ir darīts daudz un nodomu ir vēl vairāk, kuŗi pamazām visi piepildīsies.

Pēdējā laikā laukos radusies liela interese par elektrības ievešanu saimniecībās. Ir izbūvētas jaunas augstsprieguma līnijas, kas lauku sētām dod jaunas iespējas pieslēgties elektrības tīklam. Elektrofikāciju sekmē arī Valsts zemes banka ar aizdevumu izsniegšanu līniju izbūvei. Elektriskie sūkņi uz laukiem gūst lielu piekrišanu. Uz laukiem aug arī telefona abonentu skaits jau sasniegdams 69.200 abonentu. Jaunu ēku celšana uz laukiem arvien vēl nav apstājusies, jo, patiesi, lauku apbūve ir ļoti plašs un ilgā laikā paveicams darbs. Taču būvniecības interese ne mazākā mērā neapsīkst, kas liecina par arvien augošu kultūras interesi. Starpresoru komisija pie Iekšlietu ministrijas arvien nolemj atbalstīt daudzu sabiedrisku ēku celšanu laukos. Tādēļ dabīgi, ka valdība ir nākusi pie lēmuma par akciju sabiedrības «Šīfers» dibināšanu, lai varētu sekmēt lauku būvniecību, kam kalpos arī jaunās akciju sabiedrības uzņēmumi.

Līdztekus būvniecībai notiek arī zemes izdaiļošana, ko sekmē mežu dienas, spodrības nedēļa u. c. Patlaban Izglītības ministrija, saziņā ar Iekšlietu ministriju, izstrādājusi instrukciju par zemes piešķiršanu obligātoriskās mācības skolām, lai skolas varētu ierīkot dārzus, kas būs derīgi mācībās un arī bērnu audzināšanai. Skolā dārzu kopdami, bērni gribēs to daiļumu redzēt arī savu vecāku mājās un tā sekmēs visas zemes izdaiļošanu.

Kultūras sasniegumu ievešana laukos notiek arī pa daudziem citiem ceļiem, un šīs rīcības mērķis ir viens — pacelt lauku kultūras līmeni; darīt lauku dzīvi pievilcīgāku. Saprotams, ka tādēļ vien, lai ļaudis nebēgtu no laukiem pilsētās (tās būs lauku kultūras līmeņa pacelšanas pašsaprotamas sekas), bet arī vispāri to dzīvo cilvēku dēļ, kas dzīvo uz laukiem. Ja izdotos radikāli citādi iekārtot lauku dzīvi taisni šajā ziņā, tad vieglāk un daudz labvēlīgāk atrisinātos ne viena vien svarīga problēma, kas tagad nedod miera daudziem valsts, sabiedriskiem un kultūras darbiniekiem (laukstrādnieku jautājums; tautas dzimstības vairošanās; garīgās radīšanas sekmēšana, kam pilsētu drūzma un kņada nav labvēlīga, bet kas laukos patlaba vēl grūti iespējama daudzu ērtību trūkuma dēļ, u. t. t.).

Rūpes un gādība par tautas dzīvotspēju un veselību.

Visu laiku Latvijā bija spēkā vecās Krievijas ārstniecības nolikums, stipri novecojis un tālu stāvošs no ievērojamām pārmaiņām tautas veselības un dzīvības uzturēšanas laukā. Bet dzīve izvirzīja dažādas reformas ārstniecības laukā, zinātne un medicīniskā prakse nāca ar jauniem atradumiem un jaunām atziņām attiecībā uz slimnieku ārstēšanu, kā arī uz lipīgu slimību apkaŗošanu u. tml. Dzīve prasīja arī labāk sagatavotus un bez tam ētiski citādi orientētus tautas veselības kopšanas darbiniekus, nekā tas bija kādreiz Krievijā. Tādēļ nāca jaunais ārstnie-

cības likums, kas pamatā liek principu, ka tautas veselība ir tautas pastāvēšanas un labklājības dabīgais pamats, un sargāt, kopt šo veselību nav tikai valsts, sabiedrības, ārstniecības darbinieku, bet arī katra atsevišķa pilsoņa pienākums.

Pēc likuma noteikumiem augstākā uzraudzība ārstniecības lietās piekrīt Tautas labklājības ministrijai, bet tiešā uzraudzība — Veselības departamentam. Vietējā uzraudzība piekrītas apriņķu, tiesu un ostu ārstiem un no jauna radītām eugenikas komisijām. Jaunais likums sevišķi uzsveŗ, ka Veselības departamenta pienākums ir gādāt, lai lauku iedzīvotājiem būtu ērti pieejama pietiekoša ārstnieciskā palīdzība, kādā nolūkā domāts daļu ārstu novadīt uz laukiem, kur sajūtams viņu trūkums.

Tālāk likums Veselības departamentam uzdod «pētīt atsevišķu apgabalu dabiskā rakstura īpatnību iespaidu uz tautas veselību» un, otrkārt, «rūpēties par tautas dabīgā pieauguma pacelšanu un veselīgu pēcnācēju sekmēšanu.»

Šie ir pavisam jauni noteikumi ārstniecības likumā, kam galvenā kārtā domātas eugenikas komisijas, kuŗas kontrolēs abortu izdarīšanu, dos atļauju izdarīt sterilizāciju, lai vairotu un paceltu dabīgā pieauguma izlasi tīri bioloģiskā ziņā.

Rūpēs par tautas veselību un dzīvotspēju dzimis arī otrs likums — par strādnieku un darbinieku veselības aizsardzību uzņēmumos, jo dažās vietās, kā izrādījies, uzņēmāji šai aizsardzībai piegriezuši pārāk maz vērības. Jaunais likums uzņēmumu īpašniekiem uzliek par pienākumu rūpēties par darba un citu telpu pienācīgu iekārtošanu, ievērojot vispārējās higiēnas un sanitārās prasības, kā arī iekārtot apgaismošanu, apkurināšanu un vēdināšanu visās darba telpās. Bez tam strādniekiem paredzētas piemērotas telpas ēšanai, mazgātavām un apģērbu uzglabāšanai.

Noteikumu pārkāpšana vai neievērošana saistīta ar prāvu naudas sodu, līdz 10.000 latiem un likuma dzīvē izvešanai pie Sabiedrisko lietu ministrijas pastāvēs strādnieku un darbinieku veselības aizsardzības komiteja.

Latvijā patiesi daudz tiek domāts un gādāts kā par saslimušo kopšanu, tā par slimību novēršanu. Un valsts vadība šajā ziņā ir sevišķi atsaucīga. Piemēram, nesen notikušajās lauku pašvaldību sanāksmēs atskanēja balsis, ka uz laukiem daudzās vietās ārsti ļoti grūti aizsniedzami un ir veseli pagasti bez ārstiem. Un valdība tūdaļ pārkārto ārstu reģistrēšanos. Veselības departaments turpmāk raudzīsies uz to, vai attiecīgam ārstam, kas grib reģistrēties Rīgā, ir darbs. Jo Rīgā ar 385.000 iedzīvotājiem ir 844 ārsti, bet laukos ar 1,5 milj. iedzīvotājiem tikai 723, pie kam satiksme un attālumi Rīgā un laukos ir pavisam citi. Tā tad ārstus reģistrējot būs vispirms jāņem vērā un jāapsveŗ, vai attiecīgais ārsts nevar strādāt uz laukiem. Ar to tad lauku iedzīvotāju ārstēšanas apstākļi būs ievērojami uzlaboti. Kaut gan Latvijā jau tagad lauku iedzīvotāju ārstēšana nostādīta daudz labāk kā daudzās citās valstīs. Bet ir daudzi gadījumi, kur vainojamas pašas pašvaldības, jo nav pat parūpējušās, lai ārstam būtu kaut pienācīgs dzīvoklis. Daudzās vietās pie labvēlīgākiem apstākļiem no pašvaldības puses nebūtu jāsūdzas par ārstu trūkumu.

Arī pilsētu slimo kases uzlabojušas savu dalībnieku ārstēšanas apstākļus, un, sakarā ar pieaugušo slimo kasu budžetu un kasu apstākļu labvēlīgu izveidošanos vispāri, šī uzlabošanās arvien turpināsies.

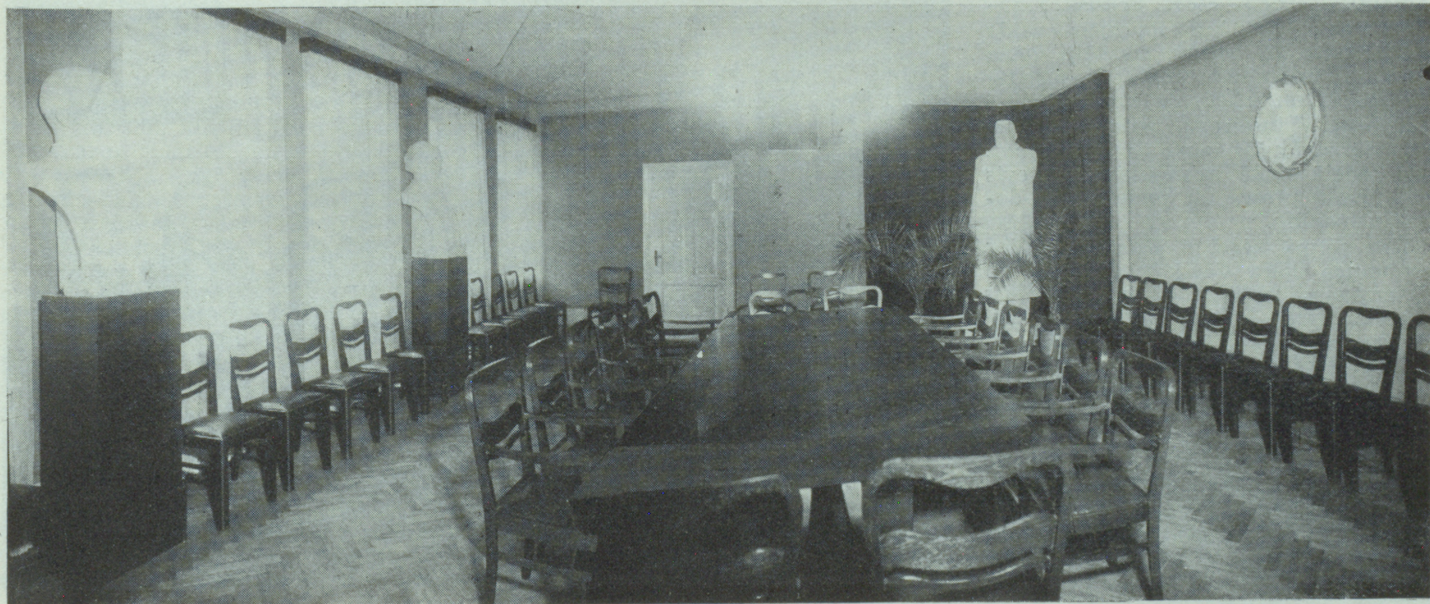
Svētīgu darbu veic veselības kopšanas punkti uz laukiem un pilsētās, un tāpat arī apriņķos un pagastos rosīgi dibinājas vietējās veselības aizsardzības sadarbes apvienības, kas rūpējas par jaunu slimnīcu celšanu un pastāvošo paplašināšanu. Veselības departamenta mērķis ir panākt, lai katriem 4—5 pagastiem apvienojoties rastos izdevība dibināt un uzcelt savu slimnīcu.

Vēl jāatzīmē, ka pie Tautas labklājības ministrijas sākusi darboties Veselības padome, kas nāk ar daudziem vērtīgiem ierosinājumiem tautas veselības kopšanā.

Svarīgus darbus veic Veselības veicināšanas biedrība, kuŗa uztura vairākas slimnīcas un sanātorijas, kā arī veselības kopšanas punktus. Patlaban biedrība sagatavo veselības kopšanas izstādi, ko atklās š. g. 12. martā. Izstādes mērķis: plašas aprindas iepazīstināt ar aizsardzību pret slimībām, ar slimību ārstēšanu un veselības kopšanu.

Sakarā ar tautas veselības uzturēšanu vedams sakarā arī ministru kabineta 17. februāra sēdē pieņemtais likums par pabalstu fondu darba nespējīgiem algotiem darbiniekiem, pabalstu izsniegšanai tiem algas cilvēkiem, kas uz laiku kļuvuši darba nespējīgi un atrodas trūcīgos apstākļos. Fonds būs Sabiedrisko lietu ministrijas pārziņā un pabalstus no Fonda līdzekļiem piešķirs Darba kamera. Fonda līdzekļi rodas no sodu naudām par darba aizsardzības noteikumu pārkāpumiem, no uzņēmēju labprātīgām iemaksām u. c. ienākumiem.

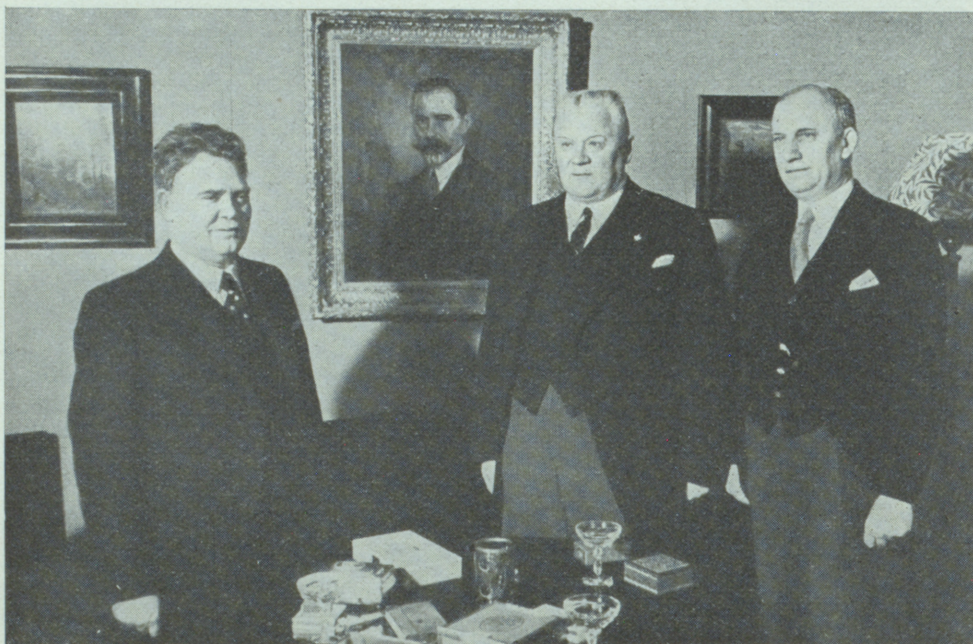
Gādība par tautas veselību un par trūkumā nonākušiem pilsoņiem liecina, cik dziļi ir pārkārtoti visi agrāko laiku apstākļi, kad darba ļaužu grūtības izmantoja tikai dažas partijas savu piekritēju vairošanai ar skaļu dēmagoģiju un nepildāmu solījumu kaisīšanu strādājošo ļaužu aprindās. Likās pat, ka šo partiju galvenā interese bija nevis izskaust, bet iespējami ilgi uzturēt šīs darba ļaužu grūtības, jo — ja tās izskaustu, tad vairs nebūtu vielas asai un dēmagoģiskai aģitācijai. Turpretim tagad šis sociālās palīdzības darbs norit lietišķi, izejot no nacionālās taisnības viedokļa, kas prasa gādību par visiem tautas locekļiem, neatkarīgi no viņa piederības pie vienas vai otras no sabiedrības grupām.

Sabiedrisko lietu ministrijas sēžu zāle.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis Lietuvas 20 gadu pastāvēšanas dienā Lietuvas sūtniecībā Rīgā.

Februāŗa mēnesis starptautiskās politikas dzīvi iezīmējis notikumiem, kuŗiem piešķirama svarīga nozīme pie Eiropas valstu turpmākās sadzīves un attiecību izveidošanās. Pat Tālie austrumi, kur kaŗa darbībā iestājies zināms «klusums» un kur visai asiņainas kaujas norit ap samērā maznozīmīgām vietām, patlaban zaudējuši ievērības asumu un pagaidām nogājuši vispārības interešu otrā plānā. Tas pats sakāms par Spānijas cīņas laukiem, kur sagrautā Teruela atkal kritusi Frankistu rokās, bet kur joprojām valda nenoteiktība un nezina, cik tālu viena vai otra pretinieka puse vēl atrodas no galīgās un izšķirošās uzvaras.

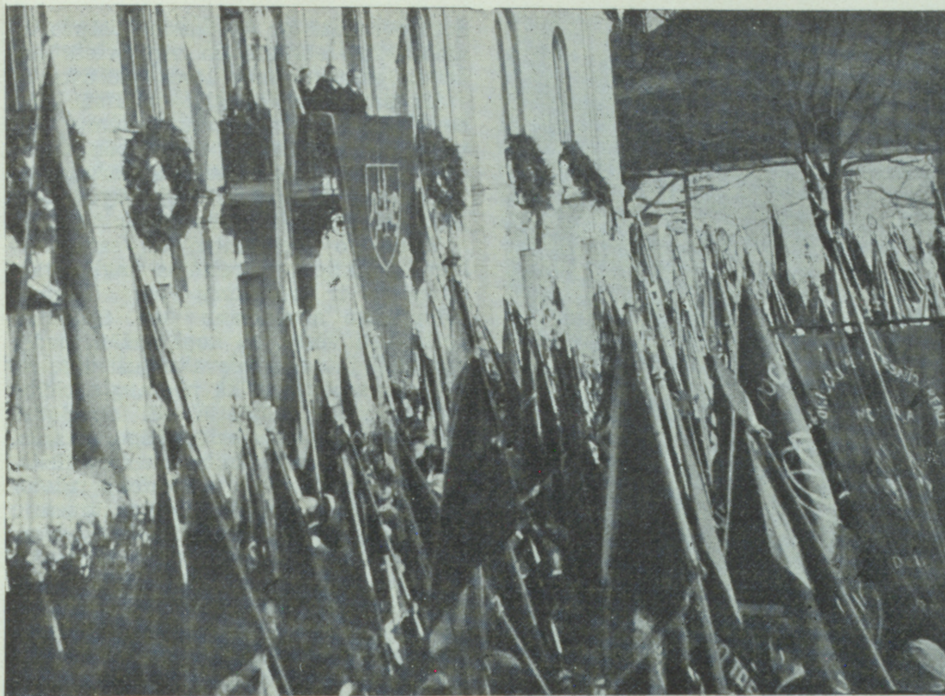
Totiesu Viduseiropa patlaban ir tā, kur norisinājušās zīmīgas pārmaiņas, kas pēdējā laikā saistījušas pie sevis visu zemju preses un sabiedriskās domas uzmanību.

Visu pirmā kārtā 4. februārī plašas pārmaiņas skāra Vācijas armijas un diplomātijas vadību. Daudzās valstīs jau labu laiku kā vērojama griba apvienot vienā vadībā visus zemes aizsardzības un militāros spēkus. Tā tas notikās Anglijā, Padomju savienībā un arī Francijā, nerunājot nemaz par Italiju, kas šo principu un tendenci jau realizējusi diezgan sen atpakaļ. Nevienam nebija noslēpums, ka «reichsvērs», kas pēc Versaļas mierlīguma noteikumiem bija 100 tūkst. vīru liels un no kuŗa, pēc šī līguma militāro noteikumu sabrukšanas, izauga tagadējā Vācijas armija, atradās ārpus nacionālsocialistu partijas tiešās ietekmes. Pat runāja par noteiktām pretešķībām attiecībās starp armijas un partijas vadībām. Tā piem. neretumis uzsvēra, ka vācu ģenerālštābs itkā vēlējies sadarbību ar Pad. Savienību, ka viņš neesot simpatizējis draudzībai ar Italiju un esot pretojies Vācijas līdzdalībai ģen. Franko atbalstīšanā. Kā arī nebūtu, bet kaŗa ministrs feldmaršals fon Blombergs centies izlīdzināt pretešķības un domstarpības, kas pastāvējušas starp partiju un armiju, par ko viņš bija iemantojis daudzus nelabvēļus reichsvēra ģenerālitātes aprindās. Šī opozicija ar ģen. fon Friču priekšgalā, izmantodama kaŗa ministra ģimenes apstākļus, bija vērsusies pret feldmaršalu asiem uzbrukumiem un prasījusi viņa atstādināšanu no amata. Uz šo prasību valsts kanclers Hitlers atbildēja 4. februārī ar fon Blomberga un fon Friča atvaļināšanu un visu Vācijas militāro spēku pārņemšanu savās rokās. Līdz ar to notikās arī citas personālpārmaiņas kaŗaspēka kadros, kas liek domāt, ka vācu armija tagad būs vairāk pakļauta nacionālsocialistu partijai nekā līdz šim.

Reizā ar minētām pārmaiņām armijā, arī vācu diplomātijas vadību skārušas ievērojamas pārkārtošanas. Šinī sakarībā jāsaka, ka Vācijas diplomātijā līdz šim pastāvēja noteikts duālisms, jo nacionālsocialistu partijai bija sava ārpolītikas vadība, kas pa lielākai daļai atradās vēstnieka fon Ribentropa rokās, bet ārlietu ministrija, kuŗas priekšgalā atradās fon Neirāts, daudzos svarīgos jautājumos itkā nobīdīta malā. Tagad ārlietu ministrijas vadība piešķirta fon Ribentropam, bet fon Neirats iecelts par īpašas slepenās padomes priekšsēdētāju, kuŗā ieiet arī armijas un sabiedrisko lietu vadības pārstāvji un kuŗas uzdevums ir apspriest jautājumus un taisīt principiālus lēmumus Vācijas ārējās polītikas

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, Ministru prezidenta biedrs, kaŗa min. ģen. J. Balodis un armijas vadība Igaunijas 20. gadadienā Igaunijas sūtniecībā Rīgā.

Valsts svētku dienā organizācijas ar karogiem sveic Lietuvas republikas prezidentu A. Smetonu.

lietās. Ar šīm pārmaiņām vācu diplomātijā panākta lielāka vienība un viņas stiprāka pakļaušana partijai.

Kādu nedēļu vēlāk pēc minētiem notikumiem Berlinē, lielu pārsteigumu visiem sagādāja ziņa par Austrijas kanclera Dr. Šušniga braucienu uz Vāciju, kur 12. februārī viņam bija ilgāka apspriede ar Hitleru. Vācu-austriešu attiecības pēdējos mēnešos atkal bija stipri paasinājušās un abu valstu laikrakstu slejas bija pilnas savstarpējiem uzbrukumiem. Vāci pārmeta Austrijas valdībai, ka tā nepildot 1936. g. 11. jūlija nolīgumu attiecībā uz iecietīgāka kursa ieturēšanu pret austriešu nacionālsocialistiem un zīmējoties uz šīs partijas uzticības vīra pieaicināšanu valdībā. Vīnes prese atkal skarbi atbildēja, ka nacionālsocialisms esot naidīgs un pretējs Austrijā valdošam garam un brīdināja vācus no iejaukšanās otras zemes iekšējās lietās. Šis saspīlējums starp abām vācu tautām atsaucās kā saimnieciskā satiksmē, tā arī tūrisma kustībā. Redzot, ka Italija, kuŗus austrieši visus pēckaŗa gadus uzskatīja par savas neatkarības galveno balstu un sargu, pakļaujas arvienu ciešākai sadarbībai ar Vāciju, Vīnē pieauga stiprs nervozums, kuŗu vēl vairāk paasināja augšminētās pārmaiņas vācu diplomātijā. Lūk, šādos apstākļos Dr. Šušnigs bija pieņēmis Hitlera uzaicinājumu ierasties Berchtesgadenā uz «atklātu, vaļsirdīgu sarunu un attiecību noskaidrošanu». Ārzemju presē lasāmi visdažādākie minējumi par šīs negaidītās apspriedes toni un saturu, kādēļ jābūt visai uzmanīgiem un atturīgiem ar slēdzieniem tik sarežģītas un delikātas dabas jautājumos, par kuŗiem savu spriedumu un novērtējumu var dot tikai vēsture un vēlākie laiki.

Berchtesgādenas apspriedes rezultātā tad nu bija nacionālsocialista Dr. Seisa-Inkvarta uzņemšana Austrijas valdībā un plaša politiska amnestija, kas skāra tos austriešu nacionālsocialistus, kuŗi līdz šim izcieta sodus par valstij kaitīgo darbību un par savā laikā izdarītiem varas un terora aktiem. Franču un angļu prese ir visai satraukta par nacionālsocialistu iespaida pieaugšanu Austrijā, kas ar laiku varot novest pie austriešu zemes galīgās iekļaušanās Vācijas provinču sistēmā, līdz ar to nodrošinot Berlinei noteicošo vārdu un iespaidu nevien Donavas baseinā, bet visā Viduseiropā. Noskaņas pašā Austrijā gan liecina, ka austriešu zemniecība un strādniecība apņēmusies noteikti pretoties nacionālsocialisma iespaida un varas pieaugšanai savā zemē. Vai austrieši tomēr varēs nosargāt savu neatkarību un atvairīt ārējās ietekmes — tā, lūk, ir problēma, kas lielā mērā saistīta ar jautājumu par Austrijas iekšējo stiprumu un vienību, kā arī par Italijas izturēšanos pret Vīni. Kaut gan tā sauc. «Tēvzemes fronte» apvieno visus tos pilsonības politiskos spēkus, kuŗi cīnās pret Austrijas nacionālizēšanu, tomēr šīs partijas sastāvs nevar lepoties ar pārāk lielu viengabalainību un idejisku vienību un var pie apstākļiem tikt sašķelts ar ārēju ietekmju un iekārdinājumu palīdzību. Tad, statistika liecina, ka valsts vācu kapitāla iespaids Austrijas tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumos ir ļoti liels, tā kā arī austriešu saimnieciskā dzīvē «3. valsts» jau iekaŗojusi diezgan stipras un zināmā mērā pat noteicošas pozicijas. Tālāk, domājams, ka arī Italija mainījusi savu viedokli iepretim Austrijai, bet cik lielā mērā un pret kādām kompensācijām — to šimbrīžam grūti pateikt.

Savā lielajā runā, kuŗu Hitlers turēja reichstaga svinīgajā sēdē 20. februārī, Vācijas valstskanclers uzsvēra ka tagad soloties iestāties labas kaimiņu attiecības starp Austriju un «3. valsti». Tomēr par Austrijas neatkarības turpmākiem likteņiem un par vācu nodomiem iepretim šai zemei, minētā runā nebija atrodami ne mazākie norādījumi, kas varētu daudz maz nomierināt austriešu patriotu nervozumu, tā arī bažas Čechoslovākijā, kas justos apdraudēta tiklīdz pie varas nāktu nacionālsocialisti.

*

Februāŗa mēnesis ievadījis ceļu uz krasām pārmaiņām arī angļu - itaļu attiecībās.

Kā zināms, tad ar Italijas norobežošanos no Tautu savienības, ar viņas kaŗa gājienu Austrumafrikā un ar ģen. Franko armijas un valdības atbalstīšanu Spānijā, pieauga un paasinājās domstarpības starp Romu un Londonu, kas galu galā noveda pie abpusējiem preses uzbrukumiem, pie radio kampaņām un pat pie flotes spēku samēru

Igaunijas valsts pārvaldītājs K. Pätss runā svētku parādē Tallinā.

Lietuvas armijas svētku parādē Kauņā.

sacensības Vidusjūrā. Anglijai bija sevišķi nepatīkama itaļu bruņošanās un flotes pieaugšana Vidusjūrā, ko Londona uzskata par vissvarīgāko ceļu angļu plašajā tirdznieciskā satiksmē ar Indiju un Tālajiem austrumiem. Tiesa, 1937. gada sākumā abas valstis apņēmās tā sauc. «džentelmeņu nolīgumā» negrozīt, bet uzturēt torezējo spēku un iespaidu līdzsvaru Vidusjūrā, kā arī solījās rūpēties par satiksmes brīvības nodrošināšanu šis jūras ūdeņos. Diemžēl šis minētais nolīgums nenesa nekādu uzlabošanos abu valstu sadzīvē un tikai tā sauc. Nionas paktam sekoja īslaicīgs atslābums angļu - itaļu saspīlētajās attiecībās. Bet pēc pāris mēnešiem angļu sabiedrībā radīja dziļu nemieru itaļu radio raidstacijas, kuras Londona vainoja pretangļu propagandā arābu zemēs. Tad, angļu tvaikoņu «Endymion» nogremdēšana un «Alcyra» bombardēšana janvāra mēneša beigās draudēja ar nopietnu un tālejošu konfliktu Vidusjūrā, jo angļu sabiedrība saskatīja šais pirātērijas aktos frankistu zemūdeņu un lidmašīnu darbus. Šķiet, ka Londonas noteiktā un enerģiskā apņemšanās, darīt galu šiem bīstamiem uzbrukumiem, bija atstājusi iespaidu Romā, kas nekavējoties pievienojās angļu un franču izstrādātām drošības un aizsardzības plānam. Šo itaļu soli Anglijā uzņēma ar gandarījumu un radīja abu valstu attiecībās noskaņojumu, kas turpmākās dienās ievadīja ceļu nopietnām sarunām uz angļu - itaļu izlīgumu un viņu līdzšinējo strīdu izbeigšanu. Ārzemju laikraksti runā par finansiāliem apsvērumiem, kas spiežot itaļus salabt ar angļiem, ar kuru saimniecisko spēku un varu joprojām jārēķinoties visām valstīm. Angļu bruņošanās, kas pēdējā laikā jau devusi taustāmus rezultātus, arī zināmā mērā pamudinājusi Italiju mainīt toni un izturēšanos iepretim Londonai. Savkārt Anglija, atzīdama, ka Romas - Berlines sadarbība kļūst arvienu stiprāka un ciešāka, ieskata, ka labāki būtu panākt rietumos attiecīgu izlīgumu, kas nesaistītu viņas flotes spēkus Vidusjūrā, bet atļautu tiem brīvu rīcību Tālajos austrumos, kur mikādo kara pulki nopietni taisās apdraudēt Honkongas ostu.

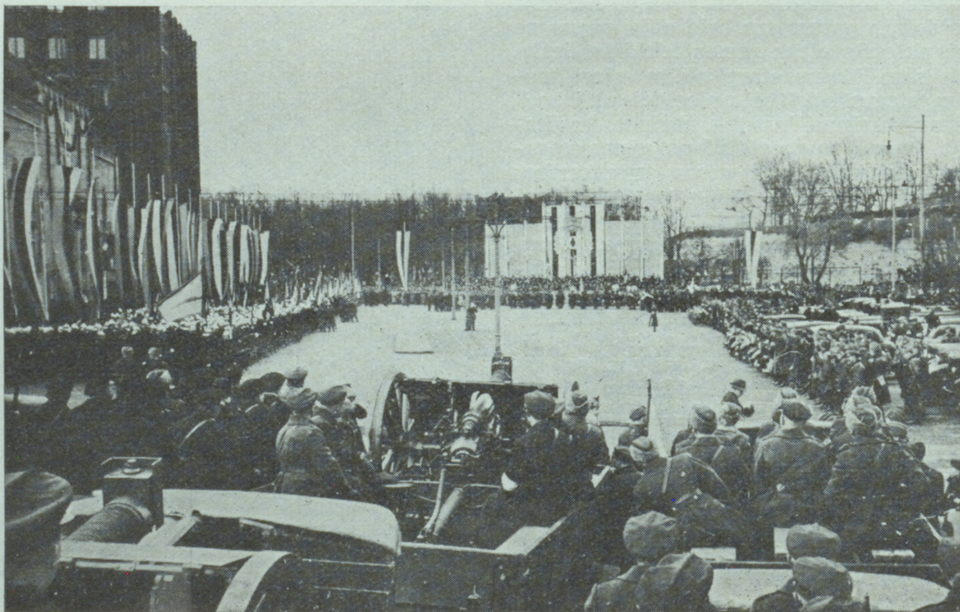
Uz izlīguma nepieciešamību kā ar Italiju, tā ar Vāciju, sevišķi pastāvēja Anglijas ministru prezidents Čemberlēns, izteikdams gatavību izrādīt šīm valstīm zināmu pretimnākšanu. Totiesu ārlietu ministrs Īdens domāja, ka šāds izlīguma brīdis vēl neesot pienācis, ka Anglijai jāizturoties pret itaļiem un vāciešiem noteikti un stingri un pirms sarunu uzsākšanas, jāsaņemot no viņiem garantijas, kas novērstu attiecīgu līgumu un solījumu laušanu. Virsroku tomēr ņēma Čemberlena viedoklis, sakarā ar ko Īdens atkāpās no amata 26. februārī un viņa vietā par ārlietu ministru nāca lords Halifaks.

Šīs pārmaiņas angļu valdībā sola nest labvēlīgu lūzumu rietumu lielvalstu attiecībās, jo tūdaļ pēc Īdena demisijas Londona uzsākusi sarunas ar Italiju, un jau spērusi vajadzīgos soļus līdzīgas akcijas ievadīšanai ar Vāciju.

Viens no sāpīgākiem un sarežģītākiem punktiem patreizējās angļu itaļu attiecībās ir jautājums par ārzemju brīvprātīgo atsaukšanu no Spānijas. Laikraksti vēsta, ka kopš dažām nedēļām itaļi jau esot reevakuējuši daļu no sava karaspēka, tā kā pēc angļu rīcībā esošām ziņām Spānijā vēl atrodoties kādi 23 tūkst. itaļu brīvprātīgo un apm. 4 tūkstoši vācu techniķu un speciālistu. Jā nu starp Romu un Londonu izdotos panākt galīgu vienošanos par ārzemju cīnītāju izvākšanu no Pireneju pussalas, tad labvēlīgā garā tiktu atrisināts arī jautājums par karotāju tiesību piešķiršanu abām spāņu naidīgām nometnēm. Arī šī jautājuma nokārtošanai atkristu nepieciešamība uzturēt Spānijas piekrastes ūdeņu starptautisko kontroli un atbrīvotu angļiem tās flotes vienības, kas saskaņā ar Nionas nolīgumu šai uzraudzībā piedalās. Nav šaubu, ka bez minētiem jautājumiem, kas skar vistuvākās spāņu lietas, angļu - itaļu sarunās ietilpst arī problēmas zīmējoties uz abu valstu sadzīvi Afrikā, uz Abesinijas iekarošanas atzīšanu, uz satiksmi caur Suecas kanālu un t. t. To vērā ņemot un apsverot visu strīdīgo jautājumu plašumu un viņu sarežģīto dabu, tomēr jāšaubas, vai tik drīz un tik viegli tiks panākts sengaidītais izlīgums Anglijas un Italijas attiecībās...

*

Februāra mēn. vidū Rumānijā notikās valdības maiņa, atkāpjoties Gogas kabinetam, kas Eiropas presē bija modinājis visai karstu un kaislīgu polēmiku. Šī valdība nāca pie varas pēc pag. gada 19. decembra vēlēšanām, kur līdzšinējās lielās un noteicošās politiskās partijas nebija saņēmušas pietie-

Igaunijas armijas svētku parādē Tallinā.

košo balsu vairākumu attiecīgā kabineta sastādīšanai. Kaut gan Gogas kristīgie nacionāļi dabūja tikai nepilnus 10 proc. no vēlētāju balsu kopskaita, karālis tomēr aicināja pie valdības stūres šo grupu, kas savā karogā bija ierakstījusi cīņu par «nacionālu Rumāniju». Jaunās valdības pirmie soļi arī tika sperti šai virzienā un tā sauc. pretžīdu u. c. dekrēti solījās uzvest Rumānijas dzīvi uz jauna ceļa. Līdz ar Goga atlaida parlāmentu, kur viņam nebija vajadzīgā vairākuma, un izsludināja jaunas vēlēšanas. Bet spēcīgā opozicija no to aprindu puses, kuras visvairāk bija skārusi Gogas likumdošana, panāca kabineta krišanu un «nacionālās vienības» valdības sastādīšanos ar patriarchu Mironu Kristea priekšgalā. Patreizējai valdībai izdevies atkal ievest kārtību valstī un zināmā mērā nomierināt satrauktos prātus. Zem viņas vadības mēneša beigās notikās tautas nobalsošana par jauno satversmi, kas ieved autoritāru iekārtu Rumānijā, ievērojami pastiprinādama karāļa varu un tiesības.

M A N A M Ā J A

Informācija un ierosinājumi

Par ko lauksaimniekiem jādomā aprīlī.

Lauksaimniekiem nopietna vērība jāpiegriež gada laukstrādnieku līgšanai, sevišķi ģimenes cilvēku.

Valdība izdevusi jaunus noteikumus par aizdevumiem deputāta strādniekiem. Strādnieki, kas pirmo reizi līgst par deputāta strādniekiem, var saņemt caur Latvijas Lauksaimniecības kameras Darba nodaļu bezprocentu aizdevumu uz 5 gadiem no Ls 150—300 nepieciešamā inventāra, kā govs, cūkas, sēklas kartupeļu u. t. t. iegādei. Pēc gada nodzīvošanas vienā saimniecībā, no izsniegtā aizdevuma dzēš par sievu un katru apgādājamo bērnu līdz 14 gadiem Ls 25,—. Pilsētu darbu apgādēs reģistrētie bezdarbnieki, kas pirmo reizi līgst par deputātu strādniekiem, bez minētā vēl saņem Ls 50,— pabalsta. LLK Darba birojos jānoslēdz darba līgums. Deputāta strādniekus, braucot apskatīt jauno dzīves vietu un pārceļoties uz darba vietu līdz ar inventāru, LLK pārvadā pa dzelzceļu b e z m a k s a s.

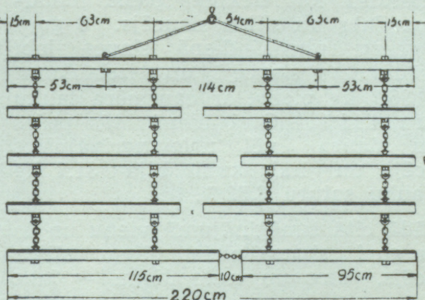
Visi ģimenes gada strādnieki par bērniem līdz 10 gadiem s a ņ e m c a u r p a g a s t a v a l d ē m ģ i m e n e s p i e m a k s a s. (Sk. Aizsargs Nr. 1, 68. l. p.)

Jaunsaimniekus, rentniekus un graudniekus no 1. marta līdz 15. maijam, pārceļoties uz jaunu darba vietu, pārvadā pa dzelzceļu līdz ar inventāru p a r p u s c e n u. Lūgums, ar pārvadājamās mantas uzskaitījumu, apliecināts pagasta valdē, apmaksāts ar Ls 2,— zīmognodevu, iesūtāms Centrālai Zemes ierīcības komitejai Rīgā, Raiņa bulv. 6.

Visām lielākām saimniecībām jātur vismaz 1 deputāta strādnieks.

J a u t a g a d n o p i e t n i j ā p ā r d o m ā p a r d z ī v o j a m o t e l p u p ā r b ū v i, izbūvējot atsevišķas istabas puišiem un meitām un bez tam dzīvokli deputāta strādniekam. Dzīvokļu trūkums spiež strādniekus ģimenes cilvēkus atstāt laukus. Deputāta strādnieks ir visuzticamākais lauksaimnieka palīgs, kas nodrošina darba spēku arī nākotnē. Neesiet vienas dienas saimnieki, bet domājiet arī par nākotni.

Saimniecībām, kas nodarbina deputāta strādniekus, LLK šogad apgādās ārzemju laukstrādniekus ārpus rindas. Pēc šo saimniecību darba spēka apmierināšanas otrā rindā ārzemju strādniekus apgādās saimniecībām, kas ierīkojušas aplokus lopu ganīšanai un iztiek bez ganiem.

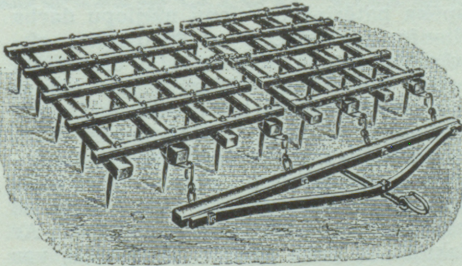

1. zīm.

Beidzamais laiks sastādīt aprēķinus un plānus pavasara lauku darbiem.

Jāsaved kārtībā zemes apstrādāšanas rīki un zirgu aizjūgi. Zemes apstrādāšanai plašāki jāpielieto zemes šļūce. Šļūci var lietot tad, kad šļūcot zemes vairs nesmērē, bet atstāj aiz sevis drupanu zemes virskārtiņu, kura aizsargā to no aizkalšanas. Nošļūktā zemē ātrāk uzdīgst nezāles, kuras ar ecēšanu vēlāk iznīcina. Šļūce ir pirmais darba rīks, ar ko pavasarī jāiesāk zemes sagatavošanas darbi, un tā sevišķi noderīga smagās zemēs. Vieglās zemēs zemes apstrādāšanu var sākt arī ar ecēšām. Smagākām zemēm jālieto smagākas šļūces, bet vidējām — vieglākas.

Šļūces var pagatavot mājās, un var arī pasūtīt Centrālai savienībai «Turība». Kādi materiāli vajadzīgi šļūces

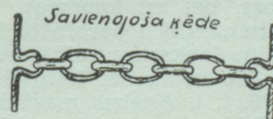
2. zīm.

pagatavošanai, redzams no ievietotiem 1., 2. un 3. zīmējumiem.

Tagad īstais laiks pārveidot koka rāmja ecēšas ar ilksīm, kas zemes sastrādāšanas darbu neveic tik labi, kā pārveidotā ecēša, kur ilkšu vietā ecēšai pievienots braks. Kā tas izdarāms, redzams zīmējumā.

Darba roku taupīšanai lauksaimniekiem jāpierod pie domām, ka vienam strādniekam lielākās saimniecībās zemes ecēšana jāizdara nevis ar 2 zirgiem, kā tas parasti pieņemts, bet ar 3—4 zirgiem. Tas cels darba ražību. Tāpat laikus jāpadomā par uzlabotu zemes apstrādāšanas rīku iegādāšanu — sevišķi kultivātoru. Sagatavojot zemi sējai, jāzin, ka zemes apakškārtai arvien jābūt blīvai, bet zemes virskārtai irdenai, lai no zemes apakšējiem slāņiem ūdens varētu uzsūkties līdz

Materiāls	šķersgriezums	daudz.
dzelzs	2"×¼" ▭	10,7 tek. mtr.
" "	½" ⌀	10,7 " "
bultas dz.	½" ar uzgriež 3½" garas	4 gab
paplāksnes		22 gab
dzelzs skārds	5 m/m biezs	0,1 m.²
koka skrūves	2" garas	40 gab
kokmat.	3"×3" ⌀	10,7 tek. mtr.

3. zīm.

augu saknēm, bet irdenā virskārta lai neļautu izgarot zemes mitrumam. Šā uzdevuma veikšanai labi noderīgs būs apakšgrunts blīvētājs.

Pastāvot šķīdonim, jāveic dažādi mājas apkopšanas darbi, jāizlabo žogi, jāsagatavo kurināmais.

Jāturpina krūmu un ciņu izciršana pļavās un ganībās. Kultivētās ganības ar dzeloņstiepulēm jāiežogo aplokos.

Jāizsēj agrie mākslīgie mēsli — fosforskābes un kalija, laukos, pļavās un ganībās. Slāpekļa mēsli jāsēj aprīļa otrā pusē, kad jau parādās zaļumi. Jābluķē kūdrainās pļavas un ganības. Kad zeme pilnīgi atlaidusies un nedaudz apžuvusi, pļavās un ganībās zelmeņa papildināšanai jāizsēj zāļu maisījums. Jāsēj āboliņš, iepriekš pārbaudot, vai ziemāji pārziemojuši. Saimniecībās, kur ziemāji vidēji pārziemojuši, jādod slāpekļa virsmēslojums — 2—2½ pudi uz pūrvietas. Vāji pārziemojušie ziemāji jāizar, apsējot laukus ar vasaras kviešiem, miežiem vai auzām. Sējot auzas, vai auzas kopā ar pākšaugiem, var iztikt bez iznīkušo ziemāju lauku iepriekšējas aparšanas, iestrādājot sēklu ar vairāklemešu arklu vai citu darba rīku.

Lauksaimniekiem sevišķa vērība būtu jāpiegriež pastiprinātai vasaras kviešu sēšanai.

Kad ziemāji sāk zaļot, tie jāecē.

Kad rudens arumi apžuvuši un virskārta vairs nesmērē, lauki nekavējoties nošļūcami, pēc tam ecējami un apstrādājami ar kultivātoru. Nošļūktie arumi pasargās zemi no izžūšanas un veicinās nezāļu sēklu sadīgšanu. Rudens arumos arkla lietošana pēc iespējas jāizbēg. Ja pavasarī tomēr būtu arkls jālieto, tad arklam nekavējoties jāseko šļūcei vai ecēšai.

No laukiem jānovāc akmeņi un pļavās un ganībās jānolīdzina kurmju rakumi.

Ja zeme iesilusi, mēneša beigās jāiesāk agrā sēja, neaizmirstot lopbarībai iesēt zaļbarību. Sējot agri cukurbietes, cukurbiešu sēklas jāizsēj vairāk kā parasti — ap 30—35 kg ha. Pirms cukurbiešu sēšanas, biešu serdes puves novēršanai, uz 1 ha jāizsēj 20 kg boraksa.

Jāturpina sakņaugu un kartupeļu pārvešana no lauka un novietošana uzglabājamās telpās.

Šogad jāpavairo kaņepu sējumi un beidzamais laiks iegādāties kaņepu sēklas.

Sējami kāpostu, kāļu un biešu dēsti.

Pie lopbarības jāpastiprina fosforskābā barības kaļķa piedeva kopā ar vāramo sāli. Govslopiem jāapgriež nagi un jāiznīdē govju ādas kāpuri. Jāuzmana lopu meklēšanās un jāaplecina. Mēneša beigās var sākt aplecināt ķēves. Darba zirgi spēcīgāki jābaro. Jāapkaļ zirgi ar vasaras pakaviem, jāizlabo zirgu darba lietas. Kumeļu mātes pēc atnešanās jāved pie ērzeļa 8.—9. dienā.

Jāstāda augļu koki un ogulāji.

Laba govs slaucēja nozīme.

Vācijā izdarīti izmēģinājumi, lai pārbaudītu, kā ietekmē piena izslaukums labs un slikts slaucējs. 6 govju grupu pirmā dienā slauca labi iestrādājušies slaucēji, un izslaukums bija 36,7 kg piena, ar caurmēra tauku saturu 4,13%. Otrā dienā tās pašas govis slauca vēl neievingrinājušies slaucēji, un izslaukums bija 31,7 kg ar tauku saturu 3,52%.

Kādā citā izmēģinājumā vienu un to pašu govi slauca pirmo dienu slikts slaucējs, otro un trešo dienu — labs slaucējs, bet ceturto dienu atkal slikts slaucējs. Rezultāti iegūti šādi:

	Piens kg	Tauku %
1. dienā — slikts slaucējs	4,2	2,9
2. dienā — labs slaucējs	5,9	5,1
3. dienā — labs slaucējs	6,6	4,6
4. dienā — slikts slaucējs	5,1	3,0

Šie piemēri, gūti izmēģinājumos, rāda, ka labs slaucējs izslauc ne tikai vairāk piena, bet, galvenais, — piens ir ar augstāku tauku saturu, kas izskaidrojams ar tesmeņa pilnīgāku izslaukšanu.

Mākslīgo mēslu cenas.

Mākslīgiem mēsliem visā valstī noteiktas vienādas cenas.

	Par 100 kg maisu
Čiles salpetrim	Ls 17,—
Natrija salpetrim	„ 17,—
Kaļķa salpetrim	„ 16,—
Sērskābam ammonjakam . .	„ 15,20
Kaļķa ammonija salpetrim .	„ 14,60
Nitrofoskai, 14% N	„ 24,40
Kalija sālij	„ 14,70
Superfosfātam	„ 7,50
Tomasmiltiem	„ 6,80
Tomasfosfātam	„ 7,30

Par minētām cenām mākslīgie mēsli jāpārdod visās Latvijas dzelzceļu stacijās vai pārdevēju noliktavās Rīgā.

Provinces tirgotāji, pārdodot mākslīgos mēslus no savām noliktavām, var pieskaitīt pie minētām cenām tikai faktiskos transporta izdevumus no tuvākās dzelzceļa stacijas līdz noliktavai. Agr. J. Ķ.

Agr. J. Ķenģis

Pārkārtojumi saimniecībās

Ikviena saimniekotāja gala mērķis — iegūt no savas saimniecības lielāku atlikumu. Lai to panāktu, jāceļ ražas no katras pūrvietas, no katra mājlopa, jāsamazina ražošanas izdevumi, jāpaceļ ražojumu kvalitāte un, pieskaņojot ražošanu tirgiem, ar saprātīgu rīcību augstāk jāizvērtē ražojumi.

Lai celtu tautas ienākumus no lauksaimniecības, jāpaceļ ražas ne tikai no zemes vienības, bet arī kopražas. Uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto, tautas ienākumi no lauksaimniecības svārstās Ls 440—450 gadā, bet Latgalē tie ir Ls 300—370, t. i. 2 reizes mazāki kā Bauskas un Jelgavas apriņķī un kādas 1½ reizes mazāki kā caurmērā Vidzemē un Kurzemē. Latgales zemās ražas un par daudz nepilnīgi izmantotais darba spēks ir galvenie iemesli mazam tautas ienākumam.

Ceļot ražošanu, jāiegaumē, ka nedrīkst pavairot cilvēku darba roku daudzumu. Ar saimniecības pārkārtojumiem un ar mašīnu izlietošanu jānovērš darba sastrēgumi siena un ražu novākšanas laikā, kas ir lielākie saimniecību ļaunumi.

Ar vispusīgi izkoptu saimniecības virzienu, kur sava vieta ierādīta graudkopībai, lopkopībai un citām nozarēm, ar pļavu un ganību kultivēšanu ir iespējams novērst darba sastrēgumus un arī samazināt darba roku daudzumu. Zemturiem ir iespējams ar kultūru sadalījumu pavairot vai samazināt darba daudzumu saimniecībās. Tā, cilvēka darba patēriņš uz 1 ha darba dienās caurmērā ir šāds: pie ziemājiem ap 23 dienas, vasarājiem 15 dienas, kartupeļiem 64 dienas, lopbarības sakņaugiem un cukurbietēm 100—160 dienas, tīrumzālēm 7 dienas, liniem 65 dienas. Darba spēka patēriņš uz vienu mājlopu darba dienās: govslopiem ap 30 dienas, cūkām 12 dienas, zirgiem 11,5 dienas un aitām 4,5 dienas. Mazauglīgās pļavas un ganības, ciktāl tās tuvākā laikā nav paredzēts kultivēt, apmežojamas. Pūrvieta kultivētu pļavu atvieto 3—4 pūrvietas nekultivētu pļavu. Ar zāles pļāveju viens cilvēks un 2 zirgi 10 stundās var nopļaut 10 pūrvietas. Ar izkapti to pašu platību 10 stundās var nopļaut 10 cilvēki. Ja lauka malas iztaisnotas četrstūrī, tad, salīdzinot ar trīsstūra lauku, darba daudzums samazinās: aršanā par ¼ daļu, ecēšanā un rušināšanā par ⅖ daļām, kultivēšanā par ⅕ daļu. Tas rāda, kāda liela nozīme darbu samazināšanā ir zemes meliorācijai, kas dod iespēju iztaisnot laukus. Zemes meliorācija bez tam pagarina zemes apstrādāšanas laiku par kādām 10 dienām un dod iespēju agrāk sākt sēju, kas ceļ ražas un padara tās pastāvīgākas.

Plešanās plašumā, kas pavairo cilvēka darba roku daudzumu, pielaižama par tik, par cik to iespējams veikt ar ģimenes cilvēku darba spēku, nepavairojot algoto darba roku daudzumu. Kur darbus veic galvenā kārtā ar algotu darba spēku, tur vairāk jāiet dziļumā, ceļot ražas no zemes vienības un piena izslaukumos no katras govs.

Ar ūdens piegādes mechanizēšanu, ērtas lopbarības novietošanu, uzbraucamiem tiltiem pie kūtīm, pareizu virtuves iekārtu, sagatavotu kurināmo materiālu ir iespējams atvieglot un samazināt sievietes darbus.

Ja arvien paturēsim vērā, ka visi iespējamie darbi veicami brīvākā laikā,

tad steidzamu darbu laikā nebūs sastrēgumu.

Ieturot vispusību saimniekošanā, ienākumi ir vienmērīgāki un tos mazāk ietekmē nelabvēlīgie laika apstākļi.

To spilgti rāda Zemgales saimniecības, kuŗu ienākumus galvenā kārtā dod kvieši un āboliņa sēklas. Neražas gads šādās saimniecībās nes grūti izlīdzināmus zaudējumus. Ja blakus graudkopībai un āboliņa sēklu audzēšanai būtu kaut neliels, bet labs ganāmpulks, tad stāvoklis uzlabotos.

Sastādot saimniekošanas plānu, jārēķinās, lai saimniecība saražotu visu nepieciešamo cilvēku vajadzībām, ražotu naudas augus tirgum un apgādātu lopkopību ar labu, pašu saimniecībā ražotu lopbarību. Ja lopbarību nevar pieražot pietiekošā daudzumā, tad labāki samazināt lopu skaitu. Ja mūsu caurmēra piena izslaukumi no govs gadā nepārsniedz 1800 litru, bet pārraudzībā esošās saimniecībās 2700 litru piena gadā, tad tur galvenais cēlonis ir trūcīga lopu ēdināšana. Kā grāmatvedības aprēķini rāda, ja govis izdod pienu zem 2000 litriem gadā, tad lopkopība nes zaudējumus. Lai lopkopība būtu ienesīga, tad būtu jāražo 10—13 kg laba siena vai āboliņa un 10 kg kartupeļu uz govs dienā. Ziemas ēdināšanai uz govslopu būtu vajadzīgs 2000—2500 kg siena, ap 2000 kg kartupeļu, piedevām vēl nedaudz sakņaugu un 200—500 kg saimniecībā ražotas spēkbarības. Spēkbarības ražošanai tā tad būs vajadzīgs $^1/_3$—$^1/_2$ pūrvietas platības. Lopu ēdināšanai vasarā būs vajadzīgas 1—1,5 pūrvietas kultivētu ganību uz govs, lai vasaras vidū nepietrūktu ganību zāles. Ja ganībās zāles par daudz, tad to var nopļaut sienā. Visas barības saražošanai uz piena lopu vajadzīgs ap 4 pūrvietām aŗamzemes, kultivētas pļavas un ganības. Uz jaunlopu var rēķināt nedaudz mazāku platību. Aptuvis aprēķinot zirgu, cūku, aitu un putnu uzturam nepieciešamās barības kopdaudzumos, būs redzams, kādas platības jāaizņem ar lopbarību un kādas platības paliek pāri citām kultūrām.

Laba sēkla — laba raža.

Kamēr nav pietiekošā daudzumā kultivētas dabiskās pļavas un ganības, jāpaplašina āboliņlauki un zāļāji aŗamzemē. Papuves laukus var izmantot zaļbarības ražošanai. Ja saimniecībā atstāj divgadīgu āboliņu, tad ieteicams pavasarī uz 1. gada āboliņa lauka izdarīt āboliņa piesēju, apm. 5—6 mārciņas uz pūrvietas, tad otrā gada āboliņa lauks būs ar labāku zelmeni.

Ar šādu saimniecības pārkārtošanu, sējumu platības lauks samazināsies. Mazākās platības varēs labi mēslot un labāk apstrādāt, kas gala rezultātā nesamazinās labību kopražas. Pakāpeniski jāpāriet uz dabisko ganību un pļavu kultivēšanu, kas atkal pavairos sējplatības. Tā kā kultivētas pļavas var nokopt ar mašīnām, tad ar palielinātu lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību cilvēku darba roku daudzums nepavairosies, bet gan pieaugs kopražas.

Šopavasar sevišķa uzmanība jāvelta vasaras kviešu sējplatību pavairošanai un ražu celšanai. Valdība paaugstinājusi kviešu cenas par Ls 30,— tonnā. Vēlams būtu paplašināt arī kaņepju platības. Sevišķa vērība būtu jāpiegriež kartupeļu ražu celšanai, lai to pietiktu lopbarībai, uzturam un pārdošanai. Visātrāk kartupeļu ražas paceļamas, ja tos mēslo ar kūtsmēsliem un vēl papildu ar mākslīgiem mēsliem. Uz pūrvietas būtu jādod 800—1000 pudu kūtsmēslu, kādi 6 pudi superfosfāta, 3—4 pudi 40% kalija sāls un 3—4 pudi sērskābā amonjaka. Smagākās augsnēs iztiks bez kalija piedevas. Paceltās kartupeļu ražas, daļu no tiem ieskābējot, dos iespēju vasarā, kad sāk aptrūkt barības ganībās, tos izbaŗot lopiem un arī cūkas vienmērīgi baŗot un pārdot cauru gadu.

Saimniecību pārkārtošana un ienesības celšana jāveic pakāpeniski, pieskaņojot to darba spēkam un kapitālam.

Fr. Zutis,
5. R. a. p. 1. esk. kom.

Zemgales zirgs

Senlatviešu vietējais zirgs, pēc maniem pētījumiem, ir bijis Zemgales sugas zirgs, nevis kuršu vai Kurzemes zirgs, kā pārpratuma dēļ tas mūsu literātūrā bieži minēts.

Kuršu vai Kurzemes zirgu slavu 11. g. simtenī apliecinājis vācu chronists Brēmenes Ādams, kas, rakstot par Kurzemi, starp citu teicis, ka tur esot daudz zelta un vislabākie zirgi. Kurzemes aprakstā Brēmenes Ādams nav nemaz pieminējis Zemgali. Jādomā, ka par tās esamību ja arī bija ko dzirdējis, tad Zemgales un Kurzemes robežas nav pazinis.

Mūsu vēsturnieki šo Brēmenes Ādama aprakstu attiecinājuši uz Kurzemes vai kuršu zirgu varbūt tādēļ, ka 19. un 20. g. simteņa vietējā vācu literātūrā vietējo Kurzemes zirgu dēvē par kuršu zirgu. Šai apzīmējumā saskatu otrreizēju kļūdīšanos, varbūt pat ar zināmu nolūku. Proti, pēc 1795. g. Zemgales un Kurzemes hercogistes bija kļuvušas par Krievijas guberņām, zem kopēja apzīmējuma — Kurzeme, kādēļ tā laika varas vīriem nepatikami bija pieminēt bijušo Zemgali.

Zirgu sugu robežas bijušas daudz plašākas par toreizējās Zemgales valsts robežām, kādēļ nav šaubu, ka Zemgales zirgs bijis izplatīts arī Kurzemē. Zemgaļi bija labi zemkopji un kaŗavī-

ri. Dažādos karos zemgaļi biežāk slavēti kā jātnieki, bet kurši kā jūrnieki. Zemgale arī zirgkopībai bija vairāk piemērota, nekā Kurzeme.

Man laimējies atrast agrākos vācu un poļu hipologu rakstus, kuros pat nemin kuršu zirgu, bet sīki apraksta Zemgales zirgu. Zemgales zirgam ļoti slavena pagātne, viņš iespaidojis zemaišu, Rītprūsijas — traķēņu un Igaunijas klepeŗu izcelšanos. 11. g. s. jau Zemgales zirgu ziedu laiks, kas ilgst līdz 13. g. s. beigām, kad, pēc cīņām ar vācu ordeni pie Raktes un Sidrabenes, ap 100.000 zemgaļu iecēļo Žemaitijā, tagadējā Kauņas apgabalā. Šeit Zemgales zirgs iespaidojis zemaišu (žmudu) zirgu izcelšanos. Savā laikā zemaišu zirgs saukts arī par «sveikis», bijis izplatīts un iecienīts arī pie seniem prūšiem, tādēļ pēc Senprūsijas iekarošanas vāci uzsākuši šo zirgu saudzēšanu un audzēšanu.

Vācu hipologs grāfs S. von Lēndorfs, aprakstot Traķēnas audzētavas izcelšanos, raksta, ka ordeņa bruņinieki, ienākot Rītbrūsijā, ierīkojuši tur daudzas zirgu audzētavas. Atsevišķi audzēti līdzatvestie smagie bruņinieku zirgi, kā arī seno prūšu vietējais zirgs, kuŗu dēvē par primitīvu siltasini. Senprūši šos zirgus, no kuŗiem izveidota traķēņu suga, saukuši par «Schweiken»; tiem bijusi liela līdzība ar tagadējiem leišu vietējiem zirgiem.

Halles ūniversitātes lauksaimniecības profesors raksta, ka zemgaļu zirga suga XIV g. s. izplatījusies pa visu Lietuvu. Lietuvas valdnieki Ģedimins, Alģerts, Ķeistūtis un viņa dēli bijuši vareni jātnieki, kas Zemgales sugas zirgus lietojuši savos kaŗa pulkos. Lietuvas viegiā kavalērija uz zemgaļu zirgiem veikusi dažu labu pārdrošu uzdevumu. Lietuvieši uz Zemgales zirgiem skaldījuši tatāriem galvas kausus jau tanīs laikos, kad neviens cits neuzdrošinājies tiem pretim stāties.

Lietuvas valdnieks Ķeistutis rūpējies par Zemgales zirgu sugas ieaudzēšanu Žemaitijā, bijusi ierīkota pat liela audzētava, kuŗā bijis ap 4000 zirgu. Zirgkopības ziedu laiki Lietuvā bijuši Jagaiļa valdīšanas laikmetā (1377.—1434.).

Mežainā un purvainā Lietuva bijusi zirgkopībai mazāk piemērota kā Polija, kur tomēr zirgkopības uzplaukums sasniegts tikai Sigismunda II (1548.—1572.) valdīšanas laikā. Starp Polijas vietējiem zirgiem bijuši arī daudz zemaišu zirgu.

Pēc jau minētiem avotiem, vācu ordeņa bruņinieki kaŗā iegūtos Zemgales zirgus aizveduši uz Sāmsalu. Tā ietekmēta zirgu suga, kuŗa vēlāk palikusi pazīstama kā Sāmsalas vai igauņu kleperis, kas savukārt 17. g. s. cara Aļekseja Michailoviča laikā jau lietots Vjatkas un Obvas apgabalos vietējo zirgu sugu uzlabošanai.

Vārds «kleperis» pirmo reizi minēts kādā 1545. g. Igaunijā rakstītā testāmentā.

Kā redzējām, zemgaļu zirgs savā laikā bijis slavenākais Baltijas piekrastē, kas uz dienvidiem un rietumiem iespaido Lietuvas — žmuda, Rītprūsijas — traķēņu un Polijas zirgu sugu izveidošanu, bet uz ziemeļiem — igauņu kleperi.

Lai zemgalieši atceras, ka viņu senču zirgkopju slava gājusi tālu pāri Zemgales robežām. Lai atjaunotā Latvijā zemgaļi ceļ atkal godā savu senču tikumus un piegriežas zirgkopībai, par slavu Latvijas uzplaukšanas laikmetam un viņa radītājam.

N. Berga

Namamātei jāgādā par vispusīgu, veselīgu uzturu

Nav nekāds noslēpums, ka uz pavasaŗa pusi, kad āboli un to pārstrādājumi izbeigušies (rudenī pārāk maz pašu patēriņam pārstrādāti!), nereti lauku mājās sāk aptrūkt arī dažādi dārzāji un saknes un laucinieku uzturs sastādās galvenokārt no speķa, pākšaugiem un labības produktiem, tā tad kļūst pārāk vienpusīgs un līdz ar to neveselīgs.

Lauku namamātei katrā ziņā jāgādā par to, lai arī uz pavasaŗa pusi uzturā netrūktu dažādības, netrūktu sakņu un dārzāju un daļa no viņiem tiktu patērēta arī nevārītā veidā. It sevišķi nav jāpiemirst mūsu apelsīns — burkāns. Ja zobi spēcīgi, der ikdienas kādu burkānu pagrauzt un sevišķi bērniem nevajadzētu liegt zaļus burkānus (tikai nedrīkst būt mēsloti ar atejas mēsliem!) un arī kāļus grauzt.

Gandrīz visus mūsu dārzājus un saknes var izlietot nevārītā veidā dažādu salātu pagatavošanai un šie salāti ļoti labi garšo kā piedeva pie gaļas un kartupeļu ēdieniem. Stājoties pie salātu pagatavošanas, sakni vispirms rūpīgi notīra, tad ar rīves vai speciālas mašīnas palīdzību sasmalcina un sajauc ar skābu krējumu, pievienojot sāli, dažkārt arī cukuru un citrona sulu pēc garšas. Atsevišķu dārzāju var pasniegt vienu par sevi vai arī jaukumā ar citiem dārzājiem; arī ar visu mizu sarīvēts ābols bieži tiek lietots kā piedeva. Ļoti garšīgs, piemēram, ir biešu - ābolu - mārrutku maisījums vai seleriju - mārrutku maisījums (lai selerijas nebūtu tik sīkstas, tās pēc sarīvēšanas ar koka stampiņu padauza).

Pagatavotām, t. i. izvārītām zupām un mērcēm der pievienot atkal rīvētu sīpolu vai ābolu vai arī tikko izspiestu biešu vai burkānu sulu; saprotams, arī zaļie lociņi ļoti noderīgi. Jūs, varbūt, jautāsiet, kur tagad zaļos lociņus dabūt? Nu gluži vienkārši: vairākos puķu podos, sējumu bļodiņās vai kastiņās tagad jāsastāda sīpoli un īsā laikā loku jau netrūks nedz zupām, nedz biezpienam. Lai loku neaptrūktu, sīpolu stādīšanu der ik pa laikam atjaunot. Saprotams, arī skābēti kāposti, vairāk kā līdz šim, jāpatērē nevārītā veidā kā piedeva pie gaļas ēdieniem. Skābēti kāposti ir nevārītā veidā ļoti garšīgi (ja tikai tie pareizi uzglabāti) un, arī vairākas reizes nedēļā galdā likti, neapnīkst. Skābētie kāposti kā salāti pie gaļas ēdieniem garšīgi arī bez kādas piedevas, bet dažādības dēļ tos var sajaukt ar skābu krējumu, sarīvētu ābolu, burkānu, sīpolu vai mārrutku, pieberot arī vēl mazliet ķimenes. Skābēto kāpostu sula nav nekādā ziņā projām aizlejama, bet izlietojama kā veselīgs un atspirdzinošs dzēriens. Amerikā, pat skābēto kāpostu sulu, līdzīgi kā pie mums pienu, pilda pudelēs un no rītiem piegādā patērētājiem dzīvokļos un kantoros. Sulu tur gan nepilda piena, bet zelteŗa pudelēs. To dara tādēļ, lai lietošanu starplaikā pudeli varētu viegli un labi noslēgt, norobežot no gaisa, jo pierādījies, ka ilgstoši nākot sakarā ar gaisu, sulā zūd daļa vītāmīnu.

Vēl nevārītā veidā mājturībā būtu izlietojama arī dzērveņu sula. Pagatavojot ķīseli vai mērci, sulu līdzi nevāra, bet pielej tikai tad, kad ūdens ar cukuru un kartupeļu miltiem uzvārījies un katls no uguns noņemts. Dzērvenes visvieglāki izspiest, ja ir ogu spiede (nepieciešama tā gan katrā saimniecībā!); izspiežot vienā reizē dažus kg ogu, sulu sapilda tīrās zelteŗa pudelēs, jo tad sula ērti lietošanai pieietama. Vārošam ūdenim pielejot lāsīti šīs sulas un pievienojot cukura vietā karotīti medus, iegūst ļoti atspirdzinošu un nervus (par tiem jau cilvēki bieži vien mēdz sūdzēties!) nomierinošu dzērienu. Ja ogas pirms spiešanas ir bijušas sausas, izspiesto sulu var izlietot arī nevārītas želejas pagatavošanai, tādējādi papildinot izsīkušo ievārījumu krājumu. Stājoties pie želejas pagatavošanas, sulu izmēro glāzēm, uz 2 glāzēm sulas pievieno 3 glāzes cukura un fajansa vai porcelāna traukā (glazētās māla bļodas neder) ar karoti lēni maisa, kamēr cukurs pilnīgi izkusis. Tad salej tīrās, sausās burciņās, ļauj vēsumā sastingt un pārsien.

Beidzot vēl kāds norādījums par sviesta un krējuma pievienošanu ēdieniem. Sviests un krējums zupām un mērcēm pievienojams ne vārīšanas laikā, bet tad, kad ēdiens jau pilnīgi pagatavots, netiek vairs vārīts.

Ņemot vērā šos nedaudzos norādījumus, katrai namamātei iespējams padarīt ziemas uzturu vispusīgāku un līdz ar to arī veselīgāku.

S P O R T S

Roberts Ķirkums,
10. Cēsu a. p. fiz. a. instruktors

Jaunatne un sports

Mūsu tagadējie dzīves apstākļi un darba dažādība iegājušies tādā gultnē, ka lielai daļai cilvēku viņu ikdienas darba gaitās nav iespējams, jeb iespējams ļoti mazā mērā izdarīt tās kustības brīvā dabā, no kurām atkarājas ne tikvien vispusīga un pietiekoša miesas attīstība, bet vēl jo vairāk — mūsu veselība. Diendienā mēs vērojam pārmērīgu un vienpusīgu nopūlēšanos, pa lielākai daļai vienmuļīgā darba nehigiēniskos apstākļos; citur atkal saskatāma pilnīga bezdarbība. Darba pārmērība, vienpusīga nopūlēšanās un pilnīga bezdarbība veicina tautas izdzimstību, izsmeļ pilsoņu fizisko un līdz ar to garīgo spēku krājumus, tos samaitājot jau jaunībā.

Mūsu dzīve šai ziņā ir nežēlīga, viņa milzu soļiem steidzas uz priekšu, glābiņa nav vairs tiem, kas nokavējas vai apzinīgi neko nedara savas veselības labā un ķermeņa stiprināšanai. Ja nu uzstādām sev jautājumu, ko esam darījuši veselības kopšanas un miesas attīstības ziņā, tad vairumam būtu jāatbild, ka savus pilsoņa pienākumus paši pret sevi, pret savu ģimeni, sabiedrību, tautu un valsti esam pildījuši tikai pa daļai.

Ievērojot teikto, neviens nedrīkst aizmirst un nezināt, ka vārgs un slimīgs cilvēks ir ne tikai pats dziļi nelaimīgs un sagrausts, bet viņš ir arī par slogu savai ģimenei, tautai un valstij. Tas nu jāsaprot katram latvietim un jāķeras pie spēku attīstīšanas un veselības kopšanas jaunībā un jāturpina šis darbs līdz sirmam vecumam. Tā rūpējoties, mēs nedrīkstam aizmirst arī to, ka mūsu darba spēks un veselība nepieder mums vien, bet arī mūsu tautai un visai valstij, kuļa būs tik stipra un spēcīga, cik stiprs un spēcīgs ir katrs viņas pilsonis atsevišķi un visi kopā.

Vēl liela daļa cilvēku rīkojas no gadījuma uz gadījumu, lai tikai drusku ko padarītu savas veselības labā, bez kādas sistēmas un tālākās iedziļināšanās darbā.

Lai nākotnē izkoptu un veicinātu tautas veselību un fizisko spēku vispusīgu attīstību, tad vadošām personām nepietiek vienīgi ar intelektuālām zināšanām un tehniskām spējām, bet priekš tam ir vajadzīgs raksturs, nosvērti, atsaucīgi cilvēki, kas gādātu par to, lai visi būtu garīgi un miesīgi veseli un varētu atkal izveidot veselīgu nākamo paaudzi.

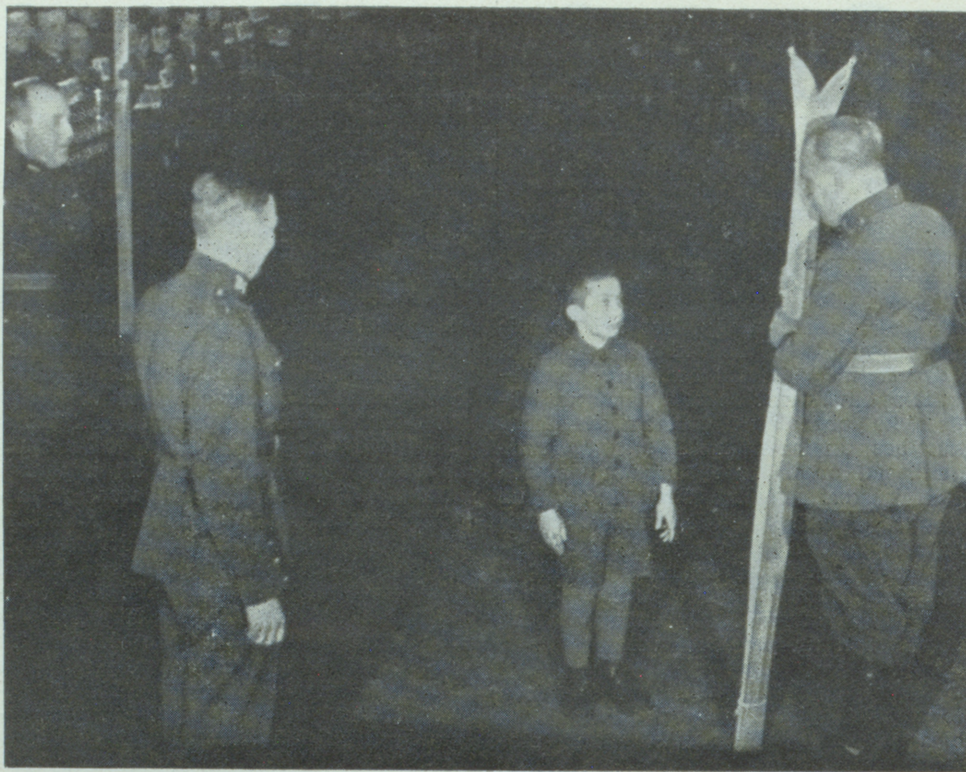
Cilvēks tikai tad jūtas pilnīgi vesels, ja visi organi harmoniski attīstīti. Bet ja nu kāds no šiem organiem strādā ar trūkumiem, tad tas ir par traucējumu, kas parasti savienots ar nepatīkamu sajūtu. Šādos gadījumos nekas gan varbūt nesāp, bet arī vesels cilvēks nav. Un ko tad nu mēs bieži dzirdam no tādiem labsajūtu pazaudējušiem cilvēkiem? Ārsts tiem norādījis, ka organismā noris neskaitāmas kustības, un lai šīs kustības ritētu normāli, tad mums ar apzinīgām vispusīgām kustībām (vingrošanu, sportu un fizisku darbu) jāuztur līdzsvars visa organisma darbībā un jāpiegādā barības vielas ikvienai organisma šūniņai. Tad organisms arvienu jutīsies mošs un spēcīgs, būs veiklāks darbā, un cilvēks veikli un patīkami veiks ik kuļu darbu.

Ne jau labāki klāsies jaunatnei un jo sevišķi bērniem, kuļi ilgāku laiku bija atrauti no jautrām rotaļām, piemērotām fiziskām nodarbībām, kurās viņi pienācīgi nedabūja izvingrināt savus locekļus jautrās un veselīgās sacensībās, kas piemērotas viņu attīstībai, vecumam un kārtai.

Veselai un dzīves priecīgai jaunatnei šāds stāvoklis atnesīs lielas ciešanas, bet vēlāk pie šī stāvokļa pierazdama, kā jau dzīvē esam novērojuši, arvien mazāk sajutīs nekustības mokas, līdz beidzot tādai jaunatnei pavisam zudīs prasības pēc kustībām. Ja nu aplūkosim šo bezdarbīgo jeb vienpusīgā darbā nodarbināto jaunatni, tad redzam viņu ķermeņa locekļus diezgan nevarīgus, locītavās nav vajadzīgā vinguma, muskuļi kļuvuši gļēvi un nevarīgi; mazākā piepūlēšanās fiziskā darbā, rotaļās, vingrošanā un sportā rada grūtības, elpošana un sirds darbība paaugstināta un visām jau pieminētām parādībām pievienojas vēl viena: pretošanās spēju stipra pamazināšanās pret dažādām slimībām. Otrai jaunatnes grupai, kuļa nodarbināta vienpusīgā darbā, rodas arī vienpusīga ķermeņa attīstība, izpaliek vienu otru reizi lokanība un veiklība, kas tik nepieciešamas lietas. Kā mazināt visas pieminētās nevēlamās parādības jaunatnes dzīvē, jādomā valstij, sabiedrībai, skolai un aizsargu organizācijai. Tagad mēs dzīvojam tādā laikmetā, kad visās mūsu dzīves nozarēs valda vislielākā rosība un griba daudz ko labot. Tā tas ir arī ar jaunatnes audzināšanu aizsargu sporta pulciņos. Mums jāiet savam laikmetam līdzi, jāpārbauda līdzšinējā darbība fiziskās audzināšanas sistēmā un jāpārbauda varbūt arī līdzšinējie darba paņēmieni un, ja tas vajadzīgs, jātiecas pēc pilnīgākas darbības sportā un fiziskā audzināšanā. Jaunatne dara to, uz ko viņu mudina dziņas. Pareizi audzinot un pakārtojot dziņas vienu otrai, ieturot tās robežās, lai viņas tomēr nepārvērstos kaislībās, izaugs aktīvitātes augstāka pakāpe, tas ir tā, ko mēs apzīmējam par disciplīnēto aktīvitāti, kad jaunatne nepiespiesti spēj klausīt pienākumiem un ārējām pavēlēm. Šādai aktīvitātes audzināšanai jāiet līdztekus ar labu ieradumu, rakstura un sabiedrisko audzināšanu. Šāda aktīva disciplīna jaunatnei jāieaudzina ar modernās vingrošanas un sporta metodēm aizsargu nodaļu sporta pulciņos. Sacensību un sporta rotaļas, vasaras un ziemas sports modinās mī-

19. J. a. p. vienība, kas Latgales apgabala slēpošanas sacīkstēs ieguva 1. vietu 10 klm. distancē.

Pārsteiguma balvas izsniegšana slēpotāju sabraukuma visjaunākajam dalībniekam 9. M. a. pulkā.

lestību uz darbu, pacels interesi un prieku, attīstīs izpratni par iespējamībām darba labuma un vairuma ziņā. Jaunatnei jābūt lepnai ne tikai uz savu darbu, uz sava gara vērtībām, bet arī uz savu ķermeni un ārējo stāju.

Vienmēr un visur, katrā situācijā, jaunatnei tagad jābūt kungam par sevi un saviem pārdzīvojumiem. Šai ziņā sports un sistēmatiska vingrošana padara cilvēkus tādus, ka viņi dzīves cīņā iet lietām un apstākļiem pāri. Un redziet, to visu gan nedod praktisks darbs. No visa teiktā varam secināt, ka mūsu sporta pulciņu nodarbību kompleksā redzama vieta vienmēr jāierāda vieglām, piemērotām sacensību rotaļām un sporta darbībām.

Sporta nodarbības, kā ceļš cilvēka organisma nocietināšanai un pasargāšanai no nīkuļošanas un slimībām, ir vispār jau atzītas visās vecās un jaunās valstīs. Viena sabiedrības daļa, it īpaši pilsētnieki un pēdējā laikā arī laba daļa laucinieku, raugās uz sportu kā audzināšanas līdzekli, cik tālu tas kalpo organisma norūdīšanai, nocietināšanai, draudzības, vienprātības un solidāritātes izkopšanai, bet ne godkārībai, nav pašmērķis un veselības bojātājs. Otra sabiedrības daļa — sevišķi vecākā paaudze un laucinieki, kuŗi sporta labo ietekmi uz savu organismu jaunībā nav izjutuši, redz sportā vairāk modes lietu un izvairīšanos no lietderīga ikdienas darba. Ka pēdējais uzskats par sportu būs nepareizs, jeb, labāki sakot, novecojies, to pierāda jau tas, ka tādās lauksaimniecības zemēs, kā Somijā, Dānijā, Holandē, Čekoslovakijā un vēl citur, kur iedzīvotāju pārsvarā zemnieki, sports kļuvis par minēto valstu iedzīvotāju neatsveŗamu, vispāratzītu lietu — par tautas sportu. Kas gan nepazīst Somijas dēlus kā izcilus vieglatlētus, slēpotājus un slidskrējējus; dāņus un holandiešus kā labus peldētājus un vieglatlētus; čechus kā labus vingrotājus, sporta spēļu cienītājus u. t. t.?

Es zinu, ka iebildumus vecākā paaudze un laucinieki ceļ ne pret visiem sporta veidiem un tos pilnīgi arī nenoliedz. Tā piemēram, nav iebildumu nevienam pret slēpošanu, slidošanu un kamanu sportu. Kāpēc tad tāda labvēlība pret ziemas sportu? Tāpēc lūk, ka šie sporta veidi bija jau agrāk mūsu vecākai paaudzei pazīstami. Tāds pats labvēlīgs noskaņojums valda pilsētniekos un lauciniekos arī attiecībā pret peldēšanas sportu. Šis veselīgais sports gan diemžēl vēl nav kļuvis tik populārs mūsu sporta pulciņos kā slēpošana, jo te vecākiem mazi aizspriedumi: tie baidās ieinteresēt bērnus nodoties peldēšanas sportam, lai jaunatne pati uz savu roku neietu peldēties. Abi šie sporta veidi augsti vērtējami arī no tautas veselības viedokļa. Ziemas sports un peldēšana norit bezputekļainā gaisā, tie labvēlīgi ietekmē mūsu elpošanas organus, vielu maiņu, norūda pret aukstumu un pieradina mūsu jaunatni pie tīrības un svaiga gaisa. Tad nu nāk trešais sporta veids — vieglatlētika. Šis nu lūk ir tas sporta veids, ap ko notiek bieži strīdi un pārrunas ģimenē, ārstu, skolotāju konferencēs, presē, vecāku sapulcēs — vai tas jaunatnei ieteicams un ja ieteicams, tad kādā veidā?

Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, tad jāsaka, ka arī šis sports jaunatnei piemērots.

Latvija to gan sāka pazīt gadus 28 atpakaļ. Visus vieglatlētikas vingrinājumus var izdarīt brīvā dabā; darbība nemākslota, kustības dabīgas un veselīgas. Darbības uzsākšana un tās piekopšana prasa samērā maz līdzekļu. Vingrinājumi attīsta un nodarbina visus muskuļus, stiprina iekšējos organus, attīsta apķērību, aprēķinu, enerģiju un sekmē grūtību pārvarēšanu. Vieglatlētikas labvēlīgais iespaids uz sportista organismu jau medicīnā sīki izpētīts un noskaidrots. Šis sports, sistēmatiski un mēreni piekopts, dos arī veselību jaunatnei un pavairos organisma pretošanās spējas slimībām. Turpretim, ja mēģina pārsniegt iespējamo, vieglatlētika var sākt kaitēt veselībai.

Tad katra aizraušanās ir nosodāma un nav attaisnojama no veselības viedokļa; neuzmanīgam sportistam vieglatlētika un arī citi pārējie sporta veidi var sagādāt ciešanas un neizlabojamas kļūdas. Īstais ceļš būtu — mēreni un ar ārsta atļauju piekopt sportu. Vakareiropa, kas vieglatlētiku un citus sporta veidus augsti vērtē un ciena, to tomēr nosoda un neatzīst tur, kur sports ar pārmērīgu darbību sportistus kavē nodoties garīgam vai savam ikdienas darbam, padara tos vienaldzīgus un nedisciplinētus pret saviem priekšniekiem, līdzbiedriem un visu pārējo. Tādu stāvokli tur necieš un vienpusība tiek noteikti apkaŗota. Gluži citādi tas gan ir ar saprātīgu, mērenu sportu, kas tur tiek visādi veicināts un ietekmēts. Tāpēc tur sportistu atzīst un tam pieķērusies un to atbalsta visa sabiedrība un tauta. Vieglatlētika ir viens no tiem sporta veidiem, kur vingrinājumi vienkārši izpildāmi, bet pilnīgāki sasniegumi panākami sistēmatiskā un neatlaidīgā treniņā, tiecoties pēc pilnīgākas technikas. Šādi piekopjot sportu, jaunatnes gara stāvoklis tiks lieliski pacelts, visā dzīvē radīsies brašums un svaigums, un jaunatne viegli tiks galā ar visām dzīves grūtībām, kam liela nozīme valsts dzīvē.

Ļoti dziļas atziņas un skaidras domas par grūtību pārvarēšanu ir teicis mūsu valsts Vadonis un tās skan tā: Jaunietis, kam nav gribas un spēka pacelties pāri grūtībām, kuŗas tam ceļā stājas, kas nav spējīgs atrisināt diendienas uzdevumus garīgā un fiziskā diendienas darbā un sportā un ar tām tikt galā, nav vēl pietiekoši izglītots un sagatavots savai valstij.

Pierādi pasaulei, ka tu neesi no koka un māliem, bet gan no dzelzs un tērauda.

Kārlis Ulmanis.

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtījumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Partija Nr. 63.

Spēlēta mūsu III grupas tālpartiju sacīkstē, 1937. gadā.

Baltie: J. Sležis, Rucavā.

Melnie: V. Meirans, Kalnājos.

1) Zg1—f3, Zg8—f6, 2) c2—c4, e7—e6, 3) g2—g3, b7—b6, 4) Lf1—g2, Lc8—b7, 5) 0—0, d7—d5, 6) b2—b3, Lf8—e7, 7) Lc1—b2, 0—0, 8) d2—d4, Zb8—d7, 9) Zb1—d2, Zf6—e4! 10) Zd2:e4, d5:e4, 11) Zf3—d2, f7—f5, 12) f2—f3 (kļūda, kas maksā jau visu partiju, jo baltā zirdziņa vienīgais atkāpšanās ceļš ir slikts. Vajadzēja spēlēt e2—e3, kaut gan arī tādā gadījumā melniem paliek drusku labāka spēle. Nepareizi šinī variantā ir păragri spēlēt d2—d4, jo melnais zirdziņš tiek pie gājiena e4), 12) ... e4—e3! 13) Zd2—b1, f5—f4! (melnie spēlē priekšzīmīgi, nepielaižot f3—f4. Uz 14) g3—g4 sekotu Le7—h4 un Lf2+) 14) g3:f4, Le7—d6! 15) Dd1—d3 (labāk nebija arī 15) Dd1—e1, nepielaižot Dd8—h4, jo tad sekotu 15) ... Tf8:f4. Ja tagad a) 16) Sc3, tad Tf4—h4, 17) h2—h3, Th4:h3!! 18) L:h3, Dd8—g5+ 19) Kg1—h1, Dg5—f4 ar drīzu matu; vai b 16) Lb2—c1, Tf4—h4 17) Lc1:e3, Ld6:h2+ 18) Kg1—f2, Th4—g4! ar sekojošo Dh4 +), 15) ... Ld6:f4, 16) Zb1—d2 (izmisuma gājiens, jo drauds Dd8—h4 ir par daudz spēcīgs), 16) ... Dd8—h4, 17) h2—h3, Dh4—g3, 18) Tf1—d1, e3:d2, 19) e2—e4, Tf8—f6, 20) Lb2—c3, Tf6—g6, 21) Dd3—e2, Dg3—h2 +, 22) Kg1—f1, Lf4—e3! ar nenovēršamu matu. Baltie padevās.

Partija Nr. 64.

Spēlēta Ķemeŗu meistarturnīrā, XIII kārtā.

Baltie: P. Keres.

Melnie: Fr. Apšenieks.

1) Zg1—f3, Zg8—f6, 2) c2—c4, e7—e6, 3) Zb1—c3, d7—d5, 4) d2—d4, d5:c4, 5) e2—e4 (par labāku skaitās 5) e3, b5, 6) a4, b4, 7) Sb1 u. t. t.), 5) ... Lf8—b4, 6) e4—e5 (upurējot bandinieku, igauņu lielmeistars Keres grib tikt ar zirdziņu Zf3—g5—e4 uz laukuma d6, bet pateicoties Apšenieka labai spēlei nekā nepanāk), 6) ... Zf6—d5, 7) Lc1—d2, Lb4×c3, 8) b2×c3, b7—b5, 9) a2—a4, c7—c6, 10) Zf3—g5, f7—f5! (ļoti spēcīgs gājiens), 11) e5×f6, e. p., Dd8×f6, 12) Zg5—e4, Df6—g6! (Apšenieks spēlē ārkārtīgi labi. Viņš pilnīgi ignorē draudošo, bet nekaitīgo šachu uz d6), 13) Dd1—f3, Th8—f8! 14) Df3—e2, Lc8—d7, 15) g2—g3, Ke8—f7 (melnie tiek pie rokādes mākslīgā ceļā), 16) Lf1—h3?, e6—e5! 17) Lh3—g2 (baltie rūgti vīlušies, jo viņiem tūliņ atkal jāatkāpjas. Vēl sliktāk būtu 17) L×d7, Zb×d7 ar sekojošo Tae8, e×d4 u. t. t.), 17) ... e5×d4, 18) c3×d4, Kf7—g8 (stāvoklis tagad noskaidrojies. Melnie ieguvuši divus brīvbandiniekus dāmas spārnā, pret ko baltiem nav nekādas kompensācijas), 19) 0—0, Tf8—e8! 20) a4×b5, c6×b5, 21) De2—f3, Ld7—c6, 22) Tf1—e1, Zb8—d7, 23) Ze4—g5, Zd7—b6! 24) Lg2—h3, Zd5—e3!! (ļoti spēcīgs un skaists gājiens. Tagad baltie spiesti atdot vēl vienu bandinieku, jo uz 25) Df4 sekotu 25) ... Zbd5, 26) Df4, Zec2, 27) T×e8+, T×e8, 28) Tf1, c3, 29) Lc1, b4 u. t. t.), 25) d4—d5, Lc6×d5, 26) Df3—f4, h7—h6! 27) Ld2×e3, h6×g5, 28) Df4—d4, Ld5—b7, 29) Lh3—g2, Lb7×g2, 30) Kg1×g2, Dg6—c6+ 31) Kg2—g1, Te8—e4! 32) Dd4—d2, c4—c3, 33) Dd2—d3, Dc6—c4? (meistars Apšenieks līdz šai vietai nospēlējis partiju apbrīnojami spēcīgi, bet tagad viņš sāk pagurt un taisa veselu rindu vājāku gājienu. 33) ... Ta8—e8 bija daudz labāk par teksta gājienu), 34) Dd3—d6, Te4—e6, 35) Dd6—d1, Zf6—d5? 36) Le3×g5, Ta8—e8? (tagad šis gājiens jau nāk par vēlu. Ar 36) ... c3—c2! melniem arvien vēl bija uzvaras izredzes), 37) T×e6, T×e6, 38) T×a7, Te8 (šis gājiens bija vajadzīgs, jo draudēja Ta8+ ar sekojošo Dh5+), 39) Tad7, Zb4, 40) Td8, T×d8, 41) D×d8+, Kh7, 42) De8, Dg4 (novērš gan mūžīgā šacha draudu, bet zaudē svarīgo brīvbandinieku), 43) D×b5, c2, 44) f3, Dd4+, 45) Kg2, Dd5, 46) D×b4, D×g5, 47) De4+, Dg6, 48) Dh4+. Partija beidzās neizšķirti. Nepacietība un pārāk ātra spēle maksāja Apšeniekam Ķemeru turnīrā vairākus punktus.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 38.

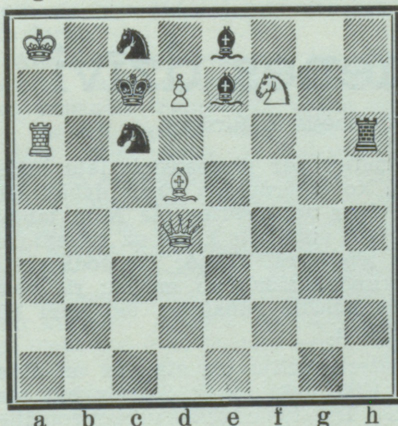
Baltie: Ka8; Dh1; Tf7; Zb7 un d5; Bd6 (6). Melnie: Kc8; Dd1; Tb1 un c1; La1 un g4; Zd4; Ba4, e3, g5, h5 (11).

Mats divos gājienos.

Uzdevums Nr. 43.

J. Krūzes, Ciecerē.

(Vieglāku uzdevumu atrisinātājiem).

Baltie: Ka8; Dd4; Ta6; Ld5; Zf7; Bd7; (6).

Melnie Kc7; Th6; Le7 un e8; Zc6 un c8 (6).

Mats divos gājienos.

1) Dh1×h5, Lg4×h5, 2) d6—d7 mat. 1) ... Lg4—d7, 2) Ld5—e7 mat. 1) ... Zc6 2) Tc7 mat. 1) ... Zb5, 2) Zb6 mat u. t. t.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: J. Kārkliņš, A. Kalniņš, A. Kaģis, B. Suta Rīgā, M. Vičs, Kauguros pie Valmieras, V. Zablovskis Rindā, Ad. Lessiņš, Kokmuižā, aizsargs A. Klebers Garozē, J. Zemītis, Aizkrauklē, L. Kūkums Liepājā, B. Važulis Daugavpilī.

Šacha ziņas.

Mūsu tālpartiju sacīkšu II grupā palikuši tikai 3 dalībnieki: J. Ozoliņš, Katvaros, J. Zemītis, Aizkrauklē un J. Laipenieks, Rucavā. Pārējie, vai nu izstājušies, vai savas partijas noteiktā laikā nav pabeiguši. Pamatojoties uz šo 3 dalībnieku savstarpējiem rezultātiem, I godalgu (Ls 30,—) izcīnījis aizsargs J. Ozoliņš, Katvaros ar 3,5 p., II (Ls 20,—) J. Zemītis, Aizkrauklē ar 1,5 p. un III (Ls 10,—) J. Laipenieks, Rucavā ar 1 p.

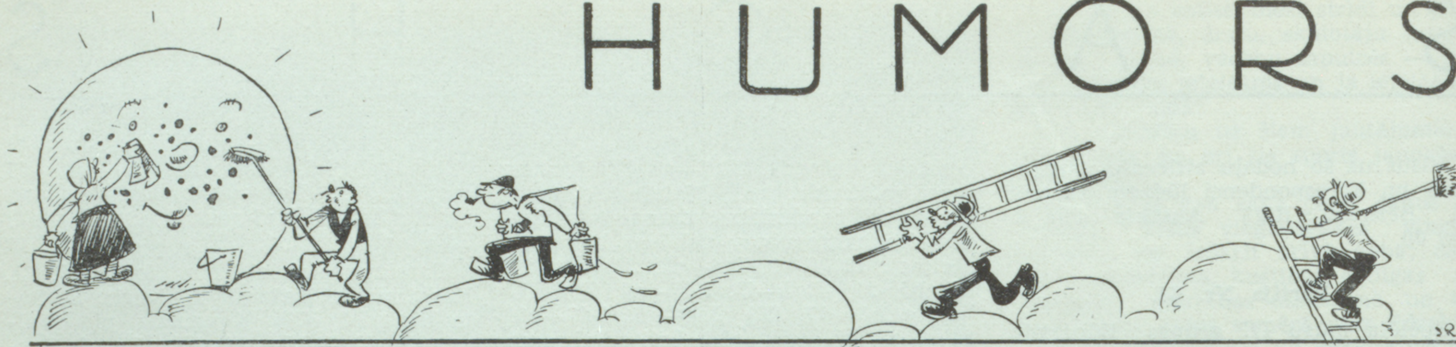
Š. g. 7. un 8. martā Tallinā notika pirmā valstu sacīkste starp Latviju un Igauniju. Piedalījās no katras puses 8 spēlētāji. Uzvarēja Latvija ar 8,5 pret 6,5 p.

Spēles pirmajā dienā mūsu komanda pieveica igauņus ar 5:3 p. Sevišķi interesanta bija abu lielmeistaru Petrova-Keresa cīņa, kuŗa, neskatoties uz Petrova labāko stāvokli, beidzās neizšķirti. Tālāk Apšenieks zaudēja Šmitam, bet Dr. Hāzenfuss uzvarēja Frīdemani, Koblencs — Laurinsu un K. Ozols — Lātu, bet Feigina-Rauda, Berga-Türna un Melngaiļa-Seppa partijas palika neizšķirtas. Spēles otrā dienā abas puses panāca līdzīgu rezultātu ar 3,5:3,5, pie kam Petrova-Keresa partija palika nepabeigta, laika trūkuma dēļ. To novērtēs sevišķa žūrijas komisija. Bergs pieveica Türnu, bet Ozols zaudēja Viljardam, kamēr visas citas partijas (Apšenieka-Šmidta, Feigina-Rauda, Hāzenfusa-Frīdemaņa, Koblenca-Laurinsa un Melngaiļa-Seppa) beidzās neizšķirti.

Tā tad spēcīgā Latvijas komanda, pieveicot lietuviešus un igauņus, ieguvusi 1938. gada Baltijas meistarību.

Margētas turnīra komiteja izsludinājusi galīgo spēlētāju sarakstu. No ārzemniekiem piedalās: Dr. Aļechins (Francija), V. Petrovs (Latvija), E. Bēks (Somija), Keresa vietā P. Šmits (Igaunija) un R. Špīlmans (Austrija). Anglijas krāsas aizstāvēs: C. Aleksanders, P. Milner-Berijs, Sers Tomass, H. Golonbeks un sieviešu pasaules meistare V. Menčik-Stīvenson. Rezerves meistaru turnīrā ielūgti 8 ārzemnieki, to starpā Lietuvas meistars P. Lists. Pavisam piedalīsies ap 100 šachistu, kuŗus sadalīs 11 klasēs. Spēle notiks «Grand Hotel» telpās, no 20.—29. apr.

Vēstule. J. K. — Ciecerē: Partijas kombinācija pārāk viegla.

Kuri - Beri

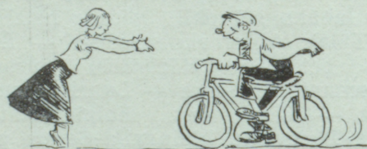
Technikas attīstība

Kad augu es, tad tikai kājām
Uz tikšanos mēs, puiši, gājām,
Jo nebij toreiz cits nekas:
Ar kājām vien bij jātiekas.

Kas skrēja tad uz citu krastu,
Lai smuku zelteni sev rastu?
Viss tepat kaimiņos labs likās,
Še mīlējās un tepat tikās.

Bet attīstības straujā gaitā
(Tas laiks nebūt nav diez' cik sens!)
Drīz parādījās lielā skaitā
Uz laukiem ātrais divritens.

O, rats! Tā tūliņ cita lieta!
Cik lieliski tāds ritens rit!
Nu sasniegt varēja katrs Grietu
Pa verstēm div- un trīsdesmit.

Un visi skrēja, visi jāja,
Neviens vairs kājām nestaigāja.

Bet technikai nav mūžam stājas.
Lūk, ziliem dūmiem lielceļš klājas!
Va' velnu! — raugās večuks bikls:
Drāž rūkdams garām motocikls!

— «Bet, Pēter, kā gan tu to spēji?» —
No prieka meita salecas, —
— «No Rīgas tu pie manis skrēji?
Simts kilometru taču tas!»

Bet Pēteris tik jautri smaida:
— «Simts kilometru — tas man nieks,
Ja zinu vēl, ka mani gaida
Tāds kunkulīts un saules prieks!»

Un tauri uzpūš viņš kā trīc,
Un aizved brūti sevīm līdz!

Ačuks

Rūpes par ģimenes dzīvi

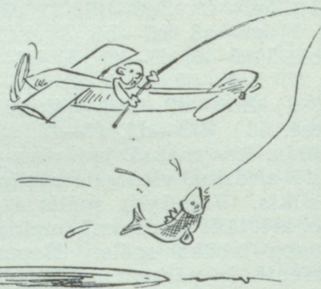
Cik-cak hēler un kurbel bildes zīmējis E. Rirdans.

Svētdienas rīts. Kad pamostos no saldā miega — saule pāri gultas galam un manai galvai pārsviedusi staru prožektoru un apgaismojusi istabas kaktu kā operetes skatuvi.

Dzīvoklī viss klusu. Kaut kur aiz sienas vai virs galvas — grūti saprast — atskan neskaidras balsis. Tur sarunājas kaimiņi. Ārā rūc balodis un riņķī griezdamies dejo pa jumtu. Pie debesīm viegli mākonīši — īsti tāds pavasarīgs iespaids.

Pieceļos, uzmetu drēbes mugurā un eju ķēķī. Uz plīts atstāta kafija tasē, galdā sasmērētas sviestmaizes. Tas brokastīm. Sievas pašas nav. Es saprotu, viņa aizskrējusi pie draudzenes parunāties par piecpadsmit latu mēteļiem, ko izpārdošanā varot dabūt. Rīt, tad viņas abas skries pie Mīļā tantas, pēc tam visas trīs kātos uz mēteļu veikalu iepirkties. Tāpēc jau šodien viss jānorunā skaidri, ko un kā; rīt vairs nebūs nekāda runāšana, tad tikai būs skriešana.

Iedzeru kafiju un atmetos uz dīvana. Cik jauki tomēr dažreiz būt vienam! Tad tu, cilvēks, vari izdomāties pēc sirds patikšanas, sak lūk, ja te istabas vidū būtu tāda sudrabota strūklaka ar baseinu, baseinā būtu trīs kilo smagas foreles, bet es pats braukātu ar lidmašīnu baseinam apkārt un makšķerētu foreles! Ar vārdu sakot — tādā vienatnē cilvēks var celt brīnišķīgus fantazijas krematorijus.

Kad sieva mājās, tad tā nevar. Tad vairāk ikdienišķām sarunām jānododas. «Tu klausies, vecīt!» sieva tad saka. «Tu nāc, iebāz galvu plītā un apskaties, kas tur ir, ka nemaz nevelk — dūmus ārā vien sit.»

«Vai tu pati nevari bāzt?» es saku.

«Es!? Kā es varu bāzt, kad nupat kā ieliku ilgviļņus? Bet tev nekas... trīs, četri mati uz galvas — tiem nekas nebūs.»

Citreiz atkal sieva nāk no tirgus, uzliek kautu vistu uz rakstāmgalda un saka «Paspaidi drusku ar pirkstu tad tu redzēsi, cik es treknu vistu nopirku!» Redziet, tās visas tādas praktiskas lietas vien! No garīgām lietām tur nekā nav.

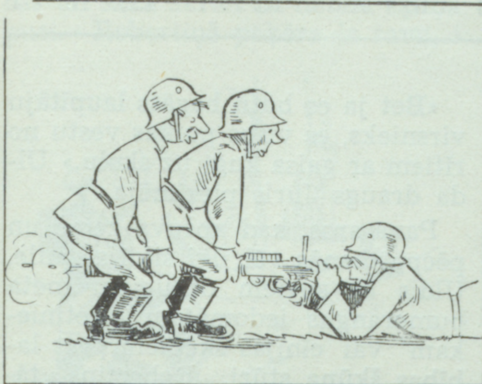
Bet nu šodien varu izsapņoties pēc sirds patikas — šā un tā. Bet kad esmu diezgan sapņojis — sāku apskatīt dzīvokli. Mazliet, kā saka, uzmetīšu acis dzīvokļa būšanai, vai nav, kā saka, šis vai tas pielabojams jeb kā citādi iekārtojams. Tāpat, kā smej, ģimenes galva vien esmu, kam ir atdota visa tā kontrādarīšana pār ģimeni un ģimenes dzīvi. Kad sieva mājās, tad neko lāga nevaru sākt, tad sieva allaž tā gudrā. Bet nu esmu vienreiz uz patstāvīgām pekām, un varu rīkoties droši. Un nerīkoties es nevaru. Laika man bagātīgi, sievas nav — pašiverēšos drusku. Lai tiek sievai prieks, ka viņas vīrs arī interesējas par ģimenes dzīvi. Kā tad citi vīri pa vaļas brīžiem urbj, sit un ēvelē pa ķēķi?

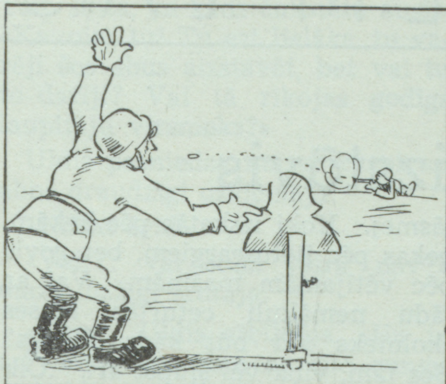
Kā citi smērē čīkstošas durvju viras ar smēriem, lāpa tējas sietiņus, vīlē šujmašīnām adatas un izgroza bērnu zābaciņiem papēžus taisnus? Vai es kāds suns esmu, ka nevaru pa vaļas brīžiem šo vai to ģimenes dzīvē padarīt — kādu līku naglu, vai, izklapēt taisnu?

E. Rirdans

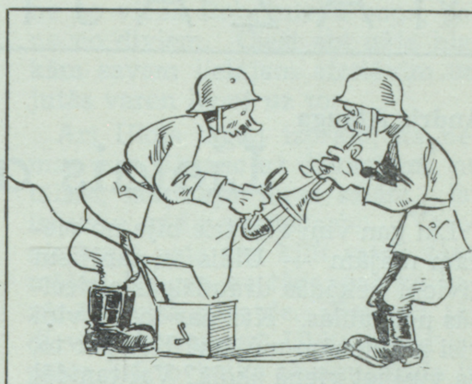
Instruktora rokas grāmata ilūstrācijās

299. lpp. Visā apmācības laikā jāpiegriež vērība stingrai patšautenes turēšanai šaušanas laikā, lai izkliede būtu mazāka.

298. lpp. Grupas komandieris novēro uguns rezultātus. Ja redz, ka lodes nekrīt noteiktā vietā, komandē šāvējam: «augstāk», «zemāk», «pa labi» vai «pa kreisi»...

112. lpp. Ja telpas neatļauj visu rotu nostādīt kopā, tad junda izdarāma pa vadiem.

Apskatījos — kas īsti būtu darāms. Aha! — atceros gan. Sieva vienreiz ieminējās, ka pieliekamā kambaŗa durvīm esot tik ass aizkrampējamais aparāts, ka šī reiz, durvis aizverot, esot uzrāvusi pirkstu līdz asinīm. Vai es, kā vīrietis, tiešām tur nekā nevarot darīt? Viņa, nabaga sieviete, tak arī tur nekā nevarot — spēka neesot.

Atrotīju piedurknes un gāju ķēķī. — Kas par niekiem! — es pats sev teicu. — Es, laikam, ar tādu nieka krampi galā netikšu? Maldaties, mīļie! Es ar divdesmit tādiem niekiem tikšu galā.

Tikmēr ņēmos ar cirvi apkārt, kamēr dabūju gan krampi no pieliekamā kambaŗa durvīm laukā. Vienu dēli arī atrāvu līdz ar krampi nost, bet tas nekas, jo dēli piesitu ar naglām klāt.

Krampi pie pieliekamā kambaŗa durvīm vairs neatstāju. Tanī vietā kambaŗa durvīs ieurbu vienu caurumu, stenderē otru un pie durvīm piesēju mīkstu striķi. To sieva varēs raisīt vaļā un siet ciet, kad vajadzēs iet pie pieliekamā kambaŗa. Par to vairs ne-

bija bažas, ka viņa atkal ievainos pirkstus līdz asinīm.

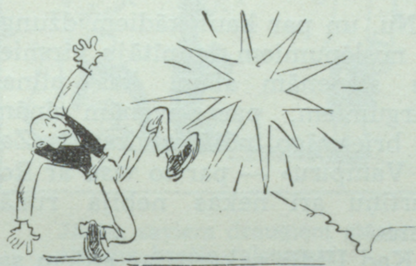
Bet ko darīt ar noņemto dzelzs krampi?

Par laimi iedomājos, ka mans rokas portfelis nestāv lāga ciet. Samaitājies slēdzamais. Tagad nu man bija i laiks i izdevība portfeli izlabot. Samaitājušos slēdzamo noplēsu galīgi nost un tā vietā piemontēju pieliekamā kambaŗa krampi. Diezin cik skaisti neizskatījās, bet par to tāda uzrikte bija sevišķi praktiska.

Laika man bija diezgan, tāpēc sāku domāt, ko es vēl varētu izlabot un piepravīt pa savu svētdienas brīvlaiku. Jāsaka: ak tu tētiņ, vai man labojamā trūka! Sieva jau sen vaidēja, ka gaitenī nezin kas ar elektrības izslēdzēju esot noticis: kad mēģinot iedegt vakaros gaismu — ap izslēdzēju zilas dzirksteles vien nogriežoties un uzreiz visā dzīvoklī degot elektrība. Vai es nevarot pārbaudīt, kas tur noticis? Un vai nevarot izslēdzēju izlabot tā, ka lai ķēķī un vannas istabā nedegot elektrība, ja uguns vajadzīga vienīgi gaitenī.

Es sāku pārbaudīt, kas tur noticis; es sāku izslēdzēju izlabot tā, lai gaisma nedegtu ne ķēķī, ne vannas istabā, ja tā vajadzīga vienīgi gaitenī.

Pie remonta darbiem nostrādāju nepilnas trīs minūtes, kad man gar acīm nostiepās zilas uguņis. Pašam negribot

atsēdos gaiteņa kaktā, un kad pēc brīža mēģināju izslēdzēju — gaisma nedega vairs ne ķēķī, ne gaitenī, ne visā dzīvoklī.

Tā — ar to nu es būtu itin tā kā galā, nu bija jādomā par citu lietderīgu darbu.

Atcerējos, ka sieva sen jau runāja par to, ka es varētu gan mazliet šķēres uzasināt. Sameklēju šķēres un sāku tās trīt vannas istabā gar podiņu krāsni. Ilgi ņēmos, jo šķēres patiešām bija neasas. Bet jo vairāk tās asināju, jo neasākas viņas palika. Beigās noskaitos un spiedu šķēres tik stipri pret krāsns stūŗa podiņu, ka izgāzu to pavisam. Gudroju, ko likt podiņa vietā, lai nenāk dūmi dzīvoklī, kad sāksim kurināt. Atradu, ka izgāztā podiņa vietā ļoti labi iederas galda spogulis. Pie tam spogulis vannas istabā bija tiešām kā radīts: tajā ļoti glīti varēja spoguļoties un sasukāt matus pēc tam, kad cilvēks bija nomazgājies.

Ejot istabā ieklausījos, ka mūsu durvīm arī neganti viras čīkst. Nē, tā lieta tā vairs nevarēja iet! Tāda čīkstoņa ļoti bojā nervus. Sāku meklēt pa dzīvokli kaut ko, ar ko ieziest viras. Nekā cita nedabūju, kā vienīgi sviestu pieliekamajā kambarī. Iesvaidīju nepaklausīgās viras ar to pašu. Pirmklasīgs eksportsviests bez sāls — skaidrs, ka virām nekāda vaina nevarēja būt. Puskilo gan izgāja, bet par to virām bija mute kā ar lupatām aizbāzta.

Pēc tam man ienāca prātā, ka sieva nesen šķendējās par to, ka aluminija zupas karotei kāts kustoties kā lauzta jēra kāja, taču neesot neviena, kas to pielabojot.

Apskatīju karoti — tai bija kniedes vaļā; tās, ar kurām karotes galva piestiprināta pie kāta. Tūliņ gāju pie kaimiņa un palūdzu no tā benzīna lampu; tādu, ar ko krāsotāji dedzina krāsu no sienām nost. Ņēmu ar to sildīt karotes kātu, lai kniedes sasildītu un ar āmuru sakniedētu ciešāk. Vilks, kā tas nāca, kā ne, bet karsējot karotes galva novēlās pavisam nost no kāta! Ilgi grozīju karotes galvu rokās, tad izdrāzu no malkas gabala resnu koka kātu un iesitu tajā karotes galvu ar atlikušo kāta sturbulu. Nemaz tik slikti neizskatījās. Un praktiski arī iznāca: ja karoti apgrieza otrādi un saņēma pie galvas — ērti varēja iedzīt naglu sienā vai arī nosist žurku, ja tāda dauzītos pa ķēķi.

Pēc tam ... e, ko tur daudz runāt! Pēc tam uznāca sieva un ... jā, vai tad sievietes kādreiz bijušas apmierinātas ar darbiem, ko vīri padara saimniecībās viņu labā?

Izklaidībā.

— Zini, vīriņ to jumta sitēju, kas pie mums strādāja, vakar sabraucis auto!

— Ir gan laiki pienākuši! Pat uz jumta nevari būt drošs no automobiļiem!

Andris Atauga

Lielais aizstāvis

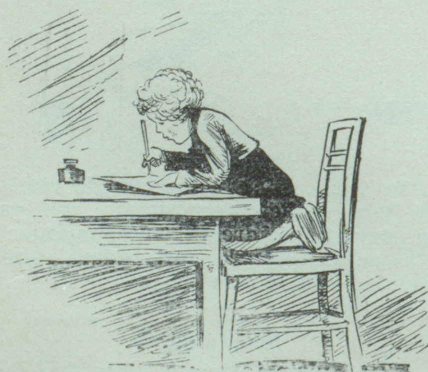
Lai gan viņi visi trīs bija no vienām mājām — Uldis ar pārējiem diviem nekādās draudzīgās attiecībās neielaidās. Kas par to, ka viņi visi no vienām mājām? Kas par to, ka viņi iet vienā skolā? Vai tamdēļ jau uzreiz nezin ko un kā?

Piemēram, kas tas Robertiņš tāds ir? Knislis tāds, kas iet otrā klasē un tikko prot lielo vienreizvienu. Nu, un par viņa māšeli, par to mazo Austru, par to nemaz ko pieminēt nav. Tā iet pirmajā klasē un vakaros veļas kā putraims mājā, satuntuļota mātes lakatā un āvusies lielās gumijas botēs.

Droši vien, tās botes nemaz nebija viņas, bet arī mātes. Sakiet, ko ar tādiem lai iesāk Uldis, kas lepni sēd ceturtajā klasē, trešajā solā no priekšas, un prot jau ar daļām rēķināt? Prasīsi tādam Robertiņam, cik ir puse no vesela, tas, droši vien, sarunās tādas ģeķības, ka kauns būs klausīties.

Vai viņš zina, kas ir «cēn» pa latviski? — Skaidrs, ka nezin. Un kā zeme griežas, to viņš arī nav redzējis. Zināms, Uldis pats arī tādu brīnumu nav redzējis, taču viņš ir ceturtās klases skolnieks, kam skaidrs, ka zeme griežas gan. Kā viņa griežas, tas nav tik svarīgi. Droši vien, viņa griežas tāpat kā Ulda galva, kad tas sevi apreibinājis, desmitām reižu ap sevi griezdamies.

It īpaši mazā Austra... Nu, ko tāds santims zina? Tikai tik daudz, kā vilkt tādus stabiņus

burtnīcās un zīmēt sauli, līku kā gurķi. Ja ieskatās viņas zīmējumu burtnīcā, tad tur pat zirgam jāsmej. Koki izskatās pēc bekām, bekas pēc lietussargiem, bet govis pēc vētījamām mašīnām. Vai ar tādu nemākuli ceturtās klases skolnieks var būt kāds draugs? Bez tam, viņa vēl šļupst arī. Cik reizes Uldis nav to ķircinājis mājās, allaž uzbilzdams: «Austra, saki tā: uzspēlē cītaru!»

«Upēlē tītaru,» Austra ik reizes atkārtoja, par ko Uldim bija smejami lielu lielie smiekli. Mazajai Austrai tad piebira zilās acis asaru, kā zirņu pilnas, un tā aizskrēja.

Uldis nebija slikts zēns pēc dabas. Itin labi viņš varētu būt draugs ar Robertiņu un viņa māsu, kaut tikai tie abi bijuši vecāki gados un, vismaz, no viņa klases! Tad viņš rītos ar abiem mazajiem varētu kopā iet uz skolu un vakaros nākt no tās. Bet ar tādiem... tad jau citi viņa klases biedri sāktu to godāt par aukli.

Nu, un par kaut kādiem džungļu noslēpumiem, laupītāju virsnieku slepenām alām, kas pilnas dārgumiem, par slavenām cīņām ar briesmīgo indiāņu virsaiti «Zaļo Vampiru» — par to visu ar Robertiņu arī nekas nebija runājams.

Kad Uldis vakaros ar citiem saviem klases biedriem gāja mājās, tie allaž pārrunāja savā starpā, kādus varoņdarbus tie katrs darītu, ja vien būtu iespēja, jo, kuŗš zēns viņu gados gan negribētu būt varonis un izdarīt kaut ko varonīgu, par ko runātu visa pasaule?

«Kad es būtu indiāņu virsaitis,» Uldis runāja, «es sakārtu sev desmit revolveŗus apkārt un...»

«Indiāņu virsaitim jau nav revolveŗu, bet gan stopi un bultas,» citi aizrādīja.

«Nu, teiksim: man būtu revolveŗi — es jau tik tāpat pa jokam...»

«Labi.»

«... es sakārtu sev desmit revolveŗus apkārt, ietu pie sestās klases Laimona un teiktu: «Ak tā, tu, laikam, domā, ka esi liels vīrs, ja mācies jau ķīmiju? Tūliņ ņem burtnīcas un ej uz māju pēc tēva!» — tā es viņam teiktu, tad viņš vairs nebūtu tik lielīgs.»

«Bet ja es būtu bagāts laupītāju virsnieks, es visus puikas vestu no rītiem ar gaisa kuģi uz skolu,» Ulda draugs Juris piezīmēja.

Pavasaŗos, kad apžuva zeme un pēcpusdienās vēl ilgi sildīja saule, Uldis ar saviem draugiem meta bumerangus iedomātam pretiniekam vai cīnījās šķēpiem pret labības šķūņa stūri. Robertiņš tādām varoņu būšanām bija par mazu. Vienreiz Uldis viņam nezin kā ievaicājās: «Bet ko tu darītu, ja būtu laupītāju virsnieks?»

«Es bēgtu,» Robertiņš vaļsirdīgi atzinās.

Visa tā dēļ tad arī Uldis skatījās uz Robertiņu un viņa māsu kā no augšas. Un kad bieži vien, pēc stundām mājās ejot, Robertiņš — cik vien mīļi prazdams, — lūdzās to: «Uldiņ, iesim visi trīs reizē mājās — mums ar Austru bail no Robežnieku lielā suņa!» — Uldis uz to lepni atbildēja: «Ejat vien paši! Kas es jums par sargu, ka man jums klāt jāstāv? Kā tad man nav bail?»

Zināms, ne jau allaž lielais suns gaidīja bērnus ceļmalā, bet ja gadījās, tad Robertiņš ar savu māsu gaidīja, kamēr nāk kāds liels cilvēks un pavada tos gaŗām bailīgajai vietai, vai arī meta Robežnieku mājām lielu līkumu un pārnāca savās mājās noguruši un nobridušies slapji kā žurkulēni.

Bet tad vienreiz viss pārgrozījās...

Tas bija kādā agrā pavasaŗa dienā, kad pirmie strazdi jau svilpo ābelēs un grāvjos urdzēdams steidz ūdens uz strautiem un upēm. Pēc pabeigtām stundām skolēni izbira no klases. Kas vakaros allaž gāja mājās, tie ģērbās, ņēma grāmatu somas un čalodami izklīda. Uldim šoreiz līdzgājēju nebija, jo viens no tiem bija saslimis, bet otru, gaŗām braukdams no pilsētas, ratos paņēma tēvs. Uldim pa priekšu labu gabaliņu gan gāja Robertiņš ar savu māšeli, bet Uldis taču neies ar tiem.

Pretim Robežnieku mājām abi mazie palika stāvot. Lielais suns, riedams slaidiem stiepieniem joņoja uz mazo pusi.

«Nu būs joki!» Uldim iešāvās prātā.

Pēkšņi abi mazie bailīgi iebrēcās un sāka skriet uz netālā šķūņa pusi. Robertiņš paķēra ir savu, i

māsas grāmatu sainīšus, lai māšelei būtu vieglāk skriet, un varonīgi turējās aizmugurē starp māsiņu un suni. Mazā skrējēja vienreiz pieliecās pie zemes, laikam nozaudēja kurpi dubļos, tad atkal trūkās tālāk. Aiz abiem riedams dzinās lielais suns. Mazie skrējēji pazuda aiz kārtīm un dēļu grēdas, kas bija sakrauti šķūņa galā.

Uldis sameklēja dūšīgu rungu un droši gāja sunim virsū ar rungu draudēdams un suni prom dzīdams: «Vai neiesi prom! Kur tev māja? Es tev gan!» Suns ņurdēdams aizgāja.

Pa ceļam Uldis sadabūja arī Robertiņa māšeles kurpi, kas meitenei bēgot bija iestigusi dubļos un turpat arī palikusi.

Kad Uldis piegāja abiem mazajiem klāt, tie kā pārbaidīti putnēni tupēja aiz dēļu grēdas, cieši piekļāvušies viens otram. Platām, vājātu dzīvnieku acīm, abi skatījās Uldī.

Pēkšņi Uldim kā silts vilnis iegūlās dvēselē. Viņam palika tik žēl abu mazo, kas tur sarāvušies tupēja aiz dēļu grēdas; palika žēl

dubļos iemītās kurpes un atmiņā tam tēlojās mazo skrējiens, kad tie abi, grāmatu nastiņām pie rokas, meklēja glābiņu šķūņa sienmalā. Un ļoti kauns tam arī bija. Tam šķita, ka kāds čukstētu ausīs: «Kaunies tu! Tu esi lielāks, tu varēji šos abus aizstāvēt, bet vai tu to darīji? Vai tā rīkojas godīgs laupītāju virsnieks?»

Uldis pasniedza mazai kurpi un abus draudzīgi uzaicināja:

«Nākat ārā!»

«Vai... vai suņa vairs nav?» mazie bažīgi jautāja.

«Nav... Uldis atbildēja. «Un ja arī būtu, es viņu ar šito rungu aizbaidītu. — No šīs dienas iesim visi trīs kopā rītos uz skolu un vakaros nāksim mājās, tad es viņam rādīšu!»

Kas varētu aprakstīt to prieku, kas tagad pamirdzēja mazo acīs! Tagad tiem vairs nebija jābaidās ne no viena Robežnieku suņa, pat ne no diviem. Cieši abi gāja blakām savam lielajam aizstāvim un jutās varen lepni uz to.

Arī Uldis tagad izprata, ka nemaz nav jābrauc uz džungļiem, ne tālām, laupītāju jūras salām, lai izdarītu kādu varoņdarbu. Varonis katrs pats var kļūt savās tēva mājās, lai gan ne tāds, par ko bazūnētu visa pasaule. Bet vai tādi vien ir varoņi? Uldis tagad izprata arī to jauko apziņu, kāda ir cilvēkam, kad tas var mazāko un vājāko aizstāvēt, tā iegūdams viņu sirds uzticību un draudzību. —

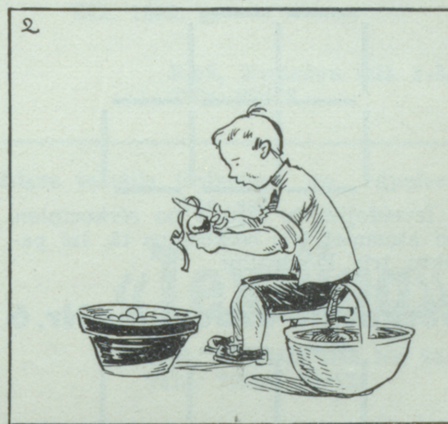
Virs galvām dziedāja pavasara cīrulis un priekā dziedāja triju bērnu sirdis.

E. R.

RAUGI — ĢIMENES NEDĒĻU RĪKO DRAUGI

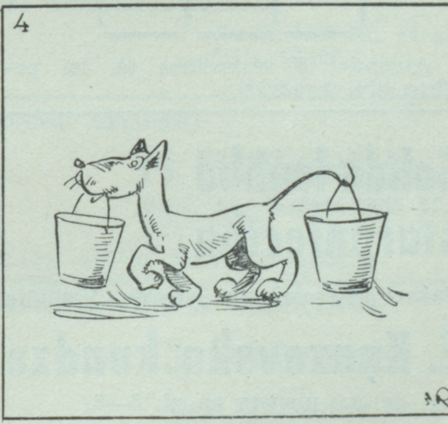
Jānīts saviem draugiem stāsta:
«Būsim brašie talcenieki;
Līdzēt darbos māmuliņai
Šonedēļ lai mums ir prieki!»

Jānīts tūdaļ draugiem rāda
Priekšzīmi, un neapnicis
Mizo kartupeļus priecīgs —
Mātei palīgs nu viņš ticis.

Arī Ņurīts Jāņa mātei
Gatavs kalpot, nakts, vai diena:
Nekad neaizmirst tak viņa,
Kaķīšam ka vajag piena.

Duksīts, ja reiz darbā gāžas,
Tad no visas sirds viņš strādā;
Nu ir pilnas siles, katli —
Ūdeņus kad Duksis gādā. L Š.

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. **Izdevējs: Aizsargu štābs, »ŽURNĀLS AIZSARGS«.**

Grāmatspiestuves A-S. «ROTA» Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40 11033

Šarāda Nr. 4

(K. O.)

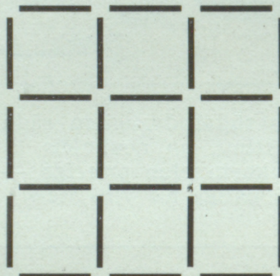
Es rakstos burtiem deviņiem;
No tiem — ar pieciem līdzskaņiem.
Par mani visi priecājas,
Kad periods mans iestājas.
Ja pirmos — trīs — jūs atņemsiet
Par būtni mani pārvēršiet,
Kas dzīvo tikai ūdeņos,
Visvairāk pašos dziļumos.

Sērkociņu uzdevums Nr. 5

Izveidojiet šo figūru no sērkociņiem un atņemiet trīs sērkociņus tā, lai paliktu trīs kvadrātiņi.

Sērkociņu uzdevums Nr. 6

Atņemiet 8 sērkociņus tā, lai paliktu divi kvadrāti.

Burtu mīkla Nr. 7

(M. V.)

Ievietojot sekojošus burtus figūrā pareizi, stateniski un līmeniski, dabūsim 9 Eiropas upes.

a, a, a, a, a, a, a, a, a, a, e, e, e, e, e, b, d, g, i, i, i, l, m, m, m, n, n, n, n, o, r, s, z, t, t, t, v, v, v, v.

Krustvārdu mīklas Nr. 3 atrisinājums.

Līmeniski: 1 — mats, 5 — valūta, 7 — volfrāmi, 9 — delta, 10 — laso, 12 — Kenta, 13 — katars, 15 — alts, 16 — mežs, 17 — Ma, 18 — Ufa, 20 — tak, 21 — Ni, 22 — mazs, 23 — Aina, 24 — Ankara, 26 — Vilis, 27 — ikrs, 28 — kārts, 29 — stabules, 31 — Svētes, 32 — Atis.

Stateniski: 1 — Malta, 2 — alfa, 3 — tur, 4 — stalaža, 5 — volts, 6 — amats, 7 — Venta, 8 — īsa, 9 — delfīni, 11 — ormanis, 12 — Kauņa, 13 — ķets, 14 — sakas, 16 — miza, 19 — Kārsava, 20 — tilts, 22 — marts, 23 — aires, 26 — vāles, 30 — bet.

Aprēķins.

— Kundze! Pavadot nedēļas beigas Ķemeros, tur gan laikam daudz slēpojāt un labi izstaigājaties plašajā parkā!

— Oh nē! Mēs ar vīru visu laiku pavadījām viesnīcā. Mēs taču maksājām par istabu divpadsmit latus dienā, kamdēļ būtu vieglprātība, neizmantot produktīvāki visas viesnīcā paredzētās labierīcības.

Rīgas Savstarpējā Ugunsapdrošināšanas biedrība

Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 15. Tālr.: 30964, 20969. Darba laiks no plkst. 12—18, izņemot sestdienās no plkst. 12—16.

N. Kadnera

GRĀMATU VEIKALS

Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 9.

Piegādā visu iekšzemes un ārzemju literātūru. Speciālitāte: lauksaimniecības un dārzkopības literātūra. Informācija un katalogi bez maksas.

O. Pērkons un A. Kucejevs

NOZĪMJU RŪPNIECĪBA

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 115.
Tālr. 93089.

Izgatavojam: Dažādas nozīmes un žetonus. Izpildām: Vissmalkākos gravēšanas un emaljēšanas darbus.

ZIEPJU FABRIKA UN EĻĻAS SPIESTUVE

K.Grintals, Rīgā

Valguma ielā Nr. 8-10.
Tālr. 43492.

Piedāvā augstākā labuma:
zilraibās ziepes,
dzeltenās ziepes,
zaļās ziepes,
pernicu,
linsēklu raušus,
kokosa raušus.

GARĀŽA

„Auto-Panzija"

ED. LOCE.
Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 21.
(Brīvības ielas stūrī). Tālr. 96484.

BALTIJAS KOKRŪPNIECĪBAS A.-S.

Kantori: **Rīgā, L. Smilšu ielā 23-25.**
Tālr. 22577, 22052, 28192, 22864.

Zāģētava: **Pīlumuižas ielā Nr. 2.**
Tālr.: 30541, 23860.

Tirdzniecība un rūpniecība

A-S. Brāļi Berkovičs

Rīgā, Merķeļa ielā Nr. 1.
Tālr. 21665.

KONTOGRĀMATU FABRIKA UN SPIESTUVE

J. Bindmanis

Rīgā, Dzirnavu ielā 113
(jeb Marijas ielā 10).
Tālr.: 28394 un 22807.

Pirmā mācība.

— Klausies, nekrāmējies gar vadiem! Vai tev maz ir kāda jēga par elektrību?
— O, jā! Vakar es jau dabūju pirmo triecienu!

Darba tērps.

— Es Podziņam teicu, lai viņš mūsu viesībās ierodas tāpat darba uzvalkā un nemaz neiet mājās pārģērbties.
— Ko tu esi izdarījis! Podziņš taču ir ūdenslīdējs!

Kaļķu ielā Nr. 10.
Tālr. 22409.

Dzimtenes apceļošana tuvina tautu!

RĒZEKNE

Latgales sabiedriskais un ģeografiskais centrs

Bruņinieku pilsdrupas no 1285. g.
Ančupānu kalni, 220 m.
Pleikšņu kalni.
Sv. Helēnas aka ar dziedinošu ūdeni.
Ezeri ar daudzām saliņām.

Tūristu mītne — Rēzeknes pils. I. pamatskolā.

Rēzeknes pilsētas valde.

Delikateses un mājas cepumu veikals

Pieņem pasūtījumus viesībām

Fr. Zirnītis

Brīvības ielā Nr. 98.
Tālr. 97175.

Eduards Dimitris

MĒBEĻU RŪPNIECĪBA UN BŪVDARBU UZŅĒMUMS.

Īpašnieks **EDUARDS DIMITRIS.**
Dib. 1899. g.

Rīgā, Zvaigžņu ielā 1-3.
Tālr. 92523.

Rīgas tekstila tirdzniec. un rūpniec. Akc. sab.

«Textilag»

Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 87.
Tālr.: 20984, 25262.

Austuve, vērptuve, vatelīnu, vates un vatētu segu fabrika.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

J. Cukermanis

Avotu ielā Nr. 54-a.
Tālr. 91422.

DĀMU APĢĒRBI

M. Fridlenders

Rīgā, Kr. Barona ielā 27.
Tālr. 33825.

Katru nedēļu pienāk jaunumi.

MANUFAKTŪRAS NOLIKTAVA

J. Frīdmanis

Rīgā, Marijas ielā Nr. 2.
Tālr.27347.

Ēdienu nams
«GASTRONOMIJA»

13. janvāra ielā 2, tālr. 29769, atvērts no pl. 1/27 rītā līdz 10 vak. **Brokastis, pusdienas, vakariņas, kā arī sviestmaizes no svaigiem produktiem** tiek uz vietas pagatavotas.

«M. O. Alšvangs Eksports»

Rīgā, Šķūņu ielā Nr. 19.

TABAKAS TIRGOTAVA

A. Averbuchs

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 25.
Tālr. 26471.

„Baltmetall"

Rīgā, Ganību dambī 31.

Alvošana,
Cinkošana,
Niķelēšana.

KONDITOREJA

E. Barkovskis

Brīvības ielā 80. Tālr. 94697.
Pieņem pasūtījumus uz tortēm un kūkām par mērenām cenām.

PĀRTIKAS PREČU TIRGOTAVA

E. Barthels

Torņa ielā Nr.4.

Dunlop

Aero-, auto- un motocikletu riepas.
Galv. pārstāvniecība
Akc. sab. «BECOS»
Rīgā, Pulkv. Brieža ielā Nr. 6.
Tālr. 21674.

K-S. A. Berkovičs

Skolas ielā Nr. 12, dz. 12.
Tālr. 30941.

Manufaktūras un modes preces.

Brāļi Blūmentāli

Rīgā, L. Jaunielā Nr. 14.
Tālr. 23135.

PAPĪRU TIRGOTAVA UN PAPĪRA KULĪŠU DARBNĪCA

IMPORTS

K. A. Bušs

Miltu un koloniālpreču lieltirgotava.
Rīgā, Kungu ielā Nr. 23. Tālr. 20829.
Tek. rēķ.: Latv. Bankā 3210. Pastā 1650

KOKU APSTRĀDĀŠANAS UN PARKETU FABRIKA

P. Caune

Rīgā, Sparģeļu ielā Nr. 10.
Tālr. 92818.

Zelta, sudraba un vaŗa amalgamas no ķīm. laborātorijas

„Chemidenta"

ir augstākā šķira.
Dabūjamas visās dentāl-noliktavās.

DĀMU FRIZĒTAVA

„Elida"

Īp. A. Janovičs, Anniņmuižas ielā 44-a.
Modernas vakara un dienas frizūras. Matu krāsošana un balināšana.
ILGVIĻŅI.

VEĻAS MAZGĀTAVA

M. EVERTS

Dzirnavu ielā 15. Nodaļas: Elīzabetes ielā 11, L. Smilšu ielā 29, Avotu ielā 23-b, Brīvības ielā 99.

Ignats Fišers — Inženieris.

RADIO UN ELEKTRĪBA
Rīgā, Brīvības ielā 5. Tālr. 24929.
Radio aparāti. — Aparātu izlabošana, pārbūve. — Novecojušo aparātu apmaiņa.

„Flaxtrade"

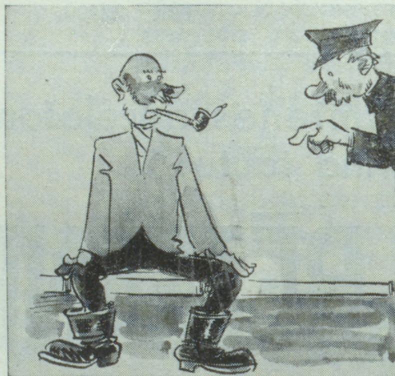
Rīgā, Vašingtona lauk. 3, dz. 4.
Tālr. 33965.

MANUFAKTŪRAS VEIKALS

H. Golanskis

Rīgā, Marijas ielā Nr. 19.
Tālr. 29155.
Vairumā. Mazumā.

Loģika.

Konduktors: — Cienīts kungs! Šī ir nesmēķētāju kupeja.
Pasažieris: — Es to zinu un tamdēļ arī nesmēķēju...
Konduktors: — Bet Jums ir pīpe mutē!
Pasažieris: — Pareizi gan, bet kas par to... Man ir zābaki kājās, vai tamdēļ es soļoju.

ELIAS L. GURVIČS un ŠEREŠEVSKIS

Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 8.
Tālr.: 22008, 32741.
Techniskās ķīmikālijas. Imports un iekšzemes preces.

Brāļi HENDIN

Maisu un džutes audumu lieltirgotava.
Rīgā, Mārstaļu ielā Nr. 20.
Tālr. 21340.

A. Hoppe, Rīgā

Tirgoņu ielā 18. Tālr.: 27086, dz. 27088
Installācijas, centrālapkurināšanas, kanālizācijas, gāzes, siltūdeņa ierīces, kā arī remontu darbi.

A. Kagans

APĢĒRBU VEIKALS
Rīgā, Marijas ielā 10-b.
Tālr. 27045.

TECHNISKAIS BIROJS

Dipl. inž. **M. KALGUTS**

L. Miesnieku ielā 1.

MĒCHANISKA DARBNĪCA

J. Kapa Brīvības ielā 163. Tālr. 91618.

Izgatavo biezpiena spiedes un aluminija tvertnes. Katlu un gāz-motoru remonti.

R. Keilmanis

KOKU EKSPORTS
Rīgā, Elīzabetes ielā 11, dz. 4.
Tālr. 34143.

V. Kovaļevskis

SPEDICIJA - MUITOŠANA
Rīgā, Noliktavas ielā 3.
Tālr. 28216.

DĀMU CEPURU SALONS

KRIGERS

Rīgā, Vaļņu ielā Nr. 3-5.
Tālr. 34221.
Pastāvīgi pienāk jaunumi.

Kur visātrāk un labāk Jūs savu auto domājiet MAZGĀT UN SMĒRĒT?
Protams

A. Kumeša AUTOGARAŽĀ

Antonijas ielā Nr. 1, ieeja no Eduarda ielas. Tālr. 23205.

CH. KURMANN

Rīgā, L. Grēcinieku ielā 9.

B. KRIGMANS TABAKAS TIRGOTAVA

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 53.
Tālr. 91868.

MAKSĀ 50 SANT.